

BLOK

AZƏRBAYCAN DİLİ

TARİX

ƏDƏBİYYAT

ABC

III

11 SİNAQ 990 SUAL

DİM MODELİNƏ UYGUN QƏBUL
İMTAHANI (II MƏRHƏLƏ) SİNAQLARI

HƏQİQİ NƏŞRİYYAT

SINAQ - 1

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Hansı cümlədə işlənən isimlər eyni haldadır?

- A) İlənin quyruğunu tapdalamasan, çalmaz.
B) Bilik insanı bütün bələlərdən qoruyur.
C) Adınız gələndə titrəyir dilim.
D) Müasir ay adları Miladdan öncə V-VI əsrlərdə formalaşmışdır.
E) Etimadı doğruldubsa, məsuliyyət hissi yüksəkdir.

2. Hansı sözün tərkibinə görə təhlili "yaralandı" sözü ilə eynidir?

- A) gülümsədilər B) köçürüldü C) qurğulardan
D) yaralılar E) biçinçilikdən

3. Sözlərdən birində mənsubiyyət şəkilçisinin yazılışında *səhvə* yol verilmişdir:

- A) Çayın yatağı B) Dövlətin mənafeyi
C) Əsgərin talehi D) Sözün hecası
E) Ordunun mövqeyi

4. Müqayisə cədvəlinin xanalarına yazılmalıdır:

Bədii ifadə vasitələri bədii əsərin tərkib hissəsidir.	Sən şəkil yox, nəfəsimdən, axan qansan varlığında, Hansı rənglər çiçəklənir gör üç rəngli bayrağında.
I	II
III	

- a. Elmi üslubdadır.
b. Ədəbi dil normalarına tabedir.
c. Publisistik dildədir.
d. Sərbəstlik və təbiilik hiss olunur.
e. Poetizm əsasdır.

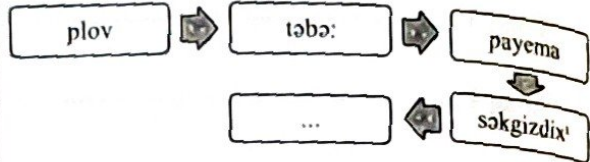
- A) I - a; II - e; III - b B) I - b; II - c; III - d
C) I - a, c; II - e; III - b, d
D) I - c; II - d, e; III - a, b E) I - c; II - e; III - d

5. "Yığılan yardımın tən yarısı ordunundur" cümləsində altından xətt çəkilmiş söz haqqında hansı fikir *səhvə*dir?

- A) Üçüncü şəxsin təkinə aid xəbərlilik şəkilçisi qəbul etmişdir.

- B) Yiyəlik haldadır.
C) Ümumi isimdir.
D) Mənsubiyyətə görə dəyişmişdir.
E) Toplu isimdir.

6. Nöqtələrin yerinə hansı sözün tələffüz forması yazılmalıdır?

- A) qanadlarla B) təəssüflənmək
C) orucluq D) müəyyənləşdirmək
E) dərcləşmək

7. Çoxmənalı söz və omonim sıralanmasını nəzərə alsaq, nöqtələrin yerinə hansı sözlər yazılmalıdır?

1. göz 2. qala 3. maşın 4. kütlə 5. ... 6. ...
A) baş, diş B) hava, qol C) dəstək, ayaq
D) fikir, sarı E) kağız, qurd

8. Verilmiş fikirlərdən *səhvə* olan hansıdır?

- A) Kökü eyni olan sözlər antonim sayılır.
B) Sözlər həm çoxmənalı, həm də omonim ola bilər.
C) Kökü omonim olan sözlər eyniköklü sözlər sayılır.
D) *enli, eniş, endirmək* sözləri eyniköklüdür.
E) Eyniköklü sözlər həm eyni, həm də fərqli nitq hissəsinə aid ola bilər.

9. İsmə aid edilən fikirlərdən biri doğru *deyil*:

- A) İki müxtəlif mənalı sözün birləşməsindən düzələn mürəkkəb isimlər bitişik yazılır.
B) Topluluq bildirən isimlər qrammatik cəhətdən tək isimlərdir.
C) Mürəkkəb adlar cümlənin mürəkkəb üzvü olur.
D) Ayrı yazılan mürəkkəb isim yoxdur.
E) Xüsusi isimlər həm konkret, həm mücərrəd olur.

Blok III

10. Hansı cümlədə omonimliyi olan sözlər işlənmişdir?

1. Gecə külək şiddətlənirdi və qarı qovzayıb havada sovururdu
 2. Rafiq ol-qolunu oynada-oynada nədənsə söhbət edirdi.
 3. Atasının mədəndə qazandığı pul onları güclə dolandırır.
 4. Daha mənim üçün kənddə heç nə dəhşətli deyildi.
 5. Mən gül koluna yaxınlaşdıqca kəpənlər havaya qalxdı.
- A) 1, 2, 3 B) 2, 4, 5 C) 1, 3, 5 D) 2, 4 E) 1, 5

11. Altından xətt çəkilmiş sözlərdən biri digərləri ilə eyniköklü deyil:

- A) Təamlar süfrəyə, şişlər isə manqala düzüldü.
- B) Guya Nadir gəlsə, hər şey düzələcək.
- C) Camaat iş görüb taxıl becərəndə mənim oturmağım düzgün deyil.
- D) Yarışda qazandığı medallar guşəyə düzüldü.
- E) Əsgərlərin hamısını sıraya düzdürüb əmr verdi.

12. Cədvəldəki uyğunsuzluğu müəyyən edin.

A)	Tərkibində yalnız bir sait olan sözlər hecalara bölünür.	Doğru
B)	Eyniköklü sözlər müxtəlif nitq hissələrinə aid ola bilər.	Doğru
C)	Antonimlər sözlərin yersiz təkrarının qarşısını alır.	Yanlış
D)	Dəridən-qabıqdan çıxmaq-özünü işə verməmək antonim frazeoloji birləşmədir	Doğru
E)	Grammatik şəkilçilərin spesifik xüsusiyyəti hamısının milli olmasıdır.	Yanlış

13. Altından xətt çəkilmiş sözlərin ismin hansı halında olması baxımından işlənmə ardıcılığını müəyyənə bilərsiniz.

1. adlıq 2. yiyəlik 3. təsirlik

• Onun duaları olmasaydı, ah,
Ömrüm puç olardı, yaqın bir sabah.

• Ən böyük sədəqə bilməyənlər arasında bilik yaymaqdır.

• İstirahət günləri gəzintiyyə çıxıram.

- A) 2, 3, 1 B) 1, 2, 3 C) 1, 3, 2 D) 2, 1, 3 E) 3, 1, 2

14. Tərkibində daha çox qrammatik şəkilçi olan sözü seçin.

- A) almırdıq B) öyrəndiyim C) bacarmayanlar
D) oxutdurmuşdu E) qarşılaşdırma

15. Nümunədəki qafiyə təşkil edən sözlərin düzgün təhlil sxemini tapın.

"Hansı dağın maralısan?"

Hayıf, bizdən aralısan!

Sən də yardan yaralısan,

Duruşundan qanıram mə'n. " (B. Azəroğlu)

- A) $\square \square \square$; $\square \square \square$; $\square \square \square$ A A A
B) $\square \square \square$; $\square \square \square$; $\square \square \square$ A A A
C) $\square \square \square$; $\square \square \square$; $\square \square \square$ A A A
D) $\square \square \square$; $\square \square \square$; $\square \square \square$ A A A
E) $\square \square \square$; $\square \square \square$; $\square \square \square$ A A A

16. Frazeoloji birləşmələrdən birinin sinonimi yanlış verilmişdir.

- A) kefinə soğan doğramaq – qanını qaraltmaq
B) səbir kasası dolmaq – hövsələdən çıxmaq
C) cin atına minmək – hirsli təpəsinə vurmaq
D) gen dünyanı başına dar eləmək – göz verib işıq verməmək
E) özündən çıxmaq – yüyənini boş buraxmaq

17. Rəqəmlərin yerinə uyğun ardıcılıqla yazılmalıdır:

1 –	2 –		
sinonim	antonim	çoxmənalı	omonim
		3 –	

- a. Eyni cür yazılmalı və tələffüz olunmalıdır.
- b. Həm eyni, həm də fərqli nitq hissəsinə aid ola bilər.
- c. Yalnız eyni nitq hissəsinə aid olmalıdır.
- d. İki və daha artıq sözlə izah edilir.
- e. Məcəzi məna əsasında yaranır.

- A) 1 – b; 2 – a, d; 3 – c, e B) 1 – a; 2 – c, e; 3 – b, d
C) 1 – b, d; 2 – a, e; 3 – c D) 1 – d; 2 – c, e; 3 – a
E) 1 – d; 2 – a; 3 – c

Blok III

18. Biri doğrudur:

Eyniköklü sözlər...

- A) yalnız eyni nitq hissəsinə aid olur
- B) leksik mənası tərkib hissələrinə parçalanaraq izah olunur
- C) iki suala cavab verir
- D) başlanğıc forması ilə kökü üst-üstə düşür
- E) ahəng qanununa tabe olmur

19. "Daş" ismi hansı cümlədə adlıq haldadır?

- A) Daş altında yatan ilan birdən qıvrıldı.
- B) Namiq daş hasarı rəngləmək qərarına gəldi.
- C) Daş rəngi almaq üçün fərqli rəngləri qarışdırdı.
- D) Qaval daşında ifa olunan musiqi insanı valeh edir.
- E) Atasının karxanasında daş yonmaqla məşğuldur.

20. Sillogizmə əsasən nöqtələrin yerinə yazılmalıdır:

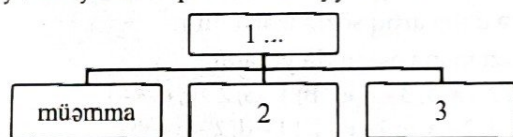
Başlanğıc formaları eyni olan sözlər omonimdir.
Gəlir sözü kök+leksik şəkilçi və kök+qrammatik şəkilçi formasında təhlil oluna bilər.

- A) Gəlir sözü eyniköklü söz deyil.
- B) Omonimlər həm eyni, həm də fərqli nitq hissələrinə aid ola bilər.
- C) Sözlər başlanğıc formaları eyni olarsa, omonim sayıla bilər.
- D) Gəlir sözü omonim deyil.
- E) Kökü omonim olan sözlər eyniköklü söz ola bilməz.

21. [Əkinçilər maraqlanaraq yabıya baxırdı] nümunəsi haqqında əminliklə söyləmək **olmaz**:

- A) leksik şəkilçilərin sayını
- B) fonetik hadisələrin sayını
- C) sadə və düzəltmə sözlərin sayını
- D) qrammatik şəkilçilərin sayını
- E) samit cütliklərinin və samit qoşalıqlarının sayını

22. Sxemi tamamlayacaq fikri və nöqtələrin yerinə yazılacaq sözləri müəyyən edin.

A) 1 – Söz ortasında yanaşı gələn eynicinsli saitlərdən ikincisi fərqli tələffüz olunur; 2 – Təəccüb; 3 – Ailə

B) 1 – Yanaşı gələn saitlərin hər kisi fərqli tələffüz olunur; 2 – Arxeologiya; 3 – Manea

C) 1 – Söz ortasında səsdüşümü hadisəsi baş verir; 2 – Neftçi; 3 – Müalicə

D) 1 – Yanaşı gələn saitlərin tələffüzü və yazılışı eyni olur; 2 – Təbii; 3 – Saat

E) 1 – Yanaşı gələn saitlərin yazılışı və tələffüzü fərqlənir; 2 – Şüa; 3 – Aktual

23. Həm termin, həm də ümumişlək söz kimi işlənən sözləri seçin.

- 1. say 2. metafor 3. güc
- 4. relyef 5. feil 6. molekul

24. Yanlış fikirləri seçin.

Qrammatik şəkilçilər	1.	Yalnız milli olur.	doğru
	2.	1, 2 və 4 cür yazılır.	doğru
	3.	Sözün əvvəlinə və sonuna artırıla bilər.	yanlış
	4.	Leksik şəkilçidən sonra gəlir.	yanlış
	5.	Sözün məzmununu dəyişir.	yanlış
	6.	Sözə qoşularaq onu başqa sözlərlə bağlayır	doğru

25. Hansı sözlər işlənmə vəziyyətinə görə həm kök+leksik şəkilçi, həm də kök+qrammatik şəkilçi sxemində uyğundur?

- 1. yazdır 2. ötür 3. boşdur
- 4. aldır 5. alağ 6. ...

26. Tələffüzü düzgün verilən sözləri müəyyənəldirin.

- 1. [işdiyir] 2. [qurağlıx] 3. [doqkuz]
- 4. [əziyət] 5. [a:zuqə] 6. [dayimi]

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

- 1. Sadə isim 2. Düzəltmə isim 3. Mürəkkəb isim
- a. ürəyiyumşaq b. dağıntı c. düşüncə
- d. Cavad xan e. Ağdaş

Blok III

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Bir neçə il qabaq Sietldə keçirilən paralimpiya oyunlarında doqquz qaçısqı yüz metrlik məsafəyə qaçısqın start xəttində bir sırada dayanmışdı.

1. Sıqnal atəşi səslənən kimi onlar dərhal yerlərindən götürülüb qabağa atıldılar. 2. Sürətlərinin böyük olduğunu demək olmazdı, amma hamısı qətiyyətlə irəli atılmış və finiş xəttinə birinci çatıb qalib olmaq istəyirdilər. 3. Hamısı, yalnız qaçısa başlayan kını bürəyən, özünü yıxılmaqdan güclə saxlayan cavan oğlardan başqa. 4. Digər səkkiz qaçısqı iştirakçısı onun ağlamağını eşitdilər. 5. O bürəyə-bürəyə bir neçə addım atıb dayandı və ağladı. Onlar sürətlərini yavaşıttdılar, sonra dayandılar və geriye qayıtdılar. Hamısı bir nəfər kimi! Daun sindromlu qız həmin oğlanı öpüb dedi: "Bu səni sağaldı". Sonra doqquz qaçısqı əl-ələ yapışib finiş lentinə hamısı birgə çatdılar. Daun sindromu 21-ci xromosom cütlüyünün trisomiyası nəticəsində yaranan xəstəlikdir.

Stadiondakı bütün azarkeşlər yerindən qalxıb onları düz on dəqiqə ayaq üstündə alqışladılar.

28. Mətnə onun üslubuna uyğun olmayan cümlə işlənmişdir. Həmin cümləyə əsasən cədvəli tamamlayın.

Mətnin üslubuna aid olmayan cümlə	Cümlənin aid olduğu üslub	Həmin üsluba aid xüsusiyyətlər

29. Mətnin məzmununa uyğun gələn aforizmi müəyyən edin və seçiminizin səbəbini əsaslandırıb yazın.

- Öz mənfəətin xatirinə başqalarına ziyan verməkdən çəkin. (Zərdüşt)
- Bir kədəri sevinə çevirə bilsəniz, həmin gün yaxşılıq etmiş olarsınız. (A.Tennison)
- Etdiyin yaxşılığı üzə vurmaq pislik etmək deməkdir. (J.Kolbert)
- Etdiyimiz yaxşılıqları görməzliyə vursalar belə, bu, yaxşılığı zərrəcə də dəyərdən salmır, onu daha qiymətli edir. (İ.Bentam)

30. Mətnə nömrələnmiş hansı cümlələrin yeri dəyişdirilsə, cümlələr arasında pozulmuş mənə əlaqəsi bərpa olunar?

TARİX

31. Mauriya sülaləsinin nümayəndəsi Aşoka ilə I Göytürk hökmdarı Tapo üçün oxşar cəhət:

- Dövlətin parçalanması
- Çin ilə mübarizənin aparılması
- Buddizm dininin təbliğ edilməsi
- Bir sıra sahələrdə islahatların keçirilməsi
- Yeni dövlətin yaranması

32. 1840-cı il 10 aprel qanununa əsasən:

- Mülki işlərə hərbi məhkəmələrdə baxılması qaydası ləğv edildi.
- Vahid kənd idarəsi yaradıldı.
- Kəndlilərin feodal-asılı münasibətləri ləğv edildi.
- İrəvan və Yelizavetpol quberniyaları yaradıldı.
- Qərbi Avropa mallarının üçüncü ölkəyə aparılması qadağan edildi.

33. Uyğunluğu müəyyən edin.

I. II Ramzes II. Mete xaqan III. Perikl

- Suriyanın şimalını itirmişdir.
 - Yoxsullara vəzifə tutmaq hüququ vermişdir.
 - Monqol və Tibet tayfalarını tabe etmişdir.
 - Mitani və Babil dövlətlərinə qalib gəlmişdir.
 - Yeni şəhliq dövrünün sonuncu qüdrətli hökmdarı olmuşdur.
- I - c; II - a; III - b
 - I - d; II - c; III - a, e
 - I - a, d; II - c; III - e
 - I - a, e; II - c; III - b
 - I - c; II - d; III - b, e

34. Neolit dövründə insanlar arasında müxtəlif sənət sahələrinin meydana gəlməsinə zəmin yaratmışdı:

- təsərrüfatın zəif inkişaf etməsi
- əhalinin böyük bir hissəsinin oturaq həyata keçməsi
- əsas məşğuliyyətin dulusçuluq olması
- metallurgiyanın yaranması
- ictimai əmək bölgüsünün baş verməsi

Blok III

35. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. VII əsrin 40-cı illəri 2. VIII əsrin 30-cu illəri
a. Abbasilər sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
b. Cərmidan döyüşünün baş verməsi
c. Albaniya ilə xəzərlər arasında müqavilənin imzalanması
d. Xəzərlərin əməviləri məğlub etməsi
e. Mehranilər sülaləsinə son qoyulması
A) 1-b, c; 2-c B) 1-c, d; 2-a, b C) 1-a; 2-b
D) 1-a, b; 2-c, e E) 1-b; 2-d

36. Qədim Şumerlərə aid deyil:

- A) Tanrıların şərəfinə zikkuratlar ucaldılırdı.
B) Samilər orduda xidmətə cəlb edilirdi.
C) Hökmdar ordu komandanı və baş kahin vəzifəsini yerinə yetirirdi.
D) Altay dağlarından Mesopotamiyaya köç etmiş qədim türk tayfalarıdır.
E) Mərkəzi Asiyada şəhər dövlətləri yaradılmışdı.

37. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Kür Şad üsyanının baş verməsi
2. Ağ Hun imperatorluğunun yaranması
3. I Göytürk dövlətinin parçalanması
A) 2, 1, 3 B) 3, 2, 1 C) 2, 3, 1 D) 1, 2, 3 E) 3, 1, 2

38. Daş dövrünə aid xüsusiyyətləri müəyyən edin:

1. Sosial və əmlak bərabərsizliyinin daha da dərinləşməsi
2. Qarabağda Xocalı, Oğuzda Kərimli kurqanları
3. Şüurun inkişafı nəticəsində səsli nitqin yaranması
4. Təbiət qüvvələrinə inamla bağlı olan dini təəvvürlərin yaranması
5. Tayfa başçılarının hakimiyyətinin güclənməsi
6. Toxuculuğun meydana gəlməsi
A) 1, 3, 5 B) 3, 4, 6 C) 2, 3, 6 D) 1, 2, 5 E) 2, 4, 5

39. Şimali Azərbaycanda komendant idarə üsulu dövrünə aiddir:

- A) Bakı quberniyasının yaradılması
B) Alban katalikosluğunun ləğv edilməsi
C) Dövlət kəndlilərinin bir yerdən başqa yerə köçməsinin qadağan edilməsi
D) Xəzər vilayətinin mövcud olması
E) Silki məhkəmələrin ləğv edilməsi

40. Erkən orta əsr türk dövlətlərinə aid olmayan xüsusiyyəti müəyyən edin.

- A) Bizans ilə Konstans müqaviləsinin imzalanması
B) Qaraxanlı dövlətinin süqut etməsi
C) Sakala və Səməndər şəhərlərinin paytaxt seçilməsi
D) Hindistana hücumlar etməsi
E) Çini asılı vəziyyətə salması

41. Assuriyalıların Mannada vilayət hakimlərini Şarrani adlandırmasına səbəb:

- A) Onların xalq tərəfindən seçildiyinə görə
B) Yalnız dini hakimiyyətə malik olduqlarına görə
C) Tayfa başçılarından fərqləndirilmək üçün
D) Yalnız hərbi hakimiyyətə malik olduqlarına görə
E) İrsi hakimiyyətə malik hökmdarlardan fərqləndirmək üçün

42. Aşağıdakı cədvəldə hadisələrdən hansılarının yerini dəyişsək xronoloji ardıcılıq düz olar?

1.	Azərbaycanda alman koloniyalarının yaradılması
2.	Xanabad manufakturasının fəaliyyətə başlaması
3.	Azərbaycanda ilk rus məskənlərinin yaranması
4.	Qafqaz canişinliyinin yaradılması
5.	Qubada Hacı Məhəmmədin başçılığı ilə üsyanın baş verməsi

- A) 2 və 4 B) 3 və 5 C) 2 və 5 D) 1 və 3 E) 4 və 5

43. E.ə IV-I əsrə aiddir:

- A) Mauriya sülaləsinin hakimiyyətdə olması
B) Pun müharibəsinin baş verməsi
C) Ptolomeylər sülaləsinin Misiri idarə etməsi
D) Misirdə yeni şahlıq dövrünün mövcud olması
E) Çində "vuruşan padşahlıqlar" dövrünün olması

44. Azərbaycanda Sasani hökmranlığı dövrünə aid deyil:

- A) Vahid xalqın yaranması prosesinin sürətlənməsi
B) İrsi torpaq mülkiyyətinin mövcud olması
C) Atəşpərəstliyin təbliğ edilməsi
D) Xaraq və Gezit vergisinin alınması
E) Rabat adlanan hərbi məskənlərin salınması

Blok III

45. Romada re müəyyən edin.

1. Vandalların h
2. Kolonların ya
3. Makedoniyar
4. Aqrar islahat
5. Albaniya döv
A) 1, 3, 5 B) 2, 3

46. Uyğunluğu

1. Ariobarzan
a. Roma ilə dip
b. E.ə I əsrdə h
c. Atropatılar s
nüməyəndəsi c
d. Eramızın əv
e. Karra döyüş
A) 1 - c, e; 2 - a
C) 1 - a, c; 2 - b
E) 1 - a, b; 2 -

47. II Göytürk aiddir:

- A) Pinçen müq
B) Albaniyanın
münasibət qur
C) Arilərin Hi
D) Xəzər xaqan
E) Ərəblərin A
siyahıya alma

48. Erkən tunc evlərinin tikil

- A) 1, 5 B)

Blok III

45. Romada respublika dövrünə aid faktları müəyyən edin.

1. Vandalların hücumuna məruz qalması
 2. Kolonların yaranması
 3. Makedoniyanın işğal edilməsi
 4. Aqrar islahatın keçirilməsi
 5. Albaniya dövlətini asılı vəziyyətə salması
- A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 5 C) 3, 4, 5 D) 1, 2, 4 E) 1, 4, 5

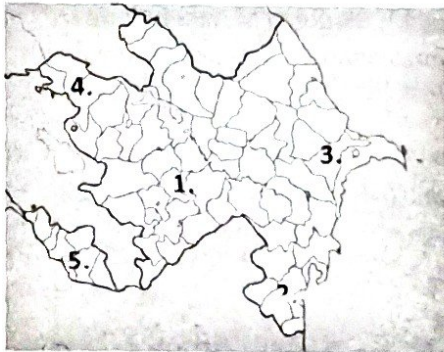
46. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Ariobarzan 2. Ariovast
 - a. Roma ilə diplomatik münasibətdə olması
 - b. E.ə. I əsrdə hakimiyyətdə olması
 - c. Atropatilər sülaləsinin sonuncu nümayəndəsi olması
 - d. Eramızın əvvəlində hakimiyyətdə olması
 - e. Karra döyüşündə Parfiya ilə müttəfiq olması
- A) 1 – c, e; 2 – a, b B) 1 – d, e; 2 – a, c
C) 1 – a, c; 2 – b, e D) 1 – b, c; 2 – a, e
E) 1 – a, b; 2 – c, d

47. II Göytürk dövlətinin mövcudluğu dövrünə aiddir:

- A) Pinçen müqaviləsinin imzalanması
- B) Albaniyanın Bizans ilə diplomatik münasibət qurması
- C) Arilərin Hidistana hücum etməsi
- D) Xəzər xaqanlığının süqut etməsi
- E) Ərəblərin Azərbaycanda əhalini, mal-qaranı siyahıya alması

48. Erkən tunc dövrünə aid xüsusi ibadət evlərinin tikildiyi bölgələri müəyyən edin.

- A) 1, 5 B) 3, 4 C) 3, 5 D) 2, 4 E) 4, 5

49. Albaniya hökmdarlarının Roma ilə əlaqələri gücləndirməsinə səbəb:

- A) Alanların qarətçi yürüşləri
- B) Cənubdan gələn Parfiya təhlükəsi
- C) Selevkilərin işğalçılıq siyasəti
- D) Atropatena ilə Parfiya münasibətlərinin güclənməsi
- E) Atropatena ilə münasibətlərin pisləşməsi

50. Kutilərin hakimiyyəti dövründə Mesopotamiyada:

1. Cənubun idarə sistemi ləğv edildi.
 2. Şəhərlərarası toqquşmalara son qoyulmuşdu.
 3. Xarici hücumların arası kəsilmişdi.
 4. İlk dəfə vahid dövlətdə birləşdirildi.
 5. İdarəçilikdə yerli məmurlar kutilərlə əvəz olunmuşdu.
- A) 3, 5 B) 2, 3 C) 4, 5 D) 1, 5 E) 1, 2

51. Karfagen və Yunanıstan dövlətlərinə aid oxşar cəhət:

- A) Roma dövlətinin işğalına məruz qalmışdılar.
- B) Heroqlif yazıdan istifadə etmişdilər.
- C) Dorilərin hücumuna məruz qalmışdılar.
- D) Hetlərlə müqavilə imzalamışdılar.
- E) Əhəmənilər tərəfindən asılılığa salınmışdılar.

52. Daha sonra baş vermişdir:

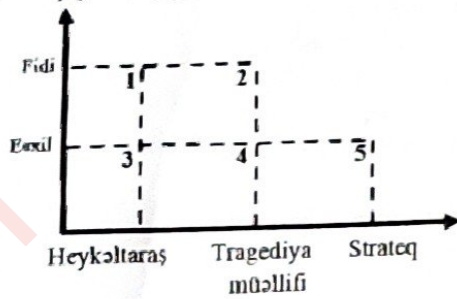
- A) Cavanşirin xəlifə ilə görüşə getməsi
- B) Ərəblərin Qəzvin şəhərini tutması
- C) Mehranilər sülaləsinə son qoyulması
- D) Hilat şəhəri yaxınlığında xəzərlərin məğlub olması
- E) Cərmidan döyüşündə ərəblərin qalib gəlməsi

53. Albaniyada Aquen kilsə məclisi keçirilən əsrdə baş verməmişdi:

1. II Vaçenin İrana qarşı mübarizə aparması
2. İlk xristian icmalarının yaranması
3. Məzdəkilər hərəkatının başlaması
4. Uti və Kolt vilayətlərinin itirilməsi

Blok III

54. Uyğunluq gözlənilmişdir:

55. Yunan-İran müharibəsinin nəticələrinə aiddir:

1. Yunanlar müstəqilliyini qoruyub saxlaya bildi.
2. Əhəmənilər Kiçik Asiyanı işğal etdi.
3. İran hərbi donanmasına Egey dənizində üzmək qadağan edildi.
4. Yunan şəhər dövlətləri istiqlaliyyətlərini itirdi.
5. Yunanıstan Aralıq dənizi hövzəsində hakim dövlətə çevrildi.

56. İqta torpaqlarına aid olanları müəyyən edin.

1. Şərti torpaq sahibliyi idi.
2. Dini idarələrin, məscid və pirlərin ixtiyarında idi.
3. Hərbi qulluğa görə verilir.
4. İcarəyə verilir, lakin onu satmaq, bağışlamaq olmazdı.

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. 1846-cı il 6 dekabr reskripti
2. 1847-ci il kəndli əsasnaməsi
 - a. Ali müsəlman silkinin həm mülk, həm də tiyul torpaqları üzərində tam irsi mülkiyyət hüququnu təsdiq edirdi.
 - b. Kəndli öz pay torpağını satın alıb şəxsi mülkiyyətinə keçirmək hüququna malik idi.
 - c. Qanuna əsasən Bakı quberniyasında yaşayan ali müsəlman silkinin torpaqları onların irsi mülkiyyəti elan edildi.
 - d. Kəndli qrupları ləğv edilərək ümumi adla "mülkədar tabelisi" elan edildi.
 - e. Şamaxı quberniyasının sahibkar kəndlilərinə aid edilirdi.

Sizə təqdim olunmuş mənbəni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60 sayılı tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin.

Parsuaşdan çıxıb Mannalılar ölkəsinin Missi vilayətinə yaxınlaşdım. Manna hökmdarı mənim inandığım Assur cəngişləri kimi, qoşunumun təmini üçün un və çaxır anbarları hazırladı, öz böyük oğlunu hədiyyələr və mehriban sözlər ilə mənə tapşırırdı və öz hökumranlığını möhkəmləndirmək namına mənə stela həsr etdi. İri qoşqu atlarını, mal-qaranı bac aldım. Mən onlara mərhəmət göstərdim, onların dualarını qəbul etdim, yalvarışlarını eşitdim və dedim: Əfə olsun ... Assurun və Mardukun mənə bəxş etdikləri qüdrətlə və bütün dünyanın hökmdarları arasında mənim silahımı yüksəltmələrinə görə, Urartu ölkəsini məğlub etməyi, onların sərhədlərini bərpa etməyi, Mannalılar ölkəsinin məzlum əhalisinə dinclik yaratmağı söz verdim və onların ürəkləri ümidlə doldu ... fəxri süfrə açdım, taxtını onun atası, onu yaradan İrənzunun (taxtından) hündür yüksəlttim, assuriyalılarla birlikdə masa arxasında oturdum, onlar da mənim saltənətimə Assurun və öz ilahələrinin qarşısında xeyir-dua verdilər.

II Sarqonun "Qədim Azərbaycan tarixi mixiyazılı mənbələrdə" əsərindən

58. Mənbədə bəhs edilən hadisənin ilini müəyyən edin.

59. Mənbədə II Sarqonla Manna hökmdarı arasında imzalanan müqavilənin adını qeyd edin.

60. Mənbədə bəhs edilən yürüşün iki əsas nəticəsini yazın.

ƏDƏBİYYAT

61. Nümunənin 3-cü misrasına əsasən doğru fikri müəyyən edin.

*Çomağın ucuna dikib gözünü,
Onlar saatlarla oturur belə.*

Fikir bir gəmi ki bilinmir yönü.

Çırpılır, çıxanmır ancaq sahila. (B.Vahabzadə)

A) Hadisənin əlaməti kiçildilərək göstərilmişdir.

B) Əşyanın əlaməti həmin əşyanın adı çəkilmədən digər əşyanın üzərinə köçürülmüşdür.

C) Nəzərdə tutulan söz əvəzinə başqa söz işlədilmişdir.

D) Bir əlamət bütöv anlayışı əvəz etmişdir.

E) Bir əşya özündən daha qüvvətli əşyaya bənzədilmişdir.

62. İ.Nəsiminin "Məndə sığar iki cahan ..." qəzəli ilə bağlı düzgün fikirdir:

A) Qəzəl lirik qəhrəmanın Yaradanla dialoqu şəklində qurulmuşdur.

B) Lirik qəhrəman onu izah etməyə çalışanları daha ətraflı dəlillər tapmağa səsləyir.

C) Qəzəl həzəc bəhrindədir.

D) Qəzəldə lirik qəhrəman varlıq və məkana sığmadığının səbəbini söyləyir.

E) Qəzəldə real eşqin əlamətlərinə də rast gəlinir.

63. Lirik növün janrları ilə bağlı **yanlış** fikirdir:

A) Qəzəl və qəsidə – eyni qafiyə quruluşuna malikdir.

B) Qitə və məsnəvi – beytlər şəklində yazılır.

C) Muxəmməs və mürəbbə – şeir vahidi bənddir.

D) Qəzəl və qitə – adətən, məhəbbət mövzusunda olur.

E) Muxəmməs və təxmis – bənddəki misra sayı eyni olur.

64. Qazi Bühranəddinin yaradıcılığına aiddir:

1. Ana dilinin yüksək bədii səviyyədə təqdim olunduğu "Divan"-ı var.

2. Əsərlərində ictimai və siyasi həyatı əks etdirməyə güclü meyil göstərmişdir.

3. Yazılı ədəbiyyatda ilk anadilli əsərin yazılması onun adı ilə bağlıdır.

4. İnsana ilahi gözəlliyin yerdə təcəllisi kimi baxırdı.

5. Quran motivləri əsasında ana dilində poemalar qələmə almışdır.

A) 1, 2 B) 2, 5 C) 3, 5 D) 1, 4 E) 3, 4

65. Verilmiş atalar sözlərindən hansı Xaqani Şirvaninin "Gənclərə nəsihət" əsəri ilə tam **səsləşmir**?

A) Dostun versə qum,
Al ovcunda yum.

B) Qüvvə hər şeyi, ağıl qüvvəni sındırar.

C) Dostun min isə azdır, düşmənin bir isə çoxdur.

D) Paxıl olmasan dərdin olmaz.

E) Qorunan baş salamat olar.

66. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. epitet 2. təşbeh 3. metafor

a. "Sinəmdə ürək başladı üşüməyə" (R.Rza)

b. "Qızılgül ətrinə xoşdur bu əlin

Benzin qoxusu da, neft qoxusu da"

(H.Arif)

c. "Bir qalın kitabmış hər ömür, demə"

(B.Vahabzadə)

d. "Başına döndüyüm gül üzlü pəri,

Adətdir, dərərlər yaz bənövşəni."

(Qurbani)

e. Mən hey göyə baxdım, göy mənə baxdı,

Göylərə baxmaqdan gözlərim axdı.

(Ə.Cavad)

A) 1 – d; 2 – b, c; 3 – a, e

B) 1 – c; 2 – b, d; 3 – a

C) 1 – a, d; 2 – b; 3 – c, e

D) 1 – b, d; 2 – a, c; 3 – e

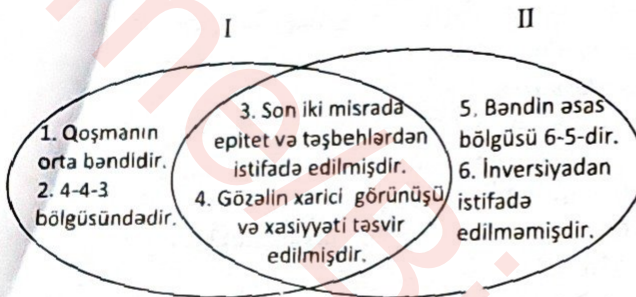
E) 1 – c, d; 2 – e; 3 – a

Blok III

67. Eyler-Venn diaqramının tələblərini nəzərə alaraq düzgün yerləşdirilmiş fikirləri müəyyən edin.

I. Üz yanında tökülübdir tel nazik,
Sinə meydan, zülf pərişan, bel nazik,
Ağız nazik, dodaq nazik, dil nazik,
Ağ allərin alvan hənadan, Pəri. (M.P.Vaqif)

II. Nazik barmaqlıdı, şümşad əllidi,
Ayna qabaqlıdı, siyahı tellidi,
Şəkər səhbatlıdı, şirin dillidi,
Tuti kimi xoş zəbanım gedibdi. (Aşıq Ələsgər)

- A) 2, 5, 6 B) 1, 3, 4 C) 2, 4, 5
D) 1, 2, 3 E) 2, 4, 6

68. Biri haqqında məlumat verilməmişdir:

1. Bu janr insan orqanizminin hərəkətə, fəaliyyətə olan ehtiyacından yaranmışdır.
2. Yumoristik məzmunə malik olub, uşaqların nitqinin, tələffüzünün inkişafına kömək edir.
3. Müəyyən əşya, hadisə haqqında üstüörtülü şəkildə məlumat verilir və məcazi təsvir əsasdır.
4. Bu janrda olan əsərlərdə xalqın ruhu, sevinci, kədəri, ən zərif duyğuları, təbiətə münasibəti öz əksini tapır.

- A) xalq oyunları B) yanıltmac
C) tapmaca D) mahnı
E) bayatı

69. N.Gəncəvinin "İsgəndərnamə" əsəri ilə bağlı hansı fikirlər klasteri tamamlaya bilər?
Ayaq basdığı hər ölkədə ədalətin bərqərar olmasına çalışır.

Isgəndər

1. Hər yerdə təkallahlılığı təbliğ edir.
 2. Nizami bu obrazı qüsursuz olaraq təqdim edir.
 3. Nüşabə ilə görüşərkən: "Günəşlə kölgəni bir tutmaq olmaz", – deyərək özünün İskəndər olduğunu danır.
 4. "Bir tülkü aslandan gətirməz xəbər", – deyərək İskəndər kimi birinin elçisinin də cəsarətli olmalı olduğunu vurğulayır.
 5. Bərdə nə gözəldir, necə qəşəkdir
Yazı da, qışı da güldür, çiçəkdir, – deyərək Bərdəyə vurğunluğunu dilə gətirir.
- A) 1, 2, 5 B) 2, 3, 4 C) 2, 3, 5 D) 1, 3, 4 E) 1, 2, 3

70. Doğru fikri müəyyən edin.

- A) Şifahi xalq yaradıcılığının nəzm nümunələri heca və əruz vəznində olur.
- B) Sərbəst vəznə olan şeirlərdə qafiya olmur.
- C) Əruz vəznində olan şeirlərdə bölgü mütləq bütöv söz prinsipinə əsaslanmalıdır.
- D) Azərbaycan ədəbiyyatında əruzun bütün bəhrlərindən istifadə olunub.
- E) Sərbəst vəznə olan şeirlərdə ahəngdəki tarazlıq gözlənilməlidir.

71. aaba kimi qafiyələnən nümunələrdən hansı bayatdır?

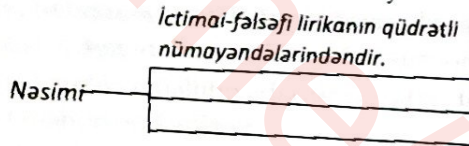
- A) Mən aşiq dolu düşər, B) Əzizim, qazan ağlar,
Göy gurlar, dolu düşər Od yanar, qazan ağlar.
Qəbrim yol üstə qazın Qərblərdə ölən
Anamın yolu düşər. Qəbrini qazan ağlar.
- C) Mən aşığam, nədəndir D) Sular gələr, göl dolar,
Nə sünböldür, nə dəndir, Şaxta vurur, gül solur,
Ağzı yox adam tutar Mərd igidin balası
Tapın görüm nədəndir. Özü kimi mərd olar.
- E) Dağ döşündə yatana,
Gün gedər ay batana,
Qara kəlim qarğıyar
Kotən macı tutana.

Blok III

72. "Xan sarayı" əfsanəsində hansı suala cavab yoxdur?

- A) Xan sarayı hansı məqsədlə tikdirmişdi?
- B) Usta hansı şərtlə xanın təklifi ilə razılaşmışdı?
- C) Ustanın tikdiyi saraya xanın münasibəti necə olur?
- D) Xan niyə ustanın əllərini kəsdirir?
- E) Xan ustanın şagirdlərini niyə öldürtdürür?

73. İ.Nəsimi ilə bağlı klasteri tamamlayın.

- 1. Yaradıcılığında tuyuq və rübai janrlarında əsərlərə də rast gəlinir.
 - 2. Dini mövzuda da əsərlər yazmışdır.
 - 3. Dünyəvi şeirlərində gözəllərin yalnız mənəvi aləminə önəm vermiş, zahiri gözəlliyə yer ayırmamışdır.
 - 4. Təriqət şeirlərindəki insan yalnız ilahi keyfiyyətlərə malik olub ucılığı ilə seçilir.
 - 5. Hürufilikdən əvvəl sufiliyə meyil etsə də, sufi ideyalarının təbliği əsərlərində yer almamışdır.
- A) 1, 2 B) 2, 3, 4 C) 2, 3 D) 3, 4, 5 E) 1, 5

74. Biri Ş.İ.Xətayi lirikasının əsas mövzularından deyil:

- A) Səfəvi-qızılbaşlıq görüşlərinin təbliği
- B) Sufi görüşlərinin təqdimi
- C) Məhəbbətin tərənnümü
- D) Zəmanəyə, ədalətsizliyə etiraz
- E) Təbiət gözəlliklərinin tərənnümü

75. Biri yanlışdır:

- "Uruzun dustaq olduğu boy" da Burla xatun:
- A) Oğlunun ilk ovu münasibətilə qonaqlıq verməyə hazırlaşır.
 - B) Qazarı oğlunun ardınca geri qayıtmağa məcbur edir.
 - C) Xan qızı olsa da, heç vaxt atasının gücünə,

var-dövlətinə arxalanmır.

- D) Oğluna görə kafir üstünə döyüşə gedir.
- E) Boyun sonunda kafirin bayrağını qılınclayır.

76. Biri şeir vahididir:

- A) qafiyə B) bölgü C) ahəng
- D) bənd E) ölçü

77. Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

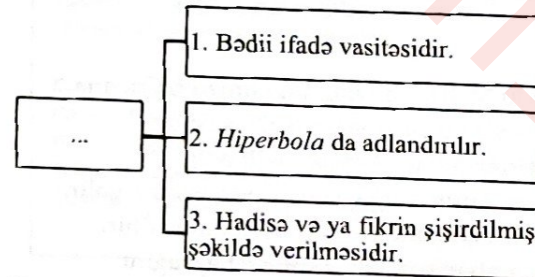
- A) Yazılı ədəbiyyatın xüsusi qoludur.
- B) Aşıq yaradıcılığında hər üç ədəbi növə aid nümunələrə rast gəlinir.
- C) Qoşma, gəraylı, təxmis aşıqların ən çox müraciət etdiyi janrlardır.
- D) Yaradıcı aşıqlar dastan yaradır, onun ifasını isə yalnız ifaçı aşıqlar həyata keçirir.
- E) Aşıq Kamandar, Aşıq Əmrah ifaçı aşıqlardır.

78. Doğru fikirləri müəyyən edin.

Basat:

- 1. Uşaqılıqda onu şir bəsləyir.
 - 2. Böyüklərin sözündən heç vaxt çıxmır.
 - 3. Aman diləyəni öldürmür.
 - 4. Təpəgözlə süd qardaşı idi.
 - 5. Təpəgözün öz qılncı ilə onun boynunu vurur.
- A) 1, 3, 4 B) 2, 4, 5 C) 1, 4, 5 D) 2, 3, 4 E) 1, 3, 5

79. Verilənlərin aid olduğu bəndi müəyyən edin.

- A) anafora B) litota C) kinayə
- D) mübalığə E) təzad

Blok III

80. Nümunədə hansı təsvir və ifadə vasitələri işlənmişdir?

*Bəzdağın dolama atəklərində
Kür gümüş kəmərtək dolanıb axır.
Hərdən lal suları olur dumduru,
Hərdən də lil olur, bulanıb axır. (M.Dilbazi)*

1. təkrir	2. təşbeh	3. kinayə
4. inversiya	5. təzad	6. metonimiya
7. metafor	8. epitet	
A) 1, 3, 5, 7	B) 3, 5, 6, 8	C) 2, 4, 5, 8
D) 1, 3, 6, 7	E) 4, 5, 7, 8	

81. Ş.İ.Xətayinin "Dəhnəmə" əsərindəki Aşiq obrazına aid doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Səbanın eyiblərini üzünə sayır.
 2. Xeyirxahlığı ilə diqqəti cəlb edir.
 3. Mənəvi aləminin, hiss və düşüncələrinin təsvirinə geniş yer verilmişdir.
 4. Eşqə düşəndən sonra eşqin əzab-əziyyətindən şikayətlənir.
 5. Zəhri gözəlliyinin təsvirinə önəm verilir.
- A) 1, 3 B) 3, 4 C) 2, 4 D) 1, 5 E) 3, 5

82. "Salur Qazanın evinin yağmalanması" boyu ilə bağlı hadisələrin ardıcılığını tamamlayın.

İlək qoca oğlu Sarı Salmaş şahid olur.
.....
Qazan bəy yurdu ilə xəbərləşir.
.....
Qazan bəy Şöklü Məlikdən anasını istəyir.

1. Şöklü Məlik: "Bəylər, bilirsinizmi, Qazana necə heyif vurmaq lazımdır?" – deyir.
 2. Kafirlər çobana bəylik təklif edir.
 3. Burla xatun əsirlikdə oğlunun yanına gəlir.
 4. Qaraca çobanın iki qardaşı oxlanıb ölür.
 5. Qazan bəyin qardaşı kafirin bayrağını qılınclayır.
- A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1, 5 D) 2, 5 E) 3, 4

83. Qədim dövr ədəbiyyatı ilə bağlı doğru fikirlərdir:

1. Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatına dair nümunələr ancaq ərəb və fars dillərində yaranırdı.
2. Saray ədəbiyyatında qəsidənin müxtəlif növlərinə müraciət edilir, dini mövzularda da əsərlər yazılmasına xüsusi diqqət yetirilirdi.
3. Mədhilər hökmdarların qüdrətinin, əməllərinin tərifli ilə məhdudlaşdı.
4. Azərbaycanda fars dilində yazmaq ənənəsi XI əsrin ortalarından başlamışdır.
5. Bu dövrdə yaranan nümunələr arasında təbiət mövzusunda yazılan əsərlərə rast gəlinmir.

84. Müqayisə cədvəlində verilmiş yanlış fikirləri müəyyən edin.

"Qazan xanının evinin yağmalanması" boyu	"Qazan xanın oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu" boyu
1. Oğuz elinin birliyi əks olunur.	3. Övlad-valideyn münasibəti əks olunur.
2. Oğuz qadını əsirlikdə düşmənin niyyətinə çatmasına mane olur.	4. Yoldaşı darda qoyub qaçanlara oğuzların münasibəti ifadə olunur.
5. Sonda Dədə Qorqud gəlib xeyir-dua verir.	
6. Uruz ovda ikən əsir götürülür.	

85. Ş.İ.Xətayinin "Nəsihətnamə" poemasını N.Gəncəvinin "Xosrov və Şirin" əsərindən fərqli olaraq niyə mənzum roman da adlandırmaq *olmaz*?

1. məsnəvi şəklində yazılmadığına görə
2. həyat hadisələri geniş və ətraflı şəkildə verilmədiyinə görə
3. təhkiyə əsasında qələmə alındığına görə
4. ədəbi qəhrəmanın və vahid süjet xəttinin olmadığına görə
5. məhəbbət mövzusunda yazılmadığına görə

86. Əfsanələrə aid düzgün fikirləri seçin.

1. Müəyyən bir qismi tarixi şəxsiyyətlər haqqındadır.
2. Xalqın əski dünyagörüşü, düşüncə tərzilə bağlı yaranmışdır.
3. Əfsanələrdə ətraf aləm canlı varlıq kimi dərk edilir.
4. Özünəməxsus başlanğıcı olur.
5. Yazılı ədəbiyyata təsiri olmuşdur.

87. Uyğunluğu müəyyənəşdirin.

1. qoşma 2. qəzəl
- a. Son beytdə müəllifin adı çəkilir və bu beyt məqtə adlanır.
- b. Son bənddə müəllifin adı çəkilir və bu bənd möhürbənd adlanır.
- c. abcb, ccbb, dddb və s. şəklində qafiyələnir.
- d. Yalnız yazılı ədəbiyyatda yaranır.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 88-90 sayılı tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin situasiya ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

Quru yarpaqlar

Çin imperatoru üç il ərzində şəxsən özü min bir əziyyət bahasına bağ salır. İmperator bu bağın adını "Cənnət" qoymuşdu. Günün bir günü İmperator bu bağın gözəlliyini görmək, dəyərləndirmək üçün nüfuzlu şəxsləri buraya qonaq çağırır.

(1) Bağı görənlər heyranlığını bildirirlər, təriflər kimi yağır. İmperatoru isə bağsalma sənətinin misilsiz ustası sayılan Linin fikri daha çox maraqlandırır. Odur ki, onun rəyini öyrənmək üçün ustada müraciət elədi:

– Hörmətli Lin, baği bəyəndinizmi?

Lin dedi:

– Bağınız çox gözəldir: təmiz və səliqəli. Bu bağda birçə dənə də qurumuş yarpaq görmədim. Hər halda onları bu səhər: "Qonaqlar gələcək", – deyə süpürüblər. Xəzəllərin olmaması bağınızı donuq və cansız göstərir. Bəyənə həyatla ölümlə hər zaman qoşa

və qonşu olmurmu?! Dediklərimin həqiqət olduğunu görmək istəyirsinizsə göstəriş verin, bir qucaq quru yarpaq gətirib buralara töksünlər.

Linin təklifi yerinə yetirildi. (2) Külək yerdəki xəzəllərlə oynamağa başladı. Onların xışiltısı və pıçiltısı baği sanki canlandırdı!

Ustad davam etdi:

– Bu bağda hər şey yerli-yerindədir, lakin çatışmazlıq da var. Çatışmazlıq bundan ibarətdir ki, hədsiz dəqiq və səliqə ilə planlaşdırılmışdır.

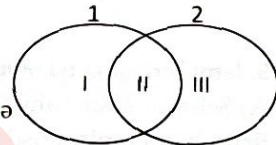
Bir neçə yüz il bu torpaqların hökmdarı olmuş İmperator ustadın dediklərini düşünməyə başladı. İstənilən sənət özünü kölgədə tutduğu və gözə batmadığı zaman misilsiz görünür.

88. Qarşısında rəqəm qoyulmuş cümlələrdə işlənmiş bədii təsvir vasitələrini ardıcılıqla qeyd edin.

89. Mətnə aid cədvəli tamamlayın.

Çin imperatoru imperator olsa da:	...
Ustad Lin səlahiyyətli bir şəxs olmasa da:	...

90. Əsərləri aid olduğu növ baxımından Eyler-Venn diaqramı əsasında müqayisə edin.

1. Quru yarpaqlar

2. Küləklər

Hər səhər, hər axşam, hər axşam, hər səhər
Çox zaman sərsəri küləklər bixəbər
Bir yaxın dost kimi qapımı döyərlər,
Küləklər, küləklər, bəstəkar küləklər,
Dünyanı dolaşan bəxtiyar küləklər!

Bəziniz qorxulu, bəziniz qorxusuz,
Bəziniz duyğulu, bəziniz duyğusuz,
Bəziniz uyqulu, bəziniz uyqusuz,
Küləklər, küləklər, ey sərin küləklər,
Sizdə var qoxusu hər yerin, küləklər!
(M. Müşfiq)

SINAQ - 2

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Hansı cərgədə uyğunsuzluq var?

	Sadə söz	Düzəltmə söz	Mürəkkəb söz
A)	narınc	qurulandı	qeyri-adi
B)	səhlənkər	zəhmətkeş	filankəs
C)	çolaq	vətənpərvər	çörəkotu
D)	evlərdən	hesabdar	haqq-hesab
E)	qaldırmaq	dağıntı	srağagün

2. "Zəhmət çəkməyən bal yeməz" – nümunədəki işarələnmiş sözlə eyni halda olan isim hansı cümlədə işlənmişdir?

- A) Ağıl insana sərmayədir.
- B) El gözü tərəzidir.
- C) Burada heç kəs belə savadlı gənc görməmişdi.
- D) Dağ havası insana çox xeyirlidir.
- E) O, əlində nar çubuğu gətirmişdi.

3. İsmi birləşmə işlənmemişdir?

- A) Sehrkar səsin sahibini aydınlaşdırmaq üçün hamı toplaşmışdı.
- B) Gecənin qara pərdəsi bağın üzərinə çökmüşdü.
- C) Hər kəsin dediyinə kor-koranə inanmaq cahillikdir.
- D) Onlar bahar nəğmələrini gözəl oxuyurdular.
- E) Şimal tərəfdən qəflətən güclü külək başladı.

4. "... qədər oxudum" cümləsində nöqtələrin yerinə hansı söz yazılrsa, cümlədəki qoşmanı iki müxtəlif mənada düşünmək olar?

- A) Axşama B) Yarıya C) Sona
- D) Akif E) Sənin

5. Hansı cümlədə işarə əvəzliyindən sonra vergülün qoyulmasına ehtiyac var?

- A) O qanlı şənbə gecəsi Azərbaycan xalqı minillik qəhrəmanlıq tarixini yenidən göstərdi. (B. V)
- B) O uzun müddət ərəb xilafətinə qarşı mübarizə aparıb.
- C) Bu barədə heç kəs, eləcə də Gülmirə heç nə bilmirdi. (Ə. H)
- D) Bu xəmir hələ çox su aparacaq.
- E) Bu vaxtacan qızını belə halsız, belə qüssəli görməmişdi. (İ. M)

6. "Sevinc" sözünün leksik təhlili ilə bağlı səhv fikri göstərin.

- A) Omonimliyi yoxdur.
- B) Çoxmənalı söz deyil.
- C) Sinonimi "şad" sözüdür.
- D) Ümumişlək sözdür.
- E) "Qəm, qüssə" sözləri ilə antonimdir.

7. Cümlələrdən birində iki düzəltmə sifət işlənmişdir.

- A) Şəhərlilər yadellilərin hücumunu rəşadətlə dəf etdilər.
- B) Bu diyar Azərbaycanın ən gözəl guşələrindən biridir.
- C) Qarabağ torpağı neçə-neçə igidlər yetişdirib.
- D) Zəhmətkeşlərin səmərəli işləri yüksək qiymətləndirildi.
- E) Bədxah qonşularımız bu gün də rahatlıq vermirlər.

8. Cümlələrdə altından xətt çəkilmiş sözlər morfoloji baxımdan nədir?

- ✓ Nə gözəl yaraşır Muğana ceyran.
- ✓ Hələ gənicsən, nə müharibə görmüsən, nə də qalalar fəth etmişən.
- ✓ Ana, ürəyini nə istəyir....

- A) bağlayıcı, ədat, əvəzlik
- B) əvəzlik, ədat, bağlayıcı
- C) ədat, bağlayıcı, əvəzlik
- D) ədat, ədat, əvəzlik
- E) bağlayıcı, bağlayıcı, ədat

Blok III

9. Hansı cümlələrdə fərqləndirilmiş hissə qoşmadır? (Dürğu işarələri buraxılmışdır.)

1. *Mənçə* bu əlyazma daha qədimdir.
 2. *Xırdaça* söz-söhbətə əhmiyyət vermirəm.
 3. Əhalinin çoxu *rusca* danışır.
 4. *Arxamca* danışanlar iradəsi zəif insanlardır.
 5. *Yaşca* məndən kiçikdir.
- A) 2, 4 B) 1, 5 C) 2, 3 D) 4, 5 E) 3, 4

10. Aşağıdakı sözlərdən birini qayıdış növ feil kimi düşünmək *olmaz*:

- A) açıldı B) çəkildi C) içildi
D) deyindi E) göründü

11. Hansı bənddəki söz verilən fikirlərin heç birinə uyğun *deyil*?

- Feili bağlama və zərf ola bilər.
- Həm zərf, həm də sifət kimi işlənir.
- Say və zərf kimi işlətmək mümkündür.
- Həm isim, həm də zərf ola bilər.

- A) cəld B) tikə-tikə C) xeyli
D) qəsdən E) axşam

12. Verilmiş cümləyə aid düzgün fikri müəyyən edin. "*Evdəkilər bu qocanı çox axtardılar*"

- A) Əvəzlik sifətin yerində işlənmişdir.
B) Qeyri-müəyyən miqdar sayı işlənmişdir.
C) Düzəltmə sifət başlanğıc formadadır.
D) Beş fərqli nitq hissəsindən istifadə olunmuşdur.
E) Feil quruluşuna görə düzəltmədir.

13. Hansı cümlədə feili sifət işlənib?

1. Yaman günlər gec-tez ötüb gedəndir.
 2. Murad evə çatanda anası onu qarşıladı.
 3. Hələ görülmək işlərimiz var.
 4. Biz çalışanları bir yerə topladıq.
- A) 2, 4 B) 1, 3 C) 2, 3
D) 1, 4 E) 3, 4

14. Zərflə bağlı fikirlərdən biri doğrudur.

- A) Zərfin beş mənə növü var.
B) Miqdar zərfləri *neçə? nə qədər?* sualına cavab verir.
C) Yer zərfləri bütün cümlə üzvləri vəzifəsində işləyə bilər.
D) Zaman zərfləri quruluşuna görə sadə və düzəltmə olur.
E) Zərf cümlədə, əsasən, feili xəbər vəzifəsində işlənir.

15. Hansı sözləri həm mənsubiyyət şəkilçili isim, həm də feil kimi düşünmək olar?

1. çəkim 2. yaram 3. başım
 4. azım 5. yazım 6. deyim
- A) 1, 3, 5 B) 1, 4, 6 C) 2, 3, 5 D) 1, 2, 5 E) 2, 4, 6

16. Frazoloji birləşmələrdən birinin mənası düzgün *verilməmişdir*.

- A) Baş çıxmaq – anlamamaq
B) Ağ yuyub qara sərmək – təmizkar olmamaq
C) Burnunun ucu göynəmək – darıxmaq
D) Gözünə kül üfürmək – aldatmaq
E) Gözü qoymaq – diqqətlə baxmaq

17. "*İtaatkarlıqla*" sözünün fonetik təhlili ilə bağlı *səhv* fikri göstərin:

- A) Altı hecadan ibarətdir.
B) Yazılışı ilə tələffüzü arasında beş fərqli məqam var.
C) Ahəng qanunu pozulmuşdur.
D) Kar və cingiltili samitlərin sayı bərabərdir.
E) Səsartımı hadisəsi baş vermişdir.

18. Cümlələrdən birində işarələnmiş *-ca²* nitq hissəsi baxımından digərlərindən fərqlidir:

- A) Mən səndən zərrəcə çəkinmirəm.
B) İsmi quruluşca üç növü vardır.
C) Yol boyunca yasəmənlər əkilmişdi.
D) Mən sizi dünyalarca sevirdim.
E) Gözünün ağır-qarası bircə oğlu var idi.

Blok III

19. Hansı sözün leksik mənası *verilməmişdir*?

- divar içində hörülmüş ocaq
 - tikilinin xarici, çölə baxan əsas tərəfi, qarşıdan görünən tərəf; öndən görüntü
 - ixtiraçının ixtirasını təsdiq edən şəhadətnamə, sənəd
 - dərin çayda, ya dənizdə suyun burulduğu yer
- A) buxarı B) taxça C) fəsad
D) patent E) girdab

20. Nümunənin təhlili ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyənəldir.

- Az danış, desinlər sözümdə güc var,
Çox sözü dinləyən çox nöqsan tapar.* (N. Gəncəvi)
- A) İkinci mısradakı hər iki isim təsirlik həddədir.
B) Düzəltmə söz işlənməmişdir.
C) Hər iki mısradakı qeyri-müəyyən miqdar sayı vardır.
D) İsmi üç halından istifadə olunub.
E) Birinci mısradakı mənsubiyyət şəkilçili isim vardır.

21. Hansı izahı verilən mürəkkəb adın bütün sözlərinin baş hərfləri böyük *yazılmır*?

- A) Dünya millətlərini birləşdirən təşkilatların adı – ...
B) Azərbaycanda ilk universitetin adı – ...
C) Azərbaycanda təhsilə rəhbərlik edən nazirliyin adı – ...
D) Azərbaycanın tərkib hissəsi olan muxtar respublikanın rəsmi adı – ...
E) Görkəmli şairlərə verilən fəxri ad – ...

22. Söz birləşməsi ilə bağlı *səhv* göstərin.

- A) *Şagirdlər yarışanda* – asılı tərəfi subyekt olan feili birləşmədir.
B) *Atın qaçışı* – ismi birləşmədir, əsas tərəfi düzəltmə isimlə ifadə olunub.
C) *İçəriyədəki qonaqlar* – ismi birləşmədir, asılı tərəfi düzəltmə zərflə ifadə olunub.
D) *Onun dediyi* – asılı tərəfi əvəzliliklə ifadə olunmuş feili birləşmədir.
E) *Azad edilən torpaqlar* – ismi birləşmədir, asılı tərəfi feili sifətlə ifadə olunub.

23. Hansı sözlər həm omonim, həm də çox mənalı sözlər kimi işləyə bilər?
1. atlas 2. dil 3. göz 4. dolu 5. qalın

24. Köməkçi nitq hissələri haqqında *yanlış* fikirləri göstərin.

1. *Elə, məhz, əsl* sözləri dəqiqləşdirici ədatlardır. 2. Nidalar sözlərdən ayrı yazılır.
3. Leksik və qrammatik mənası olmur.
4. Qoşmalar cümlənin müstəqil xəbəri ola bilər.
5. *Bəri, sonra* qoşmaları ismin çıxışlıq halı ilə işlənir.

25. İsmi birləşmə işlənmiş cümlələri müəyyən edin.

1. Gəmi mənim evimdir.
2. Şəklə baxa-baxa fikrə getdi.
3. Bir adayam, qərib ada.
4. Mən də qələmdən qaçıram.
5. Sümbül biçənlər yorulub yatmışdılar.

26. Məsdərin ismə aid *olmayan* xüsusiyyətlərini seçin.

1. Hallanır və mənsubiyyətə görə dəyişir.
2. Cəmlənir.
3. Təsdiq və inkarda olur.
4. Hər üç şəxsə aid xəbərlilik şəkilçisini qəbul edir.
5. Cümlənin ismi xəbəri olur.

27. Nümunələrdə *"tək"* sözünün işlədilməsi ilə bağlı uyğunluğu tapın.

1. zərf a. oynamaq darıxdırıcıdır.
2. qoşma b. Sərin gözəl deyil.
3. ədat c. səni gördü.
d. Bu işi sən bacarsan.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Qəfəsdə bir quş yaşayırdı. Hər dəfə o qəfəsdən açıq səmaya baxır, külləyin səsinə dinləyir, o ağacdən bu ağaca uçan quşlara baxırdı. Quşcuğazın dərdi böyük idi. O da digər quşlar kimi azad, təmiz, sonsuz səmada qanadlarını çırparaq uzaqlara uçmaq istəyirdi. Adətən, quşlar uçmaq qabiliyyəti ilə xarakterizə olunsa da, uça bilməyən quşlar da mövcuddur. Yazıq quş ağacların budaqlarında özüne yuva qurub balalarını böyütmək, yazda çiçəklərin ətrini alıb, payızda gölmaçalarda çinmək istəyirdi. Günlərin bir günü quşun sahibi qəfəsin qapısını bağlamağı unudur. Quş parlaq səmaya baxır, külləyin səsinə dinləyir. Qəfəsin açıq qapısından uçuşan quşlara tamaşa edir. Ağaclardakı yuvaları görür, çiçəklərə diqqətlə baxır. Uçsun, ya yox? Elə bütün günü bu seçim qarşısında düşünür. Günüün sonunda quşun sahibi gəlib, qəfəsin açıq olduğunu görüb yavaşca qapını bağlayır.

28. Çərçivədə verilmiş söz

- ☐ həqiqi ☐ məcazi > mənada işlənmişdir.

Onu mətndəkindən fərqli mənada (həqiqidirsə məcazi, məcazidirsə həqiqi mənada cümlədə işlədin)

29. İlk abzas əslində iki abzasın birləşməsidir. II abzas hansı sözlə başlanmalıdır?

30. Mətnin sonunda quşcuğazın davranışını bir sözə adlandırın.

TARİX

31. Eramızdan əvvələ aid deyil:

- A) Azərbaycana türk tayfalarının ilk axınının baş verməsi
B) Maqneziya döyüşünün baş verməsi
C) Atropatenanın Romanı məğlub etməsi
D) Alanların Albaniyaya yürüş etməsi
E) Azərbaycanın şimalında ilk dövlətin yaranması

32. Daha sonra olmuşdur:

- A) Osmanlı-Səfəvi müharibəsinin ikinci mərhələsinin başa çatması
B) Şəki hakimliyinin səfəvilərə təbə edilməsi
C) Əbhər müqaviləsinin imzalanması
D) Şirvan bəylərbəyliyi yaranması
E) Ağqoyunluların ikinci qoluna son qoyulması

33. Qızıl Ordu dövlətinin parçalanması nəticəsində yaranmamışdır:

- A) Qazan B) Navarra C) Həştərxan
D) Krım E) Sibir

34. Sxema əsasən düzgün fikirləri müəyyən edin.

I Göytürk xaqanlığı

- 1 Yabqu dövlətdə ikinci şəxs sayılırdı.
- 2 Taxt-tacın vəliəhdi şad adlanırdı.
- 3 Dövlətin paytaxtı Ordu şəhəri idi.
- 4 Aşina nəslindən idarə edilirdi.
- 5 Dövlətin başçısı Xaqan adlanırdı.

- A) 1, 2, 3 B) 2, 4, 5 C) 3, 4, 5
D) 1, 4, 5 E) 2, 3, 5

Blok III

35. Ağqoyunlu dövlətinin XV əsrin 70-ci illərinə aiddir:

1. Şəriətdə olmayan 20-dən artıq verginin ləğv edilməsi ilə bağlı fərmanın verilməsi
 2. Venesiya ilə müqavilənin imzalanması
 3. Malatya döyüşündə qalib gəlməsi
 4. Teymuri Əbu Səidin qüvvələrini məğlub etməsi
- A) 1, 2 B) 3, 4 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 1, 3

36. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Avropa Hun dövlətinin süqut etməsi
- B) İkinci Göytürk xaqanlığının yaranması
- C) Malazgird döyüşünün baş verməsi
- D) Qəznəvi dövlətinin süqut etməsi
- E) Qaraqorum qurultayının keçirilməsi

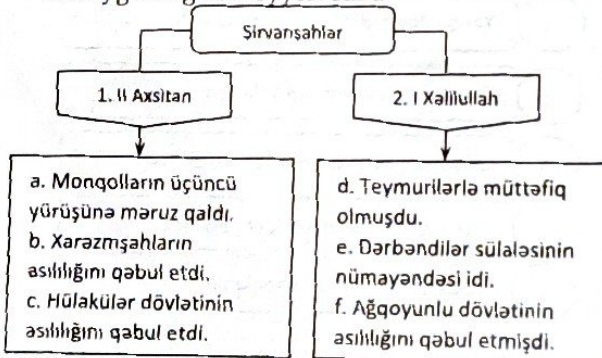
37. Ağqoyunlu dövlətində müharibə ərafəsində vilayətlərdən qoşun toplayan və onların sayını dəqiqləşdirən məmur adlandırdı:

- A) təvaçi B) qaravul C) xassə asgərləri
- D) kənqas E) gərənay

38. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin:

1. ABŞ Konstitusiyasının qəbul edilməsi.
 2. Larqa və Kaqul döyüşlərinin baş verməsi.
 3. Rusiyanın imperiyaya çevirilməsi.
- A) 2, 3, 1 B) 3, 1, 2 C) 1, 2, 3 D) 2, 1, 3 E) 3, 2, 1

39. Uyğunluğu müəyyən edin.

- A) 1 – a, b; 2 – d, e
C) 1 – b, c; 2 – e, f
E) 1 – b, c; 2 – d, f

- B) 1 – a, c; 2 – d, e
D) 1 – a, c; 2 – e, f

40. İbtida icma quruluşunun digər dövrlərindən fərqli olaraq, Erkən Tuncda:

1. Axirət dünyasına inam yaranmışdır.
 2. Xış əkinçiliyi yaranmışdır.
 3. Qəbilə icması yaranmışdır.
 4. Əkinçilik maldarlıqdan ayrılmışdır.
- A) 1, 2 B) 3, 4 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 2, 4

41. Uyğunluq pozulmuşdur:

- A) Dərbənd şəhərini vergilərdən azad etdi – I Şah Abbas
- B) Şeyx Cüneyd məqbərəsini tikdirmişdi – I Təhmasib
- C) Sınıqkörpü döyüşündə qalib gəldi – Şah Səfi
- D) Mollahəsənli döyüşündə qalib gəldi – Məhəmməd Xudabəndə
- E) Tayfa başçılığında irsilik mövcud idi – I Şah İsmayılın dövründə

42. XIII əsrin 30-cu illərində Gəncə və Mərənddə üsyanlar baş vermişdir:

- A) Xarəzmşahlara qarşı
- B) Monqollara qarşı
- C) Çobanilərə qarşı
- D) Teymurilərə qarşı
- E) Qızıl Ordalılara qarşı

43. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Ankara döyüşündə I Bəyazidi məğlub etdi.
2. Çində Kidan tayfalarının üsyanını təşkil etdi.
3. Qızıl Ordu dövlətinin əsasını qoymuşdur.
4. Dövlətini "Müqəddəs Roma" imperiyası adlandırmışdır.

	Batı xan	Əmir Teymur	Çingiz xan	I Orto
A)	1	2	3	4
B)	2	1	4	3
C)	2	4	1	3
D)	3	1	2	4
E)	4	3	1	2

Blok III

44. Avropada reformasiyanın başlanğıcını qoydu:

- A) Auqusburq sazişinin imzalanması
- B) Martin Lüterin "cənnət qəbzi" nə qarşı çıxış etməsi
- C) La-Manş döyüşündə ingilislərin qalib gəlməsi
- D) Utrext sazişinin imzalanması
- E) "Varfolomey gecəsi" adını almış hadisənin baş verməsi

45. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Reformasiya hərəkatının başlaması
- B) "Varfolomey gecəsi" hadisəsinin baş verməsi
- C) Valua sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
- D) Auqsburq müqaviləsinin imzalanması
- E) Böyük Moğol dövlətinin əsasının qoyulması

46. XV əsr İngiltərə tarixinə aid *olmayanları* müəyyən edin.

- 1. İlk dəfə parlamentin çağırılması
 - 2. Azenkur döyüşündə qalib gəlməsi
 - 3. Tüdorlar sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
 - 4. Uoy Tayler üsyanının baş verməsi
- A) 1, 3 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 1, 4

47. Şəki hakimliyinə aid olanı müəyyən edin.

- A) Sasani işğalları nəticəsində yaranması
- B) Ərəblərin asılılığını qəbul etməsi
- C) Toxtamışın hücumu nəticəsində süqut etməsi
- D) Cəfərilər sülaləsi tərəfindən idarə edilməsi
- E) IX əsrin 60-cı illərində yaranması

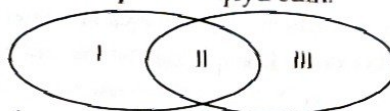
48. XVII əsrin II yarısında Azərbaycanda *qolbəyi*:

- A) Şəhərdə asayişin qorunmasına nəzarət edirdi.
- B) Qəzaları idarə edir, vergiləri yığırdı.
- C) Vilayətləri idarə edirdi.
- D) Nahiyələrə rəhbərlik edirdi.
- E) Maliyyə işlərinə nəzarət edirdi.

49. XIX əsrin ikinci yarısında verilən xüsusiyyətlərin aid olduğu şəhəri müəyyən edin:

- 1. Ticarətin yarmarka formasının ilk dəfə təşkil edilməsi
 - 2. Yük dövriyyəsinə görə Rusiyanın liman şəhərləri ilə müqayisədə ikinci yerdə olması
- A) Şamaxı B) Bakı C) Dərbənd
D) Gəncə E) Lənkəran

50. Rəvvadi hökmdarı Vəhsudan (I) və Şirvanşah hökmdarı I Fəribürzün (III) fəaliyyətlərini müqayisə edərək, onların fərqli və oxşar (II) cəhətlərini Eyler-Venn diaqramında rəqəmlərlə qeyd edin.

- 1. Azərbaycan türklərinin mövqeyini daha da gücləndirdi.
 - 2. Dərbənd əmirliyini dövlətə birləşdirdi.
 - 3. Səlcuqların yürüşünə məruz qaldı.
 - 4. Paytaxtı güclü zəlzələ baş verdiyi üçün başqa qalaya köçürdü.
- A) I - 1, 4; II - 3; III - 2 B) I - 1; II - 2, 4; III - 3
C) I - 4; II - 1, 3; III - 2 D) I - 2; II - 1, 3; III - 4
E) I - 3; II - 1; III - 2, 4

51. XIX əsrin ikinci yarısı Şimali Azərbaycanın neft sənayesi üçün xarakterikdir:

- 1. İlk dəfə mexaniki qazma üsulu ilə neft quyusunun qazılması.
 - 2. İlk dəfə buruq üsulu ilə neft quyusunun qazılması.
 - 3. Neft mədənləri arasında ilk dəmiryolunun çəkilməsi.
 - 4. Turbabor vasitəsilə neft quyusunun qazılması.
- A) 1, 2 B) 3, 4 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 1, 3

52. XIII əsrin birinci yarısı üçün səciyyəvidir:

- 1. Monqolların Dərbənd şəhərini işğal etməsi
 - 2. Marağa rəssədxanasının tikilməsi
 - 3. Kəndlilərin bir yerdən başqa yerə gətməsinin qadağan edilməsi
 - 4. Şirvanşahların xarəzmşahlardan asılılığı qəbul etməsi
- A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 3, 4

Blok III

53. XI əsrin 70-ci illəri Səlcuqlara aiddir:

1. Bizans üzərində qələbə qazandı.
2. Cənubi Qafqaza yürüşə başladı.
3. Bütün Xorasanı ələ keçirdi.
4. Qaraxanlı dövlətini asılı vəziyyətə saldı.

54. Paytaxtları Marağa şəhəri olmuş dövlətlər:

1. Rəvvadilər
2. Sacilər
3. Səlcuqlar
4. Hülakülər

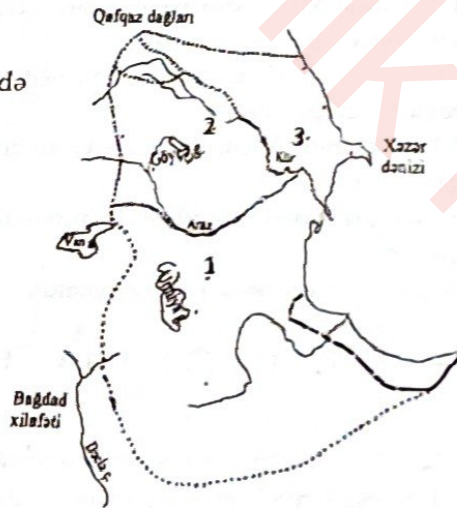
55. XIII-XIV əsrlərdə inşa edilmiş memarlıq abidələri:

1. Ərk qalası
2. Şirvanşahlar saray kompleksi
3. Gülüstən türbəsi
4. Şamaxının Sündü kəndində günbəzli məscid

56. Qaraqoyunlu və Ağqoyunlular üçün oxşar cəhət:

1. Türk mənşəli olmaları
2. Osmanlılarla müqavilə imzalamaları
3. Səfəvilərlə mübarizə aparmaları
4. Cəlairilərlə mübarizə aparmaları

57. Xəritədə verilmiş şəhərlərə uyğun olanı müəyyən edin.

- a. X əsrdə Şirvanşahların paytaxtına çevrildi.
- b. Hülakülər dövründə salınmışdı.

- c. Ağqoyunlu bəyliyi mərkəzi olmuşdu.
- d. Rəvvadilər dövlətinin paytaxtı olmuşdu.
- e. IX əsrin ikinci yarısında məzyədilər tərəfindən bərpa edilmişdir.

Sizə təqdim olunmuş mənbəni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin mənbə ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

Türk xalqı yox olmasın deyə, azad xalq olsun deyə Tanrı atam İltəriş xanı, anam İlbilgə xatunı yüksəltmişdir. Xan atam 17 adamla əsarətdən xilas olub ətrafına çoxlu döyüşçü toplamışdır. Tanrı onlara güc verdiyinə görə xan atamın qoşunu qurd kimi qorxmaz olmuş, düşmən isə qoyun kimi ürəkək olmuşdur. Xandan məhrum olan xalqı, qul olmuş xalqı, nəslə parçalanmış türk xalqını xan atam ucaltmış, əvvəlki qüdrətini özünə qaytarmışdır.

58. Mənbədə türklərin kimlərə qarşı mübarizə aparıb yenidən dövlət qurmalarından söhbət gedir?

59. Mənbədə söhbət hansı dövlətin yaranmasından gedir?

60. Bu dövlət neçənci illərdə mövcud olmuşdur?

ƏDƏBİYYAT

61. "Nurəddin" (S.S.Axundov) hekayəsində hadisələrin ardıcılığını nəzərə alaraq boş qalan xananı tamamlayın.

- Rəhimin Nurəddin üçün "Güləstan" kitabını göndərməsi

- Həlimə xanımın özünü soyuğa verib vəfat etməsi

- Hacı Nəsinin Gülpərinin evinə gətirməsi

-

- Hacı Nəsinin vəfat etməsi

- A) Hacı Nəsinin İmamverdinin evinə qonaq getməsi
B) Rəhimin pulunun oğurlanması
C) Gülpərinin evdəkilərə zülm etməsi və Nurəddini döyməsi
D) Gülpərinin xasiyyətinin tamamilə dəyişməsi və Nurəddinlə yaxşı rəftarı
E) Nurəddinin Gülpərinin bağışlaması

62. Bədii gülüşlə bağlı *səlvə* fikir hansıdır?

- A) Yazıçı gülüş vasitəsilə həyat hadisələrinə tənqidi münasibətini ifadə edir.
B) Satira və yumor müxtəlif janrlarda özünü göstərə bilər.
C) İctimai məzmunlu bütün əsərlərdə gülüşdən istifadə olunur.
D) Bədii gülüş islahedici və ifşaedici ola bilər.
E) Bədii gülüşün növlərinə həm şifahi, həm də yazılı ədəbiyyatda rast gəlinir.

63. Uyğunsuzluğu müəyyən edin.

- A) *peyzaj* – təbiət təsviri
B) *epiqlaf* – əsərin əvvəlində müəllifin özündən və ya başqa əsərdən verilən sitat
C) *tip* – ümumiləşdirmə baxımından diqqət cəlb edən surət
D) *xarakter* – əsərin mərkəzində dayanan obraz
E) *portret* – surətin görkəminin sözlə ifadəsi

64. Nümunə qoşmanın hansı növündədir?

*Danışdığı sözi qiyamətə bilə,
Kəlməsindən ləli gövhər süzülə,
Məcəzi danışa, məcəzi gülə,
Tamam sözü müəmmalı gərəkdir.* (A.Ələsgər)

A) ustadnamə B) gözəlləmə C) qıfılbənd
D) təcnis E) dodaqdəyməz

65. Nümunədə işlənmiş təsvir vasitələrini müəyyən edin.

"Nəhəng qara bulud böyük bir sürətlə göyün üzünü örtür, küləyin ilk kəskin uğultusu ətrafa yayılırdı. Aramsız şimşək çıxır, ildırımların gözqamaşdıran işığı qaranlığı yarırdı. Fırtınanın qızğın vaxtında qopan səslər top atışmasına oxşayır, küləyin təzyiqi altında çaylar geriye axır, yüzillik çaylar qamış kimi əyilirdi".

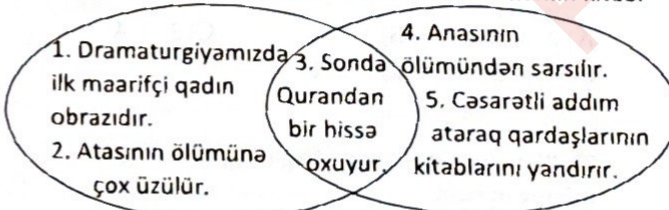
- A) metonimiya, təzad B) metafor, inversiya
C) inversiya, epitet D) təşbeh, epitet
E) təşbeh, inversiya

66. "Koroğlu" dastanı ilə bağlı söylənilənlərdən birini "Dədə Qorqud" eposuna da aid etmək olar.

- A) Əsərin baş qəhrəmanı xalq içərisindən çıxmışdır, aşağı təbəqənin nümayəndəsidir.
B) Dastandakı şeir nümunələri heca vəznində, qoşma, gəraylı janrındadır.
C) Azərbaycan millətinin formalaşdığı dövrdə yaranmışdır.
D) Dövrümüzə şifahi şəkildə gəlib çatmışdır.
E) Epos biri digəri ilə bağlı olan, lakin müstəqil süjet xəttinə malik bitkin əsərlərdən ibarətdir.

67. Eyler-Venn diaqramına əsasən düzgün fikirləri seçin.

Saadət – "Müsibəti-Fəxrəddin" Gülbahar – "Anamın kitabı"

- A) 1, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 4, 5 D) 2, 3, 4 E) 2, 3, 5

Blok III

68. Verilən fikirlər epik növün hansı janrı haqqındadır?

Həcmi baxımından sabit olmayan bu janr oçerka çox oxşayır. Bu janrda konkret bir şəxsdən bəhs etmək məhdudiyyəti yoxdur.

- A) memuar B) roman C) povest
D) novella E) epopeya

69. Doğru fikirləri seçin.

- Forma məzmunu müəyyən edir, onu doğurur.
- İdeya həyat hadisəsi haqqında yazıçının gəldiyi qənaət, oxucuya təlqin etdiyi fikirdir.
- Bədii əsərdə müəllif bir neçə mövzuya toxuna bilər.
- Janr, *vəzi* bədii əsərin məzmununa aiddir.
- Məzmun formaya nisbətən daha çox dəyişkəndir.

- A) 2, 3, 5 B) 1, 4, 5 C) 1, 2, 4 D) 3, 4, 5 E) 1, 3, 5

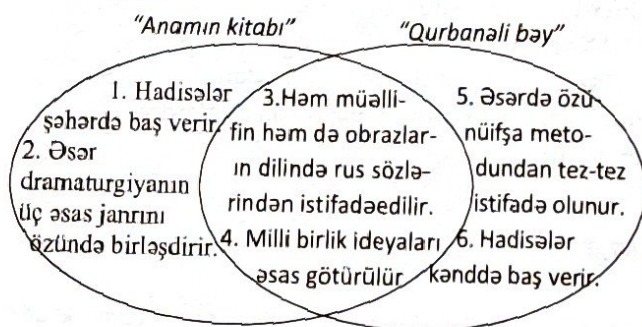
70. Nümunədə işlənmişdir:

O, uca bir dağdı, mən kiçik təpə,

O, coşqun dalğadı, mən həzin ləpə... (Z. Yaqub)

- təşbeh
 - metafor
 - epitet
 - inversiya
 - təzad
- A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 4, 5 D) 2, 3, 4 E) 2, 4, 5

71. Eyler-Venn diaqramına əsasən C. Məmmədquluzadənin əsərləri ilə bağlı *səhv* fikirləri müəyyən edin.

- A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 6 C) 1, 3, 4
D) 3, 4, 5 E) 2, 4, 6

72. "Koroğlu" dastanı ilə bağlı *uyğunsuzluğu* müəyyən edin.

A) Xaraktercə çox ziddiyyətli obrazdır – Keçəl Həmzə

- B) Dava eləməyin min bir fəndini bilən – Hasan paşa
C) Səbirli və dözümlüyü ilə diqqəti çəkir – Dəmirçioğlu
D) Alı kişinin gözlərini çıxartdı – Xotkar
E) Səmimiyyəti və şəfqətli olması ilə seçilir – Nigar xanım

73. A. Bakıxanovun "Hikmətin fəziləti" əsəri ilə N. Gəncəvinin "Sultan Səncər və qarı" əsəri arasındakı ortaq cəhətləri müəyyənleyin.

- Hər iki əsər eyni janrdadır.
- İctimai ədalət məsələsi qoyulur.
- Hər iki əsərdə təsvir olunan şah obrazı zülmkar və qəddardır.
- Təhkiyə əsasında yazılmışdır.
- Hər iki əsərdə haqsızlıqların cəzasız qalmayacağına işarə edilir.

A) 1, 2, 5 B) 2, 3, 4 C) 3, 4, 5 D) 1, 2, 4 E) 2, 4, 5

74. "Müsibəti-Fəxrəddin" (N. Vəzirov) əsərində surətlər və onların əməlləri baxımından uyğunluq gözlənilməmişdir.

- Fəxrəddin – Ölümə qorxmamaq üçün tüfəng almaq olur.
- Rüstəm bəy – Dərdimin əlacı insan qarudır deyərək Fəxrəddini aradan götürmək istəyir.
- Səadət – Fəxrəddindən sonra həyatda qalmaq istəmir və özünü öldürməyə cəhd edir.
- Mahmud – Qadınlara söz versə də, qurğun qarşısını ala bilmir.
- Məhərrəm – Fəxrəddini öldürmək üçün gələndə, belə bir cavana qıymağa inəfi yol vermir.

A) 1, 3, 5 B) 2, 5 C) 3, 4, 5 D) 2, 3 E) 1, 2, 4

75. S. Ə. Şirvaninin bu misralarının izahı hansı bənddə daha dəqiq verilmişdir?
*Bir bələdir bu dərdi-nadani
Ki onun elm olubdur dərmani.*

A) Nadanlıq böyük bələdir.
B) Nadanlıq bəzi ruhanilər yaradır.
C) Din xadimlərinə qarşı mübarizə aparmaq vacibdir.

- D) Hər bələnin səbəbi elmsizlikdir.
E) Nadanlıq böyük ictimai bələdir və ondan xilas olmaq üçün elmə, biliyə yiyələnmək lazımdır.

Blok III

76. Əsərlərin hamısı üçün ortaq cəhəti müəyyən edin.

1. "Təhfəül-İraqeyn" (Ə.Xaqani)
2. "Qisseyi-Yusif" (Qul Əli)
3. "Sirlər xəzinəsi" (N.Gəncəvi)
- A) Fars dilində yazılmaları
- B) Vahid süjet xəttinin olmaması
- C) Eyni dövrdə yazılmaları
- D) Epik şeir nümunələri olmaları
- E) Ədalətli hökmdar axtarışının olması

77. Yusif Sərrac obrazına ("Aldanmış kəvakib" M.F.Axundzadə) aid etmək **olmaz**:

- A) Həmədanda sərraclıq sənətinə yiyələnib.
- B) Kərbəlayı Səlim adlı kəndlinin oğludur.
- C) Qəzvin və İsfahanda ruhani təhsili alır.
- D) Vergi islahatı aparır.
- E) İxtiyar sahiblərinin eyiblərini görür, amma onları dilə gətirməkdən çəkinir.

78. M.Ə.Sabir "Daş qəlbli insanları" əsərində toxunduğu məsələlərə aid **olmayanı** göstərin.

- A) laqeydlilik
- B) ədalətsizlik
- C) cəhalət
- D) qadın əsarəti
- E) zülmə tabe olmaq

79. M.F.Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" əsəri ilə bağlı doğru olanları seçin.

1. Ulduzlardan gələcək bəlalara bağlı ilk məlumatı şah Mirzə Sədrəddin xəbər verir.
2. Xalq Yusif Sərracın ədalətli idarəediciliyindən məmnun qaldı və ona ömürlük tabe oldu.
3. Yusif Sərracın şah seçilməsini mollabaşı Axund Səməd məsləhət gördü.
4. Hadisənin aradan qaldırılmasının əlacını şah Mirzə Sədrəddin söylədi.
5. Yusif şah bütün baş verənlər barədə həqiqəti Xacə Mübarəkdən öyrəndi.
- A) yalnız 2, 4
- B) 1, 2, 4
- C) 1, 3, 5
- D) yalnız 3, 5
- E) yalnız 1, 4

80. "Qurbanəli bəy" əsərinin məzmunu ilə bağlı doğru fikirdir.

1. Qonaqlar naçalnikin arvadının ad gününə yığışmışdılar – Doğru

2. Qurbanəli bəy zorla nökrinə çaxır içirdir – Yanlış

3. Naçalnik Qurbanəli bəygilə yaxşı bir müsəlman plovu versə, qonaq gedəcəyini deyir – Doğru.

4. Qurbanəli bəy nökrə Kəblə Qasımla birgə yallı gedir – Yanlış

5. Qurbanəli bəy axurdan çıxıb qonaqlardan üzr istəyir – Doğru

A) 1, 3 B) 2, 5 C) 1, 4 D) 3, 5 E) 1, 2

81. S.Ə.Şirvaninin "Guş qıl" müxəmməsi ilə bağlı **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

Əsərdən nümunə	Nümunənin ifadə etdiyi fikir
A) Guş qıl, ey ki, bilirsən özüvi vaqifkar Agah ol, gör ki, nədir naley-ney, nəgmeyitar	Qulaq as, özünü işləri bilən hesab edirsənsə əgər, agah ol, gör ki, neyin naləsi, tarın nəgməsi nədir.
B) Cümləsi pərtövi-rüxsareyi-sübhandır bu, Meydə həq nurunu gör, səhvinə qıl istiğfar.	Bunların hamısı alqışlanmalı üzün nurudur, içkidə haqqın nurunu gör və səhvinə görə üzr istə.
C) Musiqi məclisinin əhli gərək əhli-bəsər, Ta görə pərdeyi-əsrardə yüz nəqşü süvər.	Musiqi məclisinin adamı gərək anlayan, bilən adam olsun ki, sirlər pərdəsində yüz naxış, surəti görə bilsin.
D) Zahida, tanrıya bax, məclisi-irfandır bu, Tarı əsbabi-mənahi demə, böhtandır bu.	Dindar adam, bu dərk edənlərin, ağıllı insanların məclisidir. Tara qadağan edilmiş alət deyilməsi şər-böhtandır.
E) Çəkmə aqilsən əgər, dəhri müxalif qəmini, Şurə gəl, nəgmə ilə çək qəmi-dünyaya həsar.	Kim ki, zövq əhli deyil, onu daş hesab eylə, mənə başa düşənləri sözə qulaq asmaq ağıllı edər.

Blok III

82. Qasım bəy Zakirin "Badi-səbə, mənim dərdi dilimi" qoşması ilə bağlı doğru fikri müəyyənəldir.

- A) Şeir sevdiyi gözəla müraciətlə başlayır.
- B) Sevgilisinin bəzəyə ehtiyacı olmadığını, sadə gözəl olduğunu vurğulayır.
- C) Şeirin bütün misralarındakı fikirlər sual şəklində ifadə olunub.
- D) Həsrətdən rənginin heyva kimi saraldığını və artıq ümitsizliyə düşdüyünü bildirir.
- E) Şeir boyu təzaddan istifadə edən şair aşiqin kədərli əhvalı ilə sevgilisinin gözəlliyini qarşılaşdırır.

83. Nümunədə hansı bədii təsvir vasitələri işlənmişdir?

"Bir qızıl qan olub axar sular da,
Can verir torpağı damarlarına.
Günəş salam verir bu arzulara,
Muğan torpağının hər baharına" (S.Vurğun)

- 1. təşbeh 2. metonimiya 3. epitet
- 4. metafor 5. simvol

84. Nümunədə işlənmişdir:

Bu lal səhralara səs salır hərdən,
Uzaqdan qışqıran bir qatar səsi. (S.Vurğun)

- 1. epitet 2. metonimiya 3. inversiya
- 4. metafor 5. simvol

85. Dramatik növlə bağlı doğru olmayanları seçin.

- 1. Dramatik növdə olan əsərə pyes də deyilir.
- 2. Remarkalar, əsasən, nəzmlə olur.
- 3. Dramatik növdə olan əsər nəzmlə yazıla bilməz.
- 4. Monoloq və dialoqlardan istifadə olunur.

5. Komediya şən yığıncaq, şən tamaşa deməkdir.

86. "Koroğlu ilə Bolu bəy qolu"ndan verilən hadisələrin düzgün ardıcılığını göstərin.

- 1. Mehtər Murtuz Koroğlunun ayağına düşərək ona yalvarır.
- 2. Aşıq Cünun Çənlibelə üst tərəfdən qoşun yeridildiyini xəbər verir.
- 3. Bolu bəy Dünya xanımı qarşılayıb öz imarətinə aparır.
- 4. Səhər açılanda İsabalı gəlib Ərzincana çatır.

87. Uyğunluğu müəyyənəldir.

Səbəb	Nəticə
1. Eyvaz, Dəmirçioğlu, Bəlli Əhmədin atları uzaqda olduğu üçün	a. durnaları ovlaya bilmədilər. b. düşmən tərəfindən əsir alındılar. c. durna ətindən kabab çəkdilər, yeyib-ıçdılar, telləri yığmağı unudular.
a. Koroğlu ilə ədavəti olduğu üçün b. Aslan paşadan ehtiyat etdiyi üçün c. Koroğlunun köməyə ehtiyacı olmadığı üçün	2. giziroğlu Mustafa bəy Koroğluya kömək etmədi.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 88-90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin mətn ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

..1.. Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın qızı Ağabəyim ağa ilə evli olan Fətəli şah Qacar onun qəribməməsi üçün ağac və gülləri Şuşadan gətirilən bağ saldırıb. Ağabəyim ağa bağda xarıbülbulün bitməməsindən məyus olaraq dərdini belə dilə gətirib:

"Vətən bağı" al-əlvandır,
Yox içində xarıbülbul,
Ömür sürməli dövrandır,
Səsin gəlsin barı, bülbul.

..2.. bülbul öz sevgilisi gülün görüşünə getmək istədiyi vaxt əsən bərk külək ona mane olmaq istəyir, gülü ayır. Özünü çatdıran bülbul sinəsini gülün köksünə söykəyir. Güllün xarı, yəni tikanı bülbulün sinəsinə sancılır. Məhv olan bülbulün adı Xarıbülbul qalır və gül xarıbülbul görkəmində çiçəklər açır.

88. "Rəvayətə görə" və "Əfsanəyə görə" söz birləşmələri uyğun olaraq hansı nömrələnmiş hissələrdə yazılmalıdır? (Fikrinizi əsaslandırın)

89. Mətnə verilmiş şeir parçasının qafiya quruluşunu və ilk misranın daxili bölgüsünü müəyyənləşdirin.

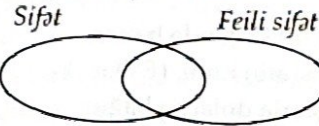
90. Mətnə əsasən verilən fikirlərin doğru, yanlış və ya ehtimal olduğunu müəyyən edib yazın.

1. İbrahimxəlil xanla Fətəli şah Qacar arasında xoş münasibət yox idi.
2. Ağabəyim ağa Şuşada qəriblik və vətən həsrəti çəkirdi.
3. Fətəli şah Qacar Ağabəyim ağaya dəyər vermişdir.

SİNAQ - 3

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Eyler-Venn diaqramına əsasən "?" işarəsinin yerinə yazıla bilər?

- A) dərəcələyə bilmək
- B) iki nitq hissəsinin xüsusiyyətini daşımaq
- C) inkarlıq şəkilçisi qəbul etmək
- D) cümlə üzvü kimi ismi xəbər ola bilmək
- E) daimi keyfiyyət bildirmək

2. Hansı cümlədə eyni köməkçi nitq hissəsindən istifadə edilməmişdir?

- A) Əsgərlərlə görüşmək üçün hərbi hissəyədək piyada gəlmişdi.
- B) Bəs indi onu tanıya biləcəkdimi?
- C) Mən də bilirəm ki, bunun başqa çarəsi yoxdur.
- D) Əlbəttə, gərək hamımız diqqətli olaq.
- E) Bizə ancaq birçə gün kömək lazım olacaq.

3. Həmcins üzlü cümlələrdir:

1. Sizcə, uşaqlar, Əhməd hara gedib?
 2. Sözünlə əməlin bir olsun gərək.
 3. Yanaqlarından yaşlar süzülür, üst-başı islanırdı.
 4. Tez-tez geri boylanır, kəndin mənzərəsini hafizəsinə köçürməyə çalışırdı.
- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 2, 3

4. "Yaxşı oxuyan şagirdləri paytaxtdakı muzeyə apardılar" cümləsindən hansı söz çıxarılsa, cümlə üzvlərinin sayı dəyişməz?

- A) muzeyə B) şagirdləri
- C) yaxşı D) apardılar
- E) paytaxtdakı

Blok III

5. Hansı nümunədə bütün isimlər eyni halda deyil?

- A) Cahan fikrimizlə süslənəcəkdir,
Hər zaman nəğməmiz səslənəcəkdir.
(M.Müşfiq)
B) Fəsilər qalxanda güllər neyləsin,
Güldürən bahardır, solduran yazdır.
(H.Hüseynzadə)
C) Sən getdin yığılıb köçəndə bahar,
Gecələr uzanıb həsrətin kimi. (F.Qoca)
D) Çiçəklərlə, quşlarla dolacaq bağım
mənim,
Daşacaqdır həyatla əlvan otağım mənim.
(M.Müşfiq)
E) Bir yol gördüm, görən kimi itirdim,
Bəxtim kimi məndən döndü baxışlar.
(F.Qoca)

6. Hansı cümlədə mübtəda və xəbər arasında kəmiyyətə görə uzlaşma pozulmuşdur?

- A) Əhməd və Əli qardaşdılar.
B) Bir çoxları təklifimizlə razılaşmadılar.
C) Şagirdlərimin hamısı eyni məhəllədə qalırdılar.
D) Biz onunla eyni məktəbin məzunlarıyıq.
E) Xalqımız öz haqq səsinə dünyaya duyurdu.

7. Nümunədə fərqləndirilmiş sözlərin sinonimlərinin işlənmə ardıcılığını müəyyən edin.

Laqeyd insanlardan uzaq ol.
Analoji hadisə keçən il Şəkidə baş vermişdi.
Bu dövlətin süqutu *labüd* idi.
Olduqca *nikbin* adam olan babam düz 90 il yaşadı.

1. pessimist 2. oxşar 3. qaçılmaz
4. optimist 5. biganə 6. qorxunc
A) 1, 6, 2, 4 B) 5, 2, 3, 4 C) 1, 2, 6, 5
D) 4, 3, 2, 5 E) 6, 2, 3, 1

8. *Səhv* yazılmış sözdür:

- A) virtuoz B) reabilitasiya C) soyqırımı
D) nəbatat E) mentalitet

9. Tərkibində say işlənmiş cümlələri seçin. Bu gün belə mütəxəssislərin sayı onlardır.

2. Ziyarətçiləri salona iki-iki buraxırdılar.
3. Qəhrəmanın həyat yolu çoxlana örnək olmuşdu.
4. Belə vədləri çox eşitmişik.
5. Özüm üçün bir sıra planlar cızmışam.
A) 1, 3, 5 B) 2, 4, 5 C) 2, 3 D) 4, 5 E) 1, 2, 4

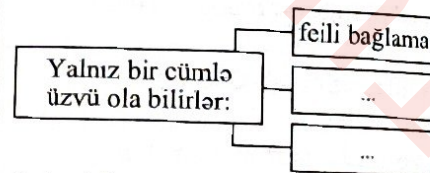
10. Nümunədə işlənməmişdir.
*Acizlik, qorxu nədir-
Bilmədi.*

- Yaşadı çinar kimi.
Budaqları çətir-çətir,
Kölgəsi meydan-meydan.* (R.Rza)
A) mənsubiyyət şəkilçili söz
B) hal şəkilçili söz
C) feildən düzələn isim
D) düzəltmə feil
E) sifətdən düzələn isim

11. Yanlış fikri müəyyən edin.

- A) Xitab mübtəda kimi yalnız adlıq halda olur.
B) Ara söz xitab kimi qrammatik cəhətdən cümlə üzvləri ilə bağlı deyil.
C) Xitablar feili birləşmə ilə ifadə oluna bilməz.
D) Ara söz xitabdan fərqli olaraq, cümlə şəklində də ola bilər.
E) Xitab şəxs əvəzliyi və məsdərlə ifadə oluna bilməz.

12. Klasteri tamamlayın.

1. təsriflənən feil
2. təsirlik halda olan isim
3. zərf 4. qoşma qoşulan söz
A) 1, 2 B) 2, 4 C) 3, 4 D) 1, 3 E) 1, 4

Blok III

13. Doğru fikri müəyyən edin.

- A) Məsdər cümlədə xəbər vəzifəsində çıxış edə bilmir.
B) Təsriflənen feillə ifadə olunan xəbərlər ismi xəbər sayılır.
C) Zərfləyin tamamlıqla ortaq sualı vardır.
D) Xəbər cümlənin ən müstəqil üzvüdür.
E) Mürəkkəb cümlə üzvü rolunda yalnız ismi birləşmələr çıxış edə bilər.

14. Uyğunluq gözlənilmişdir:

Doğru	Yanlış
1. Xüsusi isimlər də qeyri-müəyyən hallarda ola bilər.	4. Bütün sifətlər dərəcələyə bilər.
2. Toplu isimlər qrammatik cəhətdən cəm isim hesab olunur.	5. Sifətlər xəbər vəzifəsində çıxış etmək üçün mütləq isimləşməlidir.
3. İnsan anlayışı bildirən sözlər nə? sualına cavab verə bilməz.	6. İsimləşən sifətlər dərəcə əlamətini saxlayır.

- A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 5
D) 1, 2, 5 E) 1, 3, 4

15. Eyni nitq hissəsindən yaranmış sözləri müəyyən edin.

1. nadinc 2. gərginlik 3. yaxşılaşdırmaq
4. qorxulu 5. qəhrəmancasına 6. çoxdankı
A) 1, 3, 4 B) 2, 4, 6 C) 2, 3, 6
D) 1, 2, 5 E) 1, 5, 6

16. Doğru olmayan fikri müəyyən edin.

A)	Artist olanda da görək beləsindən olasan – müəyyən şəxsi	Yanlış
B)	Bəy verən atın dişinə baxmazlar – ümumi şəxsi	Doğru
C)	Xəbəri eşidib kefi kökəldi – şəxssiz	Doğru
D)	Qorxan gözü çöp düşər – ümumi şəxsi	Yanlış

E)	Burda qalib iki gün dincələr – qeyri-müəyyən şəxsi	Doğru
----	--	-------

17. "Aradan otuz il keçəndən sonra buraları – uşaqlığımı keçirdiyim yerləri görmək mənə qərribə bir həyəcan verirdi" cümləsində əlavə nəyə aiddir?

- A) feili birləşmənin asılı tərəfinə
B) mübtədaya
C) zərfliyə
D) ismi birləşmənin asılı tərəfinə
E) tamamlığa

18. Hansı cümlədə kökü eyni olan sözlər bir-birinə münasibətdə eyniköklü sayıla **bilməz**?

- A) Yaşlı qadın yaşadığı məhəllədə hörmət sahibi idi.
B) Əlindəki əlcəyi çıxarıb işə bağladı.
C) Gülməli filmi izləyib doyunca gülüşdü.
D) Gözlüklü xala bizi xeyli gözlətdi.
E) Yaralı yaxınlıqdakı yargana çatanda yıxıldı.

19. Xəbəri mürəkkəb olan cümlələri müəyyən edin.

1. Ay aman, necə də ürəkəcan mənzərədir!
2. Onda insanları özünə inandırmaq bacarığı var.
3. Xatırladığı tək şey atasının onu ata mindirməsi idi.
4. Bunlar bizim fəaliyyət sahəmizə aiddir.
5. Sözlərimə heç biri əhəmiyyət vermirdi.
A) 1, 3 B) 2, 5 C) 1, 4 D) 3, 5 E) 3, 4

20. Uyğunluğu müəyyən edin

1. Tabəsizlik bağlayıcılarıdır:
2. Tabelilik bağlayıcılarıdır:
a. habelə b. indi ki c. halbuki
d. çünki e. yəni
A) 1 – a, e; 2 – b, c, d B) 1 – a, b, c; 2 – d, e
C) 1 – b, d; 2 – a, c, e D) 1 – a, c, e; 2 – b, d
E) 1 – c, e; 2 – a, b, d

Blok III

21. Hansı cümlədə sözlün quruluşca hər 3 növünə rast gəlinir?
- A) Fərid gəncliyində də xəyalpərəst biri idi.
 - B) Soyuy emalatxanada günlərlə işlədi.
 - C) Ayaqqabısını geyinəndə büdrədi.
 - D) Get-gedə hər şey nəzərində kiçildi.
 - E) Birtəhər yuvadakı quşcuğaza yaxınlaşdı.

22. Yanlış fikri tapın.

- A) *Kimi* və *qədər* qoşmaları ismin 3 halında olan sözlərlə işləyə bilər.
- B) *Təkhəcalı* bütün qoşmalar sözə bitişik yazılır.
- C) *Dünyaca* və *quruluşca* sözlərindəki *-ca* qoşmadır.
- D) Qoşma qoşulduğu sözlərlə birlikdə bütün cümlə üzvləri rolunda çıxış edə bilər.
- E) Qoşma yerlik və təsirlik halda olan sözlərə qoşula bilməz.

23. Cümlədə zərflərin ifadə vasitələrinə görə işlənmə ardıcılığını müəyyən edin.
Tüstüdən nəfəs ala bilmirdi.
İçəridəki uşaqlar qorxa-qorxa baxırdılar.
Elə davrananlar həmişə peşman olur.
Həmin gün hamı biza yığışmışdı.
1. əvəzlilik
 2. feili bağlama
 3. isim
 4. zərf

24. Hansı cümlələrdə nəticə, ümumiləşdirmə bildirən modal söz işlənmişdir?
1. Demə, o, həqiqəti gizlədirmiş.
 2. Axır ki, məni də başa düşən tapıldı.
 3. Elə bil bu dünyanın adamı deyil.
 4. Həmin xalq, deyilənə görə, X əsrdə bura köç edib.

25. Hansı sözləri həm düzəltmə, həm də sadə hesab etmək olar?

1. armudu
2. çıxar
3. mülki
4. tarixi
5. rəsmi
6. bilək.

26. Hansı mürəkkəb adların yazılışı düzgün verilmişdir?

1. Azərbaycan Respublikasının əməkdar müəllimi
2. "Azadlıq" meydanı
3. Şöhrət ordeni
4. Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanı
5. 28 May Respublika Günü

27. Uyğunluğu müəyyən edin

1. Yazılışı və deyilişi arasında fərq yoxdur.
 2. Yazılışı və deyilişi arasında 2 fərq var.
 3. Yazılışı və deyilişi arasında 3 fərq var.
- a. qərarlaşmaq
 - b. inadkarlıq
 - c. xiffət
 - d. qənaət
 - e. labüd

Sizə təqdim olunmuş situasiyanı diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin situasiya ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

Hamımız bilir ki, Günəş həyat mənbəyidir. Lakin onun canlılara təsirini araşdırsaq, görmək ki, onun şüalarının müəyyən qismi Yərə çatır. Günəşin şüalarının içərisində ultrabənövşəyi şüalar var ki, onlar gözə görünməsə də, yerdəki hadisələrə güclü təsir göstərir. Bu şüaların bir hissəsinin qarşısını atmosferdəki ozon qatı kəsir. Əgər bu qat olmasa, Günəşin bu şüaları Yerdə olan canlıları məhv edir. Deməli, canlılar Yərə gələn Günəşin şüalarına uyğunlaşmışlar. Bu şüaların az miqdarı orqanizmə müsbət təsir göstərir. Həmin ultrabənövşəyi şüaların təsiri ilə insan bədənində "D" vitamini əmələ gəlir.

Orqanizmdə "D" vitamini çatışmayan uşaqların sümükləri əyilir², yoluxucu xəstələrə qarşı müqavimətləri azalır. Həkimlər belə halların baş qaldırmaması üçün körpələri havada gəzdirməyi tələb edirlər. Lakin həddindən çox Günəş şüası da sağlamlığa ziyan verir. Günəş şüaları altında çox qaldıqda günvurma baş verə bilər, dəridə yanıqlar yaranır.

Blok IV

28. T
cümlə
sözləri
olan sö

29. Ca

1. ...

3. Atr
qatı ş
qismi
kəsir.

30. N
dold

1	2
---	---

Blok III

28. Tünd-qara hərflərlə yazılmış cümlələrdə üslubi baxımdan səhv işlənmiş sözləri müəyyən edin və əvəzinə işlənməli olan sözləri yazın.

29. Cədvəli mətn əsasında tamamlayın.

Səbəb	Nəticə
1. ...	2. Uşaqların sümükləri əyilir.
3. Atmosferdəki ozon qatı şüaların bir qisminin qarşısını kəsir.	4. ...

30. Nömrələnmiş sözlər əsasında cədvəli doldurun.

	Həqiqi mənadadır (✓)	Məcəzi mənadadır (✓)	Sözü fərqli mənada (Həqiqidirsə məcəzi, məcəzidirsə həqiqi) cümlədə işlədin.
1			
2			

TARİX

31. Aşağıda verilən cəhətlər hansı xanlığın tarixinə aiddir?

1. XVIII əsrin 50-ci illərində Şamaxı xanlığına hücum etmişdir.

2. Car Balakən camaatlığı və İlisu sultanlığı ilə birlikdə ölkənin şimal-qərb torpaqlarının yadelli basqınlarından qorunmasında mühüm rol oynamışdır.

A) Qarabağ B) Quba C) İrəvan
D) Urmiya E) Şəki

32. Lullubi dövlət qurumuna aid deyil:

A) Azərbaycanın cənubunda yaranmışdır.

B) Akkad dövlətinə son qoymuşdu.

C) Çoxtanrıçılıq mövcud olmuşdu.

D) Hökmdarı "padşahlar padşahı" kimi tanınırdı.

E) Akkad dövlətinin işğalçılıq siyasətinə qarşı mübarizə aparmışdı.

33. II Dünya müharibəsinə aid xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Cənubi Qafqaz müsəlmanlarının ruhani idarəsinin təşkili

2. Azərbaycanda hərbi vəziyyətin elan edilməsi

3. Azərbaycan Elmlər Akademiyasının yaradılması

A) 1, 2, 3 B) 3, 2, 1 C) 2, 1, 3 D) 1, 3, 2 E) 2, 3, 1

34. Cədvəldəki hansı hadisələrin yerlərini dəyişsək, verilmiş hadisələrin xronoloji ardıcılığını düzgün müəyyən etmək olar?

1.	Təbrizdə pulsuz qız məktəbinin təşkili
2.	Xiyabani hökumətinin fəaliyyətə başlaması
3.	"Təcəddüd" qəzetinin nəşr edilməsi
4.	Azərbaycan SSR-nin birinci konstitusiyasının qəbulu
5.	Azərbaycan SSR-də ərzaq vergisinin tətbiqi

A) 1 və 3 B) 3 və 5 C) 2 və 3

D) 1 və 2 E) 1 və 4

Blok III

35. Azərbaycanda *birinci* respublika dövrünə aiddir:

- A) Milli Ordunun yaradılması haqqında qərar verildi.
- B) Prezident vəzifəsi təsis edildi.
- C) Zaqatalada sovet işğalına qarşı üsyan oldu.
- D) Konstitusiya qəbul edildi.
- E) Müəssələr Məclisinə seçkilər keçirildi.

36. Xanlıqlarda polis vəzifəsini icra edir, şəhər və bazarda qayda-qanuna nəzarət edirdilər:

- A) Elbəyilər B) Ruhanilər C) Darğalar
- D) Bəylər E) Rəncbərlər

37. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

- 1. Montrö konfransının çağırılması
- 2. "Dünkerk möcüzəsi" adlı hadisənin baş verməsi
- 3. "Azad edilmiş Avropa haqqında bəyannamə"nin imzalanması

- A) 2, 3, 1 B) 3, 2, 1 C) 1, 2, 3
- D) 3, 1, 2 E) 2, 1, 3

38. Azərbaycanın XV və XVII əsrlər tarixi üçün oxşar cəhət:

- A) tamğa vergisinin alınması
- B) inzibati cəhətdən dörd bəylərbəyliyə bölünməsi
- C) pul böhranının baş verməsi
- D) məcəhət vergisinin mövcud olması
- E) Rusiyanın işğalçı yürüşlərinə məruz qalması

39. Azərbaycan SSR-də YİS illərinə aid deyil:

- A) Ticarət azadlığı elan edildi.
- B) Ərzaq vergisi tətbiq olundu.
- C) Ortabab və varlı kəndli təsərrüfatının xüsusi çəkisi xeyli artdı.
- D) Bakı-Sabunçu elektrik dəmir yol xətti işə salındı.
- E) Əhalinin vəziyyəti yaxşılaşdı.

40. Daha əvvəl baş vermişdir:

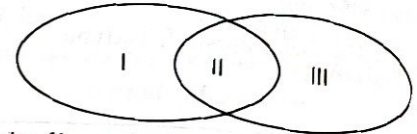
- A) Məzdəkilər hərəkatının başlaması
- B) Əməvilərin hakimiyyətə gəlməsi
- C) Mehranilər sülaləsinin hakimiyyətinə son qoyulması
- D) Cavanşirin Xəzər xaqanından vassal asılı hala düşməsi
- E) Xürrəmilər hərəkatının yatırılması

41. XIX əsrin əvvəllərinə aiddir:

- 1. Cavad xanın Rusiyadan asılılığı qəbul etməsi
- 2. Şəki xanlığında Əyalət Şurasının ləğv edilməsi
- 3. Bakı xanlığının Rusiya tərəfindən işğalı
- 4. Kürəkçay müqaviləsinin imzalanması

- A) 2, 4 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 2, 3 E) 3, 4

42. Quba xanlığı (I) və Şəki xanlığının (III) oxşar (II) və fərqli cəhətlərini Eyler-Venn diaqramında qeyd edin.

- 1. Birləşdirmə siyasəti aparmaları
- 2. Cənub xanlıqlarına hücum etməsi
- 3. Bayat qalası ətrafında məğlub olması
- 4. XVIII əsrin 40-cı illərinin I yarısında yaranması

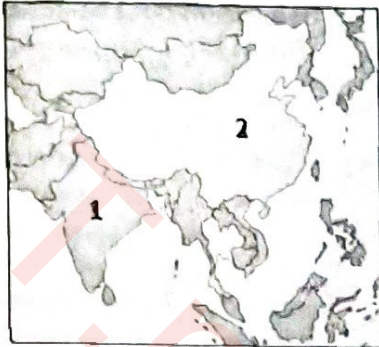
- 5. Gavduşan döyüşündə məğlub olması
- A) I - 5; II - 1, 2; III - 3, 4 B) I - 4; II - 1, 5; III - 1, 3
- C) I - 5; II - 1, 4; III - 2, 3 D) I - 2; II - 1, 4; III - 3, 5
- E) I - 1, 2; II - 3; III - 4, 5

43. Uyğunluq *pozulmuşdur*:

- A) Birinci Rus-Qacar müharibəsi dövründə baş vermişdir - Gümrü döyüşü
- B) Birinci Rus-Qacar müharibəsi dövründə işğal olunmuş ilk xanlıq - Gəncə
- C) XIX əsrin ilk onilliyində baş vermişdir - Qarababa döyüşü
- D) Müqavilə bağlayaraq Rusiyanın tərkibinə qatılmışdı - Şəki xanlığı
- E) Əyalət Şurası mövcud idi - Quba xanlığında

Blok III

44. Xəritədə göstərilən ölkələrin XIX əsrin ikinci yarısına aid oxşar cəhətini müəyyən edin.

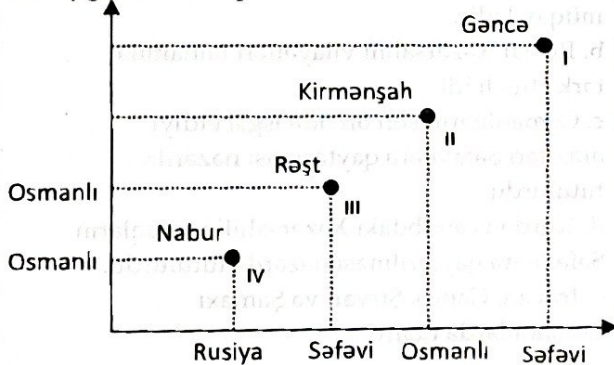
1. Xarici dövlətlərin təsiri altında olması
2. Sipahilər üsyanının baş verməsi
3. Müstəmləkəçilərə qarşı üsyanın olması
4. Yaponiya ilə hərbi əməliyyatların aparılması
5. Fransa və Böyük Britaniyaya təzminat ödəməsi

A) 1, 3 B) 2, 3 C) 4, 5 D) 1, 4 E) 2, 5

45. Daha gec baş vermiş hadisəni müəyyən edin.

- A) DQMV-nin yaradılması
- B) Naxçıvan MSSR-nin yaradılması
- C) Şəki-Zaqatala bölgəsində kollektivləşdirməyə qarşı üsyanın baş verməsi
- D) Bakı ilə Moskva arasında müntəzəm hava uçuşlarının başlaması
- E) RSFSR-lə Azərbaycan SSR arasında Moskva müqaviləsinin imzalanması

46. Uyğun bəndi tapın:

- A) I, II B) III, IV C) I, III
D) II, IV E) I, IV

47. Daha sonra baş vermişdir:

- A) I Dünya müharibəsinin gedişində Almanların "İldırımsürətli müharibə" planının boşa çıxması
- B) Somma döyüşünün baş verməsi
- C) Rusiyanın müharibəni tərk etməsi
- D) Müharibənin gedişində ilk dəfə zəhərli xlor qazından istifadə olunması
- E) Osmanlının Mudros barışığını imzalayaraq müharibədən ayrılması

48. Səbəb-nəticə əlaqələrinin doğru verildiyi cavabı müəyyən edin.

	Səbəb	Nəticə
1	Kiçik Qaynarça sülhünün imzalanması	Osmanlı dövləti Krımın Rusiya tərəfindən işğalını tanıdı.
2	Yeniçəri və ruhanilərin müqaviməti	"Lalə dövrü"nün islahatları yarımçıq qaldı.
3	Köprülü Mehmet paşanın islahatları	Osmanlı imperiyasının tənəzzülünün qarşısı tamamilə alındı.
4	XVII əsrin sonunda Müqəddəs birliklə aparılan müharibələr	Osmanlı dövləti şanlı qələbələr qazanaraq mövqelərini möhkəmləndirdi.
5	1787-1791-ci illər Rus-Osmanlı müharibəsi	Osmanlının beynəlxalq nüfuzu aşağı düşdü.

A) 2, 5 B) 2, 3 C) 1, 2 D) 4, 5 E) 1, 5

49. Məntiqi ardıcılığı tamamlayın.

1. II Rusiya-İran müharibəsinin başlanması
2. Rus qoşunlarının Cənubi Azərbaycana daxil olması
3. ...
- A) Təbrizdə müvəqqəti idarənin yaradılması
- B) Gəncə döyüşünün baş verməsi
- C) Şəmkir döyüşündə rusların məğlub edilməsi
- D) Naxçıvan xanlığının işğal edilməsi
- E) Lənkəran xanlığının ləğv edilməsi

Blok III

50. Türkiyə Respublikasına aiddir:

1. AXC-ni tanınması
 2. İqtisadi sahədə etatizm siyasətini tətbiq etməsi
 3. Qars müqaviləsinin imzalanması
 4. Qafqaz İslam ordusunun Bakını azad etməsi
 5. Millətlər Cəmiyyətinə daxil olması
- A) 1, 5 B) 2, 5 C) 3, 5 D) 1, 3 E) 2, 4

51. Böyük Moğol dövlətinə aid *deyil*:

- A) Qalibiyətli müharibə nəticəsində yaranmışdı.
- B) Səfəvi dövləti ilə diplomatik əlaqə qurulmuşdu.
- C) Teymuri imperatorluğu ilə mübarizə aparmışdı.
- D) Mərkəzləşdirilmiş dövlət idi.
- E) Osmanlı dövləti ilə diplomatik əlaqə qurulmuşdu.

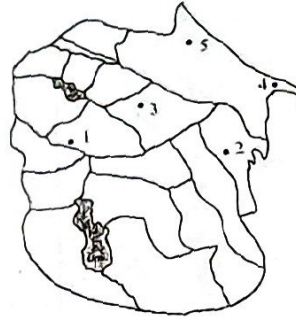
52. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Xlodviq 2. Karl Martel 3. Böyük Karl
 - a. Bavariya hersoqluğu və Avar xaqanlığının süquta uğradılması
 - b. İtaliyanın çox hissəsini öz torpaqlarına qatdı.
 - c. "Frank qanunları"nın tərtib edilməsi
 - d. Puatey yaxınlığında ərəblərlə döyüşdə qalib gəldi.
- A) 1 - c; 2 - a, d; 3 - b B) 1 - c; 2 - d; 3 - a, b
C) 1 - d; 2 - a; 3 - b, c D) 1 - d; 2 - a; 3 - b
E) 1 - c; 2 - a; 3 - b, d

53. Hüseyn xanla Fətəli xan arasında imzalanmış müqaviləyə görə:

1. Şəki xanlığı lazım gələrsə, Quba xanlığına qoşun verməli idi.
2. Qaradağ xanlığını öz aralarında bölüşdürdülər.
3. Şəki Şamaxının daxili işlərinə qarışmamalı idi.
4. Quba xanlığı təzminat ödəyirdi.

54. Rusiya tərəfindən daha tez ləğv edilmiş xanlıq:

55. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Gilgilçay döyüşü
2. Zəyəm döyüşü
3. Gümrü döyüşü

56. İrəvan xanlığının XVIII əsrin 60-70-ci illər tarixinə aiddir:

1. Hacı Çələbiyə qarşı yaranmış ittifaqda iştirak etməsi
2. Gürcülərin hücumlarına məruz qalmaları
3. Qubalı Fətəli xanın hücumuna məruz qalmaları
4. Xoy xanlığından asılı olması
5. Ağ Məhəmməd xan Qacarın hücumuna məruz qalması

57. Uyğunluğu müəyyən edin:

1. Bağdad müqaviləsi
2. Gəncə müqaviləsi
- a. Səfəvilərin ruslarla imzaladığı sonuncu müqavilədir.
- b. Ruslar Xəzərsahili vilayətləri tamamilə tərk etməli idi.
- c. Osmanlıların son on ildə işğal etdiyi əraziləri Səfəvilərə qaytarılması nəzərdə tutulurdu.
- d. Kürdən cənubdakı Xəzərsahili torpaqların Səfəvilərə qaytarılması nəzərdə tutulurdu.
- e. İrəvan, Gəncə, Şirvan və Şamaxı Osmanlılarda qalırdı.

Blok III

Sizə təqdim olunmuş və burada verilmiş məlumatlara əsasən 58-60 sayılı suallara cavab verərək vəzifəyə qəbul olun.

Hüseynqulu xan Qacarın xan titulu daşıyan Həsən xan Qacar Rusiya işğalçı qoşunlarının qəhrəmanca generalı Benkendorfun tələbini rədd etməsi xan Qacar işğalçıların verdi: "Qalanı dağıntıları altında öləcək"

58. Mətnə hansı bəhs olunur?

59. Mətnə göstərilən baş vermişdir?

60. Mətnə bəhs olunan xristianların olub-olmadığı?

Blok III

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Hüseynqulu xan Qacar, qardaşı "Aslanlar başı" titulu daşıyan Həsən xan və onun nəvəsi Fətəli xan Qacar Rusiya işğalçılarına qarşı Sərdarabad qalasını qəhrəmancasına müdafiə etdi. Çar generalı Benkendorf Sərdarabad qalasını təslim etmə tələbini rədd edən Həsən xanın nəvəsi Fətəli xan Qacar işğalçılara sərə və birmənalı cavab verdi: "Qalanı təslim etməkdənsə, onun dağıntıları altında ölməyimi yaxşıdır".

58. Mətnə hansı Azərbaycan xanlığından bəhs olunur?

59. Mətnə göstərilən hadisələr neçənci ildə baş vermişdir?

60. Mətnə bəhs olunan bölgəyə xristianların ilk gəlişi neçənci ildə olmuşdur?

ƏDƏBİYYAT

61. M.İbrahimovun "Azad" hekayəsində aşağıdakılardan birinin səbəbi verilmir:

- A) Anasının Azadı məktəbdən çıxarmasının
- B) Azadın atasının vəfat etməsinin
- C) Beş il ərzində Fərda ilə Azadın görüşməməsinin
- D) Dükandakı söz-söhbətdə Azadın susmasının
- E) Azadın uca bir yerdə dəfn edilməsinin

62. "Həmzənin Qıratı qaçırması" qolundakı obrazların xüsusiyyəti ilə bağlı fikirlərdən biri yanlıştır:

- A) Xotkar – Koroğluya qarşı aciz vəziyyətə düşdüyünü paşa və sərkərdələrə etiraf edir.
- B) Keçəl Həmzə – ziddiyyətli obrazdır.
- C) Hasan paşa – davanın min bir fəndini bilir.
- D) Nigar xanım – Həmzə əhvalatında dəlilərin fikrini müdafiə edir.
- E) Koroğlu – edilən heç bir xəyanəti bağışlamır.

63. "Ananın öyüdü" (S.Vurğun) və "Odlu qılınc" (M.Hüseyn) əsərlərindəki ana obrazları üçün ortaq cəhət deyil:

- 1. Övladlarını vətənin müdafiəsi üçün yola salırlar.
 - 2. Yola düşməzdən əvvəl övladlarına nəsihət verirlər.
 - 3. Övladları analarının əllərindən öpürlər.
 - 4. Özlərini çox təmkinli aparırlar.
 - 5. Sonda qələbə ilə döənən oğullarını qarşılayırlar.
- A) 1, 2 B) 2, 4 C) 1, 3 D) 3, 5 E) 1, 4

Blok III

64. H.Cavidin "Ana" əsəri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Mövzusu Dağıstan həyatından alınmışdır.	4. Murad Qanpoladın canına qıydığına görə peşman olur.
2. Ananın oğlu ilə bağlı narahatlığı gördüyü yuxularla da bağlı idi.	5. İzzət dostu Orxanın İsmətə yalvarmasına etiraz edir.
3. Qatilinin Çarkəz Murad olduğunu Səlmaya Qanpolad deyir.	6. Oğlunun öldüyünü gören Səlmə özünü öldürmək istəyir, İsmət mane olur.

- A) 1, 2, 6 B) 2, 3, 5 C) 1, 4, 5
D) 2, 5, 6 E) 2, 3, 4

65. Yeni dövrün I mərhələsinə aid **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Dövrün mühüm ictimai hadisələri daha çox müxəmməs janrında yazılır.
B) Xalq nağıllarının süjeti mənzum hekayə və poemalar üçün mənbə rolunu oynayır.
C) Qoşma janrı önə keçdiyi üçün qəzəl janrında əsərlər artıq qələmə alınmır.
D) Klassik poema janrına hələ də müraciət olunur.
E) Şifahi ədəbiyyat təkcə dastan yaradıcılığı ilə məhdudlaşmır.

66. Nöqtələrin yerinə hansı əsərin adı yazılmalıdır?

	I Dünya müharibəsinə işarə edilir.
...	Əruz vəzninin həzəc bəhrində yazılmışdır.
	Əsərdə qəm, kədərdən daha çox azadlığa, istiqlalə çağırış var.

- A) "İblis" (H.Cavid)
B) "Həyat sevgisi" (M.Müşfiq)
C) "Türkün nəğməsi" (M.Hadi)
D) "Əsir Azərbaycanım" (A.İldırım)
E) "Ananın öyüdü" (S.Vurğun)

67. Ə.Cavadın "Səsli qız" poeması ilə bağlı cədvəldəki uyğunluğu müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Saranı qalib şahə öz yaltaq həmyerliləri təqdim edir.	4. Sara xəncəri qalib şahın ürəyinə sancır.
2. Ölkə xəyanətkarların sayəsində müqavimət göstərmədən qalib şahə təslim edilir.	5. Qalib hökmdar məğlub hökmdarın mal-mülkünün almaq şərtlə aman verir.
3. Sara nişanlısı Arqunun son nəfəsində yanında ola bilmir.	6. Hiçqıncılı bir diyar şallaq gücünə güldürüldü.

- A) 1, 3, 4 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 5 D) 2, 5, 6 E) 3, 4, 6

68. "Çinar ömrü" (R.Rza) şeirinin məzmunu ilə bağlı **yanlış** fikirdir:

- A) Çinarın ölümü onun ilk pöhrəsindən başlamışdı.
B) Çinar beş yüz ildən bir il az yaşadı.
C) Çinarın ölümü ilə bulaq da qurudu.
D) Çinarın boydan və ucalıqdan gileyi yox idi.
E) Çinarın quruduğunu yalnız yazbaşı budaqları oyanmadıqda bildilər.

69. "Türkün nəğməsi" (M.Hadi) və "Türkün dili" (M.Şəhriyar) şeirləri üçün ortaqdır:

1. Əruz vəznində yazılmaları
2. Doğma dilə olan sonsuz sevgi
3. Həcməə kiçik olsalar da, ciddi mətləblərə, tələyüklü məsələlərə toxunmaları
4. Hakim dairələrdə milli dilə qarşı olan biganəlik
5. Türk xalqlarının parlaq gələcəyinə olan inam
A) 2, 5 B) 1, 4 C) 1, 3 D) 4, 5 E) 3, 4

70. Verilənlər fikirlərdən heç biri bu əsərə aid edilə **bilməz**:

- *Qoşma şəklindədir, şairin həyatla bağlı narahatlığı ifadə olunub.
*Beşlik şəklindədir, xalqın mədəni söz irsindən qururla söz açılır.
*Əruz vəznindədir, "Olmaz" sözü rədifdir.
*Dördlük şəklindədir, doğma vətənin gözəllikləri vəsf olunur.
A) "Azərbaycan, Azərbaycan" (Ə.Cavad)
B) "Əsir Azərbaycanım" (A.İldırım)
C) "Türkün dili" (M.Şəhriyar)
D) "Azərbaycan" (S.Vurğun)
E) "Həyat sevgisi" (M.Müşfiq)

Blok III

71. Biri yanlışdır.

- C. Cabbarlının "Ana" şeirində lirik qəhrəman:
 A) Bütün insanların ona düşmən kəsiləcəyi təqdirdə belə qorxmayacağını dilə gətirir.
 B) Qiyamətin dəhşətlərindən də narahat deyil.
 C) Ananı həm güclü, həm də zəif varlıq kimi təqdim edir.
 D) Ananın birçə laylası ilə bütün bədənini əsdiyini, ruhunun pərvazlandığını qeyd edir.
 E) Bədii suallardan uğurla istifadə edərək əsərin emosionallığını daha da qüvvətləndirir.

72. Doğru fikirləri müəyyən edin.

Titrəmək yaşumur insan səsinə Zəfərlə yaşayaq, zəfərlə ölək. Mənim məzarım da yer kürəsinə, Düşəcək bir nida işarəsitək.	Mənim məhəbbətim bahar kimidir, Nifrətim ən qəddar şaxta, ayazdı.
1. Bənzətmə işlənmişdir.	3. Metafor vardır.
2. İnversiya vardır.	4. Epitetdən istifadə edilmişdir.
5. Təzad vardır.	
6. Litotadan istifadə edilmişdir.	

- A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 6
 D) 2, 4, 5 E) 2, 3, 5

73. Zakirin "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi" şeirinin forma xüsusiyyətləri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qoşma janrındadır, beş bənddən ibarətdir.
 2. Şeir səhər küləyinə müraciətlə başlayır.
 3. Rədifli vardır.
 4. Sevdini yüksək qiymətləndirir və onu "bütü-ziba" adlandırır.
 5. Aşiq həsrətində qovrulsa da, ümitsiz deyil.
 A) 1, 4 B) 2, 4 C) 3, 5 D) 1, 3 E) 2, 5

74. Tutmuşam dəstimdə gözəl nizamı, Firdovsi, Füzuli, gözəl Nizami. Təqdiri-qüdrətin gözəl nizamı

Məna dərdi verib, yara dərməni (A.Ələsgər)
 Nümunə qoşmanın şəkilcə hansı növüdür?

- A) dodaqdəyməz B) təcnis
 C) gözəlləmə D) qıfılband
 E) ağılı təcnis

75. "Vaqif" (S.Vurğun) dramında məzmun ardıcılığını nəzərə alaraq nöqtələrin yerinə yazılmalıdır:

Qoca kəndli Qacarı hüzuruna gəlir.
.....
Şeyx Vaqifin təhlükəli biri olduğunu Qacara söyləyir.
.....
Qacar öz səhhəti ilə bağlı narahatlığını dilə gətirir.

1. İbrahim xan Eldarı həbs etdirir.
 2. Qacar Vaqifin yazdığı cavab məktubundan əsəbiləşir.
 3. Şeyx İbrahim xanın Dağıstana qaçma xəbərini Qacara çatdırır.
 4. Qacar gürcü qardaşları bir-birilə vuruşmağa məcbur edir.
 5. Vaqif tikanlı sözləri ilə Qacarı vəzirini susdurur.
 A) 1, 4 B) 3, 5 C) 2, 4 D) 1, 3 E) 2, 5

76. "Leyli və Məcnun" (M.Füzuli) əsərində Leylinin anasının qızına nəsihətində nədən narahat olduğu məlum olur?

1. Leylinin atasının bu məhəbbətdən xəbər tutub qızına zülm edəcəyindən
 2. Qızının təhsilinin yarımçıq qalacağından
 3. Qeybətçi qadınların dilinə düşəcəyindən
 4. Qızının başqa birisi ilə zorla evləndiriləcəyindən
 5. Leylinin özünə qəsd edəcəyi ehtimalından
 A) 1, 5 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 4, 5 E) 2, 3

Blok III

77. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Cəmiyyətdə saflığın, düzlüyün, həqiqətin bərqərar olmasının zəruriliyi vurğulanmışdır.
 2. Totalitar rejimin qeyri-insani siyasəti ifşa olunmuşdur.
 3. İnsanlara ölüm, fəlakət gətirən ədalətsiz müharibələrin törətdiyi faciələr əks olunmuşdur.
 4. Soykökündən uzaqlaşmağın acınacaqlı nəticələri, milli müstəqilliyin və milli birliyin vacib olması irəli sürülmüşdür.
- a. "Açıq kitab" (M. Cəlal)
b. "İblis" (H. Cavid)
c. "Qızılgül olmayaydı" (R.Rza)
d. "Anamın kitabı" (C.Məmmədquluzadə)
- A) 1 - a, 2 - d, 3 - c, 4 - b B) 1 - b, 2 - a, 3 - d, 4 - c
C) 1 - a, 2 - c, 3 - b, 4 - d D) 1 - d, 2 - b, 3 - a, 4 - c
E) 1 - c, 2 - a, 3 - d, 4 - b

78. Nümunədə işlənmişdir:

Dəcəl bir uşaq kimi,

Qayalardan atılıb

Qışqırır, güliür bulaq. (F.Qoca)

- A) epitet, təşbeh B) təşbeh C) təşbeh, metafor
D) təşbeh, metonimiya E) epitet, metafor

79. "Gələcək gün" (M.İbrahimov) romanı ilə bağlı uyğunsuzluğu tapın.

	Səbəb	Nəticə
A)	Firidun ərbabın oğlu ilə dalaşır.	Ailə Tehrana daşınmalı olur.
B)	Firidun başqalarının gözünü açmaq üçün daha artıq biliyə ehtiyac duyur.	Darülfünuna daxil olmaq üçün Tehrana qayıdır.
C)	Qəssab Alı Həsənalının qıçını balta ilə kəsir.	Firidun kənddən qaçmaq lazımdır qənaətinə gəlir.
D)	Firidun Musa kişinin əzablarına dözmür.	Qurana əl basaraq yalandan and içir.
E)	Hikmət İsfahani qəzəblənmiş kütənin nəyə qadir olduğunu başa düşür.	Məhsul bölgüsünün əvvəlki razılıq əsasında aparılmasına qərar verilir.

80. "Aldanmış kəvakib" povestində Yusif Sərrac:

Biri yanlışdır.

- A) Vəzifələrə səsvermə əsasında rəhbər təyin edilməsi qərarını verir.
B) Xəzinədən ruhanilər üçün maaş təyin edir.
C) Ruhanilərin də xəzinəyə vergi ödəməsinə göstəriş verir.
D) Qoşunun maaşlarının gecikdirilmədən verilməsini tapşırır.
E) Mühüm vəzifələrə öz dostlarını təyin edir.

81. Nöqtələrin yerinə yazıla bilməz:

"İskəndərnamə" (N.Gəncəvi) poemasında Nizami öz qəhrəmanını ...

- A) əsər boyu inkişafda verir.
B) qüsurları ilə bərabər təqdim edir.
C) əməllərini alqışlayır.
D) tarixdəki Makedoniyalı İskəndərlə eyniləşdirir.
E) ideal hökmdar obrazı olaraq yaradır.

82. Nümunə ilə bağlı doğru fikirləri göstərin.

Nədir o mənalı, dərin baxışlar,

Nədir gözlərindən yağan yağışlar?

Nədir qəlbindəki payızlar, qışlar?

Yetimtək boynunu burma, Təbrizim!

Məlul-məlul baxıb durma, Təbrizim!

1. S.Rüstəmin "Təbrizim" şeirindəndir.

2. 1-ci mısradə epitet, 4-cü mısradə təşbehdən istifadə edilmişdir.

3. Bənddə həm anafora, həm də epiforadan istifadə edilmişdir.

4. *Təbrizim* sözü ilə şair Təbrizdə yaşayan insanları nəzərdə tutaraq metafor yaratmışdır.

5. Bənddəki kədərli notlar Cənubi

Azərbaycanın taleyi ilə bağlı siyasi məsələlərlə əlaqədardır.

- A) 1, 2, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 4
D) 1, 3, 5 E) 2, 4, 5

Blok III

83. Ə.Əlibaylinin "İlan və Qurban" əsri ilə bağlı doğru fikirləri seçin.

1. Mənzum hekayədir, məsnəvi şəklindədir.
2. İlan şəxsiyyətli insanları təmsil edir.
3. Qurbanın fəryadına məhəl qoymayaraq onun balalarını yeyir.
4. Təhkiyə aparıcıdır.

84. Qədim dövr sənətkarlarıdır:

1. Qövsü Təbrizi
2. Musa Şəhəvat
3. İ. Həsənoğlu
4. Qətran Təbrizi
5. Qazi Burhanəddin

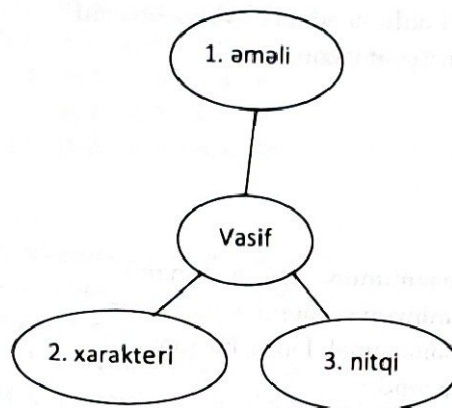
85. Eyni janrdə yazılmışdır:

1. "Dastani-Əhməd Hərami"
2. "Hayıf ki, yoxdur" (M. P. Vaqıf)
3. "Söz" (M. Füzuli)
4. "Guş qıl" (S. Ə. Şirvani)
5. "Durnalar" (Q. Zakir)

86. "Oqtay Eloğlu" (C. Cabbarlı) faciəsində Səmədlə Oqtayın dialoqundan məlum olur ki...

1. Əmisi qızı ilə nişanlı olub.
2. Böyük pulla rus səhnəsinə dəvət edilib.
3. Rüşdiyyəni bitirib, rusca bilir.
4. Üzüyünü belə verib ki, təkə tamaşa oynanılsın.
5. Çadralı müsəlman qadınları da teatra gəlirlər.

87. H. Cavidin "İblis" əsərinə əsasən "xarakterlər xəritəsi"ndəki uyğunluğu müəyyən edin.

- a. Vətənpərvərdir.
- b. Qaldır məni, ta görməyim insandakı zülmi,
Baq yer üzünü inlər.
- c. Turana qılıncdan daha kəskin ulu qüvvət,
Yalnız mədəniyyət, mədəniyyət,
mədəniyyət
- d. Əmri ilə İbn Yəmin güllələnir.
- e. Yaralı əsirə yardım göstərir.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 88-90 sayılı tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin.

Həyatımdan narazı olduğum şeylər baş verdikdə, mən dərhal Cemini – Cemi Skottu xatırlayıram. Cemi məktəb tamaşasında rol almaq istəyirdi, buna görə də dinləmələrə var qüvvəsi ilə hazırlaşır, az qala dəridən-qabıqdan çıxırdı. Onun gecəli-gündüzlü səylərinə baxmayaraq, anası yenə də qorxurdu ki, arzuladığı rolu oğluna verməsinlər. Belə alındı ki, dinləmələrin nəticəsi elan olunan gün Cemini məktəbdən götürməyə mən də anasıyla birgə gedəsi oldum. Cemi gözləri sevincdən parıldaya-parıldaya bizim üstümüzdə qaçdı.

– Ana, tap görüm, mənə hansı rolu verdilər? – deyər oğlan uzaqdan qışqırdı, sonra isə mənim bütün həyatım üçün dərs olacaq sözləri söylədi:
– Əl çalmaq və sevinmək rolunu!

Blok III

88. Əsərin aid olduğu ədəbi növü və ona aid ən az iki xüsusiyyət yazın.

89. Mətnin məzmununa uyğun aforizmi seçin və seçiminizin səbəbini əsaslandırın.

1. Qaranlıq lənətləməkdənsə, bir şam yandırmaq lazımdır.
2. Qəfil gələn fəlakət həmişə daha böyük qorxu törədir.
3. Cavanlıqda əkdini qocalıqda biçərsən.
4. Məqsədsiz həyat taleyə boyun əyməkdir.

90. Mətnə əsasən cədvəlin boş xanalarına uyğun gələn fikirləri yazın.

Müəllif	
Ceminin ona həyat dərsi verəcək sözlərindən əvvəl	Ceminin ona həyat dərsi verəcək sözlərindən sonra

SİNAQ - 4

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Altından xətt çəkilmiş feillərin hamısına aid doğru fikri göstərin.

• Əvvəllər tez-tez küsusüürdük, bir az keçməmiş də barışırıdık.

• Səmimi salamlaşdım, amma tez də səğollaşdım.

- A) Tərkiblərində həm leksik, həm də qrammatik şəkilçilər var.
- B) Zamanları eynidir.
- C) Eyni qrammatik mənə növündədirlər.
- D) Quruluşca düzəltmədirlər.
- E) Feilin eyni şəklindədirlər.

2. Hansı sözlər cümlədəki mənasından asılı olaraq omonim sayıla da bilər, sayılmaya da?

1. əsər 2. qoyun 3. yara 4. sağın 5. qorxaq
- A) 1, 3, 5 B) 2, 4, 5 C) 2, 3, 4 D) 1, 2, 3 E) 1, 2, 5

3. "Qardaşı ona ad günüdə dovşan balası bağışlamışdı" cümləsindəki isimlərin morfoloji təhlili ilə bağlı yanlış fikri göstərin.

- A) Adlıq halda olan iki isim işlənib.
- B) Yerlik haldakı isim mənsubiyyət şəkilçisi qəbul edib.
- C) Cümlədə mənsubiyyət şəkilçili üç isim işlənmişdir.
- D) İsimlərdən ikisi qeyri-müəyyən yiyəlik haldadır.
- E) Bütün isimlər quruluşca sadədir.

4. Buraxılmış durğu işarələrini müəyyən edin. Əllərim tez sağalacaq qoca özünə təsəlli verdi yaralarımından çox qan axıb ona görə də qanım zəhərlənməz cümləsində buraxılmış durğu işarələrini müəyyən edin.

- A) qoşa nöqtə, dırnaqlar, 2 vergül, 1 tire, nöqtə
- B) 2 tire, 2 vergül, dırnaqlar, nöqtə
- C) qoşa nöqtə, 3 tire, 3 vergül, nöqtə
- D) 2 tire, 3 vergül, dırnaqlar, nöqtə
- E) 1 tire, 4 vergül, dırnaqlar, nöqtə

Blok III

5. Sözlərdən birində $-ca^2$ nitq hissəsi *deyil*:

- A) Xırdaca güllərdən çələng hörürdü.
- B) Sayın mənaca iki növü var.
- C) Aylin yol boyunca həvəslə yeni işindən danışdı.
- D) Dünyaca məşhur həkim indi Azərbaycanlıdır.
- E) O, farsca gözəl danışdı.

6. Hansı cümlədə məqsəd zərfliyi *yoxdur*?

- A) Mən buraya istirahət etməyə gəlmişəm.
- B) Bunların hamısı sizin təhlükəsizliyiniz üçündür.
- C) Hər birimiz vətən uğrunda canımızdan keçərik.
- D) Dostumla sağollaşa bilim deyə dərstdən qaçdım.
- E) Özümə bəraət qazandırmaq üçün yollar axtarırdım.

7. Altından xətt çəkilmiş sözlərin hallarını ardıcılıqla müəyyən edin.

1. Havadan torpaq ətri gəlirdi.
 2. Onun məzarına bir ovuc vətən torpağı səpdilər.
 3. Buraların torpağı şoran torpaqdır.
 4. Torpağın çox məhsuldardır.
- A) adlıq, təsirlik, yiyəlik, adlıq
 - B) adlıq, adlıq, təsirlik, yiyəlik
 - C) yiyəlik, təsirlik, adlıq, adlıq
 - D) təsirlik, adlıq, yiyəlik, adlıq
 - E) yiyəlik, adlıq, təsirlik, yiyəlik

8. Nümunələri aid olduğu üsluba uyğun qruplaşdırın.

1. Fövqəladə Hallar Nazirliyinin əməkdaşları hadisə yerinə baxış keçiriblər.
 2. Vallah, bala, halım-amanım yoxdu, ayağımı atıb bir addım da yeriyə bilmirəm.
 3. Özü qoca olsa da, dəniz kimi mavi gözlərində gənclik ehtirası vardı.
 4. Dastanda nəslə nəzm növbələşir, hadisələr nəsr dili ilə təqdim edilir, qəhrəmanların hiss-həyəcanları şeir parçaları ilə verilir.
- a. bədii b. publisistik c. məişət
 - d. elmi e. rəsmi-işgüzar

A) 1 – b, 2 – c, 3 – a, 4 – d

B) 1 – e, 2 – a, 3 – c, 4 – b

C) 1 – d, 2 – b, 3 – c, 4 – e

D) 1 – e, 2 – c, 3 – b, 4 – a

E) 1 – d, 2 – c, 3 – a, 4 – b

9. Nümunədə *işlənməmişdir*:

Yanımarım – bu yolda ölsəm də ağar,

Amına bəzən alır ürəyimi qəm,

Ey həyat, çünki mən hələ bilmirəm

Mənə sonrakılar nə deyəcəklər. (F.Qoca)

- A) Feilin iki fərqli şəkli
- B) Tabelilik və tabesizlik bağlayıcısı
- C) Üç zaman zərfləri
- D) Əvəzliyin üç fərqli mənə növü
- E) Feilin iki fərqli zamanı

10. Hansı sözün leksik mənasının izahı *verilməmişdir*?

1. təşviq 2. qəlp 3. spesifik 4. məzənnə
- A) sövq etmə B) saxta C) hərrac
 - D) özünəməxsus E) bazar qiyməti

11. Hansı cümlədəki bütün sözlər eyni nitq hissələrindən ibarət *deyil*?

- A) Bildiklərimi oxuyanlara öyrədənəldənəm.
- B) Qızıl boyunbağı taxta sandıqcadadır.
- C) Palatadakı xəstələr yaxşılaşmışdılar.
- D) Arxadakı cavan irəlidəkindən böyükdür.
- E) Ağıllı, bacarıqlı cavanlar təqdirəlayiqdirlər.

12. Hansı cümlədə leksik normaya əməl olunmuşdur?

- A) Elə əsəbiləşmişdi ki, tüstüsü təpəsindən çıxırdı.
- B) Böyük qız samovardan çay tökür, kiçiyi də qonaqlara paylayırdı.
- C) Görüşüb bir az söhbət mübadiləsi etdik.
- D) Balaca meydançada uşaqlarla kiçik komacıq tikmişdik.
- E) Biz sənin hərəkətlərinə göz bağlaya bilmərik.

Blok III

13. Tabeli mürəkkəb cümlələrdən birinin bağlanma vasitəsi fərqlidir:

- A) İndi ki siz razı deyilsiniz, onda biz də özümüz bildiyimiz kimi edəcəyik.
B) O yerdə ki ağsaqqal, ağbirçək sözü keçir, oradan bərəkət əskik olmaz.
C) Onunla görüşə bilmədim, çünki təcili geri qayıtmalı oldum.
D) Təzəcə yuxuya getmişdim ki, qapı döyüldü.
E) Madam ki gəlmişən, gözüm üstə yerin var.

14. Biri fərqli nitq hissəsindən yaranmışdır:

- A) küskünlük B) uyğunlaşmaq
C) ağartmaq D) hazırkı
E) qəhrəmancasına

15. Hansı cümlədə durğu işarəsi səhvənə yer verilməmişdir?

- A) O, narahat idi, çünki, üç gün olardı ki, oğlundan xəbər ala bilmirdi.
B) Ana, elə bil dünya dağılıb, o da altında qalıb.
C) Mənümlə belə danışma,-dedi,-bilmirsən ki, küsəyənəm.
D) Biz, yəni: tədbirin təşkilatçıları bunları da nəzərə almışıq.
E) Bu, onların qərarıdır, hörmətlə yanaşmalıyıq.

16. Eyler-Venn diaqramında hansı rəqəmlərin yeri dəyişdirilməlidir?

- A) 1 ↔ 4 B) 2 ↔ 3 C) 2 ↔ 4
D) 3 ↔ 5 E) 1 ↔ 5

17. Təyinin əlavəsi işlənmiş cümləni müəyyən edin.

- A) Cəmiləni xeyli – təxminən iki saat gözləməli oldum.
B) Oradakı – dayanacaqda qadına çatanda gözlərimə inanmadım.
C) Axırınca – ən dibdəki şaf həmişə kitablarla dolu olardı
D) Oğünkü, yəni Əlinin ad günündəki əhvalatı xatırlayıb, doyunca güldü.
E) Xətrini lap çox – anam qədər istəyirəm..

18. Sillogizmi tamamlayın.

1. Əmr cümlələrinin xəbəri feilin əmr şəklində olur.
2. Feilin şəkilləri cümlədə feili xəbər olur.
3.

- A) Əmr şəkli yalnız əmr cümləsinin xəbəri ola bilər.
B) Əmr cümləsi ismi və feili xəbərlə ola bilər.
C) Əmr cümləsinin xəbəri feili xəbər olur.
D) Feilin şəkilləri cümlədə sadə xəbər olur.
E) Əmr şəklinin feilin xəbər şəkli kimi xüsusi göstəricisi yoxdur.

19. Qrammatik şəkilçilərlə bağlı verilən fikirlərdən biri səhvdir:

- A) Cümlədə sözlər arasında əlaqə yaradır.
B) İsmə aid qrammatik şəkilçilər feillərə artırılma bilər.
C) Milli şəkilçilərdir.
D) İki və dörd cür yazılır.
E) Bəziləri omonimlik xüsusiyyətinə malikdir.

20. Birində söz-cümlə vardır.

- A) – Görəsən, onda mətn testi var?
– Məncə, yoxdur.
B) – Bu gün dərs olacaq?
– Bilmirəm.
C) – Bilən var, kim gedəcək?
– Deyəsən, Əli.
D) – Ana, ata ad günümə gələcək?
– Əlbəttə, qızım.
E) – Təmir işləri nə vaxta yekunlaşar?
– Yəqin, sabaha.

Blok III

21. Biri tabesiz mürəkkəb cümlə yaratmaz:
Şuşa azad edildi və ...

- A) orada abadlıq işlərinə başlanıldı.
- B) şəhidlərimiz məzarlarında rahat uyuya bildilər.
- C) bizə dinclik verməyən vicdanımız rahat oldu.
- D) xalqımız bu hadisəni böyük coşqu ilə qeyd etdi.
- E) bizim mədəniyyət paytaxtımıza çevrildi.

22. Cümlələrdən birində "da" həm ədat, həm də bağlayıcı kimi işlənmişdir:

- A) Emil də, Əli də hazırlıqlı idi.
- B) Oxusa da, yadında qalmır da.
- C) Birlikdə onun da öhdəsindən gələ bilərik
- D) Süfrəyə şirniyyat da qoy da.
- E) Məndə də o mövzuda materiallar var.

23. Tərkibində feili birləşmə işlənmiş cümlələri seçin.

- 1. Tərəddüd etdiyin məsələdə ona müraciət edə bilərsən.
- 2. Onun etiraz etməyi bizim xeyrimizə oldu.
- 3. Qaydanı başa düşməmiş testləri yazma.
- 4. Söz verildə danışarsan, hələlik sus.
- 5. Sən də o vaxtdan bura köçənlərdənsən?

24. Nöqtələrin yerinə hansı sözlər əlavə olursa, cümlə qrammatik normaya uyğun olar?

Səyahət zamanı ... şəhərlər gəzmişdi.

- 1. bir çox 2. xeyli 3. bir neçə
- 4. onlarla 5. az

25. Uyğunluğu müəyyən edin.

- 1. qarabağdayı 2. göydələn 3. diliacı
- 4. Qanunauyğun 5. bütpərəst

26. Yazılışı ilə tələffüzü fərqlənməyən sözlərdir:

- 1. emblem 2. istedad 3. müdrik
- 4. mövcud 5. dövrən

27. Kök baxımından uyğunluğu müəyyən edin.

- 1. boya (isim) 2. şiş (feil)
- a. boyaq b. boyalı c. boyatmaq
- d. şişkin e. şişlik

Sizə təqdim olunmuş situasiyanı diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin situasiya ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

▲ Şəhərə doğru gedən qərbi yol kənarında bir dərvişin oturduğunu görür. O, dərvişə yaxınlaşıb salam verir və soruşur:

– Mən heç vaxt bu şəhərdə olmamışam. Burada necə adamlar yaşayırlar?

Dərviş onun sualına sualla cavab verir:

– Bəs sənün gəldiyin şəhərdə necə insanlar yaşayırdı?

– Onlar çox bədxasiyyət və xudbin adamlar idilər. ■

Əslində, mən elə buna görə oranı tərk etdim.

– Bu şəhərdə də eynən elə adamlar yaşayırlar.

Bu sözləri eşidən qərbi bir qadın fikirləşib geri döndü.

Az sonra həmin dərvişə başqa bir qərbi yanaşdı eyni sualı verir. ♦ Dərviş ondan da yaşadığı şəhərin sakinlərinin necə insan olduqlarını soruşur. Gənc cavab verir:

– Onlar olduqca mərhəmətli, xeyirxah, qonaqpərvər adamlar idi. Orada mənim çoxlu dostlarım qalıb. ▼ Onlardan ayrılmaq mənim üçün çox xoş oldu.

– Oğlum, sən bu şəhərdə də yaxşı adamlarla rastlaşacaqsan, özünə sədaqətli dostlar tapacaqsan.

Oğlan dərvişə təşəkkür edib yoluna davam etdi.

Yaxınlıqda bir sarvan dəvələrini suvarırdı. ● Hər iki söhbətin şahidi olan sarvan qocaya yanaşdı soruşdu:

– Sən niyə iki adamın eyni sualına tamamilə müxtəlif, bir-birinə əks cavablar verdin?

Dərviş gülümsəyərək dedi:

–

28. Mətnin məzmununa uyğun olaraq Dərvişin cavabını müəyyən edin.

- Hər bir kəs öz dünyasını öz qəlbində daşıyır.
- Hər bir şəxs ətrafdakıları görmək istədiyi kimi və görə bildiyi kimi görür.

29. Tünd-qara hərflərlə verilmiş sözün leksik mənasını izah edin.

30. Qarşısında hansı işarə qoyulmuş cümlədə məntiq xətası olduğunu müəyyən edin və cümləni doğru formada yazın.

- 1. ■ 2. ▼ 3. ● 4. ♦ 5. ▲

TARİX

31. Daş dövrünə aid hadisələrin xronoloji ardıcılığını müəyyən edin.

1. Toxuculuğun yaranması
 2. Anaxaqanlılığının yaranması
 3. Axirət dünyasına inamın yaranması
- A) 3, 2, 1 B) 1, 3, 2 C) 2, 1, 3 D) 3, 1, 2 E) 2, 3, 1

32. Romaya aid hadisələrin xronoloji ardıcılığını müəyyən edin.

1. Borc əsarəti və vətəndaşların qula çevrilməsi ləğv edildi.
 2. Suriya Romanın əyalətinə çevrildi.
 3. Peşəkar muzdlu ordunun formalaşdırılmasına başlandı.
- A) 2, 1, 3 B) 3, 1, 2 C) 1, 2, 3 D) 2, 3, 1 E) 1, 3, 2

33. Uyğunluq gözlənilib:

- A) VIII əsrin sonlarında əmirlik yaratmışdır – Rəvvadilər
- B) Yeni dövlətin banisi olmuşdur – İbrahim ibn Mərzban
- C) X əsrdə Dəbil əmirliyinin əsasını qoymuşdur – Ləşkəri ibn Məhəmməd
- D) Sacilər dövlətinin banisi olmuşdur – Yusif ibn Əbu Sac
- E) Yeni sülalənin əsasını qoymuşdur – Heysam ibn Xalid

34. Şirvanşah hökmdarı I Xəlilullah:

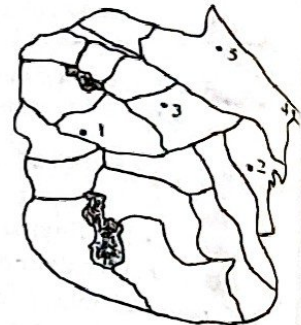
1. Alaşkerd döyüşündə Teymurilərin müttəfiqi olmuşdu.
 2. Ağqoyunlu Yaqub Mirzə ilə müttəfiq olmuşdu.
 3. Səfəvilərə qarşı mübarizə aparmışdı.
 4. Hülakülərin asılılığını qəbul etmişdi.
- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 3

35. AXC-də Birinci Dünya müharibəsi dövründə baş vermişdir:

- A) Qacarlar tərəfindən de-yure tanınması
- B) Qarabağ general qubernatorluğunun yaranması
- C) Təbrizdə konsulluğun açılması
- D) Milli Ordunun yaranması
- E) Xəzər Hərbi Donanmasının yaranması

36. İngiltərədə vətəndaş müharibəsinin həlledici döyüşü:

- A) Yorktaun döyüşü
- B) Neyzbli döyüşü
- C) Puatye döyüşü
- D) Kresi döyüşü
- E) Larqa döyüşü

37. I Rus-Qacar müharibəsi zamanı Əyalət Şurasının yarandığı xanlıq:

- A) 1 B) 2 C) 4
- D) 3 E) 5

38. XX əsrin birinci yarısında verilən xüsusiyyətlərin aid olduğu şəhəri müəyyən edin.

1. Mütləqiyyətə qarşı fəhlələrin açıq küçə nümayişi keçirməsi
 2. Yük dövriyyəsinə görə Rusiyanın liman şəhərləri ilə müqayisədə birinci yerdə olması
- A) Şamaxı B) Bakı C) Dərbənd
D) Gəncə E) Lənkəran

39. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. II Dumaya seçkilərin keçirilməsi
 2. Yelizavetpol quberniyasının yaranması
 3. "Difai" təşkilatının yaranması
- A) 1, 2, 3 B) 2, 3, 1 C) 1, 2, 3 D) 3, 1, 2 E) 3, 2, 1

40. XII əsr Azərbaycan mədəniyyətinə aiddir:

- A) Olcaytu Xudabəndə türbəsi
- B) Ramana qalası
- C) Sınuqqala məscidi
- D) Ərk qalası
- E) Darülmülk

41. 1992-ci ildə Azərbaycana aid olanları müəyyən edin.

1. İslam Konfransı Təşkilatına daxil olması
 2. "Azərbaycan Milli Qəhrəmanı" fəxri adının təsis edilməsi
 3. Qubadlı rayonunun işğal edilməsi
 4. BMT-yə daxil olması
- A) 1, 2 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 1, 3

42. M
cəhət:
A) Na
tutma
B) I R
C) Az
iştirak
D) Os
çıxarıl
E) Xüs
iştirak

43. İlk
(III) n
oxşar
diagra

a. Xəzə
b. Fran
toqquş
c. Azər
d. Sasa
e. Cava
qurulm
A) 1 - c
C) 1 - c
E) 1 - b

44. Evi
ilə Əlcə
müstəq
tanıyan
müəyy
A) 1 B
D) 4 E

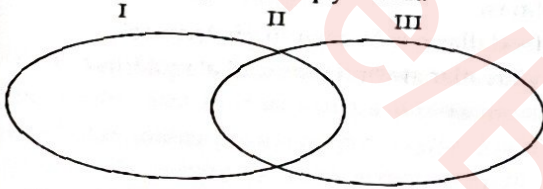
45. XVI
xüsusi
1. Ağq
2. Sənə
alınma

Blok III

42. Moskva və Qars müqavilələri üçün oxşar cəhət:

- A) Naxçıvanla bağlı məsələnin mühüm yer tutması
- B) I Respublika dövrünə aid olması
- C) Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin iştirakı ilə imzalanması
- D) Osmanlı ordusunun Cənubi Qafqazdan çıxarılması
- E) Xüsusi Cənubi Qafqaz Komitəsinin iştirakı ilə imzalanması

43. İlk xəlifələr dövrü (I) və Əməvilər dövrü (III) müqayisə edərək, onların fərqli və oxşar (II) cəhətlərini Eyler-Venn diaqramında rəqəmlərlə qeyd edin.

- a. Xəzərlərlə mübarizə aparılması
- b. Frank imperiyasının qoşunları ilə toqquşması
- c. Azərbaycana ilk yürüşlərin edilməsi
- d. Sasani dövlətinin süqutu
- e. Cavanşirlə diplomatik əlaqələrin qurulması

- A) 1 - c, 2 - e, 3 - a, b B) 1 - a; 2 - b, d; 3 - c
- C) 1 - c, d; 2 - a; 3 - e D) 1 - b, e; 2 - a, c, 3 - d
- E) 1 - b; 2 - c, e; 3 - a

44. Evian sazişi ilə Əlcəzairin müstəqilliyini tanıyan dövləti müəyyən edin.

- A) 1 B) 2 C) 3
- D) 4 E) 5

45. XVI əsrin sonu Səfəvi dövlətinə aid olan cüsusiyətlər:

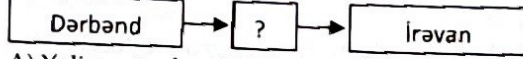
- 1. Ağqoyunlu dövlətinin süquta uğradılması
- 2. Sənətkar və tacirlərdən tamğa vergisinin lınması

3. Şeybaniləri məğlub edib Xorasanı birləşdirməsi

4. Paytaxtın Qəzvin şəhərindən köçürülməsi

- A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 3, 4

46. XIX əsrin 40-cı illərində yaranmış quberniya:

- A) Yelizavetpol B) Zaqatala C) Şamaxı
- D) Quba E) Bakı

47. Əmir Teymur və Nadir şahə aid ümumi cəhət:

- A) İran körfəzində hərbi donanma yaradılması
- B) Böyük Moğol dövlətinin paytaxtının ələ keçirilməsi
- C) Rusiya ilə sülh müqaviləsi imzalanması
- D) Qanunlar toplusunun qəbul edilməsi
- E) Hindistana yürüş edilməsi

48. Alban Arşaki sülaləsindən olan hökmdarların fəaliyyətinə aid uyğunluğu müəyyən edin.

- 1. Asuagen 2. Urnayr
- a. IV əsrin 50-ci illərində hakimiyyətdə olması
- b. Yeni alban əlifbasının yaradılması
- c. V əsrin ikinci yarısında Albaniyanı idarə etməsi
- d. Sasanilərə qarşı azadlıq mübarizəsinə başçılıq etməsi
- e. Romaya qarşı mübarizənin aparılması

- A) 1 - c; 2 - a, e B) 1 - e; 2 - b, d
- C) 1 - d; 2 - a, c D) 1 - b; 2 - a, c
- E) 1 - b, e; 2 - c

49. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Azərbaycanın ATƏM-ə daxil olması
- B) SSR-nin süqut etməsi
- C) GUAM-ın yaradılması
- D) "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması
- E) Manatın yeganə ödəniş vasitəsinə çevrilməsi

Blok III

50. Səcilər dövləti, Albaniya və Şəddadilər dövlətindən fərqli olaraq:

1. IX əsrin ikinci yarısında yaranıb.
2. Alanların hücumuna məruz qalıb.
3. Azərbaycanın şimalında yaranıb.
4. Azərbaycan torpaqlarını vahid şəkildə birləşdirib.

A) 1, 2 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 3, 4

51. Səbəb-nəticə əlaqələrinin doğru verildiyi bəndi müəyyən edin.

	Səbəb	Nəticə
a.	Rusiyanın qitə blokadasını pozması	III Napoleonun Rusiyaya yürüşü
b.	Seçkilərdə A. Linkolnün qalib gəlməsi	ABŞ-da vətəndaş müharibəsinin başlanması
c.	Fransa ordusunun Sedan ətrafında təslim olması	Fransada İkinci imperiyanın süqutu
d.	Almaniya ittifaqının yaradılması	Vyana konqresinin çağırılması

A) a, d B) b, d C) c, d D) a, b E) b, c

52. Daha əvvəl baş vermişdir:

- A) Silki məhkəmələr ləğv edildi, vahid məhkəmə yarandı.
- B) I Dumaya seçkilər keçirildi.
- C) Yelizavetpol quberniyası yaradıldı.
- D) Hərbi vergi alınmağa başladı.
- E) Bakı-Tiflis arasında dəmir yol xətti çəkildi.

53. Qarabağ xanlığından fərqli olaraq, Şəki xanlığı:

1. Azərbaycanı birləşdirmək uğrunda mübarizə aparmışdır.
2. Quba xanlığından asılı vəziyyətə düşmüşdür.
3. Cəfər bəy camaatlığını bir müddət asılılığa salmışdır.
4. Birinci Rusiya-İran müharibəsi dövründə işğal edilmişdir.

54. XIX əsrin ikinci yarısı Rusiya tarixinə aid deyil:

1. Senatorların xalq tərəfindən seçilməsi haqqında konstitusiyaya düzəliş edilməsi
2. Kırım müharibəsində məğlub olması
3. Quldarlığın ləğv edilməsi
4. Ümumi hərbi mükəlləfiyyətin tətbiq olunması
5. Azad taxılçılar haqqında qanunun qəbul edilməsi

55. Frank imperiyasının dağılmasının səbəbləri:

1. Natural təsərrüfatın hökmranlığı
2. Səlib yürüşlərinə məruz qalması
3. German tayfaları ilə mübarizənin aparılması
4. İri feodalların mövqeyinin güclənməsi
5. İri vilayətlər arasında iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi

56. İşğal altında olan Azərbaycan torpaqları ilə bağlı "Madrid prinsipləri" nə aiddir:

1. İlk mərhələdə Laçın rayonunun 13 kəndi Azərbaycana qaytarılmalı idi.
2. İkinci mərhələdə Qubadlı, Zəngilan və Ağdam geri qaytarılmalı idi.
3. Dağlıq Qarabağın Azərbaycan icması öz yerlərinə geri qaytılmalı idi.
4. İlk mərhələdə Kəlbəcər rayonu geri qaytarılmalı idi.

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. 1847-ci il "Kəndli əsasnamələri"
2. 1865-ci il "Kənd cəmiyyətlərinin ictimai idarəsi haqqında" əsasnamə
3. 1900-cü il "Cənubi Qafqazda dövlət kəndlilərinin torpaq quruluşu haqqında" qanun
- a. İcma torpaqlarından nəqli istifadə hüququ verildi.

Blok III

b. 15 yaşu
bir kəndli
edildi.
c. Bəyləri
məhkəmə
d. "Mülk
e. Kəndli
mülkiyyə

Sizə
oxuyun
istifi
Cavab
ki, hər
ilə bağl

"Fətəli
qanunu
görmüş
oğlunu
İndi vət
şeydən
alsaq v
biz də
Kərim
cavabı

58. M
əsasla
ünvan

59. M
xanı

60. T
olur
ver

- b. 15 yaşından yuxarı kişi cinsindən olan hər bir kəndli 5 desyatin pay torpağı ilə təmin edildi.
- c. Bəylərin kəndlilər üzərində polis və məhkəmə hakimiyyəti ləğv edildi.
- d. "Mülkədar tabelisi" yaradıldı.
- e. Kəndliyə öz torpaqlarını satın alıb şəxsi mülkiyyətə keçirmək hüququ verildi.

Sizə təqdim olunmuş mənbəni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nazərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin mənbə ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

"Fətəli xan bizim nəinki təkə düşmənimiz, hətta qanımızdır. Sizə qarşı da olduqca yaramaz işlər görmüşdür, andını peymanını pozmuşdur. Sənin oğlunu məkr və hiylə ilə aparıb məhbus etmişdir. İndi var qüvvə ilə bizə kömək etməli və bu işdə heç şeydən müzaqiyyə etməməlisən. Çünki intiqam alsaq və oğlunu xilas etsək siz sevindiyiniz kimi biz də arzumuza çatmış olacağıq."

Kərim xanın bu məktubuna Qarabağ xanı müsbət cavab verərək onunla birləşib yola düşdülər.

58. Mənbəyə və tarixi məlumatlarınıza əsaslanaraq məktubun hansı xana ünvanlandığını müəyyən edin.

59. Mənbəyə əsasən Kərim xan və Qarabağ xanı kimə qarşı birləşmişdilər:

60. Tarixi biliklərinizə əsasən mənbədə təsvir olunan hadisələrin neçənci əsrdə baş verdiyini qeyd edin:

ƏDƏBİYYAT

61. "Xurşidbanu Natəvan" (İ.Əfəndiyev) dramının məzmunu ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin:

Doğru	Yanlış
1. Canişin Xurşidbanu haqqında əvvəlcədən məlumatlı idi.	4. Şahzadə Şeir-sənəti sevməyən biri olduğu üçün Xurşidbanu ilə söhbətləri alınmur.
2. Şahzadə Qarabağa Xurşidbanu ilə ailə qurmaq üçün gəlmişdi.	5. Knyaz Xasay xanla Xurşidbanu xalqa münasibətdə bir-birilə əks qütbə dəyərdilər.
3. Məclisi-üns" ün iştirakçıları yalnız azərbaycanlılar idi.	6. Seyid Hüseyn Şuşada müəllimlik etsə də, Şeir-sənətdən də xəbərdar biri idi.

- A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 5
D) 2, 5, 6 E) 3, 4, 6

62. Həyatı əks etdirmə üsulu baxımından biri məntiqi ardıcılığı pozur:

- A) "İntiqam"
B) "Qaytar mənim qüdrətimi, Azərbaycan"
C) "Əsgər məktubu"
D) "Vətən"
E) "Şuşa"

63. "Sultan Səncər və qarı" (N.Gəncəvi) əsərinin məzmunu ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Qarı qatili evində gizlətməkdə günahlandırılır.
B) Qarı Sultanın üzünə ondan xalqa yalnız başaşağılıq gəldiyini deyir.
C) Qarı ölümün dəhşətindən qorxub hesab aparmağı Sultana tövsiyə edir.
D) Qarıya görə şah öz əməlləri ilə özünü sevdirməyi bacarmalıdır.
E) Sultana müdrik qocalardan məsləhət almağı tövsiyə edir.

Blok III

64. Biri kompozisiyanın elementi *deyil*:

- A) Peyzaj B) Proloq C) Epiloq
D) Lirik ricət E) Final

65. Cahandar ağa "Dəli Kür" və Rüstəm bəy "Müsbəti Fəxrəddin" obrazları üçün ortaq cəhətdir:

- A) Qonaqpərvərdirlər.
B) Övladları ailədən üz döndərir.
C) Təhsilin əleyhinə deyillər.
D) Milli varlıq uğrunda mübarizə aparırlar.
E) Əsərin sonunda həyata vida edirlər.

66. Aşıq Ələsgərin nikbin ruhlu "Dağlar" şeirinə aiddir:

- A) Əsərdə bir neçə dağ adı da çəkilir.
B) Özünü Məcnunla müqayisə edir.
C) Bütün bəndlərində dağlara müraciət ünvanlayır.
D) "Xaçbulaq yaylağı xoş tamaşadır", – cümləsi işlənir.
E) Dağın Ələsgər kimi qullarının olması ilə fəxr etməli olduğunu qeyd edir.

67. Verilənlər içərisində bu əsər haqqında fikir verilməmişdir.

1. XX əsrin əvvəllərindəki hadisələrdən bəhs edilir.
 2. Əsərdə "Sarı Gəlin" xalq mahnısının adı çəkilir.
 3. 20 Yanvar hadisələrindən danışılır.
 4. M. Ə. Sabirin adı çəkilir.
- A) "Azərbaycan – dünyam mənim"
B) "İgid Mübariz" C) "Dərs"
D) "Zəhər" E) "Anamın kitabı"

68. "Keçən ilin son gecəsi" (Anar) əsərinin məzmunu ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qəzənfər kişinin sağlığında ailə hər il yeni ili evində qarşılamışdı.
2. Yeni il axşamı onlara təbrik teleqramı göndərən Qəzənfərin şagirdi idi.

3. Həmidə xala ailəsinə görə öz karyerasından əl çəkməli olmuşdu.

4. Həmidə xala uşaqlarının yeni ili onunla bir qarşılamayacağı xəbərini soyuqqanlıqla qarşılayır.

5. Əsər Həmidə xalanın ağlayan nəvəsinə nağıl danışması ilə bitir.

- A) 1, 4 B) 2, 3 C) 2, 5 D) 1, 3 E) 4, 5

69. Q. Zakirin "Badi-səbə, mənim dərdi-dilimi..." qoşmasının məzmunu ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.

- A) Aşıq dərin məhəbbətlə sevir.
B) Sevgilisinin süni bəzək-düzəyə ehtiyacı olmadığı qənaətindədir.
C) Səhər yelinə müraciətlə başlayan qoşmada aşıq məşuqənin onun sevgisinə nə cavab verdiyi maraqlandırır.
D) Sevgilisini zalım adlandırır.
E) Sevgilisindən xoş xəbər gələcəyinə inanır.

70. "Gün var əsrə bərabər" (Ç. Aytmatov) əsərində Yedigey obrazına aid edilə *biməz*:

- A) Xalqın milli dəyərlərinə sadıqdır.
B) Müharibədə iştirak edib.
C) Yalnız orta təhsili var.
D) Hər bir hadisəyə insanlıq meyarları ilə yanaşır.
E) Mövcud vəziyyət dostunun vəsiyyətinə əməl etməyə mane olur.

71. Birində qafiyənin fərqli növündən istifadə olunmuşdur:

- A) Əmr edin, dayansın yanğınlər, barı, Xaraba qoymayın bu obaları.
B) Aldada bilməmiş dünyanın varı, Bir məslək eşqilə yaşayanları.
C) Bu xan bir ilanmış – zəhər yuvası, Zəhrimar qoxuyur onun havası.
D) Ordadır dünyanın zövqi-ləzzəti, Sən də öz boynundan at bu minnəti.
E) Qonağı, qonağı – qonağa bir bax, Hər yoldan ötəni başa çıxardaql!

Blok III

72. "Oğru" (E.Zeynalov) hekayəsinin məzmunu ilə bağlı fikirlərdən **yanlış** olanları müəyyənəldirin.

1. Mağaradan tapılan əşyaları uşağın tarix müəllimi olan babası Bakıya gətirmək istəyirdi.
 2. Qutunu yerində görməyən nənə-baba Siranuşdan şübhələnsələr də, bunu onun üzünə vurmurlar.
 3. Siranuş qutudakıları İrəvanda məşhur olan alim qardaşına göndərir.
 4. Moskva, dünya alimləri mağaraya baxsalar da, səs-səmirləri çıxmır.
 5. Sonda haqq-ədalət yerini tapır və Bakıdan alimlər gəlib mağaranı tədqiq etməyə başlayırlar.
- A) 1, 3 B) 1, 4, 5 C) 2, 3 D) 2, 5 E) 1, 3, 4

73. "Dəli Kür" (İ.Şıxlı) romanı ilə bağlı səbəb-nəticə cədvəlindəki **uyğunsuzluğu** tapın.

Səbəb	Nəticə
A) Cahandar ağa Mələyi evə gətirir.	Şamxal evi tərk etməli olur.
B) Şamxal Gülələri qaçıdır.	Cahandar ağa hirsindən üç gün, üç gecə ağzı üstə yatır.
C) Çernyayevski "Zayej"ə gəlir.	Cahandar ağanın oğlu Əfrəf seminariyaya oxumağa gedir.
D) Çara və hökumətə yerli məmurlar lazım olur.	A.Çerniyayevski kəndbəkənd gəzib seminariyaya uşaq yığmağa başlayır.
E) Cahandar ağanın ot tayalarına od vurulur.	Cahandar ağa düşmənin kimin ola biləcəyini başa düşür.

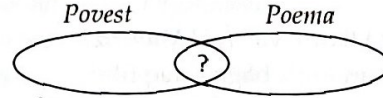
74. Doğru fikri müəyyən edin.

- A) Əruz vəznində olan əsərlər şeir vahidi olaraq yalnız beytlər şəklində olur.
- B) Məsnəvi həm şeir janrı, həm də şeir şəkli hesab olunur.
- C) Qəsidə janrına yalnız qədim dövr ədəbiyyatında rast gəlinir.
- D) Tuyuq janrı əruz vəzninin həzəc bəhrində yazılır.
- E) Qitə qəzəllə eyni qafiyə quruluşuna malik olsa da, məzmununa görə qəzəldən fərqlənir.

75. "Türkün dili" (M.Şəhriyar) şeirində belə bir fikrə yer **verilməmişdir**:

- A) Şairlik anadangəlmə bir istedadıdır.
- B) Şeir hisslə, duyğu ilə yazılmalıdır.
- C) Dilimizdən çoxlu sözlər fars dilinə keçmişdir.
- D) Dil bizim milli varlığımızdır.
- E) Ərəb-fars sözləri dilimizi ağırlaşdırmışdır.

76. "?" işarəsinin yerinə yazıla bilər:

- A) İlk nümunələrinə qədim dövr ədəbiyyatında rast gəlinir.
- B) Həm nəzm, həm də nəsrə yazıla bilər.
- C) Məzmunca müxtəlif növləri vardır.
- D) Qarışıq janr da adlandırılır.
- E) Təsvir və təhkiyədən istifadə olunur.

77. Söhbət hansı əsərdən gedir?

1. Qarabağ dəhşətlərini, faciələrini unutmamaq tövsiyə olunur.
 2. Azərbaycanın qalib olacağına inam hissi ifadə olunur.
 3. Qəhrəman keçmişimiz xatırlanır.
- A) "Qarabağda" (H.Ziya)
 - B) "Şuşa" (F.Qoca)
 - C) "Qaytar mənim qüdrətimi, Azərbaycan" (X.R.Ulutürk)
 - D) "Vətən" (Ə.Kürçaylı)
 - E) "Dərs" (S.Əhmədli)

78. Doğru fikri müəyyən edin.

Elçinin "Talvar əsərində" Əliabbas kişi obrazı ilə bağlı fikirlərdən biri doğrudur:

- A) Mühəribədə iştirak edib başı çox məşəqqət çəksə də, sağ-salamat evinə qayıtmışdı.
- B) Atasının yolu ilə gedərək dülgər olmuşdu.
- C) Öz əli ilə əkdiiyi tut ağacının parçalanması Əliabbas kişini çox məyus etmişdi.
- D) Əliabbas kişinin alətlərini satmaq istəməsində məqsədi onların yaxşı ustaya qismət olmağını istəməsi idi.
- E) Əliabbas kişi talvarı tikərkən iş başında keçinmişdi.

Blok III

79. Biri yanlışdır:

"Mən bizim anaları günəşlə tən tuturam"

(C.Novruz)

şeirində şair istəyir:

- A) Anaların qarşısında əyilmək
- B) Onların heykəlini yaratmaq
- C) Anasına layiq övlad olmaq
- D) Əllərini qızıla tutmaq
- E) Övlad məhəbbətilə anaları isitmək

80. "İntiqam" (Q İlkin) və "İgid Mülbariz" (M.Çəmənlı) əsərləri ilə bağlı ortaq fikri müəyyən edin.

Hər iki əsərin baş qəhrəmanı:

- 1. Düşməndən intiqam alır.
 - 2. Erməni ilə dialoqu olur.
 - 3. Düşmənin açdığı atəş nəticəsində həlak olur.
 - 4. Düşməni güllə ilə öldürür.
- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 2, 3 E) 1, 4

81. Əsərləri birləşdirir:

- 1. "Dəhnamə" 2. "Türkün nəğməsi"
 - 3. "Neylərdin, İlahi?"
- A) Həyatı əks etdirmə üsulları
B) Yazıldığı ədəbi dövr C) Bəhləri
D) Şeir vahidləri E) Mövzuları

82. H.Cavidin "İblis" əsərindən verilmiş parça hansı obrazın dilindəndir və kimə müraciətlə deyilir?

Baqdım, əziyor ruluunu həp qeydi-əsərat,
Gəldim edəyim ta səni hürriyyətə dəvət...

- A) Arifin – Rənaya B) İxtiyar şeyxin – Arifə
- C) Arifin – İbn Yəminə D) Elxanın – Arifə
- E) İblisin – Arifə

83. Bədii təsvir vasitəsi baxımından uyğunluğun pozulduğu məqamları müəyyən edin.

1	Dayanmışam qumlu sahildə, Xəzər nəfəs alır ağır-ağır.	metonimiyə a
---	--	-----------------

		Blok
2	Üzümə dəyəndə isti nəfəsin, Bütün ağrıların çıxıb yadımdan.	epitet
3	İnsan bir uşaqdır, vətən bir ana, Ömür bir çıraqdır, könül pərvanə.	təşbeh
4	Bayraq rəngli, nur çələngli qələbənin, Bəhrəsini görənlərə alqış deyim.	epitet
5	Göylərində at oynadır şimşəklər.	Metafor

84. İmadəddin Nəsimi yaradıcılığına aid doğru fikirləri seçin.

- 1. İlk təriqət şeirləri sufi ideyalarının təbliğinə həsr olunmuşdur.
- 2. Dini mövzuda şeirlər də yazmışdır.
- 3. Şairin təriqət şeirlərində insan həm ilahi, həm də bəşəri keyfiyyətlərə malik olub gücü və ucalığı ilə seçilir.
- 4. Təbiət mövzulu şeirlər yazsa da, onlar ideya-bədii keyfiyyətinə görə o qədər də əhəmiyyətli şeirlərdən sayılmır.
- 5. "Neylərəm?", "Etməgil", "Yanaram" qəzəllərində yar, dilbər ilahi gözəlliklə bağlıdır.

85. M.F.Axundzadənin "Aldanmış kəvakib" povesti ilə bağlı doğru fikirləri seçin.

- 1. Həm ulduzlardan gələcək bəlanı, həm də ondan qurtulma yolunu Şah Abbasa münəccimlər deyir.
- 2. Şahlıq müddətində Yusif Sərrac nə üçün taxta çıxarıldığından xəbərsiz olur.
- 3. Sərracın peşəsinə pıylənən Yusif Sərracın heç bir təhsili yox idi.
- 4. Xalq Yusif şahın islahatlarını qiymətləndirə bilmir.
- 5. Əsərin sonunda Yusif şah edam olunur.

86. "Həməz" məzmunu
1. Xotmə
Hasar
2. Çənə
edəcəlməclis
3. Keç
olduğu
edilmə
4. Qırq
Murtu
5. Qol

87. B.A.aid ol
1. "Və
a. Su
b. İnsa
sürülmə
c. Dili
deyili
d. Qiz
e. Yarı
doğul

Sizə t
va b
ed
və
tapşır
növl

Meşəb
oxuma

Çox
dəyişd
ömrür
öz-özi

Blok III

86. "Həmzənin Qıratı qaçırması" qolunun məzmunu ilə bağlı doğru fikirləri seçin.

1. Xotkar Koroğlunu tuta biləcəyi təqdirdə Hasan paşaya sədr-əzəmlik təklif edir.
2. Çənlibelə təşkil edilən hücumda başçılıq edəcək adamların hər biri paşanın məclisində iştirak edirdi
3. Keçəl Həmzə diribaş və adam yarından biri olduğundan Hasan paşanın məclisinə dəvət edilmişdi.
4. Qıratı qaçıрмаq ideyasını məclisdə Mehtər Murtuz irəli sürür.
5. Qolun sonunda Hasan paşa xilas ola bilir.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 88-90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin mətn ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

Meşəbəyi yenə papağının dalını qaldırdı. Yenə oxumağa başladı.

Ay duman, gəl keç bu yerlərdən,
Bu yerlər təzə bar eyləsin.
Həm gözlərim görsün səni,
Həm könüm nübar eyləsin.

Çox düşünmədən, bədhətən aşığın sözlərini dəyişdirə-dəyişdirə xeyli oxuduqdan sonra yenə də ömründə birinci dəfə burada, kimsəsiz meşə içində öz-özünə qəhqəhə çəkdi:

– Aşiq Abbas dağ adamıydı, dağlardan danışdı, mən aram adamıyam, arandan danışaram. Abbas deyirdi: "Könüm qubar eyləsin", mən deyirəm: "Könüm nübar eyləsin!" Hansımız yaxşı deyirik, ay göy ürgə?

Ürgə bir də büdrədi. Meşəbəyi bir də təəccübləndi: – Əşi, sənə nə oldu, ay zalım balası! – deyər birdən hirsənib qışqırdı, – nə olub, sən də bir yandan kefinizə soğan doğrayırsan! ...

Ürgəyə hətta bir şallaq da çəkdi. Lakin əvvəllər meşəbəyi əlini tərpatmış yerindən oynayan ürgə heç dıksınmadı da.

Meşəbəyi köksünü ötürdü. – Dərdimə şərik çıxırsan nədi, ay Allahın heyvanı!

(İ.Hüseynov)

88. Mətndəki şeirin qafiyə quruluşunu (1) və qafiyənin hansı növündən istifadə edildiyini (2) müəyyən edin.

89. Doğru fikri əsaslandırın.

1. Mətn epik növdə yazılıb, çünki ...
2. Mətn dramatik növdə yazılıb, çünki ...

90. Meşəbəyi obrazının verilmiş hissədəki xüsusiyyətini nəzərə alaraq "düzgündür", "yanlıştır", "ehtimal edilə bilər" ifadələrini verilən cümlələrin qarşısında yazın.

1. Meşəbəyidə heyvana qarşı nəsə bir qəzəb vardı.
2. Meşəbəyi ürgənin hərəkətindən əsəbiləşsə də, sevincli idi.
3. Meşəbəyi ilk dəfə idi ki, kimsəsiz meşədə qəhqəhə çəkib gülürdü.

SINAQ - 5

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Başlanğıc forması $\square \Lambda \Lambda$ sxemina uyğun olan sözü müəyyən edin.
A) eyvandaqı B) peşmançılıq C) dinləyici
D) ələkdə E) yelləncək

2. Hansı nümunə omonimliyi olan sözlə başlamır?

A) Ötür hər ürəkdə sevdalı bir ney,
Baharın eşqilə xoşbəxtdir insan.

(S.Vurğun)

B) Fəsilər dolaşır düşüb elə bil,
Yaz başa varmamış, yay gəlib keçir.

(H.Hüseynzadə)

C) Davaya, dərmana düşdü yataqda,
Başını bulayıb getdi

həkimlər. (H.Hüseynzadə)

D) Buludlar dayanıb baxdılar bizə,
Lələlər titrəşib nəse danışdı. (F.Qoca)

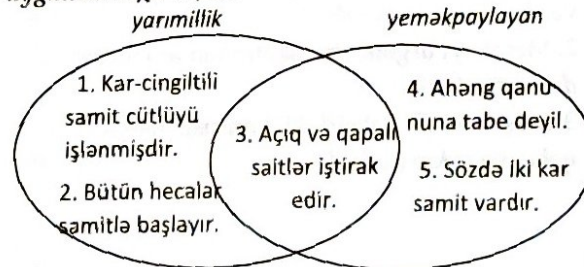
E) Yaranı bağlayıb yarpız qoymuşam,
Ağlayıb-ağlayıb cana doymuşam.

(S.Vurğun)

3. Biri quruluşca fərqli növdədir:

A) kiçilmək B) sarsıntı C) yetirmək
D) srağagün E) kövrək

4. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunsuzluğu tapın.

A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 2, 4 D) 2, 3, 5 E) 1, 2, 3

5. Fikirlərdən biri **yanlışdır**:

A) "boğaz" – həm çoxmənalı, həm də omonim söz kimi işlənir.

B) "müfəssal" – "təfəssil" sözü ilə sinonimdir.
C) "kürü" – müxtəlif nitq hissələrinə aid omonim sözdür.

D) "xudbin" – "yalnız özünü düşünən, eqoist" deməkdir.

E) "baş" – omonimliyi olmayan sözdür.

6. Tərkibinə görə təhlili eyni sxemə uyğun olan sözləri müəyyən edin.

1. tarışlıq 2. alışqan 3. çəkisizlik
4. dağınuq 5. yumşaq

A) 1, 2 B) 3, 5 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 4, 5

7. Birinin yazılışı doğru **deyil**:

A) deklarasiya B) qubar C) mentalitet
D) baralyef E) anomaliya

8. Birində bir-biri ilə sinonim olan sözlər **işlənməmişdir**:

A) Duydu yaxınlaşır ömrünün sonu,
Tablaya bilmədi, dözə bilmədi.

B) Elə bil hardasa çörək ətirli,
Bir ocaq, bir təndir gözləyir mənə.

C) Dayanıb alında əzəmət, vüqar,
Sanki daşa dönmüş bir sərkərdədir.

D) Bura əzəl yurdum, əzəl məskənim,
Tanışlar rastlaşır, dostlar görüşür.

E) Hardasa meh əsir, çiçək ətirli,
Dərə çən qoxulu, çiçək ətirli.

9. Uyğunluğu müəyyən edin.

Düzgün	Yanlış
1. Düzəltmə və mürəkkəb sözləri tərkib hissələrinə parçalamaqla leksik mənasını izah etmək olar.	4. Çoxmənalı sözlərdə əsas leksik mənə ilə bağlılıq vardır.
2. Dilimizdəki bütün sözlərin qrammatik mənası vardır.	5. Dilimizdəki bütün sözlər məcazi mənada da işləyə bilər.
3. Çoxmənalı sözlərdən fərqli olaraq omonimlər fərqli nitq hissələrinə aid olmur.	6. Kökü eyni olan yaxınmənalı sözlər sinonim sayıla bilməz.
A) 1, 2, 5 D) 2, 5, 6	B) 2, 3, 6 E) 3, 4, 6
C) 1, 3, 5	

Blok

10. B

növdə

A) K

B) Ə

C) Sı

D) S

yazd

E) M

11. T

A) zə

12. I

1.

2.

3.

4.

5.

A) 1

13.

hec

edi

A)

D)

14.

sa:

A)

ba

B)

çə

C

bi

D

iş

E

te

10. Birində bütün sözlər quruluşca eyni növdə *deyil*:

- A) Könüllü vətəndaşlar mükafatlandırılacaq.
B) Əliağa on birinci çıxış edəcək.
C) Sınaq dönməni uğurla bitirdik.
D) Sırağünkü tapşırıqları yenidən yazdırdılar.
E) Məktəblinin çıxışını diqqətlə dinləyirdik.

11. Tərkibində uzun sait iştirak *etmir*:

- A) zəfəran B) xassə C) emal D) tələfat E) maddə

12. Doğru fikirləri müəyyən edin.

1.	Eyniköklü sözlər quruluşca yalnız düzəltmə olur.	Doğru
2.	Eyniköklü sözlər eyni nitq hissəsinə aid olmaya da bilər.	Yanlış
3.	Eyniköklü sözlər mütləq eyni nitq hissəsindən yaranmalıdır.	Doğru
4.	Kökü eyni olan bütün sözlər eyniköklü söz sayılır.	Yanlış
5.	Kökü bir-birilə omonim olan sözlər eyniköklü sayılır.	Doğru

- A) 1, 4, 5 B) 3, 4, 5 C) 2, 3, 4 D) 1, 3, 5 E) 1, 2, 4

13. Leksik və qrammatik şəkilçinin eyni hecanın tərkibində olduğu sözü müəyyən edin.

- A) sayılır B) qorxaqlar C) küsüşdük
D) tanıdır E) inanclarımız

14. Kökləri eyni olsa da, eyniköklü sayılmayan sözlər işlənmiş cümləni tapın.

- A) Başçı gözdən itəndən sonra bərk yağış başladı.
B) Yaşlı qadının yaşadığı bina bizim evdən çox da aralı deyildi.
C) Qaldırıcı kran tikinti materialları ilə birlikdə fəhlələri də yuxarı qaldırdı.
D) İşçilərini günorta saatlarında işlətmirdilər.
E) Heç gözləmədim ki, gözlüyümü bu qədər tez göndərərler.

15. Leksik mənası düzgün *göstərilməmişdir*:

1.	tribunal	Tamaşaçıların əyləşməsi və seyr etməsi üçün yüksək pilləli yer
2.	təcəssüm	Bir şeyin maddi, cismani ifadəsi, təzahürü
3.	tandem	Hər hansı bir sahədə bir-birinə tən gələn, bir-birini tamamlayan şəxslərin birgə fəaliyyəti
4.	sirayət	Yoluxma, keçmə
5.	təlqin	Yamsılama

- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 2, 5 D) 3, 4 E) 1, 5

16. Hansı sözün fonetik xüsusiyyətinə aid izah *yoxdur*?

1. Deyilişi ilə yazılışı arasında fərq yoxdur.
2. Cingiltili samitlə başlayıb kar samitlə bitir.
3. Qapalı saitlərin sayı açıq saitlərdən çoxdur.
4. Kar-cingiltili samit cütlüyü işlənmişdir.
A) boşluq B) xiffət C) hökmlü
D) kəskin E) kortəbii

17. Birində hər ikisi ön şəkilçi qəbul edə *bilməz*:

- A) vec, taraz B) bələd, əlac C) kam, xələf
D) məzə, mərd E) qədim, haram

18. *Yanlış* fikri müəyyən edin.

- A) Tərkibində leksik şəkilçi olan bütün sözlər quruluşca düzəltmədir.
B) Bütün ön şəkilçilər leksik şəkilçilərdir.
C) Qrammatik şəkilçilər bəzən leksik şəkilçilərdən də əvvəl işlənə bilər.
D) Sözə eyni zamanda bir neçə leksik və qrammatik şəkilçi artırıla bilər.
E) Qrammatik şəkilçilər sözləri bir-biri ilə əlaqələndirməyə xidmət edir.

19. Birini mənasına görə həm leksik və qrammatik mənası olan söz kimi, həm də yalnız qrammatik mənası olan söz kimi düşünmək olar:

- A) ancaq B) sanki C) düz D) ötəri E) hələ

20. Aşağıdakı sözlər üçün ortaq cəhətdir:

qurum, qoyun, qala

- A) Çoxmənalı sözlərdir.
B) Cümlədəki mənasına görə omonim sayıla da, sayılmaya da bilər.
C) Antonimləri vardır.
D) Sinonimləri yoxdur.
E) Bütün məna tayları eyni nitq hissəsinə aid omonimlərdir.

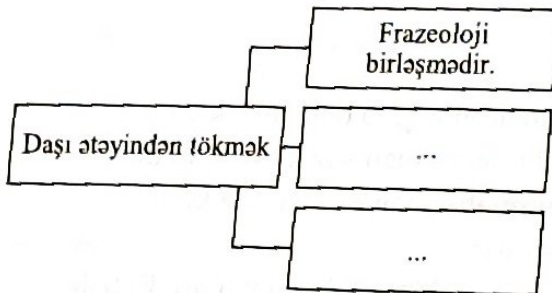
21. Hansı cərgədə sözlərin yeri dəyişsə, uyğunluq gözlənilər?

	Düzgün yazılmışdır	Səhv yazılmışdır
A)	aministiya	evakuasiya
B)	şayiə	müşaiyə
C)	uvertura	sujet
D)	qarma-qarışıq	darma-dağın
E)	hazırkı	soyqırım

22. Fikirlərdən biri **yanlıştır**:

- A) *Burnunun ucu göynəmək* – həm sabit, həm də sərbəst söz birləşməsi kimi işləyə bilər.
B) *Ürəyi getmək* – omonim frazeoloji birləşmədir.
C) *İpini yığmaq* – antonimi “yüyənini boş buraxmaq”dır.
D) *Çiçəyi çırtlamaq* – “çox sevinmək” mənasındadır.
E) *Göziinə kül üfürmək* – sinonimi “aldatmaq” feilidir.

23. Klasteri tamamlayın.

1. Sərbəst birləşmə kimi də işləyə bilər.
2. Antonimi “iki ayağını bir başmağa dirəmək”dir.
3. Sinonimi “razılmaq” sözüdür.
4. Omonimliyi də var.

24. Qrammatik şəkilçi ilə omonimliyi **olmayan** leksik şəkilçiləri müəyyən edin.
1. -ma² 2. -kı⁴ 3. -lıq⁴ 4. -ıq⁴ 5. -ış⁴

25. Eyniköklü sözlər sayıla bilər:

1. sağlıq, sağdakı 2. gəliş, gəlir 3. ələk, əlcək
4. çayçı, çaydır 5. düzlən, düzül

26. Tələffüzü doğru verilən sözləri müəyyən edin.

1. [tərrəyir] 2. [inanmax] 3. [abyek'tiv]
4. [təsginnix'] 5. [ədələtdi]

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Məna tayları eyni nitq hissəsinə aid omonimlərdir.
2. Məna tayları müxtəlif nitq hissəsinə aid omonimlərdir.
a. qovaq b. qax
c. yarı d. ixtiyar
e. kütlə

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları **Cavab** vərəqində yerinə yetirin.

İslandiya Rəssamlıq Akademiyasının tələbəsi Ari Jonson plastik tullantılarının zərəri haqqında düşüncələrə onların istehsalının azaldılma üsulunu təklif edib. Belə ki, o, yosunlar vasitəsilə özü-özünə ... ekoloji təmiz butulkalar hazırlayıb. Ekoloji təmiz məhsulun yaradılması üçün o, qırmızı yosunlardan istifadə edib. Ari qurudulmuş yosunlardan əldə olunmuş tozu suya qataraq qatı qarışıq alıb. Sonra o həmin qarışıqdan butulkalar düzəldib. Hazırlanmış butulkaların tərkibində maye olduğu müddətdə o öz formasını saxlayır. Maye olmayanda butulkanın forması dəyişərək ölçüsü azalır və ətraf mühitə heç bir zərər vermədən təbii şəkildə çürüyür.

Yosunlardan hazırlanmış butulkalar İslandiyada keçirilmiş Design March dizayn festivalında təqdim olunmuşdu. Arinin fikrincə, bu cür istehsal üsulunu daha irimiqyaslı sahələrdə tətbiq etmək olar. Onun sözlərinə görə, mütləq material kimi yosunların istifadəsi şərt deyil. Belə ki, bu cür butulkaların tərkibində olan mayenin bir qədər **spesifik** dadı olur. Hər halda bu **innovativ** fikir insanlığı ekoloji cəhətdən daha təmiz ixtiralara yönəldə bilər.

28. Mətnin ümumi məzmununa əsaslanaraq nöqtələrin yerinə yazılmalıdır:

29. Əsaslandırın:

Arinin ixtirası qüsursuz deyildi, çünki ...

30. Tünd-qara hərflərlə verilmiş sözlərin leksik mənasını cədvəldə qeyd edin.

Sözlər	Leksik mənası

TARİX

31. Kür Şad üsyanının baş verdiyi əsrə uyğun gəlir:

- A) Paytaxtı Orda şəhəri olan dövlətin yaranması
- B) Konstans müqaviləsinin imzalanması
- C) Çində feodal münasibətlərinin yaranması
- D) Hindistanın şimal-qərbinin türklərin əlinə keçməsi
- E) Mərkəzi Asiyada yeni türk dövlətinin yaranması

32. Sasani dövlətinə aid **deyil**:

- 1. Erkən feodalizm dövründə mövcud olması
 - 2. Dzirav döyüşündə Qərbi Roma imperiyasına məğlub olması
 - 3. Arşakilər və Mehranilər sülaləsini asılılığa salması
 - 4. Azərbaycanın yalnız cənubunu işğal etməsi
- A) 1, 4 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 2, 4 E) 2, 3

33. Məzəkilər hərəkatı:

- A) VI əsrin ikinci yarısında məğlub oldu.
- B) Azərbaycanın şimalında başlamışdı.
- C) Xarici əsarətə qarşı yönəlmişdi.
- D) Ədalətli cəmiyyət qurmaq istəyirdi.
- E) V əsrin birinci yarısında başlamışdı.

34. I əsrdə Atropatena dövlətində:

- 1. Atropatilər sülaləsinə son qoyuldu.
 - 2. Hökmdar Artabazd tərəfindən idarə olunurdu.
 - 3. Roma qoşunlarını məğlub etdi.
 - 4. Parfiya dövlətindən asılı vəziyyətə düşdü.
- A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 3, 4

35. Katakomba qəbirləri:

- 1. Erkən Tuncda yaranmışdır.
 - 2. E.ə. I-III əsrlərə aid edilir.
 - 3. Alan tayfaları ilə əlaqələndirilir.
 - 4. Mingəçevir və Qəbələdə öyrənilmişdir.
- A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 1, 4

Blok III

36. Komendant idarə üsulu dövrünə aid deyil:

- A) Müsəlman Əyalətləri rəisliyinin mövcud olması
- B) Sədaqətli xidmətə görə tiyul torpaqlarının paylanması
- C) Mərkəzi Şamaxı olan Xəzər vilayətinin mövcud olması
- D) Mülki işlərə hərbi məhkəmələrdə baxılması
- E) Kəndlilərin rəiyyət, rəncbər, elat kimi qruplara bölünməsi

37. Verilən xüsusiyyətlər aiddir:

- 1. Fermopil döyüşündə məğlub oldu.
 - 2. Ordusu Falanqa adlanırdı.
 - 3. İdarəçiliyin əsası qanunverici Likurq tərəfindən qoyulmuşdu.
- A) Misirə B) Hindistana C) Spartaya
D) Romaya E) Şumera

38. İran (Əhəməni) dövləti ilə mübarizə aparmışlar:

- 1. Misir
 - 2. Albaniya
 - 3. Skif
 - 4. Roma
 - 5. Yunanıstan
- A) 1, 4 B) 3, 5 C) 2, 3 D) 1, 5 E) 2, 4

39. 1847-ci il Kəndli əsasnamələrinə görə:

- A) İlk dəfə yerli bəy və ağalar bütün idarə işlərindən uzaqlaşdırıldı.
- B) "Mülkədar tabelisi" ifadəsi yarandı.
- C) İrəvan və Dərbənd quberniyasına da aid edildi.
- D) Otlaqdan istifadə edən kəndlilər sahibkara çöpbaşı adlı vergi ödəməli idi.
- E) Quberniya, vilayət və qəza məhkəmələri yaradıldı.

40. Uyğun olmayan variantı müəyyən edin.

- A) E.ə. VII əsrin ikinci yarısında qəbul edilmişdi – Drakon qanunları
- B) İkiçayarasını ilk dəfə vahid dövlətdə birləşdirdi – Akkad dövləti
- C) Hunlarla Pinçen müqaviləsini imzalamışdır – Xan sülaləsi
- D) Makedoniyalı İsgəndərə qarşı güclü müqavimət göstərdi – Mauriya sülaləsi
- E) Yunanıstanda müharibələr dayandırıldı – Olimpiya oyunları zamanı

41. Romada Spartak üsyanına aiddir:

- 1. İmperatorun qanunsuz idarəçiliyinə qarşı yönəlmişdi.
 - 2. E.ə. I əsrin birinci yarısında baş vermişdir.
 - 3. Feodal zülmünə qarşı idi.
 - 4. Məğlubiyyətlə nəticələndi.
- A) 1, 3 B) 3, 4 C) 2, 4 D) 1, 2 E) 2, 3

42. Tayfa ittifaqları yarandığı, sənətkarlığın müstəqil sahəyə çevrildiyi dövr:

- A) Neolit B) Mezolit C) Üst Paleolit
- D) Orta Tunc E) Erkən Tunc

43. Ağ Hun (I) və II Göytürk (III) dövlətlərinin fəaliyyətlərini müqayisə edərək, onların fərqli və oxşar (II) cəhətlərini Eyler-Venn diaqramında rəqəmlərlə qeyd edin.

- 1. Mərkəzi Asiyada yaranan türk dövlətləridir.
 - 2. Hindistanın şimal-qərbinə özələrinə tabe olmuşdur.
 - 3. Çini bir müddət asılılığa salmışdır.
 - 4. Sasanilərlə mübarizə aparmışdır.
- A) I – 1, 4; II – 3; III – 2 B) I – 1; II – 2, 4; III – 3
C) I – 4; II – 1, 3; III – 2 D) I – 2, 4; II – 1; III – 3
E) I – 3; II – 1; III – 2, 4

44. E.ə. V əsrin 90-cı və e.ə. V əsrin 70-ci illərinə aid oxşar cəhət:

- A) Çində yeni sülalələrin hakimiyyətə gəlməsi
- B) Yeni türk dövlətlərinin yaranması
- C) Yunanların Əhəməniləri məğlub etməsi
- D) Makedoniyanın Misir və Hindistana hücum etməsi
- E) Romada üsyanların baş verməsi

45. Aşağıdakı cədvəldə hadisələrdən hansıların yerini dəyişsək xronoloji ardıcılıq düz olar?

1.	Sirdakka sazişinin imzalanması
2.	Mannada canişinlik sisteminin yaranması
3.	Azərbaycanın şimalında ilk dövlətin yaranması
4.	Karra döyüşünün baş verməsi
5.	Albaniyada su dəyirmanlarından istifadəyə başlanması

- A) 2 və 4 B) 1 və 2 C) 2 və 5
D) 1 və 3 E) 3 və 4

Blok III

46. Şimali Azərbaycanda 1844-cü və 1859-cu illərə uyğun gələn tarixi hadisələr:

- A) Rəhdar sisteminin ləğvi və ticarət tarifi qəbul edilməsi
- B) Quba üsyanının baş verməsi və Xəzər vilayətinin yaranması
- C) Qafqaz canişinliyinin yaranması və Şamaxı quberniyasının ləğv edilməsi
- D) Komendant idarə üsulunun ləğv edilməsi və İrəvan quberniyasının yaranması
- E) Xanabad manufakturasının yaranması və Alban katalikosluğunun ləğv edilməsi

47. IV əsrin 80-ci illərində:

- A) Roma bir sıra Alban vilayətlərini işğal etdi.
- B) Atropatena Sasanilər tərəfindən işğal edildi.
- C) Sasanilər Romanı məğlub etdi.
- D) Mani hərəkatı başlandı.
- E) Sasani ilə Roma arasında müqavilə imzalandı.

48. Böyük Hun dövləti və Uyğur dövləti üçün oxşar cəhətlər:

- 1. Mərkəzi Asiyada yaranmaları
 - 2. Erkən orta əsrlərdə yaranmaları
 - 3. Çindən ipəklə xərac almaları
 - 4. Ötükən şəhərini paytaxt etmələri
- A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1, 2 D) 1, 3 E) 3, 4

49. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Fraaspa döyüşünün baş verməsi
- B) Artabazanın Selevkilərdən asılı vəziyyətə düşməsi
- C) Məzdəkilər hərəkatının başlaması
- D) Albaniyanın ilk dəfə Sasanilərdən asılı vəziyyətə düşməsi
- E) Albaniyada xristianlığın dövlət dini elan edilməsi

50. Daha əvvəl baş vermişdir:

- A) Konstans müqaviləsinin imzalanması
- B) Bizans imperiyasının yaranması
- C) Misirdə Ptolomeylər sülaləsinin hakimiyyətinin başlanması
- D) Əhəmənilərin Hindistana hücum etməsi
- E) Romada vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması

51. Albaniya dövlətinin e.ə. I əsrin ikinci yarısına aiddir:

- A) Yerli pulların kəsilməyə başlaması
- B) Romadan asılı vəziyyətə düşməsi
- C) Alanların hücumuna məruz qalması
- D) Roma imperiyasının hücumuna məruz qalması
- E) Fraaspa döyüşündə qalib gəlməsi

52. Kutilərə aid olanları müəyyən edin.

- 1. Qızılüzən çayı sahilində yaşayırdılar.
- 2. Akkad və Şumerin idarəetmə qaydalarını öyrəndilər.

3. Babil ərazisinə daxil olaraq orada özlərinə məskən saldılar.

4. "Dağ əjdahaları" da adlandırılırdılar.

- A) 1, 3 B) 1, 2 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 4

53. II Vaçə tərəfindən Albaniya dövlətinin paytaxtına çevrilmiş şəhəri xəritədə müəyyən edin.

54. Mannada əhalinin dini inanclarına aid deyil:

- 1. Səma cisimlərinə və təbiət hadisələrinə sitayiş edirdilər.
- 2. Dini kahinləri *maq* adlandırılırdı.
- 3. Əsas din zərdüştilik idi.
- 4. Yunan və roma tanrılarına sitayiş edirdilər.
- 5. Tanrıları qanadlı təsvir edirdilər.

55. *Səhv* fikirləri müəyyən edin.

- 1. Romada Spartak üsyanı baş verdi – Respublika dövründə
- 2. Atropatənada yaşayan tayfalar – Amardalar, Leqlər
- 3. IV əsrin əvvəlində xristianlıq dinini dövlət dini elan etdi – Arşakilər sülaləsi
- 4. Cənubi Hunların müstəqilliyinə son qoyuldu – Sin sülaləsi dövründə

Blok III

56. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.
1. Qafqaz canişinliyinin yaranması
 2. Alban katalikosluğunun ləğv edilməsi
 3. Quba üsyanı zamanı Hərbi şüranın yaradılması
 4. Şeyxülislam və müfti vəzifəsinin təsis edilməsi

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Asuagen
 2. I Vaçaqan
 3. I Vaçe
- a. Albaniya vilayətlərini vahid mərkəzdə birləşdirdi.
 - b. Sasani hökmdarı I Şapura qarşı mübarizə aparmışdı.
 - c. Haylandur hunlarına qarşı mübarizə aparmışdı.
 - d. V əsrin birinci yarısında hakimiyyətdə olmuşdu.
 - e. Arşakilər sülaləsinin sonuncu nümayəndəsi olmuşdu.

Sizə təqdim olunmuş mənbəni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Romada xalq yığıncağı Qraks qardaşlarından Tiberini xalq tribunu seçdi. O, yeni torpaq qanunu təklif etdi. Çünki Romada kəndlilərin bir çoxu torpaqsız idi. Tiberi təklif edirdi ki, varlı romalıların istifadə etdiyi torpaqların ölçüsünə məhdudiyyət qoyulsun. Bu ölçü qanunla müəyyən edilsin. Qalan torpaqlar isə yoxsullara paylansın və həmişəlik onların ixtiyarına verilsin. Bu torpaqların satılıb-alınması qanunla qadağan edilsin. Senat bu təklifi qəbul etmədi. Buna baxmayaraq, Tiberinin çağırdığı xalq yığıncağı torpaq qanununu qəbul etdi. Onun başçılığı altında torpaqlar alınmağa və yoxsullara paylanmağa başlandı.

58. Tiberi Qraks neçənci ildə xalq tribunu seçildi?

59. Mətnə əsasən islahatın mahiyyətini yazın.

60. Tarixi biliklərinizə əsasən Romada keçirilən torpaq islahatının nəticələrinin ən az ikisini qeyd edin.

ƏDƏBİYYAT

61. N.Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərinin baş qəhrəmanı ilə bağlı **yanlış** fikri seçin.

- A) Getdiyi bütün ölkələrdə haqq-ədalətin müdafiəçisi olur.
- B) Müəllif sevə-sevə yaratdığı bu obrazı qüsursuz təqdim edir.
- C) Ölkənin sahibini tanımaq üçün Nüşabənin sarayına elçi kimi gedir.
- D) Atası kimi o da xalqın taleyini düşünür, ölkə əhalisini nahaq qırğına verməməyə çalışır.
- E) Peyğəmbər səviyyəsinə yüksəlir.

62. Uyğunluğu müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Holavarlar lirik növün janrıdır, əkinçiliklə bağlı oxunan nəğmələrdir.	4. Nəğmələr mahnılardan xüsusi melodiyasının olması ilə fərqlənir.
2. Əfsanələrdə ağlasığmaz, qeyri-adi hadisələrdən söz açılır.	5. Sayaçı sözlərində qoyunçuluğun əhəmiyyətindən bəhs edilir.
3. Məişət nəğmələrində yeni qurulan ailə ilə bağlı arzular əks olunur.	6. Şifahi xalq ədəbiyyatının janrları həyatı təsvir, tərənnüm və göstərmə yolu ilə əks etdirir.

A) 3, 5, 6 B) 1, 2, 4 C) 1, 2, 3 D) 1, 3, 6 E) 1, 4, 5

63. Dastan janrı ilə bağlı **yanlış** cavabı seçin.

- A) Dastanda epik təhkiyə və lirik təqdimat sintezdə olur.
- B) Bu janrda bir əhvalatdan digərinə keçməyin xüsusi forması var.
- C) Dastanların nəzm hissəsi, əsasən, qoşma və gəraylıdan ibarət olur.
- D) Dastanların özünəməxsus bədii quruluşu var.
- E) "Şah İsmayıl", "Koroğlu", "Qaçaq Nəbi" qəhrəmanlıq dastanlarıdır.

Blok III

64. Qədi bağlı **səh**

1. Bu dö çox zərd
 2. N.Gə məsələ: tapmışd
 3. Qədir forması
 4. Qətrə sarayla: də var.
 5. Bu di dilində
- A) 1, 3, E) 2, 3

65. Qal **səh** **hədi**

- A) Nə:
 - B) Ah:
 - C) Hə:
 - D) "B:
 - E) Qa:
- sözlər deyili

66. Fi

- * Liri
- özül r
- * Da:
- malik
- * Nə:
- etiba:
- A) lə
- D) n

67. '

- yan
- A) İ
- "Oğ
- B) İ
- yar
- çat

64. Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı *səlvə* fikirləri müəyyən edin.

1. Bu dövr ədəbiyyatına islam dinindən daha çox zərdüştlük təsir göstərmişdir.
 2. N.Gəncəvi lirikasında ifadə olunmuş məsələlər poema yaradıcılığında da öz əksini tapmışdır.
 3. Qədim dövrdə şeirlər yalnız beyt formasında yazılırdı.
 4. Qətran Təbrizinin yaradıcılığında saraylardan narazılıq ifadə edən lirik şeirlər də var.
 5. Bu dövr ədəbiyyatının ilk nümunələri fars dilində yaranmışdır.
- A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 2 D) 1, 2, 4
E) 2, 3

65. Qəfiyə haqqındakı fikirlərdən biri *səhvdir*:

- A) Nəzmin əsas əlamətlərindən biridir.
- B) Ahəngi qüvvətləndirməyə xidmət edir.
- C) Həmişə misranın sonunda gəlir.
- D) "Bax, qonaq" sözləri qulaq qəfiyəsi hesab olunur.
- E) Qəfiyələndirən sözlər misradakı başqa sözlərə nisbətən yüksək intonasiya ilə deyilir.

66. Fikirlər hansı janr üçün xarakterikdir?

* Lirik növün başqa janrlarının yaranması üçün *özül rolunu oynayır*.

* *Daşlaşmış forma – janr xüsusiyyətlərinə malikdir*.

* *Nəğmə və mahnıların bir çox nümunələri şəkil etibarilə bu janrdadır*.

- A) layla B) gəraylı C) bayatı
D) nəğmə E) ağı

67. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposu ilə bağlı *yanlış* fikri seçin.

- A) İslamiyyətdən öncə yaranmış "Oğuznamələr" silsiləsinə aiddir.
- B) Epos ozanlar tərəfindən şifahi şəkildə yaranmış, günümüzə yazılı şəkildə çatmışdır.

C) Dastanın boylarının hər birinin müstəqil süjet xətti olduğu üçün bir-biri ilə bağlılığı yoxdur.

D) Eposda Oğuz türklərinin həyatı, məişəti və həyata baxışları da əks olunmuşdur.

E) Dastanda qadına ehtiram hissi aşılır, "ana haqqı tanrı haqqıdır" fikri təbliğ edilir.

68. Şifahi xalq ədəbiyyatının dramatik növü haqda *yanlış* fikri müəyyən edin.

A) Dramatik növün janrlarına xalq oyunları, xalq tamaşaları və şəbihlər daxildir.

B) "Lal-dinməz" və "Xəndəyədüsmə" xalq tamaşalarıdır.

C) Şəbihlər dini tamaşalardır və məhərrəmlik mərasimləri ilə bağlı olur.

D) Oyunlar özündə musiqini, rəqsi, şeiri və aktyorluğu birləşdirir.

E) "Əl üstə kimin əli", "Uçdu, uçdu" uşaq oturmaq oyunlarına aiddir.

69. Ə.Xaqaninin "Gənclərə nəsihət" əsərində əks olunan fikirlərə aid *deyil*:

A) Dünyada ağıla bərabər bir ustad yoxdur.

B) Özündən kiçik adama nəvaziş göstərsən, böyüklüyün əldən getməyəcək.

C) Öz dostunu qovan insanları yanına alma, çünki bir gün səni də öz yanından qovacaq və ağlar qoyacaq.

D) Dostun birini haqlı vursa, dostuna havadar çıxma.

E) Nə qədər nifaq xəstəsi olsan, o qədər də özün əziyyət çəkəcəksən.

70. Verilənləri nağıllarda işlənmə ardıcılığı ilə düzün.

1. "Onlar yedilər, içdilər, yerə keçdilər. Siz də yeyin, için, dövrə keçin".

2. "Az getdi, üz getdi, dərə, təpə, düz getdi".

3. "Hamam, hamam içində, xəlbir saman içində".

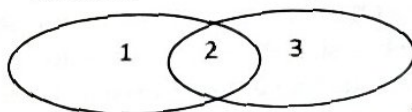
4. "Biri varmış, biri yoxmuş, Allahdan başqa heç kim yoxmuş".

- A) 4, 3, 2, 1 B) 3, 4, 2, 1 C) 4, 2, 1, 3
D) 2, 4, 3, 1 E) 3, 4, 1, 2

Blok III

71. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

Q. Təbrizi Ə. Xaqani

- a. Gəncədə və Təbrizdə yaşayıb yaratmışdır.
 - b. Ədəbiyyatımızda ilk poema müəllifidir.
 - c. Saray ədəbiyyatı nümayəndəsi olsa da, saraydan narazılıq motivli əsərləri var.
 - d. XI əsrdə yaşayıb yaratmışdır.
 - e. "Mədain xərəbələri" qəsidəsində dövrün şahlarına ibrət dərsi verir.
- A) 1 - a, b; 2 - c; 3 - e B) 1 - b, c; 2 - a; 3 - d, e
C) 1 - b, d; 2 - e; 3 - c D) 1 - a; 2 - b; 3 - c, d
E) 1 - a, d; 2 - c; 3 - b, e

72. "Avesta" ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. "Qatlar" da ilk insanın yaranması, insanla təbiət arasında mübarizə əks olunub.
 - 2. Atəşpərəstlər müqəddəs saydıqları od, su, torpaq və küləyə sitayiş edirlər.
 - 3. Müəllifi bəlli olmayan kitabda insanlar xeyirxah əməllər görməyə çağırılır.
 - 4. Kitaba görə həyatda bolluğun əsasını əkinçilik və maldarlıq təşkil edir.
- A) 2, 3 B) 1, 4 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 3, 4

73. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Vəzn 2. Qafiya 3. Ahəngdarlıq

- a. Ədəbiyyatımızda bu anlayış *təqti, sezura, duraq, ayaq* terminləri ilə də ifadə olunur.
 - b. Nəzm əsərlərində mısraların sonunda təkrar olunan söz və ifadələrə deyilir.
 - c. Səs tərkibinə görə bir-birinə uyğun gələn, eyni cür səslənən sözlərə deyilir.
 - d. Eyni ölçülü səslərin bir-birini izləməsinə, növbə ilə təkrarına deyilir.
 - e. Şeirdə mısraların eyni ölçüdə olmasına deyilir.
- A) 1 - e; 2 - c; 3 - d B) 1 - a; 2 - e; 3 - b
C) 1 - a; 2 - b, c; 3 - e D) 1 - d; 2 - e; 3 - a
E) 1 - e; 2 - c, d; 3 - a

74. Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı deyilənlərdən biri *səhvdir*:

- A) Şifahi xalq yaradıcılığının mühüm bir hissəsidir.

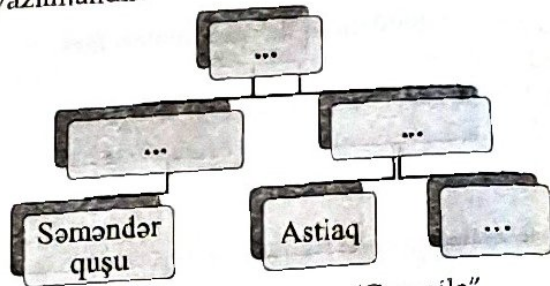
B) Qədim dövrlərdə aşıqlar *ata, dədə, ozan, varsaq* adlandırılıb.

C) Aşıq Əmrah, Aşıq Kamandar, Aşıq Hüseyn Saracılı yaradıcı aşıqlardır.

D) Müəllifinin məlum olması aşıq yaradıcılığını folklorun digər sahələrindən fərqləndirir.

E) Aşıq Şəmşir, Abbas Tufarqanlı, Xəstə Qasım, Aşıq Ələsgər yaradıcı aşıqlardır.

75. Cədvəldəki nöqtələrin yerinə yazılmalıdır.

- A) Lirik növ, mahnı, nəğmə, "Qaragilə"
- B) Epik növ, əfsanə, rəvayət, "Nuh peyğəmbər"
- C) Lirik növ, ağı, bayatı, "Tomris"
- D) Dramatik növ, tamaşa, oyun, "Xəndəyədüşmə"
- E) Epik növ, dramatik növ, tamaşa, "Dəyirman"

76. Qədim dövr ədəbiyyatı ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.

- A) "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun yaranması tarixi ilə bağlı müxtəlif versiyalar var.
- B) Musa Şəhəvat, İsmayıl ibn Yəsar kimi sənətkarların yaradıcılığında lirizm özünü göstərir.
- C) Qədim türk bədii düşüncə nümunələrini bizə ilk tanıdan Çin qaynaqlarıdır.
- D) Ərəb dilində yazıb-yaradan sənətkarlarımızın yaradıcılığı bütün xüsusiyyətləri ilə ərəb poeziyasını xatırladır.
- E) Azərbaycan ədəbiyyatının intibah dövrünün zirvəsi N. Gəncəvi hesab edilir.

Blok III

77. Nizaminin "Xəmsə"sindəki sürətlər haqqındakı fikirlərdən biri *səhvdir*.

A) Nüşabə – "İskəndərnamə" poemasının həm "Şərəfnamə", həm "İqbalnamə" hissəsində ağıllı qadın-hökmdar kimi təsvir olunur.

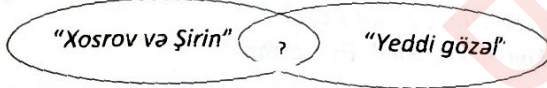
B) Şirin – ağır sınaq və sarsıntılardan keçən ideal qadın obrazıdır.

C) İskəndər – yalnız öz xalqının deyil, həm də bütün dünyada əzilən xalqlara himayədarlıq edən obraz kimi təsvir olunub.

D) Xosrov – mənəvi-əxlaqi təkamüldə verilib və bu təkamülün məhəbbətin təsiri ilə mümkün olduğu təsvir olunub.

E) Niqumaş – İskəndərin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olan alimdir.

78. Eyler-Venn diaqramında sual işarəsinin yerinə yazılmalıdır.

1. Gözəllərin dilindən ibrətamiz, xeyirin şəər üzərində qələbəsi bəhs edən hekayələr danışılır.

2. Mövzusu Sasani hökmdarının həyatından götürülmüşdür.

3. Əsərdə ölkənin ədalətlə idarə olunması probleminə də toxunulmuşdur.

4. Şahlıq qururu baş qəhrəmana sevgisində mane olur, o, ciddi səhvlərə yol verir.

5. Poema janrındadır, məsnəvi şəklində qələmə alınmışdır.

A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 3, 5 D) 2, 3, 4 E) 3, 4, 5

79. Məhsəti Gəncəvi haqqında hansı fikir *yanlışdır*?

A) XII əsrdə yaşamış görkəmli Azərbaycan şairəsidir.

B) Ədəbiyyatımızda rübai və qəzəl janrının yaradıcısı hesab edilir.

C) Əsərlərini yalnız fars dilində qələmə almışdır.

D) Rübailərində humanizm, dərin fəlsəfi mühakimələr, səmimi hislər öz əksini tapır.

E) Məhsəti rübailəri gözəl təsvirlər, mükəmməl təbiət obrazları, bədii simvollarla zəngindir.

80. Cədvələ uyğun fikirləri müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Lirik növdə obyektə subyektiv münasibət ön plana çəkilir.	4. Qəzəl və qitənin qafiyyə quruluşu eynidir.
2. Epik növün əsas ifadə üsulu təhkiyədir.	5. Mahru nəğməyə nisbətən sonrakı dövrlərdə yaranıb.
3. Lətifələr dramatik növün janrıdır.	6. Dastan janrı epik-lirik növə aiddir.

A) 1, 2, 4 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 5 D) 2, 5, 6 E) 3, 4, 6

81. "Yaradılış" dastanına aid doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əsərdə Tanrı Qara xan obrazı yaradılıb.

2. Hörmüz və Əhrimənin mübarizəsindən söz açılır.

3. Tanrı Qara xan türk cəmiyyətinin taleyini müəyyənləşdirir.

4. Türklərin kainatın mənzərəsinin necə olması barədə təsəvvürləri öz əksini tapıb.

5. İnsanlar humanizmə, əkinçiliyə, maldarlığa çağırılır.

A) 2, 4, 5 B) 3, 4 C) 2, 3, 5 D) 1, 2, 4 E) 1, 3, 4

82. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü" boy ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.

A) Basat Təpəgözü ağıl vasitəsilə qalib gəlir.

B) Oğuz elinin sərkərdəsi Qazan xan Basata Təpəgözlə döyüşməyi məsləhət görmür.

C) Basat qardaşı Qıyan Səlcikin Təpəgöz tərəfindən öldürülməsi xəbərini anasından eşidib sarsılır.

D) Dədə Qorqudun məsləhətindən sonra Basat heyvan kimi davranmaqdan əl çəkir.

E) Aruzun bir oğlu Təpəgöz tərəfindən öldürülür.

Blok III

77. Nizaminin "Xəmsə"indəki sürətlər haqqındakı fikirlərdən biri **səlvədir**:

A) Nüşabə – "İskəndərnamə" poemasının həm "Şərəfnamə", həm "İqbalnamə" hissəsində ağıllı qadın-hökmdar kimi təsvir olunur.

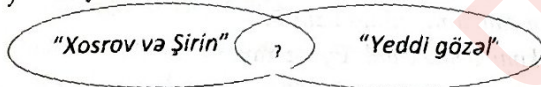
B) Şirin – ağır sınaq və sarsıntılardan keçən ideal qadın obrazıdır.

C) İskəndər – yalnız öz xalqının deyil, həm də bütün dünyada əzilən xalqlara himayədarlıq edən obraz kimi təsvir olunub.

D) Xosrov – mənəvi-əxlaqi təkamüldə verilib və bu təkamülün məhəbbətin təsiri ilə mümkün olduğu təsvir olunub.

E) Niquməş – İskəndərin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olan alimdir.

78. Eyler-Venn diaqramında sual işarəsinin yerinə yazılmalıdır.

1. Gözəllərin dilindən ibrətamiz, xeyirin şəfərinə üzərində qələbəsi bəhs edən hekayələr danışılır.

2. Mövzusu Sasani hökmdarının həyatından götürülmüşdür.

3. Əsərdə ölkənin ədalətlə idarə olunması probleminə də toxunulmuşdur.

4. Şahlıq qururu baş qəhrəmana sevgisində mane olur, o, ciddi səhvlərə yol verir.

5. Poema janrındadır, məsnəvi şəkildə qələmə alınmışdır.

A) 2, 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 3, 5 D) 2, 3, 4 E) 3, 4, 5

79. Məhsəti Gəncəvi haqqında hansı fikir **yanlışdır**?

A) XII əsrdə yaşamış görkəmli Azərbaycan şairəsidir.

B) Ədəbiyyatımızda rübai və qəzəl janrının yaradıcısı hesab edilir.

C) Əsərlərini yalnız fars dilində qələmə almışdır.

D) Rübailərində humanizm, dərin fəlsəfi mühakimələr, səmimi hislər öz əksini tapır.

E) Məhsəti rübailəri gözəl təsvirlər, mükəmməl təbiət obrazları, bədii simvollarla zəngindir.

80. Cədvələ uyğun fikirləri müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Lirik növdə obyektə subyektiv münasibət ön plana çəkilir.	4. Qəzəl və qitənin qafiyə quruluşu eynidir.
2. Epik növün əsas ifadə üsulu təhkiyədir.	5. Mahnı nəğməyə nisbətən sonrakı dövrlərdə yaranıb.
3. Lətifələr dramatik növün janrıdır.	6. Dastan janrı epik-lirik növə aiddir.

A) 1, 2, 4 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 5 D) 2, 5, 6 E) 3, 4, 6

81. "Yaradılış" dastanına aid doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əsərdə Tanrı Qara xan obrazı yaradılıb.

2. Hörmüz və Əhrimənin mübarizəsindən söz açılır.

3. Tanrı Qara xan türk cəmiyyətinin taleyini müəyyənləşdirir.

4. Türklərin kainatın mənzərəsinin necə olması barədə təsəvvürləri öz əksini tapıb.

5. İnsanlar humanizmə, əkinçiliyə, maldarlığa çağırılır.

A) 2, 4, 5 B) 3, 4 C) 2, 3, 5 D) 1, 2, 4 E) 1, 3, 4

82. "Basatın Təpəgözü öldürdüyü" boy ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

A) Basat Təpəgözü ağıl vasitəsilə qalib gəlir.

B) Oğuz elinin sərkərdəsi Qazan xan Basata Təpəgözlə döyüşməyi məsləhət görmür.

C) Basat qardaşı Qıyan Səlcikin Təpəgöz tərəfindən öldürülməsi xəbərini anasından eşidib sarsılır.

D) Dədə Qorqudun məsləhətindən sonra Basat heyvan kimi davranmaqdan əl çəkir.

E) Aruzun bir oğlu Təpəgöz tərəfindən öldürülür.

Blok III

83. Cədvələ əsasən düzgün fikirləri müəyyən edin.

Rəvayət	1. Cəmiyyətdəki nöqsanlar tənqid olunur. 2. Tarixən baş vermiş hadisələrə əsaslanır. 3. Mövzusunə görə dörd növü var.
Əfsanə	4. Həm nəsrə, həm də nəzmlə yarana bilər. 5. "Nuh peyğəmbər" də Yer üzünü canlılarının xilas olmasından bəhs edilir. 6. Cansız və qeyri-insani canlılar insana məxsus xüsusiyyətlərə malik olur.

84. "Qazan bəyin oğlu Uruz bəyin dustaq olduğu boy" ilə ("Kitabi-Dədə Qorqud" eposu) bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Qazan xan oğlunu götürüb uca dağlar üzərinə ova çıxır.
2. Düşmənin çoxluğundan gözü qorxan Uruz qırx igidi də götürüb dağ başına çıxır, atasının döyüşməyinə tamaşa edir.
3. Burla Xatun oğlunun xilasını üçün öz atasından böyük qoşun, bol xəzinə almağa hazır olduğunu söyləyir.
4. Uruz düşməndən aman istəyir, atası ilə görüşür.
5. Göz qapağından yaralanan Qazan xan Burla Xatunu görcək tanıyır, şad olur.

85. Aşıq yaradıcılığı ilə bağlı *deyil*:

1. Folklorun digər qolları ilə ortaq cəhəti müəllifinin məlum olmasıdır.
2. Aşıqlar öz əsərləri ilə el-obanın dərini, arzu-istəklərini ifadə etmişlər.
3. Dastanın nəsr hissəsində qəhrəmanların hiss və həyəcanları əks olunur.
4. Şeir qoşan, dastan yaradan aşıqlar yaradıcı aşıqlardır.

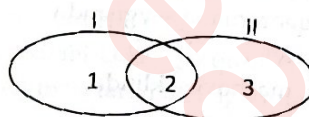
86. Lətifələrlə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Cəmiyyətdə müşahidə olunan nöqsanlar tənqid olunur.
2. Real həyat hadisələri zəminində yaranır.
3. Yumorla yanaşı, sarkazm da müşahidə olunur.
4. Həm nəzm, həm nəsr şəklində olur.
5. Sehrli, heyvanlar haqqında, məişət olmaqla üç yerə bölünür.

87. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

I.
Qəbul etmə müxənnətin sözünü,
Sənə arz eyləyim sözün düzünü,
Göstər camalını, günəş üzünü,
Gün kimi aləmə yayıl, Eyvaz xan!

II.
Laf eyləmə, dəli paşa
Sədrəzəmi qaçdı sandım
Havadaki humay quşlar
Yuvasından uçdu sandım.

- a. Şeirin birinci bəndidir.
- b. Qoşma janrındadır, qəfiyə quruluşu *aaab* şəklindədir.
- c. Şifahi xalq ədəbiyyatına aid nümunədir.
- d. Göraylının son bəndidir.
- e. Zəngin qəfiyədən istifadə edilmişdir.

Blok I

Sizə tə
və bur
edən

Bir müd
kim ona
müdrək h
kəndin sa
Bir gün
böyük yo
və kişi
Müdrək
edənlərə a
sonra şağ
– Onlar a
Müdrək a
– Bizim
başqaların

88. Mətni
yerinə ya
Tamamla
şagirdlər
mümkün

Nəzmlə
səciyy
xüsü
Nəsrə
səciyy
xüsü

1. Sakitcə
2. Onlara
3. Onlar h
etmədiniz

Blok III

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 88-90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Kimin nəyi varsa...

Bir müdrik adam Akbar kəndinə gəlir, anıma heç kim ona əhəmiyyət vermir. Bir neçə gəncdən başqa müdrik heç kim üçün maraq kəsb etmir. Əksinə, kəndin sakinləri istehza edib, onu dolayırlar.

Bir gün müdrik adam öz şagirdləri ilə kəndin ən böyük yolundan keçirmiş. Bu vaxt bir neçə qadın və kişi müdrik adamı təhqir etməyə başlayır. Müdrik adam onlara yaxınlaşıb onu təhqir edənlərə alqış edir. Həmin adamlar çıxıb gedəndən sonra şagirdləri müdrikə irad tutub deyirlər:

– Onlar ağızlarına gələnə sizə dedilər, siz isə

Müdrik adam şagirdlərinə belə cavab verir:

– Bizim hər birimiz nəyimiz varsa, onu da başqalarına təklif edirik. (Paulo Koelyo)

88. Mətnin məzmununa əsasən, nöqtələrin yerinə yazıla bilən ən uyğun fikri seçin. Tamamlandıqdan sonra həmin cümlədən şagirdlər haqqında hansı qənaətə gəlmək mümkün olduğunu uyğunlaşdırın.

	I. "Kimin nəyi varsa..."	II. "Gedək biz olmayan yərə..."
Nəzmlə yazıldığını səciyyələndirən xüsusiyyətlər		
Nəsrə yazıldığını səciyyələndirən xüsusiyyətlər		

1. Sakitcə dinləyərək susdunuz.
2. Onlara xoş sözlər dediniz.
3. Onlar haqqında düşündüklərinizi ifadə etmədiniz.

a. Şagirdlər hələ nadan idilər, onlar müdrik adamın niyə belə cavab verdiyini anlamırdılar.

b. Müdrik adamın şagirdləri kənd adamlarının savadsız olduqlarını bilirdilər.

c. Şagirdlər düşünürdülər ki, kənd adamları qəsdən müdrik adamı pərt etmək üçün təhqir edirdilər.

89. "Kimin nəyi varsa..." və "Gedək biz olmayan yərə..." əsərləri əsasında cədvəli doldurun.

Gəl, əl-ələ tutub gedək,
Gedək biz olmayan yərə
Hər dərdi unudub gedək,
Dərdimiz olmayan yərə.

Burda qoyaq özümüzü,
Bu qırıqan üzümüzü,
Bu köhnələn sözümüzü,
Gedək biz olmayan yərə...

(R.Rövşən)

90. Mətnə əsasən adamın müdrikliyini sübut edən fakt yazın.

SINAQ - 6

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Hansı cərgədəki bütün sözlər nitq hissəsi olaraq zərfdir?

- A) daxilən, türkçə, bərkdən
B) içəridə, yayda, ehtiyatlı
C) axşam, nə qədər, belə
D) dostyana, bağda, dünənki
E) həyətdəki, birlikdə, maraqsız

2. Altından xətt çəkilmiş isimləri hallarına uyğun qruplaşdırın.

1. İnsan əlləri möcüzələr yaradır.
2. Gülüşü ilə dünyanı gözəlləşdirir.
3. Qorxu hissi uşağı yalan danışmağa məcbur etdi.

- a. adlıq b. yiyəlik c. təsirlik
A) 1 – a, 2 – c, 3 – b
B) 1 – c, 2 – b, 3 – a
C) 1 – c, 2 – a, 3 – b
D) 1 – a, 2 – b, 3 – c
E) 1 – b, 2 – a, 3 – c

3. Birinin leksik mənası düzgün verilməmişdir:

- A) Əllamə – özünü alim sayan, yalançı alim
B) Parad – hərbiçilərin bayram şərəfinə keçidi
C) Eyham – vahimə, qorxu
D) Ağuş – qucaq, qoyun
E) Təzim – baş əyərək salam vermə, baş əymə

4. Mənsubiyyət şəkilçisi ilə bağlı buraxılan orfoqrafik səhv hansı cərgədədir?

- A) Oğlu bu aralar atasının sözünə baxmırdı.
B) Mən elə bir adam idim ki, öz mənafehi heç düşünmürdüm.
C) Çəkdirdiyi son şəkilə baxanda necə də tez qocaldığının fərqi vardı.
D) Taleyindən narazı olmağına heç bir səbəb yox idi.
E) Qayınları Mələyin xətrini çox isdəyirdilər.

5. Eyler-Venn diaqramına əsasən doğru fikirləri seçin.

- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 3, 5 D) 1, 4 E) 2, 5

6. Zərfin bütün məna növlərinin işləndiyi cümləni müəyyən edin.

- A) Qonaqlar gedəndən sonra bir az dincəlib həyata endim.
B) Nə qədər özümə söz versəm də, bu dəfə də sualları çətin saldım.
C) Yarıda inadla mübarizə apararaq sonunda istəyinə nail oldu.
D) Buralardan çox qorxduğu üçün cəld əşyalarını yığıb gecə yola düşdü.
E) Yanaşı oturan uşaqlar zooparkda gördüklərini maraqla bir-birlərinə danışdılar.

7. Səhv yazılmış sözü seçin.

- A) bəkar B) süjet C) yanlış
D) bürüzə E) rəat

8. Doğru fikirləri müəyyən edin.

Sifət	Say
1. Bütün əsas nitq hissələrindən yarana bilər.	4. Söz yaradıcılığında iştirak etmir.
2. İsmə aid bütün qrammatik şəkilçiləri qəbul edə bilər.	5. Mənəvi iki növü vardır.
3. Dilimizdəki bütün sifətlər azaltma və çoxaltma dərəcəsində işləyə bilər.	6. Miqdar saylarından sonra gələn isim heç vaxt cəm şəkilçisi qəbul etmir.

- A) 1, 2, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 3, 5 D) 4, 5, 6 E) 3, 4, 6

Blok III

9. Feildən düzələn sifət işlənmişdir:

1. Bu məsələdə düzgün qərar qəbul etmək son dərəcə vacib idi.
 2. Bacarıqlı adam təkcə bir sahədə bacarıqlı olmur.
 3. Başqasının sirrini doğma bacına belə deməməlisən.
 4. Ortaya qərribə bir gərginlik çökdü.
- A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 1, 4 E) 2, 3

10. Tərkibində yalnız cingiltili samitlər işlənmiş cərgəri seçin.

- A) qanad, cild B) bularıq, asta
C) yarıciddi, qabarlı D) məxfi, inanc
E) ling, əsgərlik

11. Nümunədəki əvəzliliklər ardıcıl olaraq hansı

ritq hissələrini əvəz etmişdir?

Hər qartal şığıyıb, xəbər tutmayıb

Həyatın üfüqsüz asimanından.

Ən böyük məktəb də həyat özüdür. –

Çoxları çıxmayıb imtahanından. (H. Hüseynzadə)

- A) isim, sifət B) sifət, sifət C) sifət, feil
D) isim, feil E) sifət, isim

12. Sifətlərlə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) istiqanlı – çoxaltma (sintaktik üsul)
B) tündxasiyyət – adi dərəcə
C) qarayanız – azaltma (morfoloji üsul)
D) ən dəyərli – çoxaltma (sintaktik)
E) xırdaca – çoxaltma (morfoloji)

13. Zərf düzəldən şəkilçiləri seçin.

1. -dan² 2. -qan² 3. -ən 4. -ca² 5. -kı⁴
A) 1, 2, 4 B) 2, 3, 5 C) 1, 3, 4 D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 3

14. Əvəzliliklər haqqında **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Şəxs əvəzlilikləri mənsubiyyətə görə dəyişə bilmir.
B) İşarə əvəzlilikləri ismi, sifəti və zərfi əvəz edə bilər.

C) Təyini əvəzliliklər ismi də əvəz edə bilər.

D) Sual əvəzlilikləri əvəzliyi də əvəz edə bilər.

E) Qeyri-müəyyən əvəzliliklər əşyanı ümumi şəkildə müəyyən edir.

15. İsmi sifətləşməsi hadisəsinə rast **gəlinmir**:

A) Zümrüd gözlərini görsünlər deyər,
Şamlar boy atmışdır, uzanmış göyə.

B) Daş körpü – vəhdətim, daş Xudafərin,
Gərəksiz daşların qalağı

olub. (B. Vahabzadə)

C) Rəhmətlik Ələsgər yaxşı deyib ki,
Qaymaq dodaqlara bal

bələndir. (H. Hüseynzadə)

D) Tonqal qalananda, təndir qızanda,
Körpə balaların sevincinə

bax. (H. Hüseynzadə)

E) Çox ağlama, gülünc olmayaq yada.
Fikir çəkmə, gül yanağın solmasın.

(F. Qoca)

16. $\square \Delta \Delta \Delta$ sxeminə uyğun söz hansıdır?

- A) yanılmac B) quruluş C) çalışqanlıq
D) düşüncəsiz E) görüntülü

17. Düzgün fikri müəyyən edin.

A)	Bir neçə + cəm isim	Doğru
B)	Bir çox + tək isim	Yanlış
C)	Onlarla + tək isim	Yanlış
D)	Bir qədər + cəm isim	Doğru
E)	Xeyli + tək isim	Yanlış

18. Birində feildən düzələn isim qeyri-müəyyən təsirlik haldadır:

A) Yanğın söndürməyə gələnlər aldandıqlarını başa düşdülər.

B) Anamın göndərdiyi bağlama məni yamanca kövrəltdi.

C) İmtahandan çıxan qızın sevinci yerə-göyə sığmırdı.

D) Yazı işlərimi sonraya saxladım.

E) Müəllim şagirdlərə vətənə sevgi hissləri aşılamalıdır.

Blok III

19. Əvəzliliklə bağlı fikirlərdən biri **yanlışdır**:

- A) Zərfi əvəz edə bilir – elə, necə
- B) İsmi əvəz edir – mən, bütün
- C) Sayı əvəz edir – neçə, hansı
- D) Sifəti əvəz edir – həmin, bəzi
- E) İsmi əvəz edir – kim, hamı

20. Ümumi qrammatik mənasına görə fərqlənən sözü seçin.

- A) mehribanlıq
- B) meşəlik
- C) analıq
- D) həmişəlik
- E) önlük

21. Eyniköklü sözlərdir:

- A) qonaqlıq, qonaqlar
- B) üzgün, üzülmək
- C) kövrək, kövrəklik
- D) güləşmək, güləşçi
- E) lüğəvi, lüğətçi

22. Nümunədəki isimlərlə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

*Döyüş yollarında hiünər, cəsarət,
Sınaq meydanında dözülm, dəyanət,
Milyon gözdə gülən sevinc, məhəbbət,
Milyon qəlbədən qopan bir ahdır
şair. (H. Hüseynzadə)*

- A) İsmə aid bütün qrammatik şəkilçilərdən istifadə olunmuşdur.
- B) Feildən düzəlmiş dörd isim işlənmişdir.
- C) Həm mücərrəd, həm də konkret isimlərə rast gəlinir.
- D) Bir-biri ilə antonim olan hallanmış isimlər işlənmişdir.
- E) Nümunədə ismin dörd fərqli halına yer verilmişdir.

23. Həm omonim, həm də çoxmənalı söz kimi işləyə bilər:

1. bel 2. baş 3. quru 4. biz 5. yol

24. Zərf haqqında doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Yalnız hərəkətlə bağlı olub onu müxtəlif cəhətdən izah edir.
2. Zərflər həm əsas, həm də köməkçi nitq hissələri ilə omonimlik təşkil edə bilər.
3. Zərf düzəldən şəkilçilər arasında bir cür yazılan şəkilçi yoxdur.
4. Mürəkkəb zərflər bitişik, defislə və ayrı yazıla bilər.
5. Zərfin suallarının bir çoxu digər nitq hissələrinin sualları ilə eynidir.

25. Eyni məna qrupuna aid olan əvəzlilikləri seçin.

1. belə	2. onlar	3. niyə
4. hamı	5. filankəs	

26. Tələffüzü **yanlış** verilmiş sözləri müəyyən edin.

1. [gerçəklıx]
2. [ürəyaçan]
3. [sayğaç]
4. [lanpa]
5. [hiddət]

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Sifətdən düzələn isim	
2. İsimdən düzələn sifət	
a. yorğunluq	b. itkisiz
c. ölümcül	d. namünasib
e. qaraltı	

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cavab tərəfində yerinə yetirin.

Oriqami

Oriqami yaponca "ori" (qatlamaq), "qami" (kağız) sözlərinin birləşməsindən meydana gələn kağız qatlama sənətidir. 1. Adı yaponca olsa da, bu sənət nəvənin Çinə yarandığı güman edilir.

2. 1945-ci ildə Xirosimaya atılan atom bombasının radiyasiyası nəticəsində qan xərcəngi xəstəliyinə tutulan 11 yaşındakı Sasaki Sadako, xəstəliyinin yaxşılaşması məqsədilə durna quşu oriqamilərini icad etməyə başlamışdır. (İlanca görə, 1000 ədəd durna quşu oriqamisi düzəldib arzu tutulduğunda arzu reallaşır). Sadako bu cəhdi ilə dünyada barış üçün də bir simvol olmuşdur.

3. O, 644 durna quşu düzəltəndən sonra həlak olmuşdur. Yoldaşları onun əvəzinə yerdə qalan ədədi tamamlamış və cənəza mərasimində məzarına durna quşlarının qoymuşlar. Durna quşlarının adı nağıl və təmsillərdə, mahnı və atalar sözlərində tez-tez çəkilir.

4. Bu hadisə Xirosimada Dünya uşaq barış gününün meydana gəlməsinə və bu günün şərəfinə Sadakonun Seattle heykəlinin qoyulmasına vəsila olmuşdur. 5. Hər il avqust ayının altısında qeyd edilən barış günündə, dünyanın fərqli bölgələrindən bir çox uşaqlar tərəfindən düzəldilən durna quşu oriqamilər Xirosimaya göndərilir.

28. Mətnlə əlaqəsi zəif olan cümləni müəyyən edib qeyd edin.

29. Nömrələnmiş hansı cümlələrdə üslubi baxımdan səhv olan söz vardır? Sözləri tapıb düzgün formasını yazın.

30. Eyler-Venn diaqramı əsasında əsas və şəir in üslubi xüsusiyyətlərini müqayisə edin.

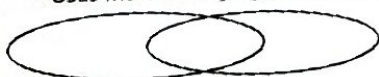
Getmə-getmə, gözü m durna!

Sənə vardır sözü m, durna.

Sən gedəndə necə sən in

Həsrətinə dözü m, durna?!

Əsas mətn Çərçivədə olan mətn

TARİX

31. V əsr in ikinci yarısı Albaniya dövlətinə aiddir:

- A) Verginin torpağın sahəsinə görə alınması
- B) Mehranilər sülaləsi tərəfindən idarə edilməsi
- C) Ərəblərə qarşı Sasanilərlə müttəfiq olması
- D) Roma tərəfindən işğal olunmuş ərazilərin geri qaytarılması
- E) Hunlarla mübarizə aparması

32. XIX əsr in 80-ci illərinə aid deyil:

- A) Bakı-Tiflis şəhərləri arasında dəmiryol xəttinin çəkilməsi
- B) Bakıda ilk yarmarkanın açılması
- C) Hərbi verginin alınmağa başlanması
- D) Bakıda şəhər islahatının keçirilməsi
- E) Qalakənddə misəritmə-missafəşdirmə zavodunun inşa edilməsi

33. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Çirmən döyüşündə osmanlıların qalib gəlməsi
- B) Sərbədarilər üsyanının baş verməsi
- C) "Uqra çayında dayanma" adlı hadisənin baş verməsi
- D) Şərqi Roma imperiyasının süqut etməsi
- E) Qəznəvilərin şimal-qərbi Hindistanı tutması

34. Uyğunluq pozulmuşdur:

- A) Atropatena ərazisində tapılmış ən qədim pullar kəsilmişdi – İsgəndərin adına
- B) Mannada fəaliyyət göstərən ağsaqqallar şurası asılı idi – Hökmdardan
- C) Fraaspa döyüşündə Romaya qalib gəlmişdi – Albanlar
- D) I əsr in 20-ci illərində Atropatena öz müstəqilliyini itirərək asılı vəziyyətə düşmüşdü – Parfiyadan
- E) Artabazanın dövründə Atropatena hücumuna məruz qalmışdı – Selevkilərin

Blok III

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 saylı tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin.

Oriqami

Oriqami yaponca "ori" (qatlamaq), "qami" (kağız) sözlərinin birləşməsindən meydana gələn kağız qatlama sənətidir. 1. Adı yaponca olsa da, bu sənət növünün Çində yarandığı güman edilir.

2. 1945-ci ildə Xirosimaya atılan atom bombasının radiyasiyası nəticəsində qan xərçəngi xəstəliyinə tutulan 11 yaşındakı Sasaki Sadako, xəstəliyinin yaxşılaşması məqsədilə durna quşu oriqamilərini icad etməyə başlamışdır. (İnanca görə, 1000 ədəd durna quşu oriqamisi düzəldib arzu tutulduğunda arzu reallaşır). Sadako bu cəhdi ilə dünyada barış üçün də bir simvol olmuşdur.

3. O, 644 durna quşu düzəldikdən sonra həlak olmuşdur. Yoldaşları onun əvəzinə yerdə qalan ədədi tamamlamış və cənaza mərasimində məzarına durna quşlarını qoymuşlar. Durna quşlarının adı nəğil və təmsillərdə, məhni və atalar sözlərində tez-tez çəkilir.

4. Bu hadisə Xirosimada Dünya uşaq barış gününün meydana gəlməsinə və bu günün şərəfinə Sadakonun Seatledə heykəlinin qoyulmasına vəsila olmuşdur. 5. Hər il avqust ayının altısında qeyd edilən barış günündə, dünyanın fərqli bölgələrindən bir çox uşaqlar tərəfindən düzəldilən durna quşu oriqamiləri Xirosimaya göndərilir.

28. Mətnlə əlaqəsi zəif olan cümləni müəyyən edib qeyd edin.

29. Nömrələnmiş hansı cümlələrdə üslubi baxımdan *səhv* olan söz vardır? Sözləri tapıb düzgün formasını yazın.

30. Eyler-Venn diaqramı əsasında əsas və şəirin üslubi xüsusiyyətlərini müqayisə edin.

Getmə-getmə, gözüüm durna!

Sənə vardır sözüm, durna.

Sən gedəndə necə sənin

Hərətində döziüm, durna?!

Əsas mətn Çərçivədə olan mətn

TARİX

31. V əsrin ikinci yarısı Albaniya dövlətinə aiddir:

- A) Verginin torpağın sahəsinə görə alınması
- B) Mehranilər sülaləsi tərəfindən idarə edilməsi
- C) Ərəblərə qarşı Sasanilərlə müttəfiq olması
- D) Roma tərəfindən işğal olunmuş ərazilərin geri qaytarılması
- E) Hunlarla mübarizə aparması

32. XIX əsrin 80-ci illərinə aid deyil:

- A) Bakı-Tiflis şəhərləri arasında dəmiryol xəttinin çəkilməsi
- B) Bakıda ilk yarmarkanın açılması
- C) Hərbi verginin alınmağa başlanması
- D) Bakıda şəhər islahatının keçirilməsi
- E) Qaləkənddə misəritmə-missafəşdirmə zavodunun inşa edilməsi

33. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Çirmən döyüşündə osmanlıların qalib gəlməsi
- B) Sərbədarilər üsyanının baş verməsi
- C) "Uqra çayında dayanma" adlı hadisənin baş verməsi
- D) Şərqi Roma imperiyasının süqut etməsi
- E) Qəznəvilərin şimal-qərbi Hindistanı tutması

34. Uyğunluq pozulmuşdur:

- A) Atropatena ərazisində tapılmış ən qədim pullar kəsilmişdi – İsgəndərin adına
- B) Mannada fəaliyyət göstərən ağsaqqallar şurası asılı idi – Hökmdardan
- C) Fraaspa döyüşündə Romaya qalib gəlmişdi – Albanlar
- D) I əsrin 20-ci illərində Atropatena öz müstəqilliyini itirərək asılı vəziyyətə düşmüşdü – Parfiyadan
- E) Artabazanın dövründə Atropatena hücumuna məruz qalmışdı – Selevkilərin

Blok III

35. Kəndlilərə məxsus olub, Ərəb feodallarının əlinə keçən torpaqlar adlanırdı:

- A) cizyə B) gezit C) üşr D) iqta E) ilco

36. Yunanıstana Dorilərin hücumu nəticəsində:

1. Mikenə mədəniyyəti süqut etdi.
2. Vahid xalqın yaranma prosesi başa çatdı.
3. Sparta şəhərinin əsası qoyuldu.
4. Polislərdə yenidən tiraniya bərqərar oldu.

- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

37. Xürrəmilər hərəkatı dövrünə uyğun gəlir:

- A) Qaraqorum qurultayının keçirilməsi
- B) Frank imperiyasının yaranması
- C) Tiflis müsəlman əmirliyinin ləğv edilməsi
- D) Qızıl Orda dövlətinin yaranması
- E) Malazgird döyüşündə Bizansın məğlub olması

38. Verilən əlamətlər aiddir:

1. Şəmsiyyə sülaləsi hakimiyyətdə olmuşdu.
 2. Monqolların və Teymurilərin hücumuna məruz qalmışdı.
- A) Qızıl Orda dövləti B) Səlcuq dövləti
C) Osmanlı dövləti D) Dehli sultanlığı
E) Xəzər xaqanlığına

39. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Qaraxanlı dövlətinin süqut etməsi
 2. Məzyədilər sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
 3. Müstəqil Dərbənd hakimliyinin yaranması
- A) 1, 2, 3 B) 1, 3, 2 C) 2, 3, 1 D) 3, 2, 1 E) 2, 1, 3

40. XIX əsrin 80-ci illərində Bakı neftinə kapital qoyan Rotşild hansı dövləti təmsil edirdi?

- A) 1 B) 2 C) 3
D) 4 E) 5

41. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Monqolların Azərbaycanın işğalını başa çatdırması
- B) Bəndərin başçılığı ilə üsyanın baş verməsi

- C) Rəvvadilər dövlətinə son qoyulması
- D) Dəndənəkan döyüşündə səlcuqların qalib gəlməsi
- E) Eldənizlərin paytaxtı Naxçıvandan köçürməsi

42. 1847-ci il islahatından fərqli olaraq, 1870-ci il Burjua islahatı:

- A) Sahibkar kəndlilərinə aid edilirdi.
- B) Kəndlilər məcəhət vergisi ödəməli idi.
- C) Yelizavetpol quberniyasının sahibkar kəndlilərinə aid edilirdi.
- D) İlk dəfə 15 yaşına çatan hər bir kişi cinsindən olana 5 desyatın torpaq sahəsinin verilməsi nəzərdə tutulurdu.
- E) Şamaxı quberniyasının sahibkar kəndlilərinə aid edilirdi.

43. IX əsrin ikinci yarısına aid hadisələri müəyyən edin.

1. Slavyanların Azərbaycana hücumunun başlanması
 2. Salarilər dövlətində "Qanunnamə"nin qəbul edilməsi
 3. Marağa şəhərində Yeni dövlətin yaranması
 4. Dəbil əmirliyinin yaranması
- A) 1, 2 B) 2, 4 C) 1, 3 D) 3, 4 E) 2, 3

44. Azərbaycanda Mezolit dövründən fərqli olaraq Neolit dövründə:

1. İnsanların Qəbilə icmasında birləşməsi
 2. Anaxaqanlılığının mövcud olması
 3. Dulusçuluq və toxuculuğun yaranması
 4. Əsas məşğuliyyətin əkinçilik və maldarlıq olması
- A) 1, 3 B) 2, 4 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 2, 3

45. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Bədr döyüşündə ərəblərin qalib gəlməsi
- B) Səlcuq qanunlarının qəbul edilməsi
- C) Slavyanların Bizans ərazisində məskunlaşması
- D) Verden müqaviləsinin imzalanması
- E) Müqəddəs Roma imperiyasının yaranması

Blok III

46. Osmanlı dövlətinin tarixinə aid sxemi tamamlayın.

- A) dəftərdar, reaya B) tarxan, ulus
C) zəmindar, yeniçəri D) reaya, uc
E) tigin, şad

47. Verilənlərin aid olduğu feodal dövlət:

1. Kiyev dövlətinin qüvvələrinə qarşı mübarizə aparmışdı.
2. Ərazisi Dərbənddən Dəclə və Fərat çayına qədər uzanırdı.
A) Sacilər B) Rəvvadilər C) Salarilər
D) Şirvanşahlar E) Şəddadilər

48. Uyğunluq pozulmuşdur:

- A) Osmanlı dövlətində maliyyə işlərinə baxırdı – dəftərdar
B) Teymurilər dövlətinin paytaxt olmuşdu – Herat şəhəri
C) Səlcuq dövlətinin parçalanması nəticəsində yaranmışdı – Konya sultanlığı
D) Monqollar qalib gəlmişdi – Moxac döyüşündə
E) Teymurilər dövləti tərəfindən yatırılmışdı – Sərbədarilər üsyanı

49. Eldənizlər dövləti üçün *səhrə* fikri müəyyən edin.

- A) Monqolların yürüşünə məruz qalmışdı.
B) Şirvanşahlar dövlətini asılı vəziyyətə salmışdı.
C) Hökmdan XII əsrin sonunda sultan titulu qəbul etmişdi.
D) Naxçıvan və Həmədan şəhərləri paytaxtı olmuşdu.
E) Böyük Səlcuq dövlətinin süqutundan sonra yaranmışdı.

50. İntibah mədəniyyəti dövrünə aiddir:

- A) Şimalda Dərbənd və Şirvan sədlərinin tikilməsi
B) Şamaxıda Cümə məscidinin inşa edilməsi

C) Cavanşir qalasının tikilməsi

D) Memarlar Məsud Davudoğlu və Əcəmi

Əbubəkir oğlunun fəaliyyət göstərməsi

E) Ərəb dilinin bütün ölkə ərazisində

mühüm ünsiyyət vasitəsinə çevirilməsi

51. Xürrəmilərə qarşı Xilafət ordularının uğursuzluğunun səbəblərindəndir:

- A) Franklarla müharibənin aparılması
B) Əməvilər sülaləsində daxili çəkişmələrin aparılması
C) Ərəb ordusunda xidmət edən türklərin Xürrəmilərə qarşı vuruşmaq istəməməsi
D) Xürrəmilərin odlu silahdan istifadə etməsi
E) Bizansla müharibənin aparılması

52. Salarilər hökmdarı Mərzban ibn Məhəmmədə aid olanlar müəyyən edin.

1. Səlcuqlardan asılılığı qəbul etməsi
2. Azərbaycan torpaqlarını vahid dövlət halında birləşdirməsi
3. Dövlətin sonuncu hökmdarı olması
4. "Qanunnamə" qəbul etməsi
A) 2, 4 B) 1, 3 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 2, 3

53. Azərbaycanda baş vermiş hadisələrin xronoloji ardıcılığını müəyyən edin.

1. İlk dəfə tanker tipli gəmilərdən istifadə olunmağa başlanması
2. İlk mərkəzləşdirilmiş telefon stansiyasının işə salınması
3. İlk dəfə qazma buruq üsulu ilə neft quyusunun qazılması

54. IX-XI əsrlər Azərbaycanın sosial-iqtisadi həyatı üçün xarakterikdir:

1. Dini torpaqlar alınıb-satıla bilməzdi.
2. Torpaqdan istifadə müqabilində alınan vergi üst adlanırdı.
3. Şərti torpaqlar icarəyə verilə bilməzdi.
4. İlk dəfə irsi torpaqlar yaranmışdı.
5. Asılı kəndlilər-uluclar dövlətə vergi verməyə borclu idi.

Blok III

64. Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatının II mərhələsi ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

A) Bu dövr ədəbiyyatında mövcud növ və janrların, demək olar ki, hamısından istifadə edilmişdir.

B) Satirik ədəbiyyat XIX əsrin 30-40-cı illərində təşəkkül tapmış, S.Ə.Şirvani yaradıcılığı ilə zənginləşmişdir.

C) Bu dövrdə Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində ədəbi məclislər yaranırdı.

D) Qəzal nəzirəçiliyi, mərsiyə və təriqət şeirlərinə artıq təsadüf edilmirdi.

E) Milli ədəbiyyatımızda realizmin güclənməsində rus ədəbiyyatının rolu olmuşdur.

65. M.Füzulinin "Leyli və Məcnun" poeması ilə bağlı doğru fikirləri seçin.

1. Zəmanəsinin əxlaq və davranış normalarına fərqli yanaşan Qeysi yalnız valideynləri anlaya bilir.

2. Əsərdə insan və onun cəmiyyətlə münasibəti, mənəviyyat azadlığı məsələləri əksini tapmışdır.

3. Ağır sınaqlarla üzləşən Leyli dövrünün qayda-qanunlarına zahirən tabe olur.

4. İbn Səlam Leylinin dərdini anlayır, onun fikirlərinə hörmətlə yanaşır.

5. Sevdəyə düşdüynə görə "Məcnun" kimi qəbul edilən Qeys pisliklərin çoxaldığı cəmiyyətdən imtina edir.

A) 3, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 2, 4 D) 1, 4, 5 E) 1, 3, 5

66. Yeni dövr ədəbiyyatının I mərhələsinə aid **səhv** fikri müəyyən edin.

A) XVII-XVIII əsrləri əhatə edən bu mərhələ tarixi-epik poemaların, tarixi mənzumələrin və bədii nəsrin ardıcıl yaranması ilə digər dövrlərdən fərqlənir.

B) Dastan yaradıcılığının "qızıl dövrü" adlanan bu mərhələdə şifahi xalq ədəbiyyatımızda intibah baş verirdi.

C) Qurbani, Sarı Aşıq, Xəstə Qasım, Aşıq Abbas Tufarqanlı kimi böyük sənətkarlar məhz bu dövrdə yaşayıb-yaratmışlar.

D) Şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrimiz kütləvi surətdə yazıya alınır.

E) Bir sıra məhəbbət dastanları ilə yanaşı qəhrəmanlıq dastanları da yaranır.

67. "Koroğlu" dastanı ilə bağlı fikirlərdən biri **səhvdir**:

A) Dastan yaradıcıları böyük məhəbbətlə təsvir və tərənnüm etdikləri epoe

qəhrəmanını – Koroğlunu Nigar xanımın dili ilə tənbəh etməkdan çəkinmirlər.

B) Dastanda obrazların hiss-həyəcanlarını ifadə edən hissələr nəzm şəklində, dialoqlar isə yalnız nəsr şəklində verilmişdir.

C) Mənbələrdə Koroğlu şair – aşiq kimi tanınır.

D) Koroğlu obrazında qılınc qəhrəmanlığı ilə söz qəhrəmanlığı birləşmişdir.

E) Koroğlu, ümumiyyətlə, real və həyatı bir surətdir.

68. "Şirin arzular" və "Qaranquş arzular" birləşmələrində epitetlər işlənmişdir. Bu birləşmələrdə tərəflərin yerini "arzular şirindir" və "arzular qaranquşdur" şəklində dəyişsək, ardıcılıqla hansı bədii təsvir vasitələri yaranar?

A) təşbeh, təşbeh

B) simvol, metafor

C) metafor, təşbeh

D) metafor, metafor

E) simvol, təşbeh

69. M.V.Vidadi yaradıcılığı ilə bağlı **yanlış** fikri seçin.

A) M.V.Vidadi yaradıcılığında realizmə meyil özünü qabarıq şəkildə göstərir.

B) Həm heca, həm də əruz vəznində yazıb-yaratmışdır.

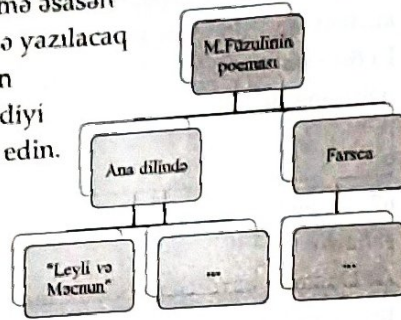
C) Yaradıcılığında şifahi və yazılı ədəbiyyat ənənələrini davam etdirmişdir.

D) Sənətkarın şeirlərindəki kədər ictimai səciyyəlidir.

E) Əruz vəznində yazdığı əsərləri dilinin sadəliyi və nikbin ovqatı ilə digər əsərlərindən seçilir.

Blok III

70. Verilmiş sxemə əsasən nöqtələrin yerinə yazılacaq əsərlərin düzgün ardıcılıqla verildiyi bəndi müəyyən edin.

- A) "Səhhət və Mərz", "Rindü Zahid"
 B) "Bəngü Badə", "Həft cam"
 C) "Şikayətnamə", "Mətləül-etiqa"
 D) "Həft cam", "Hədisi-ərbəin"
 E) "Söhbətül-əsmar", "Bəngü badə"

71. Nöqtələrin yerinə uyğun **olmayan** fikirləri seçin.

"Sığmazam" qəzəlində lirik qəhrəman ...

1. fikirlərinin doğruluğundan əminidir
 2. zahidləri məkansız gövhər adlandırır
 3. bildirir ki, Allaha və yaradılmışlara aid nə varsa, hamısı onda təcəlli edir
 4. bəyan edir ki, onda iki cahan sığır, özü də bu aləmə sığır
 5. onu – insanı şərh etməyə çalışanlara susmaq barədə xəbərdarlıq edir
- A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 2, 4 D) 1, 2, 4 E) 3, 5

72. "Koroğlu" dastanındakı obrazlarla bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Hasan paşaya sədr-əzəmlilik vəzifəsini vəd edən – Xotkar
 B) Dava eləməyin min bir fəndini bilən, Alı kişinin gözlərini çıxartdıran – Hasan paşa
 C) Koroğlunun ilxasını mənimsəmək istəyən – Qara xan
 D) Hasan paşanın qızı Dünya xanımı alan – Bolu bəy
 E) Koroğlu ilə dostluq edən, yüksək təbəqənin nümayəndəsi – Ələmqulu xan

73. Nümunədə işlənmiş bədii ifadə vasitələrini müəyyən edin.

O nədir ki, otuzunda cavandır,

On beşində qocalardan uludur?

O nədir ki, dili ayrı sözü bir?

Hansı dərya hər dəryadan doludur? (Aşıq İqbal)

- A) inversiya B) bədii sual C) təzad
 D) epifora E) litota

74. Ş.İ.Xətayinin yaradıcılığı ilə bağlı fikirlərdən biri **yanlışdır**:

- A) Lirik əsərlərini həm heca, həm də əruz vəznində yazmışdır.
 B) Yaradıcılığında yalnız beytlər əsasında yazılmış şeir janrlarına rast gəlirik.
 C) Bir sıra şeirlərində səfəvi-qızılbaşlıq təriqəti tərənnüm edilir.
 D) "Bahar oldu ki..." qəzəlində yazın ilk günləri təsvir olunmuşdur.
 E) Məhəbbət şeirlərindən birində sevgilisinin cəfasını aşiq üçün əhsan kimi qəbul edir.

75. M.Ş.Vazehin yaradıcılığına aid **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Əsərlərini alman dilində "Mirzə Şəfin nəğmələri" adı altında çap etdirmişdir.
 B) Lirik şeirlərində məhəbbət mövzusu əsas yer tutur.
 C) Klassik şeir ənənələrini uğurla davam və inkişaf etdirmişdir.
 D) Şeirlərinin birində lirik qəhrəmanın daxilindəki təzadlardan, ağılla eşqin ziddiyyətindən bəhs edir.
 E) Sənətkar Azərbaycan-Qərb ədəbi-mədəni əlaqələrinin yaranmasında böyük rol oynamışdır.

Blok III

76. N. Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərinə aid verilmiş cədvələ əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
a. Nüşabə qonağına təqdim olunan yeməklərdən əvvəlcə özü dadır. b. İskəndər Bərdəyə gəlir, əkinləri, çayları görür. c. Feyləqus Dara ilə düşmən olmamaq üçün xərac verməyə razı olur.	1. İskəndər heyrat edir.
2. İskəndər hər yeri fəthə başlayır.	d. Peyğəmbərlik səviyyəsinə ucalır. e. Darada nə dövlət, nə də dövrən qoyur. f. Nüşabənin ölkəsini fəth edir.

- A) 1 - a, b; 2 - e B) 1 - a; 2 - e, f C) 1 - c; 2 - d
D) 1 - a; 2 - f E) 1 - b; 2 - d

77. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri seçin.

	İnsan öz sözləri ilə yaddaşlarda qalacaq, xatirələrdə yaşayacaq.
M. Füzuli "Söz" qəzəli	

- Hər kəs sözdən yerində və lazımı miqdarda istifadə etməlidir.
 - İnsanlar söz vasitəsilə bir-birlərini gözdən salaraq rüsvay edirlər.
 - Sənətkar bu qənaətdədir ki, az sözlə dərin mənalı fikirlər ifadə etmək lazımdır.
 - Doğru söz söyləyən insan söylədiklərinə görə nadanlar tərəfindən qınağa məruz qalıb.
 - Çox və mənasız sözlər danışmaq insanı gözəndən salır.
- A) 3, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 2, 4 D) 1, 4, 5 E) 1, 3, 5

78. Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Anadilli ədəbiyyat təşəkkül tapır.
B) Qazi Bühranəddinin "Divan"ında ana dili yüksək bədii səviyyəyə çatır.
C) Farsca yazılan əsərlərə də rast gəlinir.
D) "Dastani-Əhməd Hərami" əsəri ədəbiyyatımızda ilk epik nəzm əsəri hesab olunur.
E) İ. Həsənoğlunun "Divan"ı Azərbaycan və Rumda məşhur idi.

79. Epitet işlənmiş nümunələri seçin.

- "Özü yazın ilk çiçəyi
Dodaqları gül ləçəyi" (F. Qoca)
 - "Axsamlar sürünüb dağlara sarı
Zirvəyə baş qoyub yatar buludlar"
(F. Qoca)
 - "Büllur sularına günəş enibdir,
Bağlar çəpərləri aşib-daşıbdır" (F. Qoca)
 - "Baxır pəncərədən günəşə sarı
Nəse pıncıldayır gül dodaqları" (S. Vurğun)
 - "Çəmən sevdalı bir qızıdır,
O, tac qoymuş çiçəklərdən" (S. Vurğun)
- A) 1, 3 B) 2, 5 C) 1, 5 D) 2, 4 E) 3, 4

80. Biri M. Füzulinin qəzəl yaradıcılığına aid deyil:

- A) M. Füzuli qəzəllərinin əsas mövzusunun məhəbbət təşkilidir.
B) Tərənnüm edilən məhəbbət ilahi səciyyə daşdığı üçün real duyğuları əks etdirmir.
C) Qəzəllərin lirik qəhrəmanı mənəvi saflığı və möhkəm iradəsi ilə seçilir.
D) Şairin qəzəllərinin bir qismi, qəsidələrində olduğu kimi, dini mövzuda yazılmışdır.
E) İctimai mövzulu qəzəllərində zamanə ilə yanaşı şəxsi həyatına münasibəti də əks olunmuşdur.

Blok III

81. M.P.Vaqif yaradıcılığı ilə bağlı **yanlış** fikirləri seçin.

1. Şairin lirik qəhrəmanı gercək sevgi duyğuları yaşayan insandır.
2. Qoşmalarında qadın gözəlliyi və məhəbbət mövzusunun başqa mətləblərə toxunmur.
3. "Hayası üzündə, ağı başında" olan gözəllər şairin əsas ilham mənbəyidir.
4. Qadınları dövrün özünəməxsus geyimi, bəzəyi, davranış və ədəsi ilə təsvir edir.
5. Heca vəznində yazdığı şeirlər qoşma və gəraylılardan ibarətdir.

A) 2, 5 B) 1, 3, 4 C) 1, 2, 5 D) 3, 5 E) 2, 4, 5

82. Verilən fikirlər aiddir:

Bədii ifadə vasitəsidir, fikrin ifadə tərzinin daxili mənasına qarşı qoyulur. Adətən, mənfi bir cəhət müsbət görünüşlə təqdim edilir.

- A) simvol B) litota C) təzad
D) kinayə E) təkrir

83. M.P.Vaqif yaradıcılığı ilə bağlı **doğru** fikirləri seçin.

1. Zəngin qafiyələr, orijinal məcazlar, xalq məsəlləri onun şeirlərinin ayrılmaz elementidir.
2. "Görmədim" şeiri ədəbiyyatımızda ictimai lirikanın ən gözəl nümunələrindəndir.
3. Əruz vəznində yazdığı şeirlərində işlənmiş alınma sözlər həmin əsərlərin dil aydınlığına ciddi xələl gətirmişdir.
4. Epik növdə yazılmış bir neçə əsərinə rast gəlinir.
5. Vaqif şeirləri sadəliyi, xəlqiliyi, nikbinliyi ilə seçilir.

84. Lirik növə aid **doğru** fikirləri müəyyən edin.

1. Müəllifin fikir və arzularının ifadəsidir.
2. Təhkiyə və tərənnüm vəhdət təşkil edir.
3. Ani və qüvvətli həyəcanın məhsuludur.
4. Obyektə subyektiv münasibət ön plana çəkilir.
5. Təsvir aparıcı mövqedə durur.

85. "Salur Qazanın evinin yağmalandığı boy" a aid uyğun **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

1. Şöklü Məlikin adamları Qaraca çobana bəş əyib təzim etdiyi təqdirdə ona bəylik veriləcəyini vəd edirlər.
2. Qaraca çobanın qara qayğılı yuxusunu qardaşları yozur.
3. Qazan xan Qalın Oğuz bəylərinin tənəsindən çəkinib çobanı özü ilə aparmaq istəmir.
4. Burla xatun düşmənin ilk arzusunu ağıllı tədbiri ilə puça çıxarır.
5. Uruzun qənərə dibində ağlaması onun Oğuz elinin layiqli övladı olmadığını sübuta yetirir.
6. Boydakı hadisələr daha çox Uruzla bağlıdır.

86. Cədvələ əsasən Q.Zakirin əsərləri ilə bağlı düzgün verilənləri müəyyən edin.

Mənzum hekayələri	Təmsilləri
1. "Tərslər və elçilər"	4. "Dəvəsi itən kəs"
2. "Durnalar"	5. "Tülkü və Qurd"
3. "Dərviş ilə qız"	6. "Həyasız dərvişlər haqqında"

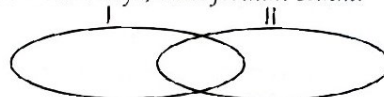
87. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

I.

*Badi-səba, mənim dərdi-dilimi
Ol büti-zibaya dedin, nə dedi?
Ahü naləm asimana yetdiyini
Gərdəni minaya dedin, nə dedi?*

II.

*Dilbəra dərdi-dilimdən belə ünvan etdim,
Ki, qəmi-hicrdə dil mülkünə viran etdim.
Eşq sultanı mənim qatlinə fərman gətirib,
Etmədim tərki-vəfa, taəti fərman etdim.*

- a. X.Natəvan yaradıcılığına aiddir.
- b. Heca vəznində yazılmışdır.
- c. XIX əsrə aiddir.
- d. Qəzəl janrındadır.
- e. Məhəbbət mövzusunda yazılmışdır.

Blok III

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 88-90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Kişilik dərsi

Mənə əsl kişilik dərslərini on yaşlı qızım Sara keçib. Onun pəncəsində bir əzələsi anadangəlmə çəkmirdi, buna görə də həmişə xüsusi dərəcəli gəzdirdirdi. Günlərin bir günü Sara məktəbdən çox çox həvəslə qayıtdı. O mənə dedi ki, onlarda idman yarışları keçirilib.

Qızın ayağındakı dərəcədən xəbərdar olduğum üçün mən onu ruhlandırmaq xatirinə sözlər axtarmağa başladım; o sözlər ki, adətən məşqçilər onları məğlub olmuş idmançılarına deyirlər. Amma ağzımı açmağa macal tapmamış Sara mənim gözlərimin içinə baxıb təntənəli surətdə elan etdi:

– Ata, mən iki qaçıqda birinci oldum!

– Mənim üstünlüyüm vardı, – Gül üzli Sara əlavə etdi.

Aha, elə mən də belə fikirləşmişdim: yaqın, ona uşaqlardan əvvəl qaçmağa icazə veriblər ki, pərt qalmasın – bir sözle, qıza müəyyən güzəştlər ediblər.

Bunu deməyə imkan tapmamış Sara dəqiqləşdirdi:

– Heç kəs mənə güzəşt filan etməyib. Üstünlüyüm ondadır ki, mənə o biri uşaqlardan çox çalışmaq lazım gəlir!

Bax, bu əsl qoçaqlıqdır! Mənim Saram belə qızıdır!

88. Mətnə aid klasteri tamamlayın.

	Övladının qələbəsinə inanmı yox idi.
Hekayəni nəql edən atanın	

89. Mətnin məzmununa uyğun olan atalar sözünü seçin və seçiminizin səbəbini əsaslandıraraq yazın.

1. Ağıldan məhrum güc öz-özünə məhv olur.
2. Etibar igidlik, sədaqət gücdür.
3. Yalnız güc sayəsində qazanılmış qələbə yarımqələbədir.
4. Qüvvə hər şeyi sındırır, ağıl qüvvəni.
5. İstənilən qələbəni əzm göstərməklə qazanmaq olar.

90. Mətnə tənd-tünd-qara hərflərlə verilmiş hissədə istifadə olunmuş məcazın növünü seçib adını yazın.

SİNAQ - 7

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Hansı cümlələrdə "bu" əvəzliyindən sonra vergül işarəsi qoyula bilər?

- A) Bu bizim illərlə saxladığımız sırrı idi.
- B) Məncə, məhz bu bardağı daşıran son damla oldu.
- C) Bu məsələ həllini tapmadan qapandı.
- D) Son vaxtlar bu ərazidə seysmik aktivlik müşahidə olunur.
- E) Bu ancaq mənim özümə bəs edər.

2. Nümunədəki sözlərin morfoloji təhlili ilə bağlı şəhv fikirləri müəyyən edin.

Gedirəm tələsik tarlaya sarı,

Hamudan tez gələ o qız da barı.

Sinəsi qartallı qayalıqları

Əks edir sonalı göl səhər-səhər. (M.Araz)

1. Zərfin quruluşca hər üç növünə rast gəlinir.
2. Üç fərqli köməkçi nitq hissəsi işlənmişdir.
3. Feillər əmr və xəbər şəkillərindədir.
4. Düzəltmə isim mənsubiyyət şəkilçisi qəbul etmişdir.
5. Əvəzliliklər ismi və sifəti əvəz etmişdir.

A) 1, 3 B) 2, 5 C) 3, 4 D) 1, 5 E) 2, 4

3. Biri aşağıdakı sözlərdən heç birinin izahı deyil:

- * Hal-hazır üçün ən mühüm, ən vacib olan: həllini tələb edən
- * İnsanın təbiətinə məxsus sifət: xasiyyət, təbiət
- * Bir şeyin tərkib hissəsi, bir şeyi əmələ gətirən hissələrdən biri
- * Hər hansı bir ixtisaslaşma sahəsinə meyil

- A) komponent B) prinsip C) xislət
- D) təmayül E) aktual

4. Feil haqqında düzgün fikirləri müəyyən edin.

Təsvirlənən feillər	Təsvirlənməyən feillər
1. Yalnız bir cümlə üzvü olur.	3. Təsdiq və inkarda işləyə bilər.
2. Qrammatik mənə növlərinə görə dəyişə bilər.	4. Hamısı cümlədə zərflilik vəzifəsində işləyə bilər.
5. Qrammatik şəkilçilərlə düzəlir.	
6. Qoşmalarla işlənir.	

A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 2, 5 D) 2, 4, 5 E) 1, 3, 6

Blok III

5. Birində xüsusi isim işlənməmişdir.

- A) Bəstili Səinkidir tərən səhərlər!
Deyir tərifi kəndlər, şəhərlər. (S.Vurğun)
B) Sağında, solunda qədim binalar,
Nizami ordutək cərgə-cərgədir. (H.Hüseynzadə)
C) Dinir Füzulinin şirin qəzəli. (S.Vurğun)
D) Mavi Xəzər sahilində
baharınla görüşürəm. (S.Rüstəm)
E) Yenə də Qərbdə körükləyirlər
Hərbin kürəsini. (F.Qoca)

6. Birini iki fərqli zamanda düşünmək olmaz:

- A) keçirdin B) çıxardıq C) aşırıd
D) gələrdi E) bişirdim

7. Hansı cümlədə həm güman və şübhə, həm də nəticə və ümumiləşdirmə bildirən modal sözlər işlənməmişdir?

- A) Məncə, bu məsələ, ümumiyyətlə, başdan düzgün qoyulmayıb.
B) Deyilənə görə, sarayın memarı, həqiqətən də, çox güclü memar imiş.
C) Yəqin, Nahidə baş verənlərin xülasəsini evdəkilərə danışmışdı.
D) Əvvəla, olsun ki, Xəlil heç bura gəlməsin.
E) Görəsən, bu qədər töhmətdən sonra yenə də belə demək nə qədər düzgündür?

8. Birində feil əmr şəklində deyil:

- A) Məncə, birinci Fərid oxusun.
B) Gələn dəfə daha da yaxşı öyrədər.
C) Mən belə dünyanın nəyindən küssüm?
D) Niyə də qalib biz olmayaq?
E) Gedim, bir az test yazım.

9. Hansı cərgədə hər iki sözün yazılışı düzgündür:

- A) marofon, niskil B) talerant, hegemon
C) oftalmologiya, plastilin D) iltizam, illuziya
E) mücəssimə, surpriz

10. Nümunədə altından xətt çəkilmiş sözlər morfoloji cəhətdən nədir?

- Sözlərini güla-gülə,
Yola səpdin bilə-bilə,
Yollar döndü qızıl-gülə,
Sözlərinə mərhəbə (F.Qoca)

A) feili sifət, feili bağlama

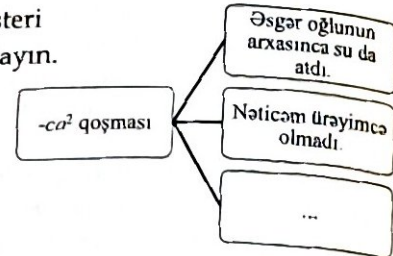
B) feili bağlama, zərf

C) zərf, feili bağlama

D) feili bağlama

E) zərf

11. Klasteri tamamlayın.

A) Uşaq xəlvətcə içəri boylandı.

B) Əlində zorbaca çomağı var idi.

C) Oğlu xasiyyətcə atasına çəkmişdi.

D) Onlarca sənədin içində itib batmışdım.

E) Biz çatınca çıxıb getmişdilər.

12. Hansı cümlədə zərfin quruluşca hər üç növünə rast gəlinir?

A) Bildir kəndə gedəndə orada çoxlu böyürtkən yemişdim.

B) Qorxa-qorxa çölə çıxdı və astadan soruşdu.

C) Günorta anası ilə birgə bizə gəlmişdi.

D) Dilucu salamını alıb sürətlə oradan uzaqlaşdı.

E) Birlikdə öyrəndiklərimizi evə çatır-çatmaz unudurdu.

13. Verilən fikirlər hansı sözün fonetik xüsusiyyətlərinə uyğundur?

* Yazılışı və deyilişi arasında üç fərqli məqam var.

* Üç fərqli səsin hərəsi iki dəfə təkrar olunmuşdur.

* Ahəng qanununa tabedir.

A) birlikdə

B) küskünlük

C) odlanmaq

D) ustalıqla

E) şiddətlə

14. Birində "elə" əvəzliyi zərfi əvəz etmişdir:

A) Doğrusu, ondan elə hərəkət gözləməirdim.

B) Şahmatçı elə gediş getdi ki, hamı məəttəl qaldı.

C) Elələri darıxır ki, əlin üzündə qalır.

D) Biz də elə bu məsələdə tərəddüd edirdik.

E) Elə uzaqlaş ki, ruhu da duymasın.

Blok III

15. Hansıların yeri dəyişdirilsə, uyğunluq gözlənilər?

Tabesizlik bağlayıcıları	Tabelilik bağlayıcıları
1. hərçənd	halbuki
2. yəni	belə ki
3. çünki	habelə
4. həmçinin	madam ki
5. hətta	hərgah

A) 1, 5 B) 2, 3 C) 4, 5 D) 2, 4 E) 1, 3

16. Tərkibinə görə təhlili sxemində uyğun gəlməyən söz müəyyən edin.

A) axsaqlıq B) bənzərsiz C) qopart
D) qızartı E) yaradıcılıq

17. Hansı cərgədə ədatlar eyni mənə növündədir?

A) belə, axı, hətta B) təki, ancaq, bir
C) kaş, bari, tək D) bəli, hə, di
E) məgər, bəs, məhz

18. Uyğunluğu müəyyən edin.

- Eyniköklü sözlər işlənmişdir.
 - Eyni sözün müxtəlif formaları işlənmişdir.
 - Mürəkkəb söz işlənmişdir.
- a. Qəhrəmanın şərəfinə yeni mükafat təsis olunacaq.
b. İrşid bizi məktəbdən yazıçının yubileyinə aparmışdılar.
c. Gülməli film izləyib o ki var güldük.
d. Ələyi götürüb unu ələdi.
- A) 1 - c; 2 - d; 3 - b B) 1 - c, d; 2 - b; 3 - a
C) 1 - d; 2 - c; 3 - a D) 1 - d; 2 - c; 3 - a, b
E) 1 - c; 2 - b, d; 3 - a

19. Hansı cümlədə verilmiş feillər eyni qrammatik mənə növündə deyil?

- A) Uşaq yuxudan ayılan kimi durub yuyundu.
B) Düşərgədə ikən dostlaşan uşaqlar sonralar da məktublaşmışdılar.
C) Bölünən paylar sahiblərinə çatdırıldı.
D) Mənimlə salamlaşmasa da, evdəkilərlə öpüşüb-görüşdü.
E) İşığı yandıranda otaqda kiçik qardaşını gördü.

20. İsimləşmiş sifət işlənmişdir:

- A) Göz-gözdür elə bil
Qorxaqlıqda cəsarət. (X.R. Ulutürk)
B) Qədim tarixləri aç varaq-varaq,
Acizə ayılan qəhrəmana bax. (F. Qoca)
C) Körpəlik gülüşüm qanadlarında
Bircə gün geriye dönə, qaranquş. (M. Araz)
D) Sözləri, sığalı şafalı anam,
Əzizdir hamudan, dünyada təkdir. (F. Qoca)
E) Dumanlı dağların yaşıl qoynunda
Bulmuş gözəllikdə kamalı Göygöl! (Ə. Cavad)

21. Uyğunsuzluğu müəyyən edin.

A)	Feilin qrammatik mənə növlərindən yalnız məlum növ quruluşca sadə ola bilər.	Doğru
B)	idi, imiş, isə hissəcikləri əmr şəklində olan feilə və feili bağlamaya artırıla bilmir.	Yanlış
C)	Eyni şəkilçilər fərqli qrammatik mənə növünə aid feil yarada bilər.	Doğru
D)	Məlum növdən başqa digər növlər yalnız feildən yaranır.	Doğru
E)	Oyanmaq və qaralmaq feilləri qayıdış növdədir.	Yanlış

22. Numerativ sözün fərqli funksiyada işləndiyi cümləni müəyyən edin.

- A) İki dənə almadan ötrü adam da belə haray-həşir salar?
B) Bu qədər insan iki göz otağa necə yerləşsin?
C) Auditoriyada cəmi on-on beş nəfər tələbə vardı.
D) Hər sinfə on ədəd təzə parta gətirdilər.
E) Bir naxır inəyi hara aparırsan?

23. Köməkçi nitq hissələri ilə bağlı yanlış fikirləri müəyyən edin.

- Köməkçi nitq hissələrindən yalnız qoşma müstəqil cümlə üzvü ola bilər.
- Qoşma, bağlayıcı və ədatların içərisində sözə bitişik yazılanları da vardır.
- Modal sözlərin hamısı cümlə üzvlərindən vergüllə ayrılır.
- Köməkçi nitq hissələri əsas nitq hissələri ilə qrammatik omonimlik yarada bilər.
- Bütün köməkçi nitq hissələri quruluşca sadə və mürəkkəb olmaqla iki yerə bölünür.

Blok III

24. Feili bağlama şəkilçilərini müəyyən edin.

1. -acaq² 2. -anda² 3. -dıqça²
4. -dığı⁴ 5. -caq² 6. -arkən²

25. Tələffüz zamanı "o" hərfinin [a] səsi ilə əvəz olunduğu sözləri müəyyən edin.

1. ornament 2. koalisiya 3. Motivasiya
4. orfoqrafik 5. komik

26. İsmi eyni halına qoşula bilən qoşmalardır:

1. doğru 2. aid 3. üçün
4. savayı 5. görə

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Keçmiş zaman məzmunlu feili sifət
2. İndiki zaman məzmunlu feili sifət
3. Gələcək zaman məzmunlu feili sifət
- a. Bina görənləri heyretə salırdı.
- b. Bu məhsulların saxlanma müddəti artıq bitmişdir.
- c. İnanın ki, danışdıqlarım həqiqətdir.
- d. Hələ deyiləsi çox sözüm qalıb.
- e. Yaxında həmin binalar söküləcək.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Avtomobilin icadı

Avtomobil barədə ilk fikir XV əsrdə yaşamış Leonardo da Vinçi və XVII yüzilliyin dahisi İsaak Nyuton tərəfindən irəli sürülmüşdür.

İki böyük alimin bu sahədə davamçısı sayılan fransız Nikolas Cozef 1769-cu ildə ilk avtomobilləri icad etmişdir. Həmin avtomobillər buxarla işləyirdi və hamısı qara rəngdə idi. Bu avtomobillər hərbi avandanlıqları dartmaq üçün istifadə edilirdi. Bu icaddan bəhrələnən Amadey Bolle 1875-ci ildə həmin sistemlə işləyən avtomobillə Parislə La-Manş arasındakı məsafəni 18 saata qət etdi. Bu, texnika aləmində böyük

sensasiya idi və dünya alimlərinin diqqətini avtomobil sənayesinə yönəltdi. Hələ 1859-cu ildə fransız mühəndis Etyen Lenor avtomobillər üçün nəzərdə tutulmuş yeni tipli mühərrik hazırlamışdı və bu hadisədən sonra onun alman həmkarı Klerk Nikolas həmin mühərriki təkmilləşdirərək prinsipə onu bugünkü formaya saldı, beləcə avtomobil sənayesinə yenidən can verdi. 1886-cı ildə alman mühəndisi Daymlerin böyük zəhməti bahasına ilk daxiliyanma mühərrikli avtomobil icad ediləndən sonra bu işdə böyük *perspektivlər* görən alman milyoneri Eminel qızı Mercedesin şərəfinə yeni "özü yeriyən" sifariş verdi. Həmin avtomobillərin sürəti 13 km/saatdan artıq deyildi. Az sonra həmin firmanın dahilərindən biri olan Bensin sayəsində (1909) həmin sürət 102 km/saata çatdı.

28. Mətnə tünd-qara hərflərlə verilmiş sözlərin mənasını cədvəldə qeyd edin.

Sözlər	Leksik mənası

29. Mətnə əsasən cədvəli tamamlayın.

Səbəb	Nəticə
1.	2. Alimlərin diqqəti avtomobil sənayesinə yönəldi.
3. İlk daxiliyanma mühərrikli avtomobil icad edilir.	4.

30. Altından xətt çəkilmiş frazeoloji birləşməni mətndən kənar mənada cümlədə işlədin.

Blok

31. Q
dövr
A) X
B) Pa
C) St
D) Pl
burax
E) H

32. 19
A) M
edilm
B) Kə
satın
C) Ə
kənd
D) İc
hüqu
E) Pa
əvəzi

33. D
A) H
B) Tü
C) Sa
D) Y
E) "F
verm

34. U
A) A
Qara
B) Q
- Hi
C) S
Qızı
D) T
qurr
E) S
məri
ilə

TARİX

31. Qədim Romada respublika və imperiya dövrü üçün oxşar cəhət:

- A) Xristian dininin dövlət dini olması
- B) Partiya ilə müharibənin baş verməsi
- C) Strateq tərəfindən idarə edilməsi
- D) Plebeylərin dövlətin siyasi işlərinə buraxılmaması
- E) Hunlarla mübarizə aparması

32. 1912-ci il aqrar qanununa aid deyil:

- A) Müvəqqəti mükəlləfiyyətliliyin ləğv edilməsi
- B) Kəndlilərin pay torpağını məcburi surətdə satın alması
- C) Əkinçilik üçün yararsız torpaqların kəndlilərin mülkiyyətinə pulsuz keçməsi
- D) İcma torpaqlarında nəqli istifadə hüququnun verilməsi
- E) Pay torpaqlarında salınmış bağ yerlərinin əvəzində pul ödənilməməsi

33. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Hindistana dəniz yolunun kəşf edilməsi
- B) Tüdörlər sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
- C) Saratoqa döyüşünün baş verməsi
- D) Yüzillik müharibənin başlanması
- E) "Prayd təmizləməsi" adlı hadisənin baş verməsi

34. Uyğunluq pozulmuşdur:

- A) Alaşkerd döyüşündə məğlub oldu – Qaraqoyunlular
- B) Qızıl Ordu dövləti ilə mübarizə aparmışdı – Hülakülər
- C) Samur döyüşündə məğlub oldu – Qızılbaşlar
- D) Teymurilər ilə diplomatik əlaqə qurmuşdu – Dərbəndilər sülaləsi
- E) Səfəvi-Osmanlı müharibəsinin birinci mərhələsi başa çatdı – Amasiya müqaviləsi ilə

35. "Qeyrat" partiyasına aid olanları müəyyən edin.

- 1. Şimali Azərbaycanda yaranan ilk milli partiya idi.
- 2. Əsas məqsədi xalqımızı erməni terrorundan müdafiə etmək idi.
- 3. Azərbaycana muxtariyyət verilməsi tələbini irəli sürən ilk siyasi təşkilat idi.
- 4. Yaradıcısı Əhməd bəy Ağayev olmuşdu.

A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

36. Verilən əlamətlər aiddir:

- 1. Cizyə vergisi ləğv edilmişdi.
- 2. Səfəvi və Osmanlı dövləti ilə diplomatik əlaqələr qurmuşdu.

A) Qızıl Ordu dövlətinə B) Səlcuq dövlətinə
C) Böyük Moğol dövlətinə
D) Dehli sultanlığına E) Teymuri dövlətinə

37. Səbəb-nəticə əlaqəsi pozulmuşdur:

	Səbəb	Nəticə
A)	Şirvanşahlar dövlətinin yaranması	Qədim dövlətçilik ənənəsinin bərpa edilməsi
B)	Muş döyüşündə məğlubiyyət	Qaraqoyunlu dövlətinin tənəzzülünün sürətlənməsi
C)	Hülakülər dövlətinin tənəzzülü və parçalanması	Şəki hakimliyinin daxili müstəqillik əldə etməsi
D)	Şəhur döyüşünün baş verməsi	Ağqoyunluların tamamilə süqut etməsi
E)	Qaraqoyunlularla Ərdəbil hakimliyi arasında münasibətlərin pisləşməsi	Ərdəbil hakimliyinin Ağqoyunlularla yaxınlaşması

38. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

- 1. Şimali Amerikada ilk ingilis koloniyasının yaranması
- 2. Böyük Moğol dövlətinin yaranması
- 3. İngiltərədə respublikanın yaranması

A) 1, 2, 3 B) 1, 3, 2 C) 2, 1, 3
D) 3, 2, 1 E) 2, 3, 1

Blok III

39. Daha əvvəl baş vermişdir:

- A) Cəlairilər dövlətinin yaranması
- B) Əlinca qalasının Teymurilər tərəfindən tutulması
- C) Əbhər müqaviləsinin imzalanması
- D) Sərdud döyüşündə Qaraqoyunluların qalib gəlməsi
- E) Şirvan bəylərbəyliyi yaranması

40. Ərəb dövlətinin qalib gəldiyi döyüş:

- A) Puatye
- B) Savalan
- C) Bədr
- D) II Həşdadsər
- E) Talas

41. XVI əsrin əvvəlində Osmanlı dövləti tərəfindən məğlub edilən dövlət:

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

42. III Dövlət

Dumasına aid *olmayan* xüsusiyyətlər:

- 1. Məmməd Yusif Cəfərov deputat seçilmişdi.
 - 2. İrticaçı seçki qanunu əsasında seçki keçirilmişdi.
 - 3. Xəlil bəy Xasməmmədov deputat seçilmişdi.
 - 4. Birinci Rus inqilabı illərində seçkilər keçirilmişdi.
- A) 1, 2 B) 3, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 1, 3

43. XVI əsrə aid hadisələri müəyyən edin.

- 1. Reformasiya hərəkətinin başlanması
 - 2. Valua sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
 - 3. Ordubad şəhərinin vergilərdən azad edilməsi
 - 4. Buğurd qalası yaxınlığında döyüşdə Osmanlıların məğlub olması
- A) 1, 2 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

44. Atropatena mədəniyyətinə Yunan mədəniyyətinin təsirini göstərir:

- 1. Tikinti materialı kimi kirəmitdən istifadə edilməsi
- 2. Həsənlidə tapılmış qızıl cam üzərində dini təsvirlər

3. Kerifto adlı yerdə qayada oyulmuş möhtəşəm memarlıq abidəsi

4. Şəkinin Böyük Dəhnə kəndində üzərində yunan yazısı olan daş kitabə

- A) 3, 4 B) 2, 4 C) 1, 3 D) 1, 2 E) 2, 3

45. Məntiqi ardıcılığı tamamlayan fikri seçin.

- 1. Makedoniya imperiyasının parçalanması
- 2. Azərbaycanda Atropatena və Albaniya dövlətlərinin yaranması
- 3. ...
- A) Azərbaycanda ilk mərkəzləşmiş dövlətin yaranması
- B) Azərbaycanın Əhəməni imperiyasının hakimiyyəti altına düşməsi
- C) Slavyanların Azərbaycana hücumlarının başlanması
- D) Azərbaycanda vahid Türk xalqının yaranmağa başlaması
- E) Azərbaycanda mərzbanlıq sisteminin yaranması

46. Qazan xanın keçirdiyi vergi islahatı nəticəsində:

- 1. İqta torpaqlarının alınıb-satılmasına qadağa qoyuldu.
 - 2. Alqı-satqı işləri qaydaya salındı.
 - 3. Vilayət hakimlərinin vergi toplanması qadağan edildi.
 - 4. Qeyri-qanuni vergilərin toplanması qadağan edildi.
- A) 3, 4 B) 1, 2 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 1, 4

47. Verilənlər aiddir:

- 1. Avropada katolik kilsəsinin nüfuzu sarsıldı.
- 2. Aralıq dənizində ticarət daha da canlandı.
- A) Böyük Coğrafi kəşflərə
- B) "Xalqların böyük köçü"nə
- C) Reformasiya hərəkətinə
- D) Səlib yürüşlərinə
- E) Rekonkista hərəkətinə

48. Uyğunluğu müəyyən edin.

Cənubi Azərbaycanı:

1. "qapı pulu" 2. xırdamalıq 3. "baş pulu"

a. Torpaqsız kəndlilər idi.

b. Ortaqdan istifadəyə görə alınan vergi idi.

c. Məldarlardan heyvanların sayına görə

alınır.

d. Dövlətə məxsus torpaq idi.

e. Kəndlilərin və ya kiçik mülkədarların

əlinə olan cüzi torpaq payları idi.

A) 1 - a; 2 - c; 3 - d B) 1 - b; 2 - e; 3 - c

C) 1 - c; 2 - a; 3 - b D) 1 - d; 2 - e; 3 - c

E) 1 - e; 2 - b; 3 - a

49. Verilmiş cədvəldə kalvinizmin geniş yayıldığı adı buraxılmış dövləti müəyyən edin.

Fransa	?	Niderland
--------	---	-----------

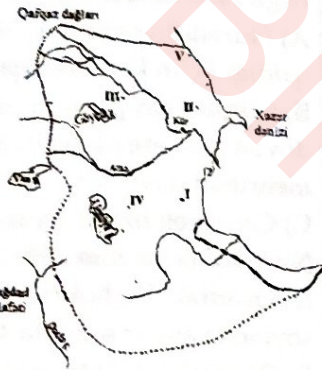
A) İngiltərə
D) İsveçrə

B) İtaliya
E) Polşa

C) Almaniya

50. "Əlişah məscidi" sonralar Ərk qalası kimi tanınan memarlıq abidəsinin yerləşdiyi şəhəri müəyyən edin.

A) I B) II C) III
D) IV E) V

51. Sənətkar və tacirlərdən *tamğa* vergisi *alınmırdı*:

A) Hülakülərdə B) Qaraqoyunlularda
C) Səlcuqlarda D) Ağqoyunlularda
E) Səfəvilərdə

52. XIX əsrin 70-ci illəri mədəniyyətinə aid olanları müəyyən edin.

1. Qori müəllimlər seminariyasının Azərbaycan şöbəsinin fəaliyyətə başlaması
2. Bakıda ilk teatr binasının tikilməsi
3. "Kəşkül" qəzetinin nəşrinə başlanılması
4. Azərbaycanda milli teatrın əsasının qoyulması

A) 1, 2 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

53. İngiltərədə "Prayd təmizləməsi" adlanan hadisəyə aiddir.

1. XVII əsrin 40-cı illərində baş verib.

2. Parlamentli monarxiya quruluşu bərqərar oldu.

3. Kral əleyhidarları parlamentdə üstünlük qazandılar.

4. Uzunmüddətli parlamentə son qoyuldu.

54. Erkan orta əsrlər dövrü üçün xarakterik *deyil*:

1. Fransada ilk dəfə Baş Ştatların çağırılması

2. Almaniya, Fransa və İtaliya krallıqlarının yaranması

3. İlk Dünya səyahətinin başlaması

4. Xidmət müqabilində *cagir* adlanan şərti torpaqların paylanması

5. Feodal nərdivanının mövcud olması

55. Malatya, Niyazabad və Sınıq körpü döyüşləri üçün oxşar cəhətlər:

1. XVI əsrin ikinci yarısında baş vermələri

2. Səfəvilərin qalib gəlməsi

3. Türk dövlətləri arasında olması

4. Osmanlıların məğlub olması

5. Ağqoyunluların iştirak etməsi

56. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. ABŞ-da Konstitusiyanın qəbul edilməsi

2. Böyük Britaniyanın yaranması

3. Auqusburq müqaviləsinin imzalanması

4. "Al və Ağ qızılgül müharibəsi"nin başlaması

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Hüseyn xan Naxçıvanski

2. İbrahim ağa Vəkilov

a. İlk azərbaycanlı hərbi təyyarəçi idi.

b. Döyüş xəritələrinin hazırlanmasında

iştirak edən hərbi topoqraf idi.

c. "Lodz əməliyyatı"nda uğur qazanmışdı.

d. Rusiya imperatorunun yavəri təyin

olunmuşdu.

e. Əlahiddə Süvari Korpusuna komandanlıq etmişdi.

Sizə təqdim olunmuş mənbəni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60-cu tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Trabzon məsələsi Ağqoyunlu – Osmanlı münasibətlərini daha da kəskinləşdirdi. Öz müttəfiqini müdafiə etmək məqsədilə Qoyluhisarda Osmanlıların ön dəstələri ilə döyüşə girən Həsən bəy Bayandur qalib gəlsə də, yaranmış şəraiti düzgün qiymətləndirərək barışığa gəlmək qərarı verdi. Uzun Həsən anasını-müdrək və uzaqqörən qadın olan Sara Xatunu danışıqlar üçün II Mehmetin düşərgəsinə göndərdi. O zaman Sara Xatun Şərqdə və Avropa ölkələrində tanınan yeganə diplomatik qadın idi. Sara Xatun diplomatik yolla Trabzon məsələsini həll edə bilmədi. Osmanlılar hücum edərək Trabzon imperiyasını süquta uğratdılar.

58. Mətnə adı çəkilən döyüşün baş verdiyi ili qeyd edin.

59. Tarixi biliklərinizə əsaslanaraq Sara Xatunun II Mehmetlə görüş zamanı həll etməli olduğu iki məsələni qeyd edin.

60. Trabzon imperiyasının süqutunun Ağqoyunlular üçün nəticələri nə oldu?

ƏDƏBİYYAT

61. C.Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsərindəki Gülbahar obrazı ilə bağlı yanlış fikri seçin.

- A) Təhsil aldığı ölkələrin mədəniyyətini daşıyan qardaşlarına onların kitablarını yandırmaqla etirazını bildirir.
- B) Ailə qurmaq məsələsində anası ilə fikirləri üst-üstə düşür.
- C) Ailədə birliyin olmaması, Gülbaharı narahat edir.
- D) Gülbahar qardaşlarının yanlış yolda olduğunu anlayır.
- E) Gülbahar və onun gələcək taleyinin təmsalında Vətənin taleyinin necə olacağı məsələsi bədii şəkildə əks olunmuşdur.

62. S.S.Axundovun "Nurəddin" hekayəsi ilə bağlı səhv fikri müəyyən edin.

- A) Nurəddin ölüm təhlükəsi qarşısında qaldığı üçün kənddən qaçmağa məcbur olur.
- B) Gülpəri qəyyumluq qazanmaqla var-dövlət əldə etmək üçün Nurəddinə mehriban davranır.
- C) Cənnətəli özü ehtiyac icində olduğu halda Nurəddinə yardım etmək istəyir.
- D) Əsərdəki başlıca fikir Rəhimin dilindən söylənen atalar sözü ilə səsləşir.
- E) Əmiraslan Gülpərini ürəkdən sevdii üçün gec də olsa, onunla ailə həyatı qurmağa, Nurəddini öz övladı kimi qəbul etməyə razılaşır.

63. "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərindəki Rüstəm bəyə aid fikirlərdən hansı doğru deyil?

- A) Əsərin əvvəlindəki monoloqu ilə kimliyini oxucuya tanıtdırır.
- B) Köhnəliyi təmsil edir, mühafizəkar və qəddardır.
- C) Qızını oxutması, nöqərlərinə münasibəti, övladlarına məhəbbəti müsbət cəhətləridir.
- D) Övladlarını mənamlik hisslərinə qurban versə də, səhvlərini görüb anlamır.
- E) Müəllif onun simasında köhnəliyin faciəsini əks etdirmişdir.

Blok III

64. S.Ə.Şirvani yaradıcılığı ilə bağlı **yanlış** fikirdir:

- A) Rüsvətخور məmurlar, soyğunçu rus hakimləri onun satira hədəflərindən idi.
- B) "Rəbiül-əttal" kitabında vətəna məhəbbət, doğma yurda, soykökünə bağlılıq hissinin ifadəsi də mühüm yer tutur.
- C) Öyüd və nəsihətlərini ifadə edən şeirlərdə şair gənclərə elm və sənət öyrənməyi tövsiyə edir.
- D) Məhəbbət şeirlərindəki aşiq obrazı əfəşlikdə klassik ədəbiyyatımızdakı aşiq obrazlarından daha zəif görünür.
- E) Mənzum hekayə və təmsillərində allegoriyadan istifadə etmişdir.

65. Aşiq Ələsgərin əsərlərinin mövzusu ilə bağlı **yanlış** fikir hansıdır?

- A) El gözəllərinin zahiri və daxili xüsusiyyətlərinin tərfi
- B) Aşiqin sevgi yolunda qarşılaşdığı çətinliklərin ifadəsi
- C) Cəmiyyətdəki nöqsanların bədii gülüş vasitəsilə tənqidi
- D) Əxlaqi-tərbiyəvi məzmunlu nəsihətlərin əksi
- E) Təbiətin gözəlliyi ilə birgə, aşiqin vətənpərvərlik hisslərinin tərənnümü

66. C.Məmmədquluzadənin hekayələri sırasında verilə **bilməz**:

- 1. "İranda hürrriyyət" 2. "Qiyamət" 3. "Din məsələsi"
- 4. "Missionerlər" 5. "Sirkə" 6. "Qəza müxbiri"
- A) 3, 4 B) 1, 2 C) 2, 3 D) 4, 5 E) 5, 6

67. "Aldanmış kəvəkib" (M.F.Axundzadə) əsərinin təhlili ilə bağlı **səhv** fikri seçin.

- A) Yusif Sərrac obrazı və onun həyata keçirmək istədiyi islahatlar XIX əsrin 50-ci illərində dövlət, onun idarə olunması ilə bağlı qənaətləri əks etdirir.
- B) Əsərdə mühafizəkar feodal cəmiyyətinin, dövlətin ədalətsiz idarə edilməsinin ictimai eyibləri Şah Abbas və Yusif Sərracın simasında ifşa edilir.
- C) Müəllif problemlərin həllini verməklə öz maarifçi görüşlərini əks etdirmişdir.
- D) Əsərin mövzusu İsgəndər bəy Münşinin "Tarixi-ələmarayi-Abbasi" əsərindən götürülmüşdür.
- E) Şah Abbas və Yusif şah xalqa münasibətlərinə görə bir-birindən kəskin şəkildə fərqlənirlər.

68. XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatına aid fikirlərdən biri **yanlışdır**:

- A) Dramatik növün – komediya və dram janrlarının əsası qoyuldu.
- B) Azərbaycan ədəbiyyatında roman və faciə janrlarının ilk nümunələri yarandı.
- C) Ədəbiyyatımızda yeni tipli bədii nəsrin – povest janrının əsası qoyuldu.
- D) Q.Zakir, B.Şakir, M.B.Nadim kimi sənətkarlar şeirlərində cəmiyyətdə baş verən nöqsanlara kəskin satirik münasibət göstərirdilər.
- E) A.Bakıxanovun "Mişkatül-ənvər", "Kitabi-Əsgəriyyə" adlı nəsr əsərləri meydana gəldi.

69. Uyğunluğu müəyyən edin.

- 1. Epitet 2. Təşbeh 3. Metafora
- a. Xəzan göz vuranda saralır bağlar,
Üzü gülməyənin ürəyi ağlar. (T.Həmid)
- b. Laçının var, lərlənin var,
Çoxlu şirin dastanun var. (Ə.Cavad)
- c. Bir gözələ dönüb baxdım,
Gün vurdu, əridim-axdım. (N.Həsənzadə)
- d. Ürək bulud kimi boşalırsa da
Demək bulud kimi təzədən dolur.
- A) 1 – b, c; 2 – d; 3 – a B) 1 – c; 2 – e; 3 – b
- C) 1 – a; 2 – b, c; 3 – e D) 1 – d; 2 – e; 3 – a
- E) 1 – b; 2 – d; 3 – a, c

70. M.F.Axundzadənin "Hekayəti-müsyə Jordan və dərviş Məstəli şah" əsərindəki obrazlarla bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

- A) Şəhrəbanu və Şərəfnisə avam olsalar da, səmimi və xeyirxahdırlar.
- B) Müsyə Jordan yenilik və maarif idealının təmsilçisidir.
- C) Məstəli şah satirik obrazdır.
- D) Hətəmxan ağa Şahbazın dil öyrənməsinin, təhsil almasının əleyhinə olan mülkədar obrazıdır.
- E) Şahbaz bəy böyük gələcəyi olan maarifçi ziyahları təmsil edir.

71. Nümunədə hansı bədii təsvir vasitələri işlənmişdir?

- Əsl məhəbbət ki, böyük hiünərdir,
Coşar iimman kimi təzə arzular.
Mənəm dalğalarım xatirələrdir,
Orda tufan da var, burulğan da var. (N.Xəzri)
- A) metonimiya, epitet B) metafora, epitet
- C) təşbeh, metafora D) epitet, simvol
- E) metonimiya, təşbeh

Blok III

72. Hansı bənd S.Ə.Şirvaninin "Qafqaz müsəlmanlarına xitab" şeirinin ideyası ilə daha çox səsləşir?

- A) El gücü, sel gücü.
- B) İş insanın cəvharidir.
- C) Elmsiz adam əlində چراغ gözdirən kora bənzər.
- D) El bir olsa, dağ oynadar yerindən, Söz bir olsa, zərbi kərən sındırar.
- E) İstəyirsən bal-çörək, al əlinə bel-kürək.

73. Ə. Haqverdiyevin "Bomba" əsərinə aid verilmiş cədvələ əsasən doğru fikirləri müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
a. Arvadı Kərbəlayi Zalla söhbətində işdən ayrılmağı təklif edir.	1. Kərbəlayi Zal bikef olur.
b. Pristav Kərbəlayi Zala yaxşı işləmədiyini nöqsan tutur.	
c. Kərbəlayi Zal neçə müddət idi ki, işdən çıxmaq istəyirdi.	
2. Kərbəlayi Zal Feyzullanın gətirdiyi çuvallarda bomba olduğundan şübhələnir.	d. Asayiş keşikçiləri Feyzullanın evini yoxlamağa gəlirlər. e. Pristav Kərbəlayi Zalı mükafatlandırır.

- A) 1 – b; 2 – d B) 1 – a; 2 – e C) 1 – a; 2 – d
D) 1 – c; 2 – d E) 1 – b; 2 – e

74. Hansı bənddə Sərdar Zaman xanın ("Aldanmış kəvəkib") sadaladığı "şücaət"lər doğru verilmişdir?

- 1. Yolları və körpüləri dağıtmaq, kəndləri yandırmaq
 - 2. Əhalinin şücaəti qəbul etməyən təbəqəsinə təzyiqlər etmək
 - 3. Camaatdan mal-qaranı yığmaq və əkin yerlərini xarab etmək
 - 4. Münəccimbaşından intiqam almaq
 - 5. Ətrafına adam toplayıb Yusif şahə qarşı qiyama başlamaq
- A) 2, 4, 5 B) 1, 4 C) 1, 3, 5 D) 1, 3 E) 2, 3

75. "Kitabi-Dədə Qorqud" eposundan götürülmüş bu misraların aid olduğu obraz haqqında doğru fikri müəyyən edin.
"Hanı dediyim bəy əranlar,
Dünya mənim deyənlər.
Əcal aldı, yer gizlədi, –

Fanı dünya kima qaldı?..."

- A) Oğuz elinin sərkərdəsidir, qaçanı qovmur, aman diləyəni öldürmür.
- B) "Boş-boş danışma, itim kafir", – deyərək ona təklif olunan bəyliyi rədd edir.
- C) Anasının ölümünə razı olur, amma atasının namusunun tapdalanmasına razı olmur.
- D) Elçilik edir, əranlara ad verir, oğuznaməni düzüb-qoşur.
- E) Təpəgözü – mifik düşməni öldürdüyü üçün Dədə Qorqud ona ad verir.

76. M. Hadinin "Türkün nəğməsi" şeiri haqqında yanlış fikri müəyyən edin.

- A) Birinci Dünya müharibəsi dövründə yazılmışdır.
- B) Şeirdə ağır itkilərdən doğan kədər hissindən çox, azadlıq uğrunda mübarizə əzmi əks olunmuşdur.
- C) Əruz vəzninin həzəc bəhrində yazılmışdır.
- D) Şeirdə qan ilə qazanılmış zəfərin itirilməyəcəyi fikri də aşılır.
- E) Şair vətən həsrətini, qurbət sıxıntısından doğan kədərini qələmə almışdır.

77. Folklorun epik növü haqqında yanlış fikirdir:

- A) Lətifələrdə yumorla yanaşı satira, sarkazm da mühüm yer tutur.
- B) Nağıllar mövzu və məzmun baxımından, əsasən, üç yerə bölünür.
- C) Rəvayətlərdə tarixən baş vermiş hansısa hadisə əks olunur.
- D) Əfsanələrdə cəmiyyətdə olan nöqsanlar, çatışmazlıqlar göstərilir.
- E) Atalar sözləri və məsəllər ibrətli məzmunla malik yığcam ifadələrdir.

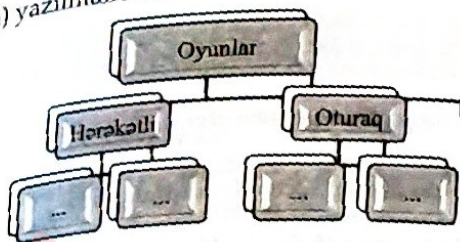
78. Verilmiş fikirlər arasında müqayisə cədvəlindəki uyğunsuzluğu müəyyən edin.

"Əkinçi"	"Neylərdin, İlahi?"
1. Əruz vəznində yazılmışdır.	3. Tipi öz dili ilə ifşa üsulundan istifadə edilmişdir.
2. Şeir vahidi bənddir.	4. Bədii suallardan uğurlu istifadə əsərin təsir gücünü artırmışdır.
5. Həzəc bəhrində yazılmışdır.	6. Misralar maraqlı dialoqlar üzərində qurulmuşdur.

- A) 5, 6 B) 1, 2, 4 C) 1, 3, 6 D) 1, 4 E) 3, 5

Blok III

79. Sxemdəki boşluqlara ardıcılıqla (soldan sağa) yazılmalıdır:

- A) "Lal dinməz", "Dəsmalı ver" – "Əl üstə kimin əli", "Dəyirman"
 B) "Dəsmalı ver", "Xəndəyədüşmə" – "Lal dinməz", "Uçdu-uçdu"
 C) "Əl üstə kimin əli", "Uçdu-uçdu" – "Dəsmalı ver", "Dəyirman"
 D) "Dəyirman", "Dəsmalı ver" – "Lal dinməz", "Xəndəyədüşmə"
 E) "Dəsmalı ver", "Uçdu-uçdu" – "Əl üstə kimin əli", "Lal dinməz"

80. XIII-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərdən biri **yanlışdır**:

- A) Ana dilində əruz vəzninin janrı yaranır..
 B) Ana dilində yaranan ədəbiyyat nümunələri çoxalmağa başlayır.
 C) Ana dilində ilk epik poeziya örnəyi olan "Dastani-Əhməd Hərami" poemasının müəllifi məlum deyil.
 D) Bu dövr Türk dünyasının poeziya zirvəsini Məhəmməd Füzuli fəth etmişdir.
 E) Füzuli ədəb məktəbinin davamçıları ədəbiyyatımızın yüksəlməsində rol oynamışdır.

81. Nümunədə hansı sintaktik fiqur işlənmişdir?

Ağzın kiçik bir püstədir,

Nə buyursan, göz üstədir. (S.Vurğun)

- A) təşbeh B) metafora C) litota
 D) epitet E) təkrir

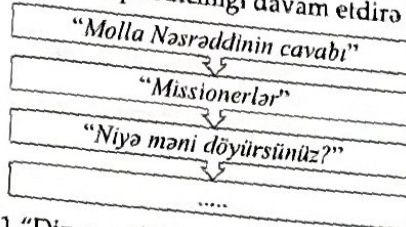
82. Verilən xüsusiyyətlər kompozisiyanın bu ünsürünə aiddir:

* Süjet xəttinin bütün mərhələlərində istifadə olunabilir.

* Şəxsə və yaxud hadisəyə münasibəti əks etdirir.

- A) lirik ricət B) epiloq C) proloq
 D) ekspozisiya E) epiqraf

83. Məntiqi ardıcılığı davam etdirə **bilməz**:

1. "Din məsələsi" 2. "Baş"
 3. "Dəli yığıncağı" 4. "Qəbirdən məktub"
 5. "Sizi deyib gəlmişəm" 6. "Ölülər"

84. Nöqtələrin yerinə hansı fikir yazılsa, **yanlış** olar?

"Şifahi xalq ədəbiyyatının epik növünə aid olan dastanlarda ..."

1. nağıllardan fərqli olaraq, mifik obrazlara rast gəlmək olmur
 2. epik təhkiyə ilə lirik təqdimat sintezdə olur
 3. nəzm hissəsi əsasən qoşma və gəraylılardan ibarət olur
 4. baş qəhrəman həmişə rəqiblərinə qalib gəlir
 5. nəslə nəzm bir-birini əvəz edir

85. N.Vəzirovla bağlı doğru fikirləri seçin.

1. Maarifçi sənətkardır.
 2. Bədii yaradıcılığa XX əsrin 70-ci illərində başlamışdır.
 3. Ədəbiyyatımızda monoloq və dialoqlardan istifadə edən ilk sənətkardır.
 4. "Müsiəti-Fəxrəddin" əsərindən sonra yaradıcılığında mövzuca dəyişiklik baş verdi.
 5. "Pul düşkünlü Hacı Fərəc" neft mövzusunda yazılan ilk əsərlərdəndir.

Blok III

86. Cədvələ əsasən "Anamın kitabı" əsərindəki obrazlarla bağlı düzgün fikirləri müəyyən edin.

Rüstəm bəy	1. Qardaşlarından fərqli olaraq, ailənin, ana və bacısının taleyi onu dərindən düşündürür. 2. Anasının narahatlığına, onun Gülbaharla bağlı fikirlərinə qarşı biganədir.
Mirzə Məhəmmədali	3. Lüğətə yazılacaq sözün izahı ilə bağlı fikrini bildirir. 4. Onun fikrinə görə, Gülbahar öz istədiyi adamla ailə qurmalıdır.
Səməd Vahid	5. Qardaşları ilə müqayisədə daha demokratik düşüncəyə malik biridir. 6. "Faust" əsərindən bir hissə onun dilindən söylənir.

87. S.S.Axundovun "Nurəddin" hekayəsinə əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

1. Bahar
2. Gülpəri
- a. Xeyirxahdır, qayğı ilə yanaşmağı bacırır.
- b. Öz səhvlərinə görə çətin duruma düşür.
- c. İmamverdi ilə ziddiyyət təşkil edən obrazdır.
- d. Qulluqçu olsa da, ailənin bir üzvü kimi təqdim edilir.
- e. Pislik etsə də, sonda bağışlanır.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 88-90 sayılı tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin.

Quşların padşahı

Bir gün insan oğlu fikirləşir ki, hər şeyin padşahı, böyüyü var. Quşların da gərək padşahı olsun. Bütün quşları yığıb deyir ki, hansınız daha yuxarı qalxsanız, onu padşah qoyacağam. Quşlar razı olur. Hamısı qanadlanır, var gücləri ilə yuxarı uçurlar, ancaq qartal hamısından hündürə uçar. Bu dəmdə insan oğlu görür ki, qartalın tükləri arasından cırt-cırt quşu çıxdı, lap yuxarı uçdu. Bunu quşlar da gördü, pərt oldular ki, bundan bizə padşah çıxmaz.

İnsan oğlu cırt-cırt quşuna deyir ki, düzdür, sən lap yuxarı uçdun, ancaq kələyində. Ona görə gərək sənə bir iş də tapşırım. Onu da eləsən, səni padşah

qoyacağam. Get mənə elə bir çöp gətir ki, nə ağ olsun, nə də düz.

Deyillər ki, cırt-cırt quşu o vaxtdan hamıya kolluqda gəzir, həmin çöpu axtarır, ancaq tapıb bilmir.

Qartal isə quşların padşahı olur.

88. Mətnə əsasən cədvəli tamamlayın.

Bədii təsvir və ifadə vasitəsinin adı	Mətnə həmin vasitəni işləndiyi nümunə
Metafora	
İnversiya	

89. Mətnə aid klasteri tamamlayın.

Cırt-cırt quşu	Padşah seçilmək üçün hiyləyə əl atır
----------------	--------------------------------------

90. Mətnlərin aid olduqları ədəbi növlərin xüsusiyyətləri əsasında cədvəli doldurun.

Kaş ki...

Nələr, nələr yada düşdü,
Xatirələr oda düşdü.
O günlərdən qalbmıza
Qorxulu bir səda düşdü.
Görmürüydüm kaş ki səni.

Bahar gəldi qış evinə,
Bu köçəri quş evinə.
O paxt nəşi bəmə kimi
Yıldırımın daş evinə
Hörmürüydüm kaş ki səni.

Külə dönmüş od-ocaqsan,
Bəlkə belə qalacaqsan.
Onda uşaq deyildim ki,
Bilirdim ki solacaqsan,
Dərmürüydüm kaş ki səni.

Hicran gəldi sənə-sənə,
Günlər ötdü sənə-sənə.
Bir güldə saxlayaydım,
Öz əlimlə özgəsinə
Vermürüydüm kaş ki səni... (N.Kasmanlı)

Quşların padşahı	
Kaş ki...	

SINAQ - 8

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Birinin yazılışı *səlvədir*:

- A) kinematoqraf B) silindr C) repititor
D) peçenye E) rayiha

2. Nümunədə *işlənməmişdir*:

Hərət bir an mənə tərək eləmədi,
Yaz mənə saçına zər ələmədi.
Sənəmə allərin su çiləmədi,
Bela görməyəydi mənə kaş, dünya.
(M.Gülün)

- A) təsirlik halda olan isim
B) zərfi əvəz etmiş əvəzlik
C) düzəltmə feil
D) mürəkkəb zərf
E) müəyyən yiyəlik halda olan isim

3. Uyğunsuzluğu müəyyən edin.

A)	El üçün ağlayan iki gözdən olar – ümumi şəxsi cümlə	Doğru
B)	Xəbəri eşidən nəmənin dişi bağırsağını kəsirdi – müəyyən şəxsi cümlə	Yanlış
C)	Həmin gün sonbeşiyinin ad günü idi – şəxssiz cümlə	Doğru
D)	Sonarı elə bil ovsunlamışdılar – qeyri-müəyyən şəxsi cümlə	Doğru
E)	Bu xəstəlikdən qorunmaq üçün gərək gigiyena qaydalarına ciddi riayət edəsən – müəyyən şəxsi cümlə	Yanlış

4. Birini cümlənin məqsəd və intonasiyasına görə iki fərqli növündə düşünmək olar:

- A) Sən bu ömrü boş-boşuna yaşadı.
B) Qayıq suda yavaş-yavaş batırdı.
C) Bunun səsi bir azdan çıxar.
D) Babamın sözü hər yerdə keçirdi.
E) Bir gün də artıq işlədin.

5. Verilmiş cümlədə üzərində hansı rəqəm yazılmış sözün deyilişi və yazılışı arasında daha çox fərq var?

- 1 2 3
Haqqı hər zaman müdafiə et, anlayan olmasa belə,
4 5
vicdanına hesab verməkdən xilas olarsan. (H. Uels)
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

6. Həmcins üzvlərdə ixtisar oluna *bilməz*:

- A) feilin şəkil şəkilçiləri
B) şəxs sonluqları
C) hal şəkilçiləri
D) mənsubiyyət şəkilçiləri
E) idi, imiş, isə hissəcikləri

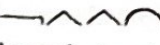
7. Xəbəri aşağıdakı hansı sözlə ifadə olunan cümlə müəyyən şəxsi cümlə yaradır?

- A) ağı başına gəldi B) əhatə olundu
C) əməl edilir D) toyudur
E) diqqət yetiriləcək

8. Həm sadə, həm də düzəltmə zərfin işləndiyi cümlələri müəyyən edin.

1. Həyatdəki su quyusunun üstünü möhkəm bağlamışdılar.
2. İnişil bura köçəndə ətrafda bir dənə də olsun ağac yox idi.
3. Hələlik ədəbi aləmdə onu az tanıyırdılar.
4. Gözlərini köynəyinin qolu ilə silərək cəld ayağa qalxdı.
5. Türkcə səlis danışan uşaq hamıda maraq oyatmışdı.

- A) 1, 4 B) 3, 5 C) 1, 3 D) 2, 5 E) 2, 4

9. Əsas tərəfi sxemina uyğun olan birləşmələri seçin.

1. düşmənləri qorxudanda
2. uşağın qısqanclığı
3. dünyada tanıtdırmaq
4. cavabların uyğunsuzluğu
5. idmançıları yarıqdıran

- A) 1, 5 B) 3, 4 C) 2, 3
D) 1, 4 E) 2, 5

Blok III

10. Cümlələrdən biri _____
sxemina uyğun deyil:

- A) Buralar əvvəlki kimi deyil.
- B) Sən də mi dostu dar gündə qoyub qaçanlardansan?
- C) Bugünkü gəlir-çıxarı hesablamaq mənim öhdəmdə idi.
- D) Həyatın ən gözəl cəhəti insanın özünü tanımasıdır. (L.Tolstoy)
- E) Planlaşdırdığı işlərin çoxu təxirə salındı.

11. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Zərfin zərflik rolunda çıxış etdiyi cümlədir.
 2. Təyinin söz birləşməsi ilə ifadə olunduğu cümlədir.
 3. Tərkibində suala cavab vermədən cümlə üzvü olan sözün işləndiyi cümlədir.
 - a. Xəbəri alan kimi yuxarını hazırlamağa başladıq.
 - b. Dil boğaza qoymayan uşaq, nəhayət, susdu.
 - c. Buralar indi cənnətə çevrilib.
 - d. Təmir etdiyiniz binaları niyə təhvil vermirsiniz?
 - e. Hamısı bizim seçdiyimiz suallardır.
- A) 1 - a, c; 2 - b, d; 3 - e
B) 1 - c; 2 - d; 3 - e C) 1 - c; 2 - e; 3 - d
D) 1 - a, c; 2 - b, e; 3 - d E) 1 - c; 2 - b; 3 - e

12. Hansı cümləni tərkibində həm söz birləşməsi olan, həm də söz birləşməsi olmayan cümlə kimi düşünmək olar?

- A) Dərstdən sonra uşaq evinə gedirdi.
- B) Ana balası ilə oturub dərdləşdi.
- C) Qızın qızıl saati yoxa çıxmışdı.
- D) Bayırda onları bir dəstə adam gözləyirdi.
- E) Otların arasında kirpi balası gördü.

13. "Yağlanardı" feili ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Həm isimdən, həm də feildən düzələn söz kimi düşünmək olar.
- B) Xəbər şəklində olan feildir.

- C) Feilin iki fərqli qrammatik məna növü hesab edilə bilər.
- D) Gələcək zamandadır.
- E) Həm bir, həm də iki qrammatik şəkilçisi olan söz kimi düşünülə bilər.

14. **Yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Uzlaşma əlaqəsi asılı tərəfin əsas tərəflə şəxsə və kəmiyyətə görə uyğunlaşmasıdır.
- B) Uzlaşma əlaqəsində mübtəda əsas tərəfdir.
- C) Mübtəda və xəbər arasında uzlaşmanın göstəricisi şəxs sonluqlarıdır.
- D) "İnsanların çoxu artıq piylənmədən əziyyət çəkir" cümləsində kəmiyyətə görə uzlaşma əlaqəsi gözlənilmişdir.
- E) "Bu atlar ilxının gözü idi" cümləsində mübtəda və xəbər arasında uzlaşma əlaqəsi yoxdur.

15. **Yanlış** fikri müəyyən edin.

Xitab	Ara sözlər
1. Sadə və mürəkkəb olur.	4. Söz, söz birləşməsi və cümlə şəklində ola bilər.
2. Həm ismi, həm də feili birləşmə ilə də ifadə edilə bilər.	5. Xüsusi intonasiya ilə cümlə üzvlərindən fərqləndirilir.
3. Məna və qrammatik cəhətdən cümlə üzvləri ilə bağlı deyil.	6. Cümlədəki yeri sabitdir.

- A) 1, 4 B) 2, 6 C) 2, 5 D) 3, 6 E) 1, 4

16. Cümlə üzvləri ilə bağlı **yanlış** fikirlərdir:

- A) Mübtəda isimlə, yaxud isimləşmiş sözlə ifadə olunan üzvü izah edən cümlə üzvüdür.
- B) İki fərqli cümlə üzvü eyni suala cavab verə bilər.
- C) Xəbər haqqında danışılanın hərəkət və əlamətini bildirir.
- D) Tərkibində təsirlik halda tamamlıq olan cümlə ismi xəbərlə ola bilməz.
- E) Bütün cümlə üzvlərinin içində suala cavab vermədən cümlə üzvü ola bilən sözlər vardır.

Blok III

17. *Onda* } sözləri üçün ortaq cəhət sayıla bilər.
həmişə
onlarla }

- A) Həm sadə, həm də düzəltmə söz kimi düşünülə bilər.
 B) Həm leksik şəkilçili, həm də tərkibində köməkçi nitq hissəsi olan söz kimi düşünmək olar.
 C) İki fərqli cümlə üzvü rolunda çıxış edə bilər.
 D) Həm şəxs əvəzliyi, həm də say kimi işləyə bilər.
 E) Həm zərf, həm də əvəzlik hesab edilə bilər.

18. Tərkibində həm ismi, həm də feili birləşmə işlənmiş cümlələri müəyyən edin.

1. On səkkizdə olan köhnə şəhidlər, Təzə şəhidləri basdı bağrına. (B.Vahabzadə)
 2. Nəğmətək səslənmiş dodaqlarında, Xəzrin əsrlik pıçıltıları. (H.Hüseynzadə)
 3. Sən getdin yığışib köçəndə bahar, Gecələr uzanıb həsrətin kimi. (F.Qoca)
 4. Şəhərlər car çəkib yarışan zaman, Dilsiz sükunəti sən udacaqsan. (S.Vurğun)
 5. Saçlarıma yağan qar da, Ərimədi bu baharda. (F.Qoca)
 A) 1, 2, 3 B) 1, 4, 5 C) 2, 3, 4 D) 1, 3, 5 E) 2, 4, 5

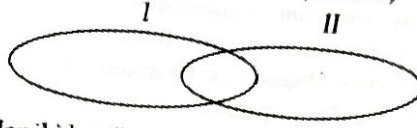
19. Tərkibində köhnəlmiş söz işlənməmişdir:

- A) Dərddən, nisgildən ürəyi qubar bağlamışdı.
 B) Çuxasının ətəyi ilə gözlərini sildi.
 C) Şah dərviş libasında şəhəri gəzməyə çıxardı.
 D) Ağrıdan ünü göylərə çıxırdı.
 E) Koroğlu dəlilərinin məşqini izləyirdi.

20. Eyler-Venn diaqramuna əsasən səhv fikirləri müəyyən edin.

- I. Başqalarının həyatından dərs almağı bacaran insan xoşbəxtədir. (T.Fontane)

II. Çatmaq istədikləri bir hədəfi olmayanlar işləməkdən də zövq almazlar. (E.Raux)

1. Hər iki baş üzv nitq hissəsi ilə ifadə olunmuşdur.
 2. II dərəcəli üzv işlənməmişdir.
 3. Mürəkkəb xəbər işlənmişdir.
 4. Yalnız bir cümlə üzvü quruluşca mürəkkəbdir.
 5. Tamamlığı məsdər tərkibi ilə ifadə olunmuşdur.
 6. Mübtəda feili birləşmə ilə ifadə olunmuşdur.

- A) 1, 3, 6 B) 2, 3, 5 C) 1, 4, 6
 D) 3, 4, 5 E) 1, 2, 6

21. Hansı cümlələrin xəbəri düzgün göstərilməmişdir?

1. Zaldakıları məst edən müğənninin ecəzkar səsi idi.
 2. Uşağın gözləri yol çəkirdi.
 3. Bunlar dünən anbardan tapdıqlarımdır.
 4. Olacaqları əvvəlcədən proqnozlaşdırma bilməzdi.
 5. Heç bir detallı gözdən qaçırmıq istəməirdi.
 A) 1, 2, 4 B) 2, 3, 5 C) 1, 3
 D) 4, 5 E) 1, 2, 3

22. Doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əmr cümlələrinin xəbəri feili xəbərli olur.
 2. Tərkibində sual əvəzliyi olan sual cümləsinə də təsdiq və inkar ədatları ilə cavab vermək olar.
 3. Nida cümlələri ismi xəbərli ola bilməz.
 4. Nəqli cümlələri intonasıya ilə əmr və nida cümləsinə çevirmək olar.
 A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1, 2 D) 1, 3 E) 2, 4

23. Yalnız feilə artırıla bilən leksik şəkilçilərdir:

1. -lıq⁴ 2. -la² 3. -ın⁴
 4. -cıl⁴ 5. -il⁴

Blok III

24. Əlavənin söz birləşməsinin asılı tərəfinə aid olduğu cümlələrdir:

1. Əsərin baş qəhrəmanı – Cahandar ağa xaraktercə mürəkkəb, ziddiyyətli obrazdır.
2. Oğlunu – ortancıl balasını gözləyən ana pəncərənin yanından çəkilmirdi.
3. Bu tərəflərə – şimala köç edəndə xeyallarında, kim bilir, nə planlar qurmuşdular.
4. Unutmaq, hər şeyi olmamış kimi qəbul etmək hər adamın edə biləcəyi bir iş deyildi.
5. Yeganə qiymətli əşyasını – qızıl üzüyünü götürüb evi tərk elədi.

25. "... ana, bu vaxt pulemyotumun birçə daraq gülləsi olaydı, gör onda bir faşist belə qaçıb qurtula bilərdimi!" (M.Hüseyn) cümləsində ədatın hansı məna növləri işlənmişdir?

1. qüvvətləndirici
2. əmr
3. məhdudlaşdırıcı
4. sual
5. inkar

26. Yazılışı doğru verilən mürəkkəb adları qeyd edin.

1. İkinci Qarabağ müharibəsi
2. "Azərbaycan bayrağı" ordeni
3. "Təhsil" nəşriyyatı
4. Uşaqların xilas Təşkilatı
5. Azərbaycan Respublikasının Əməkdar müəllimi

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Həmcins zərflilikli cümlə
2. Həmcins tamamlıqlı cümlə
3. Həmcins xəbərlı cümlə
- a. Bu geyimdə aktyor olduqca zavallı və yazıq görünürdü.
- b. Həyatı, yaşadıqları, uşaqlığı, gəncliyi gözünün önündən bir lent kimi keçib gedirdi.
- c. Xəstəlikdən sonra əlində, ayağında qərībā səpkilər əmələ gəlmişdi.
- d. İnsanı yetkinləşdirən yaşı deyil, yaşadıqlarıdır.
- e. Əvvəl kənarda durdu, sonra yavaş-yavaş uşaqlara qaynayıb-qarışmağa başladı.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Köstəbəklər

Köstəbəklər yumşaq tüklü məzali heyvanlardır. Səthdə yaşamağa uyğunlaşmışlar. Buna görə də onlara nadir hallarda təsadüf etmək olar.

Eşitmə və iybilmə qabiliyyətləri çox gözəl inkişaf etmiş köstəbəklər bir yerdən başqa yərə aparılsa, iybilmə qabiliyyəti sayəsində evinə yolu asanlıqla tapa bilər. Köstəbəklər, əsasən, yumşaq torpağı ərəzələrdə və çəmənələrdə məskunlaşır. Sürətlə yeraltı lağım qazmaq bacarığı ilə məşhurdurlar. Onlar özünü yem axtarmaq üçün dərin olmayan yeraltı lağım şəbəkəsi yaradırlar.

Köstəbəyin qazdığı tunel şəbəkəsinin başlıca xüsusiyyəti budur ki, bu yerlərə müxtəlif həşərat və qurdlar toplaşır və qənimətə çevrilir. Köstəbək qənimətini başından dişləyərək onu uzun müddət bu vəziyyətdə saxlayır. Köstəbək çox enerji sərf edən fəal heyvan olduğu üçün yaman ... Axı qazmaq üçün onun gücü olmalıdır. O, gün ərzində, demək olar, öz çəkisi bərabərində yemək yeyir. Yeməksiz yalnız 14-15 saat yaşaya bilər. Köstəbək "qara gün" üçün də yem toplayır. Ovladığı yağış qurdlarını anbarında uzun müddət saxlayır. Qış aylarında yemək qıtlığı olanda isə yeraltı labirintində keş çəkir.

Köstəbək torpağı yumşaldaraq və onun nəmliyinə şərait yaradaraq fayda verir. Kənd və meşə təsərrüfatı ziyanvericiləri olan onurğasızları kiçik miqdarda məhv edir.

28. Abzasdakı fikirlərdən çıxış edərək nöqtələrin yerinə yazıla biləcək ən azı bir sifət qeyd edin.

29. Mətnə əsasən səbəbini müəyyən etmək olmur:

1. Köstəbəklərin lağım qazmasının
2. Köstəbəklərə tez-tez rast gəlinməməsinin
3. Köstəbəklərin çox yemək yemələrinin
4. Qıtlıq olan fəsildə köstəbəklərin əziyyət çəkməməsinin
5. Köstəbəklərin iybilmə və eşitmə qabiliyyətinin güclü inkişaf etməsinin

30. Mətnə tənd-qara hərflərlə verilmiş sözün hansı mənada işləndiyini və açıqlamasını yazın.

TARİX

31. Sacilər və Səlcuqlar dövlətinə aid oxşar cəhət:

- A) Eyni əsrdə yaranmaları
- B) Samanilərlə mübarizə aparmaları
- C) Məzyədilər sülaləsini asılı vəziyyətə salmaları
- D) Abbasilərə məğlub etmələri
- E) Bizansla mübarizə aparmaları

32. E.ə. V əsrin I yarısı Yunanıstan tarixinə aiddir:

- A) Afina-Sparta müharibəsinin başlaması
- B) Yoxsullara vətəndaşlıq hüququnun verilməsi
- C) Əhəmənilər dövləti üzərində qələbənin qazanılması
- D) Romanın əyalətinə çevrilməsi
- E) Strateq vəzifəsinin yaranması

33. Daha sonra baş vermişdir:

- A) Rusların Xəzərsahili əraziləri tamamilə tərk etməsi
- B) Hacı Davudun başçılığı ilə üsyanın baş verməsi
- C) Bağdad müqaviləsinin imzalanması
- D) Nabur müqaviləsinin imzalanması
- E) Əfşarlar dövlətinin yaranması

34. Uyğunluq pozulmuşdur:

- A) ABŞ-da quldarlığı ləğv etmək istəyirdilər – Abolisionistlər
- B) İngiltərə ilk dəfə dominion hüququ vermişdi – Kanadaya
- C) Sipahilər üsyanı baş vermişdi – Mancur ağabəyinə qarşı
- D) Trafalqar döyüşündə məğlub oldu – Fransa ordusu
- E) Rusiya və Fransaya qarşı müharibə aparmaq planı idi – “Şliffen planı”

35. Yüzillik müharibəyə aid *olmayan* hadisə:

- 1. İngiltərədə mərkəzləşdirilmiş dövlətin əsasının qoyulması

2. Fransada silki monarxiyanın yaradılması
yolunda ilk ciddi addımın atılması

3. Kale limanının İngiltərədə qalması

4. Fransızların qalib gəlməsi

5. XV əsrin II yarısı başa çatması

A) 1, 2 B) 3, 4 C) 4, 5 D) 2, 3 E) 1, 5

36. Məntiqi ardıcılığı tamamlayın.

1. Azərbaycan Osmanlı qüvvələrinin birgə mübarizəsi

2. Sentrokaspi diktaturasının süqut etməsi

3. ...

A) Bakı Xalq Komissarları Sovetinin süqut etməsi

B) Araz Türk Respublikasının yaranması

C) Zaqafqaziya Seyminin yaranması

D) Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin

Gəncədən Bakıya köçürülməsi

E) Beşinci hökumət kabinetinin süqut etməsi

37. Səbəb-nəticə əlaqəsi *pozulmuşdur*:

	Səbəb	Nəticə
A)	İsveçin müharibədə məğlub olması	Rusiya Baltik dənizi sahillərinə çıxdı.
B)	İkinci dəfə Vyana şəhərinin mühasirəsinin uğursuzluğu	Osmanlı dövlətinin Mərkəzi Avropadan sıxışdırılmasının başlanğıcı qoyuldu.
C)	I Balkan müharibəsində Osmanlının məğlub olması	Osmanlı demək olarkı Avropadakı torpaqlarını itirdi.
D)	Çinin II Tiryək müharibəsində məğlub olması	Çin ərazisində tiryəkin açıq satışına icazə verildi.
E)	I burjua inqilabında ABŞ-ın qalib gəlməsi	ABŞ-da aqrar məsələ həll edildi.

38. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Xüsusi Cənubi Qafqaz Komitəsinin yaranması

2. Trabzon konfransının çağırılması

3. Bakı Xalq Komissarları Sovetinin yaranması

A) 1, 2, 3 B) 1, 3, 2 C) 3, 1, 2 D) 3, 2, 1 E) 2, 3, 1

Blok III

39. Daha əvvəl baş vermişdir:

- A) Gent müqaviləsinin imzalanması
- B) Susima döyüşünün baş verməsi
- C) Dekabristlər üsyanının baş verməsi
- D) Yassı müqaviləsinin imzalanması
- E) Trablis müharibəsinin baş verməsi

40. XVIII əsrin 90-cı illərində ləğv edilib mahal kimi Şəki xanlığının tərkibinə daxil oldu:

- A) Xaçın mülkiyyəti B) İlisu sultanlığı
- C) Dizaq mülkiyyəti D) Ərəş sultanlığı
- E) Car-Balakən camaatlığı

41. Kırım müharibəsində Rusiyaya qarşı Osmanlıya kömək edən dövlət:

- A) 1 B) 2 C) 3
- D) 4 E) 5

42. Gəncə xanlığında ikihakimiyyətlik başa çatan ildə:

- 1. İngiltərə ABŞ-ın müstəqilliyini tanıdı.
 - 2. Portsmut müqaviləsi imzalandı.
 - 3. "Antanta" ittifaqının yaranması başa çatdı.
 - 4. Kırım xanlığı Rusiya tərəfindən işğal edildi.
- A) 1, 2 B) 3, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 1, 3

43. Çində XIX əsrin ikinci yarısına aid olan hadisələri müəyyən edin.

- 1. II Tiryək müharibəsində məğlub olması
 - 2. Respublika elan edilməsi
 - 3. Taypinlər hərəkətinin baş verməsi
 - 4. İlk qeyri-bərabər hüquqlu müqavilə imzalanması
- A) 1, 2 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

44. Şəki və Urmiya xanlıqlarına aid oxşar cəhətlər:

- 1. Qarabağ xanlığına yürüş etmələri

2. Quba xanlığından bir müddət asılı vəziyyətdə olmaları

- 3. Birləşdirmə uğrunda mübarizə aparmaları
 - 4. Əfşar tayfası tərəfindən yaranmaları
- A) 3, 4 B) 2, 4 C) 1, 3 D) 1, 2 E) 2, 3

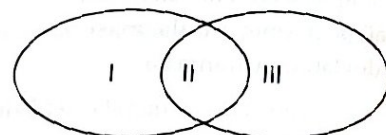
45. Verilən əlamətlər hansı tarixi dövrə aiddir?

- 1. İlk dəfə vergi toplamaq üçün icazə kağızı qəbala verilirdi.
 - 2. Hərbi məskənlər rabat adlanırdı.
- A) monqollar B) səlcuqlar C) səfəvilər
D) ərəblər E) xanlıqlar

46. I Abbasın dövründə verilən əlamətlərin aid olduğu şəhər:

- 1. Qeysəriyyə tikdirilmişdir.
 - 2. Vergilərdən azad edilmişdir.
- A) Təbriz B) İsfahan C) Ordubad
D) Şamaxı E) Ərdəbil

47. Azərbaycan XX əsrin ilk onilliyi (I) ilə Azərbaycanın XX əsrin ikinci onilliyi (II) arasında oxşar (II) və fərqli cəhətləri Eyler-Venn diaqramına əsasən müəyyən edin.

- 1. Partiya və təşkilatların yaranması
 - 2. İlk Operamızın yaranması
 - 3. İlk filmimizin çəkilməsi
 - 4. Sahibkarlarla fəhlələr arasında ilk müştərək müqavilənin imzalanması
 - 5. Müvəqqəti mükəlləfiyyətliyin ləğv edilməsi
- A) I - 2, 4; II - 1; III - 3, 5
B) I - 2, 3; II - 4, III - 5
C) I - 4; II - 5; III - 1, 2
D) I - 5; II - 3; III - 2, 4
E) I - 4, 5; II - 2; III - 1, 3

48. Uyğunluq gözlənilmişdir:
AXC dövründə

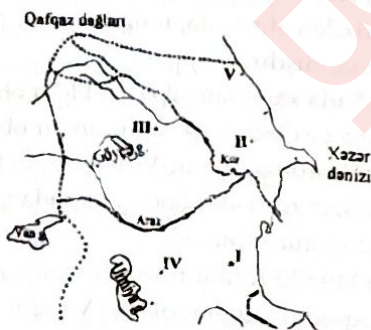
1. Azərbaycan vətəndaşlığı haqqında qanun
 2. Parlamentin yaradılması haqqında qanun
 - a. 20 yaşına çatmış bütün vətəndaşlara seçkilərdə iştirak etmək hüququ verildi.
 - b. Milli azlıqlara böyük güzəştlər edilmişdi.
 - c. Türk-müsəlman dünyasında kişilərlə qadınların hüquq bərabərliyi təmin edildi.
 - d. Qadınlara seçib-seçilmək hüququ verildi.
 - e. Yalnız azərbaycanlıların təmsil olunduğu bir palatalı parlament yaradılmalı idi.
- A) 1 - a, b, 2 - e B) 1 - c, d; 2 - b
C) 1 - c; 2 - b, d D) 1 - d; 2 - a, b
E) 1 - e; 2 - c, d

49. I Dünya müharibəsi dövrünə aid adı buraxılan döyüşü müəyyən edin.

Marna	?	Koperatto
-------	---	-----------

- A) Susima B) Yorktaun C) Poltava
D) Somma E) Trafalqar

50. XVII əsrə aid "Kolaxana" məqbərəsinin yerləşdiyi şəhəri müəyyən edin.

51. Hülakülər dövlətində ləğv edilən vergi:

A) gezit B) xüms C) qopçur
D) cizyə E) bəhrə

52. Neolit dövründən fərqli olaraq, Tunc dövrünə aid olanları müəyyən edin.

1. Əhalinin əkinçilik və maldarlıqla məşğul olması
2. İlk şəhər mərkəzlərinin yaranması
3. Anaxaqanlığının mövcud olması
4. Atıdan minik və qoşqu vasitəsi kimi istifadə edilməsi

A) 1, 2 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

53. VII əsrin 80-ci illərinə aiddir:

1. Türklərin Çinə qarşı üsyanının baş verməsi
2. Birinci Göytürk dövlətində buddizm dininin təbliğ edilməsi
3. İltəris xanın yeni dövlət yaratması
4. Gurlu tayfası tərəfindən Qəznəvilər dövlətinə son qoyulması

54. Xanlıqlar dövrünə aid *səhv* fikirlər:

1. Mirzəyana və kəlantərlik adlı vergilər toplanırdı.
2. Torpaq sahibinə çevrilən *elbəylər* xan qarşısında hərbi mükəlləfiyyətdən azad idi.
3. *Məaflar* asayiş qoruyucusu idi və qoşunun əsasını təşkil edirdi.
4. Bir sıra xanlıqlarda qanunverici hakimiyyətə *Malik xan* çurası fəaliyyət göstərirdi.

55. Qızıl Ordu dövləti üçün səciyyəvi cəhətləri müəyyən edin.

1. XIV əsrdə islam dininin qəbul edilməsi
2. Xidmət müqabilində *cəgir* adlı torpağın paylanması
3. Rusları asılı vəziyyətə salması
4. Osmanlılara qarşı mübarizə aparılması
5. XVI əsrin əvvəlində süqut etməsi

56. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Qərbi Hun dövlətinin xəzərləri asılı vəziyyətə salması
2. Ağ Hunların Şimal-Qərbi Hindistanı asılı vəziyyətə salması
3. Müqəddəs Roma imperiyasının yaranması
4. Fransa krallığının yaranması

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

Qaraqoyunlu hökmdarlarının hakimiyyət dövrü:

1. Qara Yusif
2. Qara İsgəndər
3. Cahan şah

Hadisələr:

- a. Öz hakimiyyətini Kürün şimalına yaymışdı.
- b. Alaşkerd döyüşündə məğlub olmuşdu.
- c. Sədrud döyüşündə qalib gəlmişdi.
- d. Hakimiyyətinin əvvəlində Teymurilərdən asılı vəziyyətdə olmuşdu.
- e. Səfəvilərə qarşı mübarizə aparmışdı.

Blok III

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60-cu tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin.

1387-ci ildə Teymur Azərbaycanı tərk etməli oldu. Ancaq ölkə artıq Əmir Teymurun canişinləri tərəfindən idarə olunmağa başlanmışdı. O, oğlu Miranşahı zəbt olunmuş ərazilərin hakimi təyin etdi. Azərbaycanda hakimiyyəti ələ almağa çalışan feodallar bir tərəfdən Əmir Teymurun canişinlərinə qarşı vuruşur, digər tərəfdən isə öz aralarında mübarizə aparırdılar. Təbriz şəhəri Azərbaycanın açarı hesab edildiyi üçün onun ələ keçirilməsi həm Teymuri əmirləri, həm də yerli feodallar üçün əsas məqsəd idi. Yerli feodallar əsas qüvvələri Əmir Teymura qarşı mübarizəyə səfərbər etmək əvəzinə, bir-biri ilə vuruşurdular və qüvvələrini tükəndirirdilər. Nəticədə Əmir Teymur 1392-ci ildə Azərbaycana gəldi və Təbrizi tutdu.

58. Mətnə əsasən hansı şəhər uğrunda əsas mübarizə aparıldığını qeyd edin.

59. I yürüşdən sonra Teymurun Azərbaycanı tərk etməsinin səbəbini yazın.

60. Tarixi biliklərinizə əsaslanaraq Naxçıvanda Əlincə qalasında Əmir Teymura qarşı on dörd il mübarizə aparan dövlətin adını qeyd edin.

ƏDƏBİYYAT

61. H. Cavidin yaradıcılığı ilə bağlı doğru fikirləri seçin.

1. Sənətkarın "Mənim tanrım gözəllikdir, sevgidir" fikri bir sıra poema və dram əsərlərində də əksini tapmışdır.
 2. Ədəbiyyatımızda mənzum romantik dramaturgiyanın banisidir.
 3. Dram əsərlərinin əksəriyyətini nəzmlə, əruz və heca vəznlərində yazmışdır.
 4. İlk poemalarında epik təsvirlərdən daha çox lirik-romantik düşüncələr əks olunmuşdur.
 5. Müəllif onu düşündürən problemlərin bədii izahını vermək üçün müasir mövzulara müraciət etmiş, yaradıcılığında tarixi mövzulara yer verməmişdir.
- A) 1, 3, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 2, 4 D) 2, 3, 5 E) 1, 4, 5

62. S. Vurğunun "Vaqif" dramı ilə bağlı yanlış fikri müəyyən edin.

- A) Heca vəznində yazılmış bu əsərin mövzusu tarixdən alınsa da, müəllif hadisələrə sərbəst yanaşmışdır.
- B) Sadə xalqı təmsil edən Eldar obrazı İbrahim xana və Qacara qarşı duran bir obrazdır.
- C) Əsərdəki "Vaqif-Vidadi" xətti hər iki obrazın nə qədər həqiqi və sədaqətli dostlar olduğunu sübut edir.
- D) Müəllif İbrahim xan obrazına fərqli və məqsədinə uyğun olaraq Vaqifin xalq barədə düşüncələrinə zidd obraz kimi təqdim etmişdir.
- E) Hətta dünyagörmüş Vaqif belə Xuramanın səhv addım atmasının səbəbini doğru müəyyənləşdirə bilmir.

63. Verilənlər əsasında Mir Cəlal yaradıcılığına aid əsəri və obrazı müəyyən edin.

- Sərt ictimai mühitin girdabından çıxmaq üçün var gücü ilə mübarizə aparır.
 - Cəmiyyətdə dayaq tapa bilməyən insanların keşməkeşli taleyini özüündə birləşdirir.
- A) "Açıq kitab", Vahid
- B) "Dirilən adam", Qədir
- C) "Bir gəncin manifesti", Bahar
- D) "Yaşadılar", Kərimzadə
- E) "Açıq kitab", Sadıq kişi

Blok III

64. Verilmiş fikir hansı dastan haqqındadır?
"Əsərdə Tanrı Qara xan obrazı yaradılıb. Göyün yeddinci qatında oturub dünyanı idarə edən Tanrı türklərin yaşadığı torpağın da, cəmiyyətin də taleyini müəyyənləşdirir."

- A) "Türklərin törəyişi"
B) "Kitabi-Dədə Qorqud"
C) "Əlp Ər Tonqa"
D) "Yaradılış"
E) "Ərgənəkən"

65. M.Müşfiqin "Həyat sevgisi" şeiri ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.
A) Dostlarının vəfasızlığından kədərlənən şair dünyada vəfa və etibarın azaldığını deyir.
B) Gələcəyə inam, nikbin ruh hakimdir.
C) Şeirdə başlıca problem Azərbaycanın rus imperiyasından xilas ola bilməməsidir.
D) Şeirdə sənətkarın daxili cırıntıları, narahatlığı, təlaşsı əks olunmuşdur.
E) Şeirin bütün misralarında bədii sualdan istifadə olunması onun poetikliyi artırmışdır.

66. Səməd Vurğunun "Azərbaycan" şeiri ilə bağlı yanlış fikri müəyyən edin.
A) Şeirdə Vətənə sonsuz məhəbbət və vətənpərvərlikdən doğan qürur hissi ifadə edilmişdir.
B) Şairin başlıca niyyəti Vətənimizin tarixi, mədəniyyəti barədə aydın təəvvür yaratmaqdır.
C) Əsərdə doğma təbiətin gözəlliyi, yaradıcı insanların məhəbbət ifadə olunmuşdur.
D) "Azərbaycan, Azərbaycan!" ifadəsi şeirin rədifidir.
E) Bütün bəndlər *aaa bb* şəklində qafiyələnib.

67. Ə.Cavadın "Səsli qız" poeması ilə bağlı cədvəle uyğun fikirləri müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Ölkədə baş verən qırğın Saranı sarsıtmışdır.	4. Bir qızın hümməti ilə düşməni tar-mar olur.
2. Qalib hökmdar məclis qurur və bu məclisə gətirilən Saraya şərq oxumaq əmri verilir.	5. Qalib hökmdarın əmri ilə məğlub hökmdar təslim olmadığı üçün öldürülür.
3. Arqun son nəfəsində Saraya intiqam almağı vəsiyyət edir.	6. Hısqınlı bir diyar şallaq gücünə güldürülür.

- A) 1, 2, 5 B) 2, 3, 5 C) 1, 4, 6 D) 3, 5, 6 E) 1, 4, 5

68. Oqtay ("Oqtay Eloğlu") obrazı haqqında yanlış fikri müəyyən edin.

- A) Milli teatr yaratmağı qarşısına məqsəd qoyur.
B) Şəxsi həyatını, rahatlığını unudub xalqın mənafeyi uğrunda hər kəsin bacardığını etməsini vacib sayır.
C) Firəngizlə tanışlığı, onu sevməsi Oqtaya yeni güc, yaradıcılıq həvəsi verir.
D) Yeniliyi həm sözdə, həm də əməldə qəbul edən Aslan bəy Firəngizi Oqtaydan ayırmağa müvəffəq olur.
E) "Bu yazıq xalqı tək buraxıb qaçmağı" özünə layiq bilmir.

69. Klasteri tamamlayın.

"Əsir Azərbaycanımı" (A.İldırım)	Şair vətəni ana kimi müqəddəs sayır.

1. "Bəxtsiz ana" dedikdə qısa ömür yaşamış Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti nəzərdə tutulur.
2. Şair qürbət eldə yaşasa da, vətəninin adı dilindən düşmür.
3. Şair Kəbəyə gedib vətəninin dar vəziyyətdən qurtulması üçün dualar edir.
4. Xəzər dənizi şairin salamları qürbət eldən vətəninə yetirir.
5. Vətəndə, anasının beşiyində başı üstündə layla çalib oxuduğu günləri xatırlayıb heyifsilənir.
A) 1, 3, 5 B) 2, 4, 5 C) 1, 2 D) 1, 3 E) 3, 4

70. R.Rzanın "Çinar ömrü" əsərinə aid yanlış fikirləri müəyyən edin.

1. İnsanları ömrü əsl insan kimi yaşamağa, özündən sonra bir iz qoymağa çağırır.
2. Diqqətə çatdırmaq istədiyi mətləbləri işarələr vasitəsilə çatdırır.
3. İnsan ömrü ilə çinar ömrü arasında yaxınlıq hiss olunmur.
4. İnsanın mənəviyyəti, onun həyatda mövqeyi dəyərləndirilir.
5. Çinarın getməsi ilə onun dibindən qaynayan suların da getdiyi vurğulanır.
A) 1, 2, 3 B) 3, 5 C) 2, 4 D) 1, 2, 5 E) 2, 4, 5

Blok III

71. M.Şahriyarın tərcümeyi-hal səciyyəli əsərlərini seçin.

1. "Nişapurda günəş batarkən"
 2. "Qardaşım oğlu Huşəngə"
 3. "Şeir və hikmət"
 4. "İman ilə getdi"
 5. "Stalinqrada qəhrəmanları"
 6. "Gecənin əfsanəsi"
- A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 3, 4, 5 D) 3, 4, 6 E) 1, 2, 6

72. Nümunədə hansı bədii ifadə vasitələri işlənmişdir?

*Niyə yaşayıram mən niyə sənsiz,
Nə yerə baxıram, nə göyə sənsiz.
Mən ki kor olmuşam hər şeyə sənsiz,
Kor gözün üstündə qaşı neyləram?*
(B. Vahabzadə)

1. inversiya	2. litota	3. təkrir
4. təzad	5. kinayə	6. bədii sual
A) 1, 2, 3, 4	B) 1, 3, 5, 6	C) 2, 4, 5, 6
D) 2, 3, 4, 5	E) 1, 3, 4, 6	

73. Nöqtələrin yerinə yazılacaq ən dəqiq cavabı müəyyən edin.

Ə.Əlibəylinin "İlan və qurbağa" əsəri təmsil janrındadır, çünki ...

- A) əruz vəznindədir, nəzmlə yazılıb
- B) epik əsərdir, müəyyən hadisə təsvir edilib
- C) nəsihətamiz fikirlər verilib, alleqorik səciyyə daşıyır
- D) həcmcə kiçikdir, təhkiyə əsasında yazılıb
- E) süjet xətti var, heyvanlar haqqındadır

74. C.Cabbarlının "Ana" şeirinin forma xüsusiyyətləri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əruz vəznində, müctəz bəhrindədir.
 2. Ölümün gücü belə lirik qəhrəmanı həqirənə təzim etməyə məcbur edə bilmir.
 3. Bəndlər şəklindədir.
 4. Şeirdə anafora, inversiya, təşbehdən istifadə olunmuşdur.
 5. Ananın əli ilə bəla dənizinə yuvarlanmağı istirahət məclisi hesab edir.
- A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 4 C) 1, 3, 5 D) 2, 3, 5 E) 1, 2, 4

75. C.Məmmədquluzadənin "Qurbanəli bəy" hekayəsinə uyğun olanları seçin.

1. Əsərin personajı xalq arasında məşhurlaşmış və simvola çevrilmişdir.
 2. Yazıçının Qurbanəli bəy haqqında təsviri cəmi bir cümlədən ibarətdir: "Bu da "Qapazlı" kəndinin bəyi və mülkədarı məşhur Qurbanəli bəy idi"
 3. Öz xalqının, kəndinin mülkədarı əslində təmsil etdiyi insanların haqlarının və ləyaqətinin müdafiəçisidir.
 4. Qurbanəli bəy öz hüquqsuz nöqərlərinə qarşı münasibətdə kobudluğu, təhqiri məqbul saymır.
 5. Yazıçı Qurbanəli bəyin simasında Azərbaycan bəyinin düşdüyü acınacaqlı vəziyyəti əks etdirir.
- A) 1, 2, 3 B) 2, 3, 5 C) 3, 4, 5 D) 1, 3, 4 E) 1, 2, 5

76. Orta dövr Azərbaycan ədəbiyyatı ilə bağlı *səhv* cavabı müəyyən edin.

- A) Bu dövrdə Nizami ədəbi məktəbinin nümayəndələri farsca yaranan ədəbiyyatı təmsil edirdilər.
- B) Həbibî insan və insanlığa zidd olan hər şeyi rədd edir, insanı ilahi gözəlliyin təzahürü hesab edirdi.
- C) Farsdilli ədəbiyyat nümayəndələri olan Cahanşah Həqiqi və Nemətullah Kişvəri yaradıcılığında insanın mənəvi azadlığı motivləri üstünlük təşkil edir.
- D) Bu dövrdə Quran motivləri əsasında epik əsərlər yaranırdı.
- E) Anadilli poeziyada dünyəviliklə bərabər irfani-fəlsəfi düşüncələr də əksini tapırdı.

77. M.F.Axundzadə yaradıcılığı ilə bağlı hansı fikir *yanlıştır*?

- A) "Matəm qəsidəsi" müəllifin çap olunmuş ilk əsəridir.
- B) Ana dilində yazılmış "Yeni əlifba haqqında mənzumə" avtobiografik səciyyə daşıyır.
- C) "Zəmanədən şikayət" şeiri süjetli lirikanın dəyərli nümunələrindəndir.
- D) "Hekayəti-Seyyid Molla Ələm Səlyani" şeirində cəmiyyətdə gördüyü nöqsanları tənqid edir.
- E) Yaradıcılığa lirik şeirlərlə başlamış, "Səbuhi" təxəllüsü ilə yazıb-yaratmışdır.

Blok III

78. Bənd haqqında **yanlış** fikirdir:

- Mən qurbanı olum ən bər tellərin,
Qönçə dodaqların, püştə dillərin
O lələ rüxsarın, mişkin xalların
Oduna parvənə gəlsin, gəlməsin? (Ə.Nəbati)
- A) Bəndin iki misrasında epitet işlənmişdir.
B) Misradaxili bölgü pozulmayıb.
C) Qafiya quruluşu *anab* şəklindədir.
D) Nümunədə inversiyadan istifadə olunub.
E) Son iki misrada mübaliğədən istifadə olunub.

79. R.Rzanın "Qızılgül olmayaydı" poeması ilə bağlı **yanlış** fikri seçin.

- A) Şair əsərdə olanları, hiss və düşüncələrini Dilbər xanuma müraciətlə danışıq.
B) Şair səmimi etiraflarla bəzən özünü günahlandırır, məzəmmət edir.
C) Şair əsərdə Müşfiqin sadəliyindən, səmimiyyindən ürəkdolusu danışıq.
D) Əsər 1963-cü ildə çap olunsa da, xeyli əvvəl yazılmışdır.
E) Əsərdə repressiya dövrünün sərt üzü, yaradıcı insanların məhv edilməsi konkret adlar çəkilmədən nəzərə çarpdırılır.

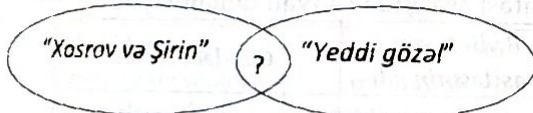
80. Nümunədə hansı bədii təsvir vasitələri işlənmişdir?

Ağ at kimi sıçradıqca dalğalar,

Qolundakı zəncirini qırar Kür. (S.Vurğun)

1. təşbeh 2. epitet 3. metafor 4. metonimiya
A) 1, 4 B) 2, 3 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 1, 3

81. N.Gəncəvinin əsərlərinə əsasən, Eyler-Venn diaqramında "?" işarəsinin yerinə yazıla bilər:

1. Obrazların dilindən ibrətamiz, xeyrin şəər üzərində qələbəbindən bəhs edən hekayələr danışılır.
2. Əsərin mövzusu Sasani hökmdarının həyatından götürülmüşdür.

3. Başlıca ideyası ölkənin ədalətlə idarə olunmasıdır.

4. Şahlıq qururu baş qəhrəmana sevgisində mane olur, o, ciddi səhvlərə yol verir.

- A) 1, 3 B) 2, 3 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 4

82. Şifahi xalq ədəbiyyatının dramatik növü haqda **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Dramatik növün janrlarına xalq oyunları, xalq tamaşaları və şəbihlər daxildir.
B) "Xan oyunu" xalq oyunlarından biridir.
C) Şəbihlər dini tamaşalardır və məhərrəmlik mərasimləri ilə bağlı olur.
D) Oyunlar özündə musiqini, rəqsi, şeiri və aktyorluğu birləşdirir.
E) "Əl üstə kimin əli", "Uçdu, uçdu" uşaq hərəkətli oyunlara aiddir.

83. S.Ə.Şirvaninin "Guş qıl..." şeiri haqqında **yanlış** fikirləri seçin.

1. Qəzəl ictimai məzmunu ilə müəllifin yaradıcılığında xüsusi çəkiyə malikdir.
2. Şeirdə dini müqəddəslərin adının çəkilməsi ona ilahi-sufi məzmun verir.
3. Şeirdə insanları musiqi alətinə səsini mənə və hikmətinə anlamağa çağırış var.
4. Şeirdə müraciət obyekt var.
5. Əruz vəzninin həzəc bəhrində yazılmışdır.

84. Klasteri tamamlaya bilər:

	Valideynin övladına dəyərli məsləhətləri əks olunub.
"Ananın öyüdü" (S.Vurğun)	

1. Ana tək övladını döyüşə yola saldığı üçün göz yaşı tökür.
2. Cəbhəyə yola düşən oğlu, sanki təbiət də alqışlayır.
3. Oğul anasına atına yaxşı baxmağı, tez-tez tumarlamağı tapşırır.
4. Ana ilə oğulun vidalaşmasından təsirlənən şair ananın əllərindən öpür.
5. Cəbhəyə yola düşən qəhrəman vətənin müdafiəsinə qoşulduğu üçün qürurludur.

85. H.Arifin "Analar" şeiri ilə bağlı doğru fikirləri seçin.

1. Heca vəznində yazılıb, rədifli şeirdir.
2. Şeir vahidi bənddir, misradaxili bölgüsü 6 + 5 şəklindədir.
3. Müəllif konkret bir əhvalatı, hadisəni nəzma çəkmişdir.
4. Günəşlə müqayisə olunan anaların övlad itkisindən bir gecədə saçları ağardığından bəhs olunur.
5. Son bəndində müəllif özünə müraciət edir, ana itkisinə dözmək üçün təsəlliverici fikirlər söyləyir.

86. M.P.Vaqif və Q.Zakir yaradıcılığı üçün ortaqlıqla bilər:

1. Həm lirik, həm də epik növdə yazmaları
2. Həm klassik, həm də xalq şeiri üslubunda yazmaları
3. Əsərlərini yalnız nəzmlə yazmaları
4. Əsərlərində maarifçilik ideyalarını təbliğ etmələri
5. Eyni ədəbi dövrün nümayəndələri olmaları

87. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. "Neylərdin, ilahi?"	2. "Əkinçi"
a. Mülkədar yumorlu gülüşlə tənqid edilir.	d. Şeirdə əkinçilik peşəsinin çətinlikləri öz əksini tapıb.
b. Milli və bəşəri bəlalər qovuşmuş şəkildə təqdim olunmuşdur.	e. Mülkədarın daxili aləmi əkinçinin dili ilə açılır.
c. Zəhmətkeş insanların həyatı və mənəvi keyfiyyətləri tərənnüm edilir.	

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 88-90 sayılı tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin.

... Mənim mənliyimin füsunkarlığı
Danışan kamalı, ağıldır dilim.
Millətin varlığı, yurdun varlığı
Sənin varlığına bağlıdır, dilim.

Məni həm babamla, həm də nəvəmlə,
Bağlayıb uzanan tarix bağımisan.
Dünənəm, sabahım üstəlik hələ,
Mənim öz hüsnərim, səs bayrağımisan.

Sənsiz adım haram, vətənim haram
Ana südü kimi halalım dilim.
Harda sən varsansa, orda mən varam,
Ey mənim ulduzum, hilalım dilim.

...Mənim ana dilim, möcüzəm, sehrim,
Çəpərlər dağıdar, qapılar qırar.
Bəzən birca kəlmə ən dərin fikrin
Üstünə nur salıb cilalandırar.

Fərqi bilməyib ağla qaranım,
Adam var bu dili yad sayar bu gün.
Dədəsi bu dildə cəbhə yaranın,
Özü özgə dildə banlayar bu gün...
(B.Vahabzadə)

88. Verilmiş nümunəyə əsasən cədvəli doldurun.

Nümunənin aid olduğu ədəbi növ	Bu növün xüsusiyyətləri
1.	2.

89. Tünd-qara hərflərlə verilmiş hissədə müəllifin nəyə görə təəssüf etdiyini öz sözlərinizlə ifadə edin.

90. Verilmiş şeir parçasında altından xətt çəkilmiş misrada işlənmiş bədii təsvir vasitəsi əsasında cədvəli tamamlayın.

Bədii təsvir vasitəsinin adı	Cümlədəki rolu
1.	2.

SINAQ - 9

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Hansı cümlədə fərqləndirilmiş sözlərin qrammatik mənalari eyni, lakin sintaktik funksiyasi fərqlidir?

- A) *Səhəbkar davakar* işçisi ilə söz güləşdirmək istəmədi.
 B) *Birinci* uşaq çox məntiqli cavablar verirdi.
 C) *Dünənki* tədbirdə könüllülər bizə çox kömək etdi.
 D) *Səhər* açılarda axşamı baş verənləri bir daha götür-qoy etdik.
 E) *Qəhrəmanlar* ölmür, onlar *əbədi* yaşayır.

2. Həmcins üzvləri söz birləşməsi ilə ifadə olunmuş cümlələri müəyyən edin.

1. Elmi-savaddı adamlara, şəhərlərdən məşaya gəzməyə gələn ziyalıları xüsusi marağı vardı.
 2. Məqsədi buraları abadlaşdırmaq, hər qışı doğma kəndində keçirmək idi.
 3. Dil-boğaza qoymayan, dəcəllik edən uşaqlar, nəhayət ki, yuxuya getdilər.
 4. Usta Həzrətqulu buranı alanda bu həyatda ikitəqlı, birmərtəbəli kiçik bina var idi.
 5. Bir həftə əvvələ qədər tanımadığı, amma indi özünə hamıdan əziz hiss etdiyi bu xanımı ona anasını xatırladırdı.
 A) 1, 2, 3 B) 4, 5 C) 2, 3, 4 D) 2, 5 E) 1, 3, 5

3. Uyğunsuzluğu müəyyən edin.

A)	Alim yaratdıqca özgələşir, filosof isə özünü tanımış olur.	Fikirlərin qarşılaşdırıldığı tabesiz mürəkkəb cümlə
B)	Ya dediklərimizi edirsən, ya da sənənlə dostluq əlaqələrini kəsirik.	İki işdən birinin mümkünlüyü bildirilən tabesiz mürəkkəb cümlə
C)	Qeydiyyat başladı, Güllü də sənədlərini təsdiqlətdi.	Ardıcıl baş verən hadisələrin sadələndiyi tabesiz mürəkkəb cümlə

D)	Təbiətimiz gözəldir, insanlarımız da qonaqpərvər.	Hadisələrin eyni anda baş verdiyi tabesiz mürəkkəb cümlə
E)	Balı aşağı fdi, ona görə də imtahan nəticələrini evdəkilərdən gizlətdi.	Hadisələrin səbəb və nəticəsini bildirən tabesiz mürəkkəb cümlə

4. Tərkibindəki bütün üzvlərin quruluşca mürəkkəb olduğu müəyyən şəxsi cümləni seçin.

- A) Bu xəbəri eşidəndən bəri qaş-qabağı yer süpürürdü.
 B) Qol çəkməzdən əvvəl müqavilənin şərtlərini oxumaq lazımdır.
 C) Mənim dediklərim onların planlarını dəyişdirə bilərdi.
 D) Vaxtı öldürmək ən bahalı əyləncədir. (O.Balzak)
 E) Yaxşı kitablar oxumaq keçmiş əsrlərin ən ağıllı adamları ilə söhbət etmək deməkdir. (R.Dekart)

5. Cümlələrdə altından xətt çəkilən sözlər əsasında uyğunluğu müəyyən edin (leksik izah).

1. *Yerlərin, göylərin rəyihəsini*, *Gözümə, könlümə təpib gedirəm*. (Ş.Əkbərzadə)
 2. *O vaxt, ey qismətim, qoyma qəbrini Vətən torpağına tamarzı qalsın*. (Ş.Əkbərzadə)
 3. *Utandı bu səbrə, müti dözümə*, *O gün öz-özünü dərk etdi millət*. (Ə.Kürçaylı)
 a. hər şeyə boyun əyən, tabe olan
 b. şəkil, görünüş, çalar
 c. həsrətində olma
 d. darıxma
 e. ətir, qoxu
 A) 1 - b, 2 - d, 3 - e B) 1 - b, 2 - c, 3 - a
 C) 1 - e, 2 - c, 3 - a D) 1 - e, 2 - d, 3 - b
 E) 1 - b, 2 - d, 3 - a

Blok III

6. Buraxılmış durğu işarələrinin işlənmə ardıcılığını müəyyən edin.

Varaz bu şərtlə razı oldu

Oğlum dedi düşmən atları Kürün müqəddəs sularından bir damla da içərsə o qılmc yaralarını sənə yeddi igid yox bütün Girdman ölkəsi vuracaq. (M.Hüseyn)

- A) qoşa nöqtə, dırnaq, vergül, tire, vergül, vergül, vergül, dırnaq
- B) qoşa nöqtə, vergül, tire, vergül, tire, vergül, vergül
- C) qoşa nöqtə, tire, vergül, tire, vergül, tire, vergül, vergül
- D) qoşa nöqtə, tire, qoşa nöqtə, vergül, vergül
- E) qoşa nöqtə, vergül, tire, vergül, tire, vergül

7. Birində zərflərin fərqli məna növündən istifadə olunmuşdur:

- A) Məlumat alanda sizə xəbər edəcəyəm.
- B) Uşaqlar tənəffüsdə də müəllimlərindən ayrılırdılar.
- C) Gec-tez həqiqət ortaya çıxacaqdı.
- D) Onu məktəb dövründən tanıyıram.
- E) Uşaq sabah gəlib-gəlməyəcəyini dəqiq bilmirdi.

8. I. Günortadan xeyli ötürdü, küçə qapısı bərk döyüldü.

II. Bu söhbətdən ağılı bir şey kəsmirdi, ona görə də qanı qaraldı.

Cümlələrinin təhlili ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. I cümləni həm tabeli, həm də tabesiz mürəkkəb cümlə kimi düşünmək olar.
- 2. Hər iki cümlənin xəbərləri sadə xəbərdir.
- 3. II cümlə $\square \rightarrow \bigcirc$ sxemində uyğundur.
- 4. Hər iki cümlənin tərkibini təşkil edən cümlələr sadə cümlənin eyni məna növünə aiddir.
- 5. Hər iki cümlənin bağlanma vasitəsi eynidir.

- A) 1, 3, 5 B) 1, 2, 3 C) 1, 4, 5
- D) 2, 3, 5 E) 2, 4, 5

9. Nümunədəki təsriflənməyən feillərlə bağlı yanlış fikirləri müəyyən edin.

"Zavallı qarı yaralanmış dişli aslan kimi inləyərək, əvvəlləri çox dalğın, sonrası get-gedə şirin bir dillə qeyb etdiyi gəncliyindən danışmağa başladı". (A.Şaiq)

- 1. Nümunədə feilin hər üç təsriflənməyən formasından istifadə olunmuşdur.
- 2. Təsriflənməyən feillərin hamısı tərkib yaratmışdır.
- 3. Feili bağlama cümlədəki əsas hərəkətin tərzini bildirir.
- 4. Feili sifətlərdən biri müstəqil cümlə üzvü, digəri isə feili birləşmənin tərkibinə daxildir.
- 5. Məsədir tamamlıq vəzifəsindədir.

- A) 1, 5 B) 3, 4 C) 2, 5 D) 1, 3 E) 2, 4

10. "O bu lal kütlənin hərəkətə gələndə sel kimi yolu üzərindəki hər şeyi yuyub aparacağını hiss edir". (M.İbrahimov) cümləsinin sintaktik təhlil sxemini müəyyən edin.

- A) _____
- B) _____
- C) _____
- D) _____
- E) _____

11. ♦ Toxunulmaz

♦ Düyünçədəki

♦ Göyərti

♦ Soyğunçu

Verilənlər içərisində rast gəlinmir:

- A) kökü feil olan, feildən düzələn sifətə
- B) kökü sifət olan, feildən düzələn ismə
- C) kökü feil olan, isimdən düzələn sifətə
- D) kökü sifətlə omonim olan feildən düzələn ismə
- E) kökü isimlə omonim olan isimdən düzələn ismə

Blok III

12. Hansı cərgədə sözlərin yeri dəyişə, uyğunluq gözlənilir?

Düzgün yazılmışdır	Səhv yazılmışdır
A) fotoalbum	fundamental
B) əsil-nəcabətli	əşyavi
C) kəhraba	keşməkeş
D) gülləbaran	gündüzki
E) hami	həşarat

13. Nümunədə işlənməmişdir:

- Səzmi qırıqtel adlandırma gəl.
Şeirimin ayılmaz şah qanadısən.
Rəsmi mükafatdan, təltifdən əvvəl
Ürək mükafatı laureatısən. (Ş.Əkbərzadə)
- A) əmr ədatı
B) sadə sifət
C) adlıq halda olan isim
D) qeyri-qəti gələcək zamanda işlənməmiş feil
E) qeyri-müəyyən yiyəlik halda olan isim

14. Hansı cümlədə əvəzlilik işlənməmişdir?

- A) Haçan gələcəyi məlum deyildi.
B) Səndəkilər ən möhkəmləridir.
C) Birinin də ağlına gəlməmişdi.
D) Hər tərəfə keşikçi düzmüşdülər.
E) Eyni hadisələri təkrar yaşadıq.

15. Hansı cərgədə eyni köməkçi nitq hissəsindən istifadə olunmamışdır?

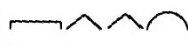
- A) Bulud kimi qar-yağışla doluyam,
Göylər qədər dərdim, ahım var mənim. (Z.Yaqub)
- B) Gəldim ki, dərdimi sənə danışım,
Sıyıq da dibindən sən çıxdın üzə. (F.Qoca)
- C) Səni hər görəndə çaşıram, düzü
Hamı mənə baxıb güllür elə bil. (F.Qoca)
- D) Yurdunda alışan ocaq da
Tufanlar qopsa da, qaralan deyil.
- E) Dedilər: – Dincəlmək vədəndir artıq,
Daha qocalmısan, taqəüdə çıx. (M.Araz)

16. Biri daha çox nitq hissəsi yarada bilər:
A) -acaq² B) -ır⁴ C) -dan² D) -ı⁴ E) -mı⁴

17. Uyğunsuzluğu müəyyən edin.

Təbəssüz mürəkkəb cümlə	Təbəl mürəkkəb cümlə
1. Bərabər hüquqlu sadə cümlələrin birləşməsindən yaranır.	3. Tərkibindəki cümlələrin ortaq mübtədasi ola bilər.
2. Tərkib hissələri yalnız müəyyən şəxslə cümlələrdən ibarət olur.	4. İntonasiya ilə bağlana bilər.
5. Sadə cümləyə çevirmək olur.	

- A) 1, 3, 5 B) 1, 2, 3 C) 1, 4, 5
D) 2, 3, 5 E) 2, 4, 5

18. Əsas və əsili tərəfi sxemina uyğun olan söz birləşməsinin işləndiyi cümləni müəyyən edin.

- A) Biçinçilərlə salamlaşan sədr onlara bəzi tapşırıqlar verdi.
B) Qoruqçuları əsəbiləşdirəndə ləzzət alardıq.
C) Döşəkçənin üstündəkilər balacanın sırğaları idi.
D) Tibb bacısı yaralının səbirsizliyinə gülüb keçirdi.
E) Mənzərəni pozan artırmının görüntüsü idi.

19. sxemina uyğun gələn təbəl mürəkkəb cümlələri müəyyən edin.

1. Ona görə maraqlanırdı ki, bəlkə, onun da köməyi dəyərdi.
2. Bura öyrəşməyə başlamışdılar ki, şəhəri tərk etməli oldular.
3. İstəsən, dünyanı cənnətə çevirərsən.
4. Düz beş ildir, balasının üzünü görmürdü.
5. Bir halda ki inanmırsan, niyə soruşursan?
- A) 1, 2, 5 B) 3, 4 C) 1, 4 D) 2, 3, 5 E) 2, 4

Blok III

20. Uyğunsuzluğu müəyyən edin.

A) alışmaq	qınaq	ogünkü
B) ayri	yoxuş	səfərbərlik
C) böyütkən	pıçiltı	əlbir
D) öyrətmək	parlaq	soyad
E) dərhal	döndərmək	on birinci

21. Biri sadə cümlənin şəxsə görə fərqli növündədir:

- A) Belələrinin yanında gərək suyu da üfürə-üfürə içəsən.
- B) Elələri özündən başqa kimsəni düşünməzlər.
- C) Ölənin arxasınca danışmazlar.
- D) Bu zamanədə kimə etibar edəsən.
- E) Kiməsə yaxşılıq edəndə özünü bir rahat hiss edirsən.

22. Tabesiz mürəkkəb cümlələri müəyyən edin.

- 1. Pəhləvan bəzən büdrəyib çuxura düşür, ayağının altında sümüklər oxşalırdı.
 - 2. Düşmən elə bilirdi, böyük bir dəstə üstünə gəlib.
 - 3. Kim nədən qorxur, o da başına gəlir.
 - 4. Hədiyyə qutusu çox xoşuma gəldi, həmən açib içinə baxdım.
 - 5. Zəhra albomu açmadan partanın altına qoydu və pərt olduğunu müəllimə hiss etdirməməyə çalışdı.
- A) 1, 2, 5 B) 4, 5 C) 1, 4 D) 3, 5 E) 2, 3, 4

23. Hansı cümlələrdə qrammatik cəhətdən asılı cümlə əsas cümlədəki işin tərzini bildirir?

- 1. Planımız belədir ki, iki günə işi tamam bitirməliyik.
- 2. Əhvalatı bəzəyib-düzəyib danışdı ki, dinləyicilərdə maraq oyada bilsin.
- 3. Amma qadın özünü elə göstərir ki, elə bil heç bir problemi yoxdur.
- 4. Müəllim necə öyrətməmişdisə, o cür də söylədik.

5. Onun yanında əhvalatdan xəbərimiz yoxmuş kimi davranmalı olurduq.

24. Xəbəri III şəxsin cəmində ola bilməz:

- 1. qeyri-müəyyən şəxslə cümlənin
- 2. ümumi şəxslə cümlənin
- 3. şəxssiz cümlənin
- 4. ismi xəbərlə cümlənin
- 5. söz-cümlələrin

25. Yanlış fikirləri müəyyən edin.

- 1. "Və" bağlayıcısı "ilə" bağlayıcısı hər zaman əvəz edə bilməz.
- 2. "Gərək" nitq hissəsi kimi ədat, "gərək ki" modal söz hesab olunur.
- 3. "-ca2" qoşması "-ca2" ədatı ilə sinonimlik yarada bilər.
- 4. "Ancaq", "yəni" ədat kimi işləndə də onlardan əvvəl vergül qoyula bilər.
- 5. "Mən də onun qədər oxuyuram" cümləsində "qədər" qoşması kəmiyyət məzmunu yaradır.

26. Tələffüz zamanı həm kökü, həm də şəkilçisi fərqlənən sözləri tapın.

- 1. torpaqdır 2. acıqla 3. inadkar
- 4. azadlıq 5. sınaqdır

27. Uyğunluğu müəyyən edin (durğu işarələri buraxılmışdır).

- 1. "V, - m, - v".
- 2. M: "V", - m
- 3. M: "V, - m, - v".
- a. Get bizdə də bir-iki gün qal. Qoy anam da oğul səsi eşitsin. (M.Cəlil)
- b. Məni atam məcbur etdi deyə oğlan özünü təmizə çıxarmağa çalışdı mən uşağam, atama qulaq asmalıyam. (E.Heminquey)
- c. Yox Azad, gələcək nəsillərin yaşaması üçün ölənlər əbədi həyat qazanırlar dedim.
- d. Qərib Bu uşağın heç bir günahı yoxdur deyib əhvalatı olduğu kimi onlara danışdı.
- e. Öz-özünə Kənddən qaçmaq lazımdır dedi burada dərddən, qüssədən başqa bir şey yoxdur.

Blok III

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Sincablar

Sincablar daha çox Avropa qitəsindəki meşələrdə yaşayırlar. Boyları təxminən 25 sm olur. Bədənlərinin arxasında az qala öz boyları qədər uzun, yuxarıya doğru dayanan, geniş və gur tüklərdən ibarət quyruqları olur. Sincab bu uzun quyruğu sayəsində müvazinəti pozulmadan ağacdən ağaca atlayır. Kiçik iti dirnaqları sayəsində ağaclara dırmaşa bilər. Havadan düşəndə qanadları açaraq sanki bir paraşüt kimi hərəkət edirlər. Bu zaman sincabların ... isə həm tənzimləyən bir sükan funksiyasını həyata keçirir. Hətta özələrini 9 metr dərinlikdən boşluğa ataraq yerə yumşaq eniş də edə bilirlər. Sincabların bir insanın əsla malik olmayacağı qədər sağlam və iti dişləri var. Onların dişləri qırıqlıqdan asanlıqla ayrılır, yerinə dərhal başqası çıxır. Aşınan dişlər davamlı olaraq uzanaraq alt tərəfdən yenilənir. Bu xüsusiyyət yalnız sincablarda deyil, bütün gəmirici heyvanlarda vardır.

28. Mətnə tünd-qara hərflərlə verilmiş sözü poetik funksiyada cümlədə işlət.

29. Mətnin məzmunundan çıxış edərək nöqtələrin yerinə yazıla bilən sözü müəyyən edin.

30. II abzasda məntiq xətası olan cümləni müəyyən edin və düzəliş edərək yazın.

TARİX

31. Dəbil və Bərdə şəhərlərinə aid oxşar cəhət:

- A) Şəddadi dövlətinin paytaxtı olmaları
- B) Monqollara xərac verib dağıntılardan xilas olmaları
- C) Xürrəmilər tərəfindən ərəblərdən azad edilmələri
- D) Ərəb canişinliyinin mərkəzi olmaları
- E) Slavyanların qarət və talanlarına məruz qalmaları

32. Qərbi Roma imperiyasına aiddir:

- A) Amid döyüşündə məğlub olması
- B) Milan fərmanının verilməsi
- C) Katalaun döyüşündə iştirak etməsi
- D) Konstans müqaviləsinin imzalanması
- E) Suasson döyüşündə məğlub olması

33. Daha sonra baş vermişdir:

- A) ZSFSR-in yaranması
- B) Yuxarı Zəngəzurun Ermənistanı verilməsi
- C) Azərbaycan SSR-nin II konstitusiyasının qəbul edilməsi
- D) "Çayoba faciəsi"nin baş verməsi
- E) SSRİ-də elektrikle işləyən ilk dəmir yol xəttinin işə salınması

34. Uyğunluq pozulmuşdur:

- A) Veymar Respublikası mövcud olmuşdu – Almaniya
- B) Türkiyənin müstəqilliyi və yeni sərhədləri tanındı – Lozanna konfransında
- C) ABŞ-da mühacirət qanunlarına dəyişiklik edilmişdi – Calvin Kulicin dövründə
- D) Almaniya ilə SSRİ arasında imzalanmışdı – Rapallo sazişi
- E) Yaponiya və Almaniya arasında imzalanmışdı – "Antikomintern" paktı

Blok III

35. Ərdəbil hakimliyinin mövcud olduğu dövrə aid deyil:

1. Cəfərilər və Şüeybilər sülaləsinin hakimiyyətdə olmaları
 2. Şirvanşahlar və Teymurilər arasında diplomatik münasibətlərin qurulması
 3. Soyurqal torpaq sahibliyinin yaranması
 4. Dərbəndilər sülaləsinin hakimiyyətinin başa çatması
 5. Üsr adlı verginin toplanmağa başlanması
- A) 2, 5 B) 3, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 1, 5

36. Zaqafqaziya Seymi ilə Osmanlılar arasındakı müharibə nəticəsində yaranmışdır:

- A) Bakı Xalq Komissarlar Soveti
- B) Cənubi Qafqaz müstəqil Federativ Respublikası
- C) Cənubi Qafqaz Komissarlığı
- D) Xüsusi Cənubi Qafqaz Komitəsi
- E) "Sentrokaspi diktaturası"

37. Verilənlərə aiddir:

1. Gizli diplomatiyadan imtina edilməsi
2. Silahların azaldılması
- A) Kırım konfransı B) Brian-Kelloq paktı
- C) "14 maddə" prinsipi D) "Atlantika xartiyası"
- E) "Molotov-Ribbentrop" paktı

38. Azərbaycanda II Respublika ilə bağlı xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Qars müqaviləsinin imzalanması
2. Latın əlifbasının tətbiq edilməsi
3. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaranması

- A) 1, 3, 2 B) 1, 2, 3 C) 3, 1, 2
D) 3, 2, 1 E) 2, 3, 1

39. Daha əvvəl baş vermişdir:

- A) Kanadaya *dominion* hüququnun verilməsi
- B) Rusiyada təhkimçiliyin ləğv edilməsi
- C) Fransada III Respublikanın yaranması
- D) Yaponiyada burjua islahatının keçirilməsi

E) Gənc türklər inqilabının baş verməsi

40. XVIII əsrin 90-cı illərində hakimiyyətə gələn sülalə:

- A) Tüdorlar B) Burbonlar C) Əfşarlar
D) Qacarlar E) Valua

41. Qubalı Fətəli xanın vergi islahatına görə:

1. Vergilərin mahal naibləri tərəfindən yığılması qadağan edildi.
 2. Bir sıra ağır vergilər ləğv edildi.
 3. Vergini kəndxuda toplamalı və şəxsən özü xan xəzinəsinə təhvil verməli idi.
 4. Verginin toplanması əyalət hakimlərindən alınıb mərkəzi divana həvalə edildi.
- A) 1, 2 B) 3, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 1, 3

42. Xəritəyə əsasən "Üçlər ittifaqı"na daxil olan dövlətlər:

- A) 1, 3 B) 2, 5
C) 3, 4 D) 2, 4
E) 1, 5

43. VII əsrin 60-cı illərinin I yarısına aid olanları müəyyən edin.

1. Sasanilərin Bizansla müqavilə imzalaması
 2. Girdiman dövlətinin Əməvilərlə diplomatik əlaqə qurması
 3. Kür çayı sahilində döyüşdə xəzərlərin məğlub olması
 4. Əməvilər sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
- A) 1, 2 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

44. Aslandüz və Cavanbulaq döyüşlərinə aid oxşar cəhətlər:

1. XIX əsrin II onilliyində baş vermələri
 2. Qacar dövlətinin hökmdarı Fətəli şahın qoşununun məğlub olması
 3. Rus çarı I Nikolayın qalib gəlməsi
 4. Rusiya ordusunun qalib gəlməsi
- A) 3, 4 B) 2, 4 C) 1, 3 D) 1, 2 E) 2, 3

Blok III

45. Qədim Makedoniya dövlətinin hücumlarına məruz qalmamışdır:
A) Albaniya B) Əhəməni C) Finikiya
D) Yunan şəhər-dövlətləri E) Misir

46. Xürrəmilərin qalib gəldiyi adı buraxılan döyüşü müəyyən edin.

I Həşdadsər	I Həmədan	?
-------------	-----------	---

A) II Həmədan B) Bəzz C) Savalan
D) II Həşdadsər E) Cərmidan

47. Eylər-Venn diaqramına əsasən ərzaq sapalağı (I) ilə ərzaq vergisini (III) oxşar (II) və fərqli cəhətlərini müəyyən edin.

1. XX əsrin 20-ci illərində tətbiq edilmişdir.
2. XX əsrin 30-cu illərində tətbiq edilmişdir.
3. Azad ticarətin inkişafına səbəb olmuşdur.
4. Yeni İqtisadi Siyasət dövrünə aiddir.
5. Hərbi kommunizm siyasəti dövrünə aiddir.

A) I - 5; II - 1; III - 3, 4
B) I - 2, 3; II - 4; III - 5
C) I - 4; II - 5; III - 1, 2
D) I - 5; II - 3; III - 2, 4
E) I - 4, 5; II - 2; III - 1, 3

48. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Ş.M.Xiyabani hökuməti
2. S.C.Pişəvəri hökuməti
a. Üsyana rəhbərlik etmək üçün İctimai İdarə Heyəti təşkil olundu.
b. Təbrizdə pulsuz qız məktəbi açıldı.
c. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilə diplomatik əlaqələr qurmuşdu.
d. Azərbaycan dili bütün Cənubi Azərbaycanda rəsmi dövlət dili elan edildi.
e. Təbriz universiteti təsis edildi.
A) 1 - a, b; 2 - e B) 1 - b; 2 - d, e C) 1 - c; 2 - b, d D) 1 - d; 2 - a, b E) 1 - e; 2 - c, d

49. Gurlu tayfası tərəfindən süquta uğradılan dövlət:

A) Uyğur B) Qəznəvi C) Böyük Səlcuq
D) Qaraxanlı E) Xəzər xaqanlığı

50. Mezolit və Eneolit dövrlərinə aid oxşar cəhətlər:

1. Yalnız daş əmək alətlərindən istifadə edilməsi
2. İnsanların dulusçuluqla məşğul olması
3. Anaxaqanlığının mövcud olması
4. İnsanların ovçuluqla məşğul olması
A) 1, 2 B) 1, 4 C) 3, 4 D) 2, 4 E) 2, 3

51. Səfəvilər nəslindən yaradılan xanlıq:

A) 2 B) 4 C) 5
D) 1 E) 3

52. Sasani dövlətində şərti torpaq sahibliyi adlanırdı:

A) Gezit B) Xüms C) Xostak
D) Cizyə E) Xaraq

53. İkinci Dünya müharibəsinin 1940-cı ilə aid olan hadisələri:

1. Fransa ərazisində Vişi hökumətinin yaranması
2. Miduey və Əl-Ələmeyn döyüşünün baş verməsi
3. "Dünkerk möcüzəsi" adlı hadisənin baş verməsi
4. Yunanıstan və Yuqoslaviyanın faşistlər tərəfindən işğal edilməsi

54. Bəndərin başçılığı ilə baş verən üsyana aid doğru fikirləri seçin.

1. Monqol zülmünə qarşı yönəlmişdi.
2. XIII əsrin 30-cu illərində baş vermişdi.
3. Məğlubiyyətlə nəticələnmişdi.
4. Erkən feodalizm dövründə baş vermişdi.

55. Türkmənçay müqaviləsinə aid olan fikirləri müəyyən edin.

1. İranın Rusiyaya təminat ödəməyi öhdəsinə götürməsi
2. Şərqi Gürcüstan və Dağıstanın Rusiyaya ilhaq edilməsinin İran tərəfindən tanınması
3. Rusiyanın Cənubi Qafqazın işğalını başa çatdırması
4. İrandan əhalinin Cənubi Qafqaza hərəkətinə icazə verilməsi
5. İranın Şimali Azərbaycana olan iddialarından əl çəkməsi

56. Türkiyə Respublikasının tarixinə aid hadisələrin xronoloji ardıcılığını müəyyən edin.

1. Səadabad paktının imzalanması
2. İlk Konstitusiyanın qəbul edilməsi
3. Millətlər Cəmiyyətinə daxil olması
4. Montre konfransının keçirilməsi

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Rumıniyanın Markita şəhəri uğrunda mübarizə aparmışdı.
 2. Tuapse uğrunda döyüşlərdə qəhrəmanlıq göstərmişdi.
 3. Yuqoslaviyada partizan hərəkətində fəal iştirak etmişdi.
- a. Qafur Məmmədov
b. Gəray Əsədov
c. Mehdi Hüseynzadə
d. Ziya Bünyadov
e. Əhmədiyyə Cəbrayilov

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 88-90-cı tapşırıqları Cavab verərkən yerinə yetirin.

Şimali Amerikada İngiltərə hökumətinə qarşı "Azadlıq oğulları" adlı gizli təşkilat yarandı. 1765-ci ildə koloniyalar öz nümayəndələrini Nyu-Yorkda qurultaya göndərdilər. Qurultayın qərarına əsasən, İngiltərə parlamenti koloniyaların razılığı olmadan onlara vergi qoya bilməzdi.

Buna baxmayaraq, İngiltərə parlamenti koloniyalara satılan çayın gömrük haqqını artırdı. "Ost-Hind" şirkətinin çayla yüklənmiş bir neçə gəmisi Boston limanına gəldi. Çay gömrük haqqı ödənilməklə əhaliyə satılmalı idi, lakin əhali buna etirazını bildirdi. Gizli təşkilatların üzvləri hindu paltarları geyinərək gəmilərə hücum etdilər. Çay qutularını suya atdılar.

58. Mətnə haqqında danışılan ingilislərə qarşı hadisə neçənci ildə baş vermişdi?

59. Tarixi biliklərinizə əsasən baş verən bu hadisə tarixə hansı adla düşdü?

60. Mətnə haqqında danışılan etiraz hadisəsinə cavab olaraq İngiltərə hökuməti hansı tədbirləri gördü?

ƏDƏBİYYAT

61. Cədvəle əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Qəzəl və qəsidənin şeir vahidi və qafiya quruluşu eynidir.	4. Epik növdə yazılan əsərlərdə epigraf və remarkadan istifadə edilə bilər.
2. Lirik əsərlərdə hadisənin özü yox, onun yaratdığı hiss və həyəcan əks olunur.	5. Tuyuq və rübai eyni vəzndə yazılır.
3. Nəzmlə yazılan əsərlər yalnız epik və lirik növdə olur.	6. Heca vəznində yazılmış əsərlərdə misradaxili bölgü bütöv söz prinsipinə əsaslanır.

A) 3, 5, 6
D) 2, 3, 6

B) 1, 2, 4
E) 1, 4, 5

C) 1, 2, 3

62. Hansı fikir M.Arazın "Əsgər məktubu" şeirinə aiddir?

- A) Bu məktub vətən uğrunda müharibədə şəhid olmuş əsgərin dilindən yazılmışdır.
- B) Şeirdə müharibələr və törətdiyi bəlalər sadə dillə təsvir olunmuşdur.
- C) Şeirdə müəllif aldığı əsgər məktublarındakı səmimiyyəti, dəyanəti və məhəbbət hisslərini tərənnüm etmişdir.
- D) Məktubları yazan əsgərlərdən biri vətəninə didərgin düşmüşdür, onun qəlbi vətən həsrəti ilə çırpınır.
- E) Müəllif övladı hərbi xidmətdə olan anaların ümumiləşmiş obrazını da yaratmışdır.

63. Ə.Kərimin "Qaytar ana borcunu" şeiri haqqında yanlış fikri müəyyən edin.

- A) Ana həyat yoldaşını müharibədə itirmişdi.
- B) Ana bir neçə müddət oğlundan məktub almır, yazdığı məktublar isə geri qayıdır.

C) Oğlundan məktub almayınca daha onun yolunu gözləmək fikrindən daşınır.

D) Ana əzab çəkdiyini, dərini, kədərinə övladına bildirməməyə çalışır.

E) Övladından biganəlik və soyuqqanlılıq görən ana yenə də oğlunu günahkar bilmir.

64. *Səhv* fikri müəyyən edin.

A) Ədəbi cərəyan bədii yaradıcılıq metodu ilə müqayisədə daha geniş anlayışdır.

B) Bədii yaradıcılıq metodu həyat hadisələrini təsvir etmək və onları ümumiləşdirmək üçün yazıçının əsas götürdüyü prinsipdir.

C) Ustad bir sənətkarın yaradıcılığının özündən sonra gələn sənətkarlar üçün nümunə olması ədəbi məktəb sayılır.

D) Ədəbi cərəyan tarixin müəyyən mərhələsində bir-birinə zidd olan ideoloji mübarizə şəraitində yazıçıların ideya və üslubca birləşməsidir.

E) Ədəbiyyatda iki yaradıcılıq metodu var: romantik və realist metod.

65. Verilmiş nümunəni hansı fikrlə tamamlamaq doğrudur?

"Artıqca həyasızlıq olur el mütəhəmmil,
Hər zülmə dözən canları neylərdin, ilahi?!" –
söyləyən Sabir:

A) Haqsızlığa, ədalətsizliyə sonsuz nifrətini gizlin saxlasa da, bu zülmü qəbul edilməz hesab edir.

B) Zalımın zülmünə məzlumun dözməsi, səbirli olması ilə barışa bilmirdi.

C) Bu misralarda tipi öz dili ilə ifşa etmək üsulundan istifadə etmişdir.

D) "Pisi pis, əyrini əyri" yazmağı şairlik borcu bilirdi, lakin çarizmin yürütdüyü mənfur. müstəmləkə siyasətinə görə bu mövqeyini sona qədər davam etdirə bilmir.

E) Zəmanənin eyiblərini, problemlərini göstərməklə kifayətlənir.

66. Elçinin "Talvar" əsərində Əliabbas kişinin alətləri aparıb satmaqda məqsədi nə idi?

A) Dolanacağı yaxşı deyildi, ona görə alətləri satmaq məcburiyyətində idi.

B) Köhnə alətlərini satıb, əvəzinə yenilərini almaq istəyirdi.

C) Yaşlı vaxtında özünün lazımsız olmadığını, hələ də evə qazanc gətirə bildiyini sübut etmək istəyirdi.

D) İstəyirdi ki, alətləri yaxşı bir ustaya qismət olsun, dəyərini bilən adam istifadə eləsin, qalıb paslanmasın.

E) Evdəki həyat tərzı çox ağır idi, ona görə piştaxta arxasına keçməklə bir az dincəlmək istəyirdi.

67. Verilmiş fikir hansı bəndlə tamamlansa, **yanlış** olar?

C. Novruzun "Mən bizim anaları Günəşlə tən tuturam" şeirinin lirik qəhrəmanı ...

A) öz ürəyinin odundan analara od verir

B) nə qədər ki səsi var, sevgi dolu mahnı oxumaq istəyir

C) gəlinsiz, nəvəsiz qalanları ürək hərərəti ilə isitmək istəyir

D) əslinin, nəslinin adından əyilməz analar qarşısında baş əymək istəyir

E) etibarsızlıq edən, ananın əziyyətini unudan övladları bağışlaya bilmir

68. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Bədii əsərdə hadisələrin bir-biri ilə

əlaqələndirilməsi və müəyyən bir sistemdə qurulmasıdır.

2. Bədii əsərlərdə hadisələrin müəyyən xətt üzrə inkişafıdır.

3. Bədii əsərdə surətin xarici görkəminin sözlə ifadəsidir.

4. Fransız sözü olub "öləkə", "məkan" deməkdir.

a. portret b. süjet

c. kompozisiya d. peyzaj

A) 1 - b, 2 - c, 3 - d, 4 - a

B) 1 - c, 2 - b, 3 - a, 4 - d

C) 1 - a, 2 - b, 3 - d, 4 - c

D) 1 - c, 2 - b, 3 - d, 4 - a

E) 1 - b, 2 - a, 3 - c, 4 - d

69. Anarın "Keçən ilin son gecəsi" əsəri ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

A) Əsərin sonluğunda səslənən lent yazısındakı fikirlər əsərin ideyası ilə yaxından səsləşir.

B) Rüstəm anasının ürəyini qırmamaq, onu incitməmək üçün nişanlısı ilə barışmağa razılaşır.

C) Səkinə xalanın simasında "yaxın qonşu uzaq qohumdan yaxşıdır" deyimini öz təsdiqini tapır.

D) Təzə ili qarşılamaq dəb düşəndən Qəzənfər ölənə qədər Həmidə xala bayram axşamını evdə keçirmirdi.

E) Eynəqli kişinin dediklərindən sonra həli dəyişən Həmidə xalanı Qəzənfərin lentə aldığı danışığı ovundurur, əsl həqiqəti başa düşməkdə kömək edir.

70. H. Cavidin "İblis" faciəsinə aid **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

Obraz	Obrazın fikri
1. İxtiyar	Bəşəriyyət bu gün ev yıxmağa, qan içməyə adət edib.
2. Arif	Ey tanrı, məni elə yüksəkliyə qaldır ki, insandakı zülmü görməyim.
3. Rəna	Tanrım ilə əhdim var ki, kim babamın qatilini bulsa, ancaq o məni məmnun edər.
4. İblis	Əmin olun ki, mənsiz də sizə qan püskürən krallar, şahlar, hiyləgər siyasilər rəhbərlik edəcəklər.
5. Elxan	Turan üçün xilas yolunun yalnız mədəniyyətdə olduğunu görür.

A) 4, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 3 D) 2, 3, 5 E) 1, 5

Bloq III

71. Ə.Haqverdiyevin "Bomba" əsərinin məzmun xüsusiyyətləri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Kərbəlayı Zal dünyagörüşü məhdud bir obrazdır.

2. Yazıldığı janr hekayənin bir növü, şəkli hesab edilir.

3. Gözlənilməz şəkildə başa çatması ilə hekayənin digər formalarından fərqlənir.

4. Kərbəlayı Zal vəzifəsinin öhdəsindən layiqincə gələ bilmədiyinə görə pristavın danlağına tuş gəlir.

5. Kərbəlayı Zalın qorodovoyları usta Feyzullanın evinə cəmləməkdə məqsədi Feyzulla ilə qasd-qərəzi deyildi.

A) 1, 3, 5 B) 2, 3 C) 1, 4, 5 D) 2, 5 E) 1, 2

72. Nümunədə işlənmiş bədii təsvir vasitələrini müəyyən edin.

İxtilafın şirin, sözüün mazəli,
Şəxər güllüşündən canlar təzəli (M.P.Vaqif)

A) epitet, metonimiya B) istiarə, epitet
C) metafor, simvol D) simvol, epitet
E) təşbeh, istiarə

73. S.Əhmədlinin "Dərs" hekayəsi ilə bağlı yanlış fikri müəyyən edin.

A) Əsər 1990-cı ilin yanvarında baş verən hadisələrdən bəhs edir.

B) Məktəb direktoru öz mənafeyini, vəzifəsini insanların taleyindən daha üstün tutur.

C) Müəllif Məqsəd obrazı vasitəsilə 20 Yanvar faciəsinin acı gerçəkliklərini sadə dillə çatdırır.

D) Məktəblilər yolda düşüb qalmış giliz-mərmiləri direktorun tapşırığına əsasən toplayıb məktəbə gətirirlər.

E) Müəllimə Şəhidlər xiyabanını ziyarət edərkən bilmişdi ki, şagirdi Sonanın qardaşı şəhid olub.

74. S.S.Axundovun "Nurəddin" əsəri ilə bağlı klasteri tamamlayın.

	Hacı Nəsir öləndən sonra Gülpərinin himayəsində qalır.
Nurəddin	

1. Ona dəfələrlə pislik etmiş insanı bağışlaya bilir.

2. Uzaqqörən, vaxtında düzgün qərar verməyi bacaran uşaqdır.

3. Atasının qisasını alacağına söz verir.

4. Ehtiyat etdiyi üçün başına gələn hadisələri Cənnətəliyə danışmır.

5. Rəhimin sayəsində Bahara qovuşa bilir.

A) 2, 3, 4

B) 1, 3, 5

C) 1, 2, 5

D) 1, 2, 4

E) 3, 4, 5

75. R.Rzanın "Çinar ömrü" şeirindən verilmiş parçada hansı məcaz növünün işləndiyini, bu məcazın şeirdəki rolunu düzgün müəyyən edin.

Elə bil ki, gövdəsi üşümüşdü.

Çinar beş yüz ildən bir az,
bircə yaz az yaşadı...

A) Təşbeh – Müəllif çinar daha təbii və əzəmətli təsvir etmək üçün insanla müqayisə etmişdir.

B) Epitet – Fikrin daha qüvvətli və emosional olması üçün təyinedici söz əlavə edilib.

C) Metafor – Çinar insana bənzədilib, hiss-həyəcanı daha qabarıq ifadə etmək üçün insana xas əlamətlər çinarın üzərinə köçürülüb.

D) Simvol – Çinar əzəmətin, yenilməzliyin, mərdlik və dözümlü rəmzi kimi təsvir edilmişdir.

E) Metonimiya – Müəllif çinar obrazı vasitəsi ilə özünü təqdim etmək istəyib, buna görə də addəyişmədən istifadə edib.

76. S.Rəhimovun "Qara torpaq və sarı qızıl" əsərinin məzmunu ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Ata mülkü üstündə dava edən qardaşları ancaq kəndin ağsaqqalı barışdırır bilir.
- B) Hürzad vəfat edərkən Qurbana vəsiyyət etmişdi ki, oğlanlarının xətrinə dəyib onları incitməsin.
- C) Qurban narahat idi ki, o öldükdən sonra oğlanları başqalarına əl açib dilənməsinlər.
- D) Üç qardaş nə qədər tənəbəl olsalar da, çala yerini əkən zaman atalarına kömək edirdilər.
- E) Böyük qardaş Şahməmməd atadan qalmış mirası aralarında ədalətlə bölür.

77. N.Vəzirovun "Müsiqəti-Fəxrəddin" əsərində Rüstəm bəyə aid fikirlərdən hansı doğru deyil?

- A) Əsərin əvvəlindəki monoloqu ilə müəllif onun kimliyini oxucuya tanıdır.
- B) Köhnəliyin təmsilçisi kimi mühafizəkar və qəddardır.
- C) Qızını oxutması, nöqərlərinə münasibəti, övladlarına məhəbbəti müsbət cəhətləridir.
- D) Övladlarını mənəmlik hisslərinə qurban versə də, səhvlərini görüb anlamır.
- E) Müəllif onun simasında köhnəliyin faciəsini əks etdirmişdir.

78. H.Cavidin "Ana" əsəri ilə bağlı uyğunluğu müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Mövzusu Dağıstan həyatından alınmışdır.	4. Murad Qanpoladı öldürdüyünə peşman olur.
2. Ədibin sayca ikinci dram əsəridir.	5. Orxan İzzətin təklifi ilə İsməti qaçırmay üçün plan qurur.
3. İsmət Səlimə intiqam almağa lüzum qalmadığını söyləyir.	6. Orxan arxasız, yoxsul olsa da, özünü yüksək tutur, qururunu sındırmır.

- A) 1, 3, 4
- D) 1, 5, 6
- B) 2, 3, 5
- E) 2, 4, 5

C) 1, 4, 6

79. A.Ələsgərin "Bir ay yarım nəbərdən keçəndə..." qoşması haqqında yanlıştır.

- A) "Dağlar" rədifli bu qoşmanın yazılması müəllifin ahıl vaxtlarına təsadüf edir.
- B) Qoşmada dağların ilin dörd fəslində aldığı müxtəlif vəziyyəti təsvir olunur.
- C) Şeirdə aşığın el həsrəti, vətən nisgili əks olunmuşdur.
- D) Müxtəlif yerlərin: dağ və yaylaqların adlarını çəkməklə müəllif doğma təbiətə vurğunluğunu bildirir.
- E) Elindən ayrı düşdüyü üçün özünü məzəmmət edən sənətkarın kədəri ictimai mahiyyət daşıyır.

80. S.Ə.Şirvaninin "Guş qıl..." şeirinin təhlili ilə bağlı fikirlərdən biri yanlıştır.

- A) Şeir ictimai məzmunludur, əruz vəzninin rəməl bəhrində yazılmışdır.
- B) Müəllifə görə, insan musiqidən həzz almalı, musiqi alətlərinin səsindəki mənəvi, hikməti duymağa qabil olmalıdır.
- C) Şeirdə İsa peyğəmbərlə bağlı dini rəvayətə də işarə edilir.
- D) Sənətkar müğənninin səsini Davud peyğəmbərin səsi ilə müqayisə edir, hətta bu səsin zövqdən məhrum olmuş daş ürəkliyə belə təsir edəcəyinə inanır.
- E) Şair tar alətinə "qadağan olunmuş əşya" deyən zahidlərin boş, "afsanə" sözlərinə uymamağa çağırır.

81. Bədii gülüşlə bağlı səhv fikirləri müəyyən edin.

- 1. Gülüş vasitəsilə yazıçı həyat hadisələrinə tənqidi münasibətini ifadə edir.
- 2. N.Vəzirov və H.Cavid yaradıcılığında gülüş əsas yer tutur.
- 3. Bədii gülüşün iki əsas növü var: satira və yumor.
- 4. Yazılı ədəbiyyatın komediya, təmsil, felyeton janrlarında gülüşə daha çox yer verilir.
- 5. Gülüş ifşəedicidir, islahedici mahiyyət daşıyır.

- A) 2, 5
- B) 1, 3
- C) 3, 4
- D) 1, 2
- E) 4, 5

Bloq III

82. H. Ziyarın "Kərgədan və Qarışqa" əsərinin təhlili ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- Kərgədan böyüklüyü ilə güc və hakimiyyət rəmzi kimi təqdim edilir.
- Təmsildə zəhmətə və əməyə rəğbət hissələri aşılır.
- Qarışqa öz hərəkətləri və yaşayış tərzini əmək olan obrazdır.
- Kərgədan həm tənəli, həm də kobuddur.
- Əsərdəki obrazlar zahirən fərqli olduqları qədər daxilən də fərqlidirlər.

83. Cədvəldə Ə. Kürçaylının əsərlərinə aid doğru fikirləri seçin.

Vətən	1. Vətənin səxavətli olmasından söz açılır. 2. Tarixən baş vermiş hadisələr əks olunmuşdur. 3. Vətən hər şeyi övladı üçün təmənnasız edən bir ana kimi təsvir olunur.
Qaranquş	4. Hadisə yaz yağışının yağdığı bir gündə baş verir. 5. Yağışın yuvasına ziyan verəcəyindən ehtiyatlanan qaranquş sürətlə yuvasına doğru uçar.

84. Epitet işlənmiş nümunələri seçin.

- Gülün gözəlliyi öz qatili, Bülbulü ömürlük qəfəsə salan Gözəl nəğməsidir, şirin dilidir. (F. Qoca)
- Axşamlar sürünüb dağlara sarı Zirvəyə baş qoyub yatar buludlar (F. Qoca)
- Nərd kimidir bu kainat, Al özünü zər kimi at. (F. Qoca)
- Büllur sularına günəş enibdir, Bağlar çəpərləri aşıb-daşıbdır (F. Qoca)

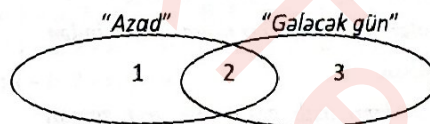
85. Səməd Vurğunun "Ananın öyüdü" əsəri haqqında **yanlış** fikri müəyyən edin.

- Övladını cəbhəyə yola salan məğrur ana obrazı yaradılmışdır.
- Şeir "Bilsin ana torpaq, eşitsin Vətən" mısrası ilə başlayır.
- Övladına düşmənin qabağında igid tərpənməyi, vüqarlı olmağı tapşırır.
- Ana övladına azad olunmuş yerlərdən onlara sovqat göndərməyi tapşırır.
- Anası ilə xudahafizləşən qəhrəman ananın əllərindən öpür.

86. Qoşma və qəzəl janrları üçün ortaq cəhətləri seçin.

- Məhəbbət və ya aşiqanə mövzudan geniş istifadə olunur.
- İlk və son beytlər xüsusi olaraq adlandırılır.
- Beytlərin sayı 5-7-9 ola bilər.
- Hər iki janrın sonunda şairin adı verilə bilər.

87. Eyler-Venn diaqramına əsasən M. İbrahimovun əsərlərinə aid düzgün uyğunluğu müəyyən edin.

- Epik əsərdir.
- Təsvir olunan hadisələrin əhatə dairəsi geniş və çoxşaxəlidir.
- İkinci Dünya müharibəsi illərində baş verən hadisələrə toxunulub.
- Əsərin baş qəhrəmanı təhsilini yarımçıq qoymağa məcbur olmuşdur.
- Mübaşir Məmməd azadlıq uğrunda mübarizə aparanaın ümumiləşmiş obrazıdır.

Blok III

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 88-90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Qandinin ayaqqabısı

1. Hansısa bir gözlənilməz hadisə həyatını çalxamağa qadirdirmi? Necə düşünürsən, insan qeyri-adi vəziyyətlərdə iradəsinə zidd hərəkətlər edə bilərmə?

Əgər sən ayaqqabını bir tayı hüdürlər bir yerdən düşsə, yaxud da yoxa çıxsə, digər tayını nə edərdin?

Bir gün Mahatma Qandi qatara çatmaq üçün sürətlə qaçır. Qatar sürətini artırdığı bir vaxtda, o, qatara qalxır. Bu anda ayağındakı ayaqqabının bir tayı relslərin üzərinə düşür. Artıq ayaqqabını götürə bilməyəcəyini bilən Qandi, Bunu görən dostları təəccüblənərək ondan niyə belə etdiyini soruşurlar.

Qandi isə dahiyanə şəkildə onlara cavab verir: – Düşündüm ki, ayaqqabımın birini saldımsa, onu hər hansısa bir kasıb tapa bilər. Əgər birini tapsa, ona heç bir fayda verməyəcək. Mənə də ayağımda olan tay heç bir fayda verməyəcək. Ona görə belə elədim ki, onları tapan kasıb bir insan hər ikisindən faydalana bilsin.

2. Həyat su kimi axıb gedir. Bu qısa zaman kəsiyində ən yaxşı əməllərə sahib olmalıyıq. Əlimizdən çıxan hər hansısa bir nemət, başqasının əlinə keçəcək. Bu da ona xoşbəxtlik gətirə bilər. Gəlin biz də onun sevinci ilə sevinək, əlimizdən çıxan nemətlərə üzülməyək.

88. Mətnəki hadisələrin sonrakı inkişafına əsasən, nöqtələrin yerinə yazıla bilən ən uyğun fikri seçin.

1. Ucadan qışqırmağa və ağlamağa başlayır.
2. Ayağındakı digər ayaqqabını da qatardan atır.

3. Yanındakılardan ayaqqabını götürmək üçün kömək istəyir.

89. Mətnə nömrələnmiş cümlələrdə hansı bədii təsvir vasitələri işlənmişdir?

90. "Yaxşılıq" şeirini oxuyun. "Qandinin ayaqqabıları" mətnindəki Qandinin əməlinə uyğun olan iki misrəni seçib yazın.

Yaxşılıq neçə min ilməli hana,

Nəsildən nəsilə qalan varımız.

Fəqət yaxşılığı başa qaxana

Kişi deməyibdir babalarımız.

Bəzən baş-başə gəl qarla, yağışla,

Birinə səadət həvəsində sən:

Əsil insanlara dünya bağışla,

Bir çürük qoz umma əvəzində sən.

Olma təmənnalı yaxşılıq acı.

O, zəhər qatılmış çörək kimidir... (M.Araz)

SINAQ – 10

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Uyğunluq gözlənilmişdir:

A)	Bədii üslub ədəbi dil tarixində həmişə aparıcı olmuşdur.	doğru
B)	Elmi üslubda izahetmə, şərhətmə aparıcıdır.	yanlış
C)	Rəsmi-ışgüzar üslubun lüğət tərkibi geniş, normalıq da möhkəmdir.	doğru
D)	Məişət üslubu təmtəraqlı qəlib və şablonlu nitqlə loru dilin keçidində yaranır.	yanlış
E)	Publisistik üslub kütləvi nitq forması olduğundan xalq dilinə çox yaxındır.	yanlış

2. Nümunənin morfoloji təhlilindəki *səhvi* müəyyən edin.

Qanlı hekayətim dişdii dillərə

Ammın sadası çatdı aya da.

İsti ocağına sular calandı,

Qəhə qərq oldu yurd da, yuva da. (Ə.Kürçaylı)

A) Feilin quruluşca hər üç növünə rast gəlinir.

B) İsimlə omonim olan nida işlənmişdir.

C) Nümunədəki hər üç "da" eyni köməkçi nitq hissəsidir.

D) Adlıq halda olan beş isim işlənmişdir.

E) Sadə və düzəltmə sifət işlənmişdir.

3. Cümlələr üçün ortaq fikirdir:

Tanımış insanlarla qarşılaşanda hədsiz sevinərdi.

Böyükleri bizi hirsli-hirsli süzəndir.

1. Zərflilik işlənmişdir.

2. Söz birləşməsi ilə ifadə olunmuş cümlə üzvü işlənmişdir.

3. Müəyyən şəxslilik cümlədir.

4. Feilli xəbərlidir.

A) 1, 3 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 1, 2

4. Hansı cümlələrdə bilavasitə vasitəsiz nitqə aid dürgü işarələrinin işlənməsində *səhvə* yol verilmişdir?

1. – Ay bala bu fikir hardan ağına gəlib, – deyə narazı halda dilləndi. – Hər dəqiqə də bir ağıla qulluq edirsən.

2. – Səhər evdən çıxanda onu görmüşdüm – deyə atam dilləndi.

3. Xalası həyəcanla:

– Bəlkə doğrudan da biza, – dedi, – ehtiyacları var.

4. Qoca yolçuya:

– Bir az dincəlib sonra gedin. – Heç olmasa hava bir az isinmiş olar, – dedi.

A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 4

5. Deyilişi və yazılışı arasında fərq sayı

baxımından nöqtələrin yerinə yazılmalıdır: *söyüdlük, ... , şənlanmək*

A) şanlı-şöhrətli B) şiddətlə C) onminlik

D) itaətsizlik E) ailəcanlı

6. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Düzəltmə zərf cümlənin zərfliyidir

2. Sadə sifət cümlənin təyiniidir

3. Mürəkkəb isim cümlənin mübtədasıdır

a. Qaçacaq başlayanda özümü itirdim.

b. Daxilən övladının haqsız olduğunu duyurdu.

c. İtburnu kolu dağınuq saçlarına ilişmişdi.

d. Sürətlə qaçan gəncin qarşısına qəfil bir maşın çıxdı.

e. Təzə soyadı çox xoşuna gəlirdi.

A) 1 – d, 2 – e, 3 – c B) 1 – b, 2 – c, 3 – e

C) 1 – a, 2 – c, 3 – e D) 1 – b, 2 – d, 3 – a

E) 1 – b, 2 – e, 3 – a

7. Vasitəsiz nitqli hansı cümlə həm

M: "V", – m., həm də "V", – m. sxemina

uyğun gələ bilər? (Dürgü işarələri buraxılmışdır)

A) Bəri gəl Məmməd dedi bir az söhbət edək

B) Nərgiz Azərə heç nə demə dedi hələlik öz aramızda qalsın

C) Mühəndis Əli Ağayev yanıma gəlsin dedi

D) Sona mənə Heç əhvalını pozma dedi hər şey öz yerini tapacaq

E) Aydın Məlikov bir az gecikəcək dedi onu da gözləyib sonra başlayaq

Blok III

8. Birində zaman zərfi hərəkətin zamanını bildirmir.

- A) Səhər hava çox da sərin deyildi.
- B) Ara-sıra yağış da səpələyirdi.
- C) Baş verənlərə hələ də inana bilmirdim.
- D) Mən əvvəlcə onun nə demək istədiyini anlamadım.
- E) Bunların hamısı bildir olmuşdu.

9. Frazoloji birləşmə *işlənmemişdir*:

- A) İllər ötür aram-aram...
Uşaqlıqdan söz salıram. (F.Qoca)
- B) Daşürəkli insafsızlar olmasa,
Bu dünyanın qara daşı göyərər. (Ş.Əkbərzadə)
- C) İnsan zirvələrə tərəf can atır,
İnsan öz boyundan qalxır yuxarı. (Ə.Kürçaylı)
- D) Yadıma düşəndə sərin kölgəsi
Kölgəm yera girdi xacalatından. (Ş.Əkbərzadə)
- E) Bu axşam Xəzərə qonaqdır səma,
Bu axşam sözlü də verək rəssama. (F.Qoca)

10. Tamamlığı sxeminə uyğun gələn cümlə hansıdır?

- A) Unutqanlılığı başına bəla olmuşdu.
- B) Bu hadisə onlar arasındakı düşmənçiliyə son qoymuşdu.
- C) Qarışıqlıqdan istifadə edən oğlan sivişib aradan çıxdı.
- D) Ünvanına çoxlu açıqcalar göndərmişdilər.
- E) Yaxınlaşıb onunla salamlaşmaq istəyirdim.

11. Yazının növləri ilə bağlı *yanlış* fikirdir:

- A) Fonoqrafik yazıda yalnız bütöv söz yox, həm də sözün ayrı-ayrı səsləri ifadə olunur.
- B) Əşyevi yazıdan sonra piktoqrafik yazı yaranmışdır.
- C) Sillabik yazı hərfi yazının bir növüdür.
- D) Nəqliyyat vasitələrindəki əyləc və dönmə işığı ideoqrafik yazı nümunəsidir.
- E) İqtisadi-coğrafi xəritələrdə müxtəlif bölgələrdəki sünbül, meyvə-tərəvəz şəkli piktoqrafik yazı nümunəsi hesab edilir.

12. Verilənlərdən birində fərqləndirilmiş söz digərləri ilə eyniköklü *deyil*:

- A) Tanışlardan birinin ad gününə yığışmışdıq.

B) Qəzadan sonra onun üzü *tanınmaz* hala düşmüşdü.

C) Bir az *tanımandan* sonra küçədə gəzmək asan olmur.

D) Filmi *tanıtmaq* üçün digər şəhərlərə də sifariş edəsi olduq.

E) *Tanıdığımız* kim vardisa, hamını dəvət etdik.

13. Verilənlər içərisində hansı üsluba aid nümunə *işlənmemişdir*?

- 1. Sonra əməkdaşlar məhəllə sakinləri ilə profilaktik söhbət aparmışlar.
 - 2. Nə bilim, vallah, bu uşağın işi də elə dünyəyə düşüb ki, heç açılana da oxşamır.
 - 3. Fikrin emosional təsirini artırmaq, güclü hiss-həyəcan yaratmaq məqsədilə onun sual şəklində qurulması bədii sual adlanır.
 - 4. Hər il avqust ayının 1-i Azərbaycan Respublikasında Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü qeyd olunur.
- A) bədii B) elmi C) rəsmi-işgüzar
D) məişət E) publisistik

14. Verilən cümlələrdən birində bir cür yazılan şəkilçi *işlənmemişdir*:

- A) Futbol azarkeşləri bu xəbəri həyəcanla gözləyirdilər.
- B) Azərbaycanda quldarlıq quruluşu mövcud olmamışdır.
- C) Tibbi praktika ilə, dili isə kitablardan öyrənmişdi.
- D) O, hüquqşünaslıq fakültəsinə qəbul olunmaq istəyir.
- E) İş barədə çox həssas, səhhətinə qarşı isə hədsiz laqeyd idi.

15. Cümlələrdən birində feili birləşmə müstəqil cümlə üzvüdür:

- A) Ancaq nədənsə bu dəfə heç kəndə getmək istəmirdi.
- B) Burda yaşayanların çoxu çarəsizlikdən buranı tərk eləmişdilər.
- C) Məsləhət verəndə də elə adama de ki, səni dinləsin.
- D) Məqsədi meşəbəyindən intiqam almaq idi.
- E) Dərstdən yayınmağın axırı həmişə bəla olur.

Blokk III

16. Leksik normanın pozulmadığı cümləni müəyyən edin.

- A) Bahar baxışını qaldırıb səmaya baxdı.
B) Bu düşüncələri heç cür ağılımdan yerə qoya bilmirəm.
C) Uşaq əlindəki çörək dənələrini cücələrə yedirirdi.
D) Dayaz düşüncəli insanlar həyatı ciddiyyə almırlar.
E) Zərbədən düşüncəsini itirib yerə yıxıldı.

17. $\begin{cases} -in \\ -ı \\ -m \end{cases}$ şəkilçiləri üçün ortaq cəhətdir:

- A) Feildən sifət düzəldir.
B) Şəxs sonluğu kimi də işlənir.
C) Feilin növ şəkilçisi kimi də işlənir.
D) Yalnız leksik şəkilçi kimi mövcuddur.
E) Yalnız bir nitq hissəsi yarada bilər.

18. "Təcir quldurlara təslim olan qorxaq yolçular kimi qollarını geniş açdı" (M.Cəlil) cümləsinin sintaktik təhlil sxemini müəyyən edin.

- A) _____
B) _____
C) _____
D) _____
E) _____

19. "Çıxış etmək istəyirsə, qoy ona söz verilsin" tabeli mürekkəb cümləsinin təhlilində aid doğru fikirdir:

- A) Budaq cümlə baş cümləyə şərt şəkilçisi ilə bağlanmışdır.
B) Baş və budaq cümlədə ikinci dərəcəli üzv də iştirak etmişdir.
C) Hər iki cümlə sadə cümlənin şəxsə görə eyni növündədir.
D) Hər iki cümlənin xəbəri feili xəbərdir.
E) Xəbərlər feilin eyni məna növündədir.

20. Hansı cərgədə hər iki boşluğa eyni hərflər yazılmalıdır?

- A) dez...dorant, pant...mima
B) tox...amaq, de...ektiv

- C) qu...bara, ko...bayn
D) pla...iat, pedaqa...ika
E) əd...baz, gün-güz...ran

21. Aşağıdakı cümlədə feilin hansı qrammatik növündə olan feilə rast gəlinir?

Hava qaralanda mətbuata açıqlandı ki, görüşən nümayəndələr tərəfindən atəşkəsin əldə edilməsinə qərar verilib.

- A) şəxssiz B) məlum C) qayıdış
D) məchul E) qarşılıq

22. Hansı sözlərdə leksik və qrammatik şəkilçinin sayı eynidir?

1. ucaldırdı 2. bölgələrdəki
3. sarsılmaz 4. xışıldayır
5. mənimsəyirdi
A) 1, 4 B) 2, 3 C) 4, 5 D) 1, 2 E) 3, 5

23. Klasteri tamamlaya bilən fikirləri müəyyən edin.

	Ən gec yaranmış üslubdur.
Publisisti	
k üslub	

1. Dövlətçilik, müstəqillik ənənələri ilə bağlıdır.
2. Olduqca müxtəlif mövqeləri, maraqları əks etdirir.
3. Ümumxalq dilində baş verən dəyişmələr bu üsluba təsir etmir.
4. Fərdi nitq ünsürlərinə yol verilmir.
5. Əsas əlaməti təsirlilik, kütləvi anlaşıqlılıqdır.

24. Yanlış fikirləri müəyyən edin.

1. Yiyəlik halla işlənən qoşmalar yalnız şəxs əvəzliliklərinə qoşulur.
2. Bağlayıcılar abzasları da əlaqələndirə bilər.
3. Modal sözlər və nidalardan sonra həmişə vergül qoyulur.
4. Tərkibində tabesizlik bağlayıcısı olan bütün cümlələrdə tabesizlik əlaqəsi də vardır.

Blok III

25. Tabesiz mürəkkəb cümlədir:

1. Xalqanı satıb kəndə qayıdacaq, hanpaların birindən iki pud un alacaqdır.
2. Üzr istəyərsən, günahından keçər.
3. Evə gələndə bikef idi, üz-gözündən də yorğunluq tökülürdü.
4. İstəyirdim, onu sən də tanılasan.

26. Budaq cümləsi şəxssiz cümlədir:

1. Bilirdi ki, belə işlərin sonu yoxdur.
2. Məlumat verilsə, bu qədər həyəcan keçirmərik.
3. Kimdən ki zəhləsi gedirdi, onu beş addımlığına da buraxmırdı.
4. İlk dəfə idi ki, kimsə bu qədər gözündən düşürdü.
5. İmtahanın başlamasına az qalırdı ki, özünü binaya çatdırdı.

27. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Fonetik normanın pozulduğu cümlədir
2. Leksik normanın pozulduğu cümlədir
3. Qrammatik normanın pozulduğu cümlədir
- a. O, intuisiyasına güvənib həmin gün iş başlatmamışdı.
- b. Bu fəsilə bizim kəndə həmişə qüvvətli yağışlar yağır.
- c. [Məşəbəyinin elimli-savatdı adamlara, şəhərrədən məşəyə gəzməyə gələn ziyalılara xüsu:si marağı vardı.]
- d. Dostlar bir yerə yığışanda tələbəklik illərindən söz açarlardı.
- e. Cürbəcür qara fikirlər beynindən çıxmır, gün boyunca onu təqib edirdi.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28-30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Bir dəfə ingilis alimi A.Fleminqdən onun pensillini necə kəşf etdiyini soruşdular.
– Bəxtim heç vaxt gətirməyib, deyə sözə başladı. – Uşaqlıqda tez-tez xəstələnirdim deyə arzulayırdım ki, həkim olum. Lakin kasıb valideynlərimin mənim

təhsil haqqını ödəməyə pulları yox idi. Sonralar onlar daha da ... və biz Londana köçməli olduq. Ali məktəbə girdim. Məni universitetə ona görə qəbul etdilər ki, yaxşı üzürdüm. Ara vermədən yarışlar keçirildiyindən təhsillə məşğul olmağa, demək olar ki, vaxt qalmırdı.

Professor Ulayt məni öz laboratoriyasına dəvət etdi. Mən təcrübə apararkən əsən güclü külək nəfəsimi açdı və oradan sınaq şüşəsinə bir yığın kif göbələyi töküldü. Təbiidir ki, təcrübə ... və bunun nəticəsinə mənim üçün pis olacağı təhlükəsi vardı. Ümidsiz halda "çağırılmanmış qonaqları" nəzərdən keçirməyə başladım və pensillini kəşf etdim. Yeni preparatın əla müalicəvi keyfiyyəti bütünlüklə aşkar oldu. Mən pensillini 1929-da kəşf etmişdim. Müharibənin sonuna qədər artıq bunun kim tərəfindən tapıldığını hamı unutmuşdu. Nobel mükafatını vermək üçün məni çox çətinliklə tapdılar.

28. Mətnin məzmununa əsasən nöqtələrin yerinə frazeoloji birləşmə yazın.

29. Aşağıdakı deyimlərdən mətnə daha çox uyğun gələnini seçin və fikrinizi əsaslandırın.

1. Bəzən uğursuzluq kimi qəbul etdiyimiz hadisə yeni bir uğura yol açır.
2. Uğur insana bəlkə, çox şey öyrətmir, amma uğursuzluq çox şey öyrədir. (Çin atalar sözü)
3. Uğurun asılı olduğu yeganə şərt səbərdir. (L.Tolstoy)
4. Məğlubiyyətə uğrayanda ümitsizliyə qapılma. Hər uğursuzluqda bir qələbə arzusu yatır. (G.Martin)
5. Məğlubiyyətdən qorxanlar deyil, mübarizə aparənlər uğur qazanacaqlar. (J.Kopp)

30. Mətnə əsasən cədvəli tamamlayın.

Səbəb	Nəticə
A.Fleminq üzməyi yaxşı bacarırdı.	1.
2.	Pensillin kəşf olunur.

31. Monqollar tərəfindən süquta uğradılan dövlətləri müəyyən edin.
1. Eldənizlər 2. Xarəzmşahlar
3. Dəhli 4. Ərəb
A) 1, 2 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 1, 3

32. Azərbaycanda I və III Respublika dövrünə aid oxşar *olmayan* fikir:
A) Xarici neft şirkətləri ilə müqavilənin imzalanması
B) Konstitusiyanın qəbul edilməsi
C) Ermənilərin ərazi iddialarına qarşı mübarizə aparılması
D) Təbrizdə konsulluğun açılması
E) Parlamentin fəaliyyət göstərməsi

33. Frank dövlətinə aid *deyil*:
A) Salık qanununun qəbul edilməsi
B) Erkən orta əsrlərdə yaranması
C) Avar xaqanlığına son qoyması
D) Ərəbləri məğlub etməsi
E) Qədim Roma imperiyası ilə mübarizə aparması

34. Naxçıvan xanlığı üçün səciyyəvidir:
1. "Şiraz qonaqlığı"nda iştirak etməsi
2. Quba xanlığının hücumuna məruz qalması
3. II Rus-Qacar müharibəsi dövründə ləğv edilməsi
4. Qarabağ xanlığından bir müddət asılılığa düşməsi
A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 3, 4

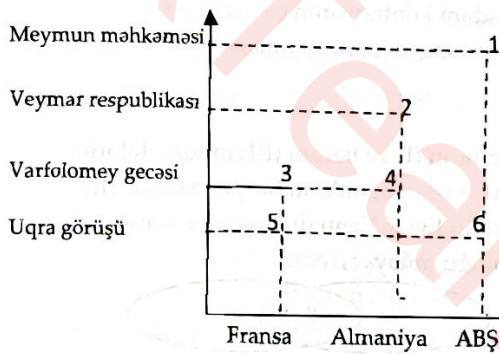
35. Navarin dəniz döyüşünün nəticəsi:
A) İngilis ordusu ABŞ-a məğlub oldu.
B) Osmanlı ordusu məğlub oldu.
C) Fransız ordusu ABŞ-a məğlub oldu.
D) İngilis ordusu fransızları məğlub etdi.
E) Rusiya İsveç ordusunu məğlub etdi.

36. İrəvan quberniyası yaranmışdı:
A) Komendant idarə üsulu dövründə
B) Qafqaz Canişinliyi dövründə
C) Şamaxı quberniyasının ləğvi nəticəsində
D) 1870-ci il islahatı ilə
E) XIX əsrin 40-cı illərinin I yarısında

37. Səfəvilər və Teymurilər üçün oxşar cəhət:
1. Eyni əsrdə süqut etmələri
2. Ağqoyunlularla mübarizə aparmaları
3. Şeybanilərlə mübarizə aparmaları
4. Osmanlılara məğlub olmaları
5. Dərbəndilər sülaləsini asılı vəziyyətə salmaları
A) 1, 3, 4 B) 3, 4, 5 C) 2, 3, 5 D) 1, 2, 5 E) 2, 3, 4

38. Səfəvilər dövründə *qolbəyiyə* aiddir:
A) Şəhərlərdə asayışı qoruyurdu.
B) Vilayətləri idarə edirdi.
C) Şəhərləri idarə edirdi.
D) Çərik adlanan dəstəyə başçılıq edirdi.
E) Vəqf işləri və onun əmlakının idarə edilməsinə nəzarət edirdi.

39. Uyğunluğu müəyyən edin.

A) 1, 2, 3 B) 2, 4, 5 C) 2, 4, 6 D) 1, 3, 4 E) 1, 3, 6

40. XIX əsr Azərbaycan tarixinə aid *deyil*:
1. İlk mütəşəkkil tətilin keçirilməsi
2. İlk siyasi təşkilatın yaranması
3. Sənaye çevrilişinin başlanması
4. Dənizdə ilk neft quyusunun qazılması
A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1, 2 D) 2, 4 E) 1, 3

Blok III

41. Verilənlərdən neçəsi Albaniyada Arşakilər sülaləsinə aiddir:

1. Sasanilərdən asılı vəziyyətə düşməsi
2. Mərkəzləşmiş dövlətin yaradılması
3. Bizansdan vassal asılılığına düşməsi
4. Haylandur hunları ilə mübarizə aparılması
5. Ərəblərə qarşı Sasanilərlə müttəfiq olması
6. Kanidi tərəfindən Romadan asılı vəziyyətə salınması

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

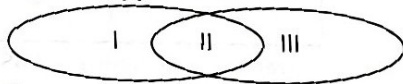
42. XVIII əsrin 90-cı illərinə aiddir:

- A) Kapetinqlər sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsi
- B) Yutlandiya dəniz döyüşünün baş verməsi
- C) ABŞ-da Konstitusiyaya ilk düzəlişin edilməsi
- D) Osmanlı dövlətinin Krımın müstəqilliyini tanıması
- E) İngiltərədə respublikanın yaranması

43. Daha əvvəl baş vermişdir:

- A) İsrail dövlətinin yaranması
- B) Soyuq müharibənin başlanması
- C) Koreya müharibəsinin başa çatması
- D) Potsdam konfransının çağırılması
- E) Evian sazişinin imzalanması

44. Ərzincan (I) və Batum (III) müqavilələrini müqayisə edərək, onların fərqli və oxşar (II) cəhətlərini Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

1. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin xarici siyasətdə ilk uğurlu addımlarındandır.
2. Qafqaz cəbhəsində hərbi əməliyyatlar dayandırıldı.
3. I Dünya müharibəsi dövründə imzalanmışdır.
4. Osmanlı tarixi ilə bağlıdır.

A) I - 1, 4; II - 3; III - 2 B) I - 2; II - 3, 4; III - 1
C) I - 4; II - 1, 3; III - 2 D) I - 2; II - 3; III - 1, 4
E) I - 3; II - 1; III - 2, 4

45. Abolitionistlər hərəkatının baş verdiyi dövlət:

- A) Osmanlı B) Böyük Britaniya C) Yaponiya
- D) ABŞ E) İspaniya

46. Aşağıdakı cədvəldə hadisələrdən hansılarının yerini dəyişsək xronoloji ardıcılıq düz olar?

1.	Azərbaycan SSR-də III Konstitusiyanın qəbul edilməsi
2.	Milli Azərbaycan Qərgahının yaranması
3.	Bakı-Qrozni neft kəmərinin çəkilməsi
4.	"Sumqayıt fitnəkarlığı" adlı hadisənin baş verməsi
5.	Prezident vəzifəsinin yaranması

A) 2 və 4 B) 1 və 2 C) 4 və 5 D) 1 və 3 E) 3 və 4

47. Səbəb-nəticə əlaqələri pozulmuşdur:

Səbəb	Nəticə
1. Parfiyanın Atropatenanı işğal etmək istəyi	Atropatenanın Romaya yaxınlaşması
2. Xristian dinini qəbul etməsi	Frankların yerli əhalini özlərinin dayaqına çevirməsi
3. ABŞ-nin Əfqanıstana ordu yeritməsi	Moskva olimpiya oyunlarının boykot edilməsi
4. Sədrud döyüşündə Qaraqoyunluların qalib gəlməsi	Cəlairilər dövlətinin süqut etməsi

A) 1, 3 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 2, 4

48. Feodal zülmünə qarşı yönəlmiş üsyanlar:

1. Spartak 2. Məzdəkilər
3. Sarıqışıl 4. Uot Tayler

A) 1, 2 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 3, 4

49. Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Folkland böhranının baş verməsi
2. Almaniya Federativ Respublikasının yaranması
3. SSRİ-nin dağılması
4. Parisdə Avropa üçün xartiyanın qəbul edilməsi

A) 1, 3, 2, 4 B) 4, 3, 2, 1 C) 2, 3, 4, 1
D) 2, 1, 4, 3 E) 1, 2, 4, 3

Blok III

50. Cənubi Qafqaz Müsəlmanlarının Ruhani idarəsi yaranmışdı:

- A) Komendant idarə üsulu dövründə
- B) I Dünya müharibəsi dövründə
- C) Qafqaz Xalqlarının Bakı qurultayında
- D) II Dünya müharibəsi dövründə
- E) Türkologiya qurultayında

51. Əfşarlar dövlətinin hərbi donanma saxlamaq üçün diplomatik əlaqə saxladığı dövlətlər:

- 1. Rusiya
- 2. Fransa
- 3. İngiltərə
- 4. Osmanlı
- 5. Hollandiya
- 6. Almaniya
- A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 6 C) 1, 3, 5 D) 2, 3, 5 E) 1, 3, 4

52. Kipr böhranının hansı ölkələr arasında olduğunu müəyyənəldirin.

- A) 1, 3 B) 2, 4
- C) 3, 5 D) 1, 2
- E) 2, 5

53. Maqneziya döyüşünün nəticələri:

- 1. Romanın qalib gəlməsi
- 2. Parfiyanın Atropatena ordusunun köməyindən istifadə etməsi
- 3. Atropatenanın yenidən müstəqil olması
- 4. E.ə II əsrin II rübündə baş verməsi

54. "Soyuq müharibə" dövrünə aid deyil:

- 1. SSRİ-nin Əfqanıstana qoşun yeritməsi
- 2. ATƏM-in ATƏT adlandırılması
- 3. Belfast müqaviləsinin imzalanması
- 4. Fransada prezidentli Respublikanın yaradılması
- 5. "Çin modeli"nin qəbul edilməsi

55. E.ə II əsrdə Romanın əyalətinə çevrilən dövlətlər:

- 1. Suriya
- 2. Karfagen
- 3. Yunanıstan
- 4. Makedoniya
- 5. Misir

56. Anaxaqanlıq dövrünə aid olan fikirləri müəyyən edin.

- 1. Köçmə maldarlıq yarandı.
- 2. Ata sitayiş ayini meydana gəldi.
- 3. Şüurun inkişafı nəticəsində səsli nitq yarandı.
- 4. Ox və kamanın kəşf olundu.
- 5. Tayfa başçılarının hakimiyyəti gücləndi.
- 6. Toxuculuq meydana gəldi.

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

- 1. "Homstedlər" haqqında qanun
- 2. "Independent respublika"
- 3. Stolipin islahatı
- a. Almaniya b. Fransa c. ABŞ
- d. Rusiya e. İngiltərə

Sizə təqdim olunmuş mənbəni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60-cı tapşırıqları yerinə yetirin.

I Pyotrun ölkəmizlə bağlı siyasətinin ən təhlükəli cəhəti ondan ibarət idi ki, o, ermənilərin Osmanlı dövlətinin ərazisindən köçürülüb Azərbaycan torpaqlarına yerləşdirilməsi barədə göstəriş vermişdi. Ermənilərin xalqımıza qarşı törətdikləri soyqırımların bünövrəsi, əslində, o zaman qoyulmuşdu.

58. I Pyotr ermənilərin Azərbaycana köçürülməsi ilə bağlı neçənci ildə qərar vermişdi?

59. XVIII əsrin 20-ci illərində Xəzərsahili ərazilərin Rusiyanın hakimiyyəti altında qalmasına razılıq verən dövlətin adını qeyd edin.

60. Tarixi biliklərinizə əsasən ermənilərin hansı Osmanlı ərazisindən Azərbaycana köçürülməsi hansı müqavilədə nəzərdə tutulurdu?

ƏDƏBİYYAT

61. Şifahi xalq ədəbiyyatı ilə bağlı fikirlərin verildiyi cədvəldəki *uyğunsuzluğu* müəyyən edin.

Doğru	Yanlış
1. Şifahi xalq ədəbiyyatına <i>folklor</i> da deyilir.	4. Holavarlar və sayacı sözləri bu ədəbiyyatın ən qədim janrları hesab olunur.
2. Xalqın tarixini öyrənmək üçün etibarlı mənbə hesab olunur.	5. Aşıq yaradıcılığının məhsulu olan dastanlar mövzusunda görə üç qrupa bölünür.
3. Həyatı əksətdirmə baxımından iki növü var.	

A) 2, 4 B) 1, 2, 3 C) 2, 5 D) 3, 4 E) 1, 3, 5

62. B.Vahabzadənin "Şəhidlər" poemasına aid olan doğru cavabları seçin.

- Ortaq soykökünə malik türklərin ulu keçmişinin tarixi məqamları diqqət mərkəzinə gətirilmişdir.
- Cəbhədəki dostundan ürəkdolusu danışan azərbaycanlı döyüşçü obrazı yaradılmışdır.
- Əlləri günahsız insanların qanına bulaşmış qatillərə ümumxalq nifrəti əks olunub.
- Müəllif azadlıq uğrunda şəhid olanların qanının yerdə qalmayacağına inanır.
- Şairin fikrincə, azadlıq, müstəqillik istəyən xalq öz mübarizəsində qurban verməyə hazır olmalıdır.

A) 1, 2 B) 2, 3, 4 C) 2, 4 D) 1, 5 E) 3, 4, 5

63. Nümunədə işlənmiş bədii ifadə vasitələrini müəyyən edin.

*Dənizəm, eşqimdən qaçmaq hədədir,
Mən ki adlayıram çölü, çəmənini.
Mənim dalğalarım xatirələrdir,
Gecə də, gündüz də tapacaq səni.* (N.Xəzri)

- A) təzad, epifora B) anafora, təşbeh
C) inversiya, təzad D) mübaligə, epifora
E) inversiya, təşbeh

64. İ.Şıxlının "Dəli Kür" əsərinin təhlili ilə bağlı verilənlərdən biri *yanlışdır*:

- A) Əsərdə bir kəndin təmsalında "Hansı yolla getməli?" sualının yaratdığı problemlərə toxunulmuşdur.

B) Əsərin adı rəmzi məna daşıyır: bu ad qəliblərə, çərçivələrə sığmayan Azərbaycanı, xalqın ruhunu ifadə edir.

C) Konflikt bir ailədən başlasa da, əsər boyu genişlənərək yerli əhali ilə çar hökuməti arasında münaqişəyə çevrilir.

D) Əsərdə köhnə həyat tərzilə yeniləşmə meyillərinin doğurduğu mənəvi problemlər də göstərilmişdir.

E) Əsərin baş qəhrəmanı Cahandar ağa sinfi xüsusiyyəti və çar hökumətinə qarşı ikili münasibətinə görə ziddiyətli obraz kimi təqdim olunur.

65. İ.Əfəndiyevin "Xurşidbanu Natəvan" əsərindən verilmiş hadisələri başvermə ardıcılığı ilə düzün.

- Qoca Knyazın Knyaz Xasayı aparmaq üçün Qarabağa gəlməyi
- Məliküldövlənin İran taxtının vəliəhdi şahzadə həzrətlərinin Xurşidbanu ilə izdivac təmənnasında olmasını deməsi
- Seyid Hüseynin İrandan qaçıb Qarabağa pənah gətirməsi
- Canışının Xurşidbanuya onun haqqında kapitan M.F.Axundovun məlumat verdiyini söyləməsi
- Şahzadənin Xurşidbanunun qəbuluna nəzakət görüşünə gəlməsi

A) 4, 3, 1, 5, 2 B) 2, 1, 3, 5, 4 C) 1, 2, 5, 4, 3
D) 3, 2, 5, 4, 1 E) 4, 3, 5, 2, 1

66. C.Cabbarlının "Ana" şeirinin forma xüsusiyyətləri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

- Əruz vəznində, müctəz bəhrindədir.
- Ölümün gücü belə lirik qəhrəmanı həqirənə təzim etməyə məcbur edə bilmir.
- Bəndlər şəklindədir.
- Şeirdə anafora, inversiya, təşbehdən istifadə olunmuşdur.
- Lirik qəhrəman ananın əli ilə belə dənizinə yuvarlanmağı istirahət məclisi hesab edir.

A) 2, 5 B) 1, 3, 4 C) 1, 3, 5 D) 2, 4 E) 3, 5

Blok III

67. Sxemi "Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun "Uruzun dustaq olduğu boy" undakı hadisələrin başvermə ardıcılığına görə tamamlayın.

Uruz atasından yağının nə demək olduğunu soruşur.

.....

.....

Qazan xan Burla xatundan atını, nizəsini istəyir.

1. Qazan xan öldükdən sonra taxt-tacının Uruza verilməməsi narahatlığını dilə gətirir.
2. Atası Uruzun 40 igidlə düşməyə qarşı döyüşmək istəyinə razılıq vermir.
3. Burla xatun kafirin bayrağını qılınclayıb yerə salır.
4. Qazan xan yeddi günlük azuqə ilə kafir sərhəddinə çıxmağa qərar verir.
5. Burla xatun oğlunun ilk ovu münasibətilə hazırlıq görür.

A) 2, 4 B) 1, 5 C) 2, 5 D) 1, 4 E) 3, 5

68. İ.Əfəndiyevin tarixi mövzuda yazdığı dram əsərləri sırasında verilə **bilməz**:

1. "Xurşidbanu Natəvan"
2. "Atayevlər ailəsi"
3. "Mahnı dağlarda qaldı"
4. "Məhv olmuş gündəliklər"
5. "Tənha iydə ağacı"

A) 1, 4 B) 2, 3 C) 2, 4 D) 4, 5 E) 1, 5

69. M.Cəlalin "Açıq kitab" romanı haqqında verilənlərdən biri **yanlışdır**.

A) Cəmiyyətdə saflığın, düzlüyün, həqiqətin bərqərar olmasının zəruriliyi əsərin mərkəz xəttidir.

B) Müəllif oxucunu şərin mövcud olduğu cəmiyyətdə baş verə biləcək faciələrdən xəbərdar edir.

C) Əsərin mövzusu XIX əsrin sonlarında cəmiyyətdə gedən mürəkkəb proseslər, dövr üçün səciyyəvi hadisələrdən götürülmüşdür.

D) Romanda tənqid və ifşa ilə yanaşı lirik məqamlar da var.

E) Romanda Rübabə, Muxtar kimi gənclər Vahidin əməl dostlarıdır.

70. N.Gəncəvinin "İskəndərnamə" əsərindəki obrazlarla bağlı **uyğunsuzluğu** müəyyən edin.

A) İskəndər – N.Gəncəvinin təxəyyülünün məhsuludur, müəllif yeri gəldikcə onun mənfi xüsusiyyətlərini də göstərir.

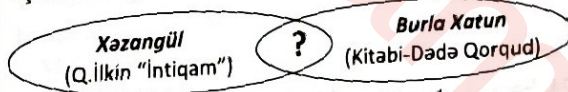
B) Pələngər – İskəndərin sərkərdələrindəndir, ona sadıqdır.

C) Dara – Zalımdır, müəllif onun məğlubiyyətini öz əməllərinin nəticəsi kimi dəyərləndirir.

D) Feyləqus – Ədalətli hökmdardır, xalqını qırğına verməmək üçün xərac verir.

E) Nüşabə – Ağılı və bacarığı ilə İskəndərin rəğbətini qazana bilir.

71. Eyler-Venn diaqramına əsasən "?" işarəsinin yerinə yazıla bilər:

A) Düşmən tərəfindən əsir götürülərək işgəncələrə məruz qalır.

B) Övladına görə qorxmadan düşmənlə döyüşməyə gedir.

C) Düşmənlə dialoqunda onlara olan nifrətini qorxmadan ifadə edir.

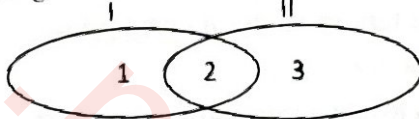
D) Övlad taleyi ilə sınağa çəkilir.

E) Ərinin namusunu qorumaq onun üçün hər şeydən üstündür.

Blok III

72. Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğunluğunu müəyyən edin.

I	II
Zülf töküüb üza dilbər,	Dərbənd aralı,
Çıxıbdı düza dilbər,	Könlüm yaralı,
Düvaq salın üzünə	Bir qız sevmişəm, Qaragila
Gəlməsin göza dilbər.	Ellər maralı.

- a. Nəzmlə yazılsa da, epik növün janrındadır.
 b. Özünəməxsus musiqi havasının olması ilə fərqlənir.
 c. Şifahi xalq ədəbiyyatının lirik növünə aiddir.
 d. Digərinə nisbətən daha sonrakı dövrdə yaranmışdır.
 e. Aid olduğu janrda ailə, məhəbbət, sdaqət kimi mənəvi dəyərlərdən söz açılır.
- A) 1 – a, b; 2 – c; 3 – e B) 1 – b, c; 2 – a; 3 – d, e
 C) 1 – b, d; 2 – e; 3 – c D) 1 – e; 2 – c; 3 – b, d
 E) 1 – e; 2 – a; 3 – d

73. İ.Şıxlının "Cəbhə gündəlikləri" əsəri haqqında verilənlərdən uyğun *olmayanı* seçin.

- A) Məharibə zamanı səngərlərdə yazılmış əsgər qeydlərindən ibarətdir.
 B) Əsərin qəhrəmanı məharibənin bütün ağırlığını çəkən mərd, cəsur əsgərdir.
 C) Bütün çətinliklərə baxmayaraq, məharibənin məhrumiyyətinə dözüür, qələbəyə inamını itirmir.
 D) Əsgər keçdiyi yolun salnaməsini müntəzəm olaraq yazır.
 E) Əsərin qəhrəmanı hər gün düşmənlə döyüşə girdiyi üçün amansızlaşan, qəddarlaşan bir əsgərdir.

74. Səməd Vurğunun "Azərbaycan" şeiri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Şeir azərbaycançılığın poetik ifadəsidir.
 2. Şeirdə övladlarını yola salan ata-anaların arzuları əks olunub.
 3. Şeirdə məharibə insanlıq üçün bəla hesab edilir.
 4. Xalqın mədəni söz irsindən qürurla söz açır.
 5. Xalqın keşməkeşli tarixi olduğuna işarə edilir.

6. Övladını məharibəyə yola salan ana oğluna Vətəni əmanət kimi tapşırır.
 A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 5 C) 2, 4, 6 D) 1, 2, 3 E) 1, 4, 6

75. B.Vahabzadənin "Vətəndaş" şeiri ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.

- A) Şeirdə vətəndaşın müqəddəs borcu – Vətənin qorumaq məsələsi diqqət mərkəzindədir.
 B) Şair ölkəmizin bütün vətəndaşlarını birliyə çağırır.
 C) Vətənin əbədi, insanların isə gedəri olduğu vurğulanır.
 D) Şair insanın öz vətəninə qüvvətli olduğunu söyləyir.
 E) Ana dilimizin saflığının qorunub-saxlanması məsələsinə toxunulur.

76. "İnsan övladı məğlubiyyət üçün yaranmayıb. Onu məhv etmək olar, məğlub etmək olmaz" fikri hansı əsərin ideyası kimi düşünülə bilər?

- A) "Heydər babaya salam" (M.Şəhriyar)
 B) "Talvar" (Elçin)
 C) "Türkün nəğməsi" (M.Hadi)
 D) "Əsir Azərbaycanım" (A.İldırım)
 E) "Qoca və dəniz" (E.Heminquey)

77. "Dərzi şagirdi Əhməd" nağılına əsasən cədvəldəki uyğunluğu müəyyən edin.

Səbəb	Nəticə
a. Evdə qonaqların olmasına baxmayaraq, Əhməd yuxuya gedir.	1. Şah Abbas Əhmədi döyürüb zindana salır.
b. Əhməd firəng padşahının sualına cavab verə bilmir.	
c. Əhməd gördüyü yuxunu padşaha danışır.	
2. Firəng padşahının göndərdiyi atların yaşını heç kim tapa bilmir.	d. Şah Abbas ələcsiz qalib Pəri Soltanı firəng padşahının oğluna verməyə razılaşır. e. Şah Abbas Əhmədin şərti ilə razılaşmağa məcbur olur.

- A) 1 – a; 2 – e B) 1 – a; 2 – d C) 1 – c; 2 – e
 D) 1 – a, b; 2 – d E) 1 – c; 2 – d, e

Blok III

78. Uyğunluq pozulmuşdur.

- A) Sabitcan – Yedigeyin Ana – Beyitin yerlə yeksan olunmasına görə bir tədbir görmək təklifini qəbul etmir.
B) Sabitcan – Dövlət adamı olmağı ilə öyünür, Yedigeyi təhqir edir.
C) Yedigey – Qarşılaşdığı çətinliklərə rəğmən Qazanqapı Ana-Beyit qəbiristanlığında dəfn edə bilir.
D) Tansıkbayov – Öz dilində danışmaq istəməyən manqurtlaşmış bir leytenantdır.
E) Yedigey – Sabitcana ağız açıb, kömək umduğuna görə peşman olur.

79. Ə.Səməddinin "Qanlı bənövşə" əsəri ilə bağlı uyğunsuzluğu müəyyən edin.

A)	Zərif gördüyü yuxunu anasına, toyuqların itməsini atasına deyir.	Doğru
B)	Zərif qonşu qızların ona qarşı olan pis münasibətin səbəbini Süsəndən öyrənir.	Doğru
C)	Ermənilər azərbaycanlılara yaşayış yerlərini tərk etmək üçün verdikləri üç gün möhlət başa catandan sonra kəndi gülləbaran edirlər.	Doğru
D)	Zərifin valideynləri digər kəndlərdən qaçıb gedənlərin dəstəsinə qoşulub düşməndən xilas ola bilirlər.	Yanlış
E)	Zərif ilə söhbət zamanı atası milli kimliyi haqqında əsl həqiqəti gizli saxlayır.	Yanlış

80. M.Füzulinin "Leyli və Məcnun" əsərinin obrazları ilə bağlı fikirlərdən hansı **yanlıştır**?

- A) Leylinin anası – qızına nəsihət verir ki, cəmiyyətin qaydalarına uyğun olaraq hərəkət etsin.
B) Məcnun – həyata, insanlara, cəmiyyətə olan baxışları onu həmyaşıdlarından fərqləndirir.
C) Məcnunun atası – övladını dərin məhəbbətlə sevir, lakin onun düşdüyü bəlanın əslində xilas yolunun nə olduğunu anlaya bilmir.
D) Leyli – sevməyin yasaq olduğunu anladığı üçün zamanının qayda-qanunlarına boyun əyir, bu qaydalarla barışır.
E) İbn Səlam – Leyli ilə evlənmək qərarı verir, lakin Leylinin fikrini öyrənmək barədə düşünür.

81. Nümunədə işlənmiş bədii təsvir vasitələrini müəyyən edin.

Bir qara buludam uca göylərdə,

Bu qara baxtımla bizim ellərdə

Sən neçin ağlarsan mən duran yerdə,

Nərgiz gözlərinin yaşına qurban... (M.Müşfiq)

1. epitet 2. təşbeh 3. metafor

4. metonimiya 5. simvol

A) 1, 3, 5 B) 3, 4 C) 4, 5 D) 2, 3, 4 E) 1, 2

82. Yanlış fikri müəyyən edin.

- A) Eyniölçülü səslərin bir-birini izləməsinə, növbələşməsinə ahəng deyilir.
B) Heca vəznli əsərlərdə misradaxili bölgü zamanı sözlərin bütövlüyü prinsipi gözlənilir.
C) Əsərin ilk beytini təşkil edən misralar bir-biri ilə qafiyələnməyə də bilər.
D) Bədii əsərlərdə həyat hadisələrinin bir-biri ilə əlaqələnməsi və müəyyən bir sistemdə qurulması ekspozisiya adlanır.
E) Metafordan fərqli olaraq, təşbehdə bənzədilənin adı gizlin qalmır.

83. Klasteri tamamlayın:

	Qazanqapın ölümünə münasibət manqurtluğun məhv olmadığını göstərir.
"Gün var əsrə bərabər" romanında	

- Manqurt oğulun öz anasını öldürməsi haqqında qədim əfsanə xatırlanır.
- Milli-mənəvi dəyərləri heç sayan, milli kimliyini unudanların tipik surətləri yaradılıb.
- Əsərin mərkəzində milli-azadlıq uğrunda mübarizənin zəruriliyi durur.
- Təsərrüfat və istehsalat sahəsi geniş təsvir olunsa da, qəhrəmanların məhəbbət duyğuları qabarıq verilmişdir.
- Əsər müstəqil və azad ölkənin tərənnümünə həsr edilmişdir.

Blok III

84. R.Rzarın "Qızılgül olmayadı" poeması ilə bağlı **yanlış** fikirləri seçin.

1. Əsər repressiyanın günahsız qurbanı olan M.Müşfiqə həsr edilmişdir.
2. Əsərdə bütün deyilənlər bir nöqtədə birləşir: insanlığa qarşı cinayət işlənmişdir.
3. Əsərdə amansız dövrün eybəcərlikləri ifşa olunmuşdur.
4. Şair milli-mənəvi düşüncənin bütövlüyünü, qarşılıqlı əlaqələrin yaranması ideyasını böyük cəsarətlə dramaturgiyaya gətirmişdir.
5. Əsərdə qadının taleyindən, onun cəhəldən uzaqlaşması, qəflət yuxusundan ayılmasından söz açılır.

85. Ç.Aytmatovun "Manqurt" əsəri haqqında **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1. "Gün var əsrə bərabər" romanından bir parçadır.
2. Manqurt üçün əcdad, doğma ocaq, vətən, ana yoxdur.
3. Övladının manqurta çevrildiyini görən Nayman-Ana onu axtarmağın mənasız olduğunu anlayır.
4. Juanjuanların müdaxiləsi olmadan manqurt öz anası Nayman-Ananı oxla vurub öldürür.
5. Nayman-Ana nə qədər çalışsa da, özünü doğma balasına tanıdı bilmir.

86. Ş.İ.Xətayinin "Nəsihətnamə" məsnəvisi ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Bütün varlıqları Allah yaratdığı üçün onlar ən yüksək ali məqama çatanda Allaha qovuşacaqlar.
2. Əsərdə Sufi-Qızılbaş ideyaların təbliğinə geniş yer verilmişdir.
3. İnsanın mənəvi gözəlliyi təbiətlə vəhdətdə verilmiş, təbiət insanın bir parçası kimi təqdim edilmişdir.
4. Müəllif bu əsərdə gənclərə tövsiyələrini qələmə almışdır.
5. Əsərdə saf məhəbbətin tərənnümü ilə bərabər, sevgidə dözümlülük, mübarizlik də təbliğ olunur.

87. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Cahandar ağa
 2. Molla Sadiq
 3. Şamxal
- a. Davranış və xarakterindəki xüsusiyyətlər bir çox hallarda atası ilə eynilik təşkil edir.
- b. Çermyayevski və Əhmədi qaragüruhdan qoruyur.
- c. Kəndlilərə, kasıb gəmiçi ailəsinə münasibətdə sinfi təbiəti özünü göstərir.
- d. Salatını qaçırması, Qəmərin quyuğunu və yalını qırması onun mənəvi yoxsulluğundan xəbər verir.
- e. Kənd əhlinə məxsus meşənin çar hakimiyyəti tərəfindən qəsb edilməsinə etiraz etməklə milli həmrəylik hissindən məhrum olmadığını göstərir.

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 88-90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Sığırcın və göyərçin

Tələyə düşmüşdü bir gün Sığırcın,
Çırpınırdı yazıq xilas olmaqçın.
Göz yumub fəğrin bu məlalına,
Gülürdü Göyərçin ağır halına.
Deyirdi: - Bir utan, qızar işindən,
Tələyə düşmüşsən gündüz vaxtı sən.
Cürətlə söyləyə bilərəm heç kəs
Məni sənə kimi aldada bilməz.
Bu sözü söyləyib bitirməmişdi,
Ansızın özü də tələyə düşdü....

88. Əsərin ideyasına uyğun gələn atalar sözünü seçin və əsaslandırın.

1. Özgəsinə quyu qazan özü düşər.
2. Gülmə qonşuna, gələr başına.
3. Axmaq dostdan, ağıllı düşmən yaxşıdır.

89. Əsərin formasına aid iki xüsusiyyət yazın.

90. Əsərin məzmununa əsasən cədvəli doldurun.

Obraz	Obraza aid xüsusiyyət
Sığırcın	1.
Göyərçin	2.

SINAQ - 11

AZƏRBAYCAN DİLİ

1. Altından xətt çəkilmiş sözlər üçün doğru fikir deyil:

Qorxaq dost düşməndən qorxuludur, çünki düşməndən ehtiyat edirsən, dostuna isə arxayın olursan. (L.Tolstoy)

- A) Müstəqil cümlə üzvləridir.
B) Eyni nitq hissəsindən yaranmamışlar.
C) Bir-biri ilə sintaktik əlaqədə deyillər.
D) Eyni üzvlə əlaqələnmişlər.
E) Yalnız biri isimləşmişdir.

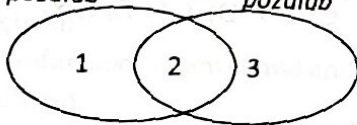
2. Dialoqdan verilən cümlədə buraxılmış durğu işarələrini müəyyən edin.

İmtahanda İblis faciəsindən də sual salacaqlar dedi əminəm.

- A) dırnaqlar, iki tire, iki vergül
B) üç tire, üç vergül
C) üç tire, iki vergül
D) dırnaqlar, üç tire, iki vergül
E) dırnaqlar, bir tire, üç vergül

3. Uyğunluğu müəyyən edin.

Fonetik norma Qrammatik norma
pozulub pozulub

- a. Təkcə dodaqlarının xəfif titrəyişindən bilinirdi ki, hələ nəfəsi var.
b. Bu xəbəri eşidəndə oğlana şəhər bir anda yabançı və düşmən göründü.
c. Ömründə söz alıb danışmayan Əminə xala, elə bil, bunu gözləyirdi.
d. Uşaq hər iki gözlərini qapıya zilləyib həyacanla soruşdu.
e. Bu gecə çox qatma-qarışıq bir yuxu gördüm.

- A) 1 - e, 2 - c, 3 - a B) 1 - b, 2 - a, 3 - c
C) 1 - c, 2 - d, 3 - b D) 1 - d, 2 - e, 3 - c
E) 1 - c, 2 - a, 3 - d

4. Hər iki tərəfi sxeminə uyğun gələn söz birləşmələrini müəyyən edin.

1. vətəndaşların biganəliyi
2. biliyin göstəricisi
3. inanc artırıldıqca
4. bəzəyi çıxaranda
5. dəmirçinin narahatlığı

- A) 1, 3 B) 2, 5 C) 1, 5 D) 3, 4 E) 2, 4

5. Hansı cümlədə həm təsriflənən, həm də təsriflənməyən feillərə rast gəlinir?

- A) Bu yeməklər artıq xarab olub.
B) Sənə məsləhət gördüyüm bu film ağlamlıdır.

C) O bu hərəkəti edəcək adam deyildi.

D) Bu saatda onu məktəbə gələn görməmişdim.

E) Bu tərəfə yığdığım əşyalar atılasıdır.

6. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Kökü feillə omonim olan feildən düzələn feildir.

2. Kökü və başlanğıc forması eyni nitq hissəsidir.

3. Kökü və yarandığı nitq hissəsi eyni olan sözdür.

a. yelləncək b. sağaltmaq

c. düzülüş d. alçaldıcı

A) 1 - d, 2 - b, 3 - c B) 1 - b, 2 - a, 3 - c, d

C) 1 - a, 2 - c, 3 - b, d D) 1 - b, 2 - d, 3 - a

E) 1 - b, 2 - c, 3 - a

7. Aşağıdakı fikirlərdən hansı müəyyən dövrlərdə ədəbi dili əvəz edən üsluba aid edilə bilər?

A) Fərdi üslub ən qabarıq şəkildə bu üslubda özünü göstərir.

B) Arxaik leksika və əski sintaktik konstruksiyalar uzun müddət mühafizə olunur.

C) Yalnız şifahi formada mövcuddur.

D) Ən ictimai üslubdur.

E) Məntiqilik, ardıcılıq və konkretliyi ilə seçilir.

Blok III

8. Klasteri tamamlaya bilməz:

	Cümlədə yalnız feili xəbər olur.
Əmr şəklində olan feil	

1. Nida cümləsinin xəbəri ola bilməz.
 2. Bütün şəxslər üzrə intonasiyanın köməyi ilə sual cümləsinə çevrilə bilər.
 3. Sadə və mürəkkəb cümlələrin xəbəri vəzifəsində çıxış edə bilər.
 4. İkinci şəxsin təkində başlanğıc formaya uyğun gəlir.
 5. Hissəciklərlə işləyə bilmir.
- A) 1, 4 B) 2, 3 C) 4, 5 D) 1, 2 E) 3, 5

9. Cümlələrdəki zərflərin ifadə vasitəsi deyil:

- * Qazlardan qorxdığı üçün ağlayan uşaq anasını görüncə kiridi.
 - * Günün ikinci yarısında sizə də gələcəyik.
 - * Yuxarıdakı otaqda bədənnüma güzgü var idi.
 - * Nə qədər çalışsa da, ürəkdən oynaya bilmədi.
- A) feili sifət tərkibi B) ismi birləşmə
C) əvəzlilik D) isim E) feili bağlama tərkibi

10. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Təsriflənmərkən bütün şəxslər üzrə dəyişə bilmir.
 2. İki fərqli qrammatik məna növündə düşünülə bilər.
 3. Aid olduğu növ feilin quruluşca hər üç növündə ola bilər.
- a. alışmaq b. gülüşmək c. qızınmaq
d. bəzənmək e. gileyəlmək
- A) 1 - c; 2 - a, d; 3 - b, e B) 1 - b; 2 - c, d; 3 - a, e
C) 1 - a; 2 - b, d; 3 - c, e D) 1 - c; 2 - d, e; 3 - a, b
E) 1 - b; 2 - a, c; 3 - d, e

11. Övladlarından ancaq böyüyü onunla gedəcəkdə, qalanları isə arxasınca gələcəkdilər. Nümunədə işlənmiş köməkçi nitq hissələrinin ardıcılığını müəyyən edin.

- A) bağlayıcı, bağlayıcı, qoşma, ədat
B) ədat, bağlayıcı, qoşma, qoşma
C) ədat, qoşma, bağlayıcı, qoşma
D) bağlayıcı, bağlayıcı, qoşma, qoşma
E) bağlayıcı, qoşma, bağlayıcı, qoşma

12. Hansı cümlə mübtəda, zərflilik, zərflilik, xəbər sxeminə uyğundur?

- A) Musa buralara böyük ümidlərlə gəlmişdi.
B) Qoca əlindəki kəndiri sol əli ilə ehtiyatla tilov ağacından asdı.
C) Züleyxa xala kənddəki evi üçün çox darıxmışdı.
D) Kənd sakinləri meşəni də, dağı da ələk-vələk etdilər.
E) O isə gözlərini qaranlıqda bozaran dar cığırdan çəkmədən ağır-ağır addımlayırdı.

13. Hansı cümlələrin xəbərləri bir-birinə münasibətdə antonim hesab edilən frazeoloji birləşmə ilə ifadə olunmuşdur?

1. İlk nəvə olduğundan heç kim Azərə gözünün üstündə qasın var demirdi.
 2. Hələ bir dəfə də ona güldən ağır söz deməmişəm.
 3. Son zamanlar müdir onu gözümçixdiyə salmışdı.
 4. Kölgəmi belə qılınclayan bir adamla yol getmək istəmədim.
 5. Aldığı xəbərdən qanı yaman qaraldı.
- A) 2, 4 B) 1, 3 C) 2, 5 D) 3, 4 E) 1, 5

14. Biri yanlışdır:

- A) $-dır^4$, $-im^4$ həm leksik, həm də qrammatik şəkilçi kimi işləyə bilər.
B) $-acaq^2$, $-ib^4$ həm təsriflənmə, həm də təsriflənməyən feil şəkilçiləridir.
C) $-a^2$, $-ar^2$ həm feildən isim, həm də isimdən feil düzəldir.
D) $-aq^2$, $-im^4$ həm əmr, həm də arzu şəklinə artırılaraq bilən şəxs sonluqlarıdır.
E) $-ı^4$, $-qın^4$ həm isim, həm də sifət yarada bilər.

15. Verilmiş cümlənin xəbəri ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

Bu ikisi gəmini an son tərək edənələr idi.

1. İsmi xəbərdir.
 2. Uzlaşma əlaqəsində tərəf olaraq çıxış edir.
 3. Feili xəbərdir.
 4. Nitq hissəsi ilə ifadə olunmuşdur.
- A) 1, 2 B) 3, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 2, 4

16. Verilmiş tabeli mürəkkəb cümlə ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

Əgər içindəki işıq ətrafı işıqlandıra bilmirsə, o da sönmüş kimidir. (Əbu Turxan)

1. Budaq cümlə baş cümləyə bağlayıcı və feilin şərt şəkilçisi ilə bağlanıb.
 2. Həm baş, həm də budaq cümlənin mübtədası nitq hissəsi ilə ifadə olunmuşdur.
 3. Budaq cümlənin tərkibində isimlə ifadə olunmuş zərflilik vardır.
 4. Hər iki cümlə feili xəbərlidir.
 5. Həm tabelilik, həm də tabesizlik bağlayıcısından istifadə olunmuşdur.
- A) 1, 3, 4 B) 2, 5 C) 1, 3, 5 D) 1, 2 E) 2, 3, 4

17. Zərfin təsriflənməyən feilə aid olduğu cümləni müəyyən edin.

- A) Sevinə-sevinə gəlib şad xəbəri bizimlə paylaşıdı.
- B) Dalğalanan bayrağımızı görəndə qürur hissi keçirdim.
- C) İki saatdan sonra həmin məkanda olmağı planlaşdırırıq.
- D) Həyatdəkiləri daşımağa hələ neçə saat vaxtımız gedəcəkdi.
- E) Yaxşı geyinmiş axmaq məclisdə ağzını açana qədər parlayacaqdır. (Hind aforizmi)

18. Verilmiş fikirlərin hər üçünün aid olduğu sözdür:

- * Yazılışı ilə deyilişi fərqlənir.
 - * Tərkibində uzun tələffüz olunan sait var.
 - * Kar və cingilti samitlərin sayı bərabərdir.
- A) ikiüzlü B) əsgərlik C) aludə
D) pərişanlıq E) mütəəssir

19. Nümunə ilə bağlı səhrə fikri müəyyən edin.

Ağac dönməliydi dümağ varəğa
Eh, onun qədrini kim biləcəkdə?!

Göylərə baş çəkən bu ucalığa

Bəlkə də, birisi al siləcəkdə. (Ş.Əkbərzadə)

- A) İki fərqli köməkçi nitq hissəsi işlənmişdir.
- B) Əvəzliyin iki fərqli məna növünə rast gəlinir.
- C) Feilin iki fərqli şəkildən istifadə olunmuşdur.
- D) Sintaktik yolla düzələn çoxaltma dərəcəli sifət vardır.
- E) Nümunədəki isimlər adlıq, yönük və təsirlik haldadır.

20. Hansı sözlər eyniköklü sayıla bilməz?

- A) keçir, keçid B) axar, axıcı C) itki, itkin
- D) gülər, gülüş E) bitkin, bitki

21. Uyğunsuzluğu müəyyən edin.

A)	Tamamlıq, zərflilik və xəbər yönük, yerlik, çıxışlıq halda olan sözlərlə ifadə oluna bilər.	Doğru
B)	Mübtəda ikinci dərəcəli üzvlə sintaktik əlaqəyə girə bilməz.	Yanlış
C)	Təyin də mübtəda kimi yalnız adlıq halda olan sözlə ifadə olunmalıdır.	Doğru
D)	Tamamlıq da təyin kimi aid olduğu üzvün yanında işlənməlidir.	Yanlış
E)	Tamamlıq ismi xəbərdə də aid ola bilər.	Doğru

22. Deyilən fikirlərin aid olduğu cümlədir:

- * Tabeli mürəkkəb cümlədir.
 - * Tərəfləri intonasiya ilə bağlanıb.
 - * Hər iki cümlə şəxsə görə eyni məna növündədir.
- A) Deyirlər, bundan sonra kəndlilər sudan korluq çəkməyəcəklər.
 - B) Balaca olanda istəyirdim, kosmonavt olum.
 - C) Bir həftə əvvəl görüşdüklərinə baxmayaraq, yenə də anası üçün darıxmışdı.
 - D) İllər ötüb-keçsə də, olanlar indiki kimi yadımdadır.
 - E) Bu gün ad günüdür, ona görə də keyfim kökdür.

Blok III

23. Cədvələ əsasən **yanlış** fikirləri müəyyən edin.

1.	Söz birləşmələri quruluşca iki cür olur.	Doğru
2.	İsmi birləşmələrin də əsas tərəfi təsriflənməyən feillə ifadə oluna bilər.	Yanlış
3.	Söz birləşmələri bütün cümlə üzvləri rolunda çıxış edə bilər.	Doğru
4.	Söz birləşmələri sintaktik təhlil zamanı hər zaman bütöv bir cümlə üzvü kimi götürülür.	Yanlış
5.	Söz birləşmələri cümlə üzvü kimi olmadan da cümlədə iştirak edə bilər.	Doğru

24. Nümunədəki sözlərlə bağlı **səhv** fikirləri müəyyən edin.

Üzü pəncərəyə dayanmış xanım zərif tikməli ipək dəsmalla gözlərinin yaşını sildi.

1. Adlıq halda olan üç isim işlənmişdir.
2. Həm sadə, həm də feildən düzələn sifətə rast gəlinir.
3. Mənsubiyyət və hal şəkilçili iki söz işlənmişdir.
4. Cümlədə ismin dörd fərqli halından istifadə olunmuşdur.
5. Feillər eyni qrammatik məna növündədir.

25. Tabesiz mürəkkəb cümlələri müəyyən edin.

1. Bu gün onların heç birindən səs çıxmır, heç kəs nəğmə oxumurdu.
2. Ancaq ananın özündən əvvəl başının yaylığı açılıb düşdü, havada bir quş olub çığıra-çığıra uçub getdi.

3. Əlifin tapança tutan əli qarın üstünə düşdü, gözləri yumuldu.

4. Yay orada işləyər və payız üçün bir şey düzəldib Tehrana qayıdardı.

5. İnanmırdı, kəndlərində belə namərdlər tapılsın.

26. Özündən sonra gələn isimlərin yalnız təkdə olmasını tələb edən sayların işləndiyi cümlələri müəyyən edin.

1. Qoca bir qədər dincəldikdən sonra yoluna davam etdi.
2. Bu gün minlərlə şagird imtahan verəcək.
3. Çoxunun bu dəyişikliklərdən xəbəri yox idi.
4. Gələnlər bir-bir yaxınlaşıb başdakı iki qadına gözyaşını verirdilər.
5. Builki yağınların miqdarı illik normadan az idi.

27. Uyğunluğu müəyyən edin.
Deyilişi ilə yazılışı arasında:

1. Fərq yoxdur.
 2. Bir fərq var.
 3. İki fərq var.
- a. muştuluq b. səliqə
c. istəkli d. lütfkar
e. mənbə

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 25-30 sayılı tapşırıqları Cəvab vərəqində yerinə yetirin.

Adi fəhlə

Həyat yoldaşım mətbəxdə balaca oğlumla söhbət edirdi. Mən giriş qapısının dalında dinməzəcə durub qulaq asmalı oldum.

Həyat yoldaşım eşitmişdi ki, öz atalarının böyük vəzifə sahibləri və rəis olmaları ilə fəxr edən oğlanlar bizim Bobdan soruşublar:

- Bəs sənin atan nəyə nail olub, hansı sənətin yiyəsidir? Bob üzünü yana çevirərək mizıldadı:

- Mənim atam fəhlədir.

Oğlanlar dağılışandan sonra həyat yoldaşım Bobu yanına çağıraraq və yanağından öpüb demişdir:

- Oğlum, mən sənə bəzi şeyləri izah etmək istəyirəm. Hə, sənin atan fəhlədir. 1. Amma mən əmin deyiləm ki, sən bunun mənasını axıra qədər dərk edirsən. 2. Bizim ölkəmizdəki bütün iri zavodlarda, böyük binaların inşa edildiyi bütün tikintilərdə əsas işlərin hamısını adi fəhlələr görür. 3. Rəislərin qəşəng masaları və təmiz köynəkləri olur. Onlar planlar hazırlayır, sərəncamlar verirlər. 4. Ancaq bunların hamısını yalnız adi fəhlələr həyata keçirirlər. 5. Əgər birdən bütün rəislər kabinetlərini tərk edib istirahət etmək qərarına gəlsələr, sənayenin təkəri yenə fırlanmaqda davam edəcək. Amma sənin atan kimi insanlar işləməkdən imtina etsələr, ölkənin sənaye istehsalı dayanar, hərəkətdən qalar.

28. Nömrələnmiş cümlələrdən hansı bədii üslubun xüsusiyyətini özündə daşıyır?

29. Klasteri tamamlaya bilən fikirlər yazın.

	1. Övladına nəvaziş göstərir.
Anaya aid xüsusiyyətlər	2.
	3.

30. Mətnə eyni söz özünün həm həqiqi, həm də məcazi mənasında işlənmişdir. Həmin sözü müəyyən edin və aid olduğu sözlə birgə cədvəldə müvafiq xanələrə qeyd edin.

Həqiqi məna	Məcəzi məna
1.	2.

TARİX

31. Sasanilərin VII əsrin 50-ci illəri, Hülakülərin

- XIV əsrin 50-ci illəri tarixi üçün səciyyəvi idi:
- A) Verginin məhsulun miqdarına görə deyil, məhsulla alınmağa başlanması
 - B) Ərəblərin hücumuna məruz qalması
 - C) Yeni dinin qəbul edilməsi
 - D) Daxili müstəqilliklərinə son qoyulması
 - E) Slavyanların qarət və talanlarına məruz qalması

32. XIX əsrin 50-ci illərində imzalanmış Paris müqaviləsinin şərtlərinə aiddir:

- A) Bolqarıstan və Rumıniyaya müstəqillik verildi.
- B) Azov qalası Osmanlıya qaytarıldı.
- C) Qara dəniz bütün ölkələrin ticarət gəmiləri üçün açıq elan edildi.
- D) İngiltərə ABŞ-yə müstəmləkə kimi baxmaqdan imtina etdi.
- E) Rusiya ilk dəfə Baltik dənizi sahillərinə çıxdı.

33. XIX əsrin 40-cı illərinin I yarısına aiddir:

- A) İrəvan quberniyasının yaranması
- B) Qafqaz Cənubi quberniyasının yaranması
- C) Şamaxı quberniyasının mövcud olması
- D) Hərbi verginin alınması
- E) İlk Alman koloniyalarının yaranması

34. Uyğunluq gözlənilmişdir:

- A) Romada müzdlü ordu yarandı – Respublika dövründə
- B) Çində ipək yolu salındı – Sin sülaləsinin dövründə
- C) Yunanıstanda yoxsullar vəzifə tutmaq hüququ aldı – E.ə. VI əsrdə
- D) Misir Makedoniyalı İsgəndərin hücumuna məruz qaldı – E.ə. IV əsrin I yarısında
- E) Mesopotamiyada vahid dövlət yarandı – E.ə. III minilliyin I yarısında

Blok III

35. Cəlairilər dövlətinin mövcudluğu dövründə Azərbaycanda:

- A) Xidmət müqabilində tiyul torpaqlarının paylanması
- B) Can vergisi, qopçur vergisinin toplanması
- C) Bağdadda Abbasilər sülaləsinin hakimiyyətdə olması
- D) Teymurilərin Azərbaycanda hakimiyyətinə son qoyulması
- E) Qaraqoyunluların öz hakimiyyətini Kür çayının şimalına yayması

36. XX əsrin əvvəlinə aiddir:

- A) Çinin Koreyanın müstəqilliyini tanıması
- B) İngiltərənin bütün Cənubi Afrikanın işğalını başa çatdırması
- C) ABŞ-də sənaye çevrilişinin başlanması
- D) Rusiyanın Şimali Qafqazın işğalını başa çatdırması
- E) Osmanlının Krimin müstəqilliyini tanıması

37. Türk dövlətləri arasında baş verən döyüş deyil:

- A) Dəndənəkan
- B) Malatya
- C) Sultanbud
- D) Ankara
- E) Sufiyan

38. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilə bağlı xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

- 1. Dövlət Bankının açılması
- 2. Parlamentin fəaliyyətə başlaması
- 3. Təbrizdə konsulluğun açılması
- A) 2, 1, 3
- B) 1, 2, 3
- C) 3, 1, 2
- D) 3, 2, 1
- E) 2, 3, 1

39. Aşağıdakıların aid olduğu dövlətin ərazisini xəritədə müəyyən edin.

♦ Xəzərlərə qarşı uğurlu mübarizə aparmışdır.

♦ Dəbili ələ keçirmək istəyən bizans, erməni, gürcü qoşunlarını məğlub etmişdir.

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

40. XV əsrin əvvəllərində Ağqoyunlular:

- A) Şəməsi döyüşündə məğlub oldular.
- B) Qara dənizə birbaşa çıxışı itirdilər.
- C) Səfəvilərə qarşı Şirvanşahlarla müttəfiq oldular.
- D) Teymurilər ilə müttəfiq idilər.
- E) Azərbaycanın cənubunda dövlət yaratdılar.

41. Gəncə xanı Cavad xanın fəaliyyətinə aiddir:

- 1. Xanlıqda ikihakimiyyətliyə son qoyması
- 2. Bir müddət Qarabağ xanlığından asılılığı qəbul etməsi
- 3. Qazax və Borçalı azad etmək siyasəti yürütməsi
- 4. Quruqobu döyüşündə ruslara məğlub olması
- A) 1, 2
- B) 3, 4
- C) 1, 4
- D) 2, 3
- E) 1, 3

42. I Göytürk dövlətinin mübarizə apardığı dövlətlər:

Çin	?	Bizans
-----	---	--------

- A) Frank
- B) Uyğur
- C) Ərəb
- D) Ağ Hun
- E) Xəzər

43. Fransanın II Dünya müharibəsindən sonrakı dövr tarixinə aiddir:

- 1. Brian-Kelloq paktının imzalanması
- 2. Ərzaq ixracına görə ABŞ-dən sonra ikinci yerdə olması
- 3. III Respublikanın yaranması
- 4. Prezidentli Respublika idarə üsulunun yaranması
- A) 1, 2
- B) 3, 4
- C) 1, 4
- D) 2, 4
- E) 2, 3

Blok III

44. Təbrizdə "Göy Məscid" və Bakıda "Şirvanşahlar sarayı" üçün oxşarlıq:

- A) Monqolların yürüşü zamanı dağıdılmışlar.
- B) Eyni əsrdə inşa ediləblər.
- C) İntibah dövrünə aiddirlər.
- D) Müdafiə xarakterli memarlıq abidələridir.
- E) XVI əsra aiddirlər.

45. Heydər Əliyevin Azərbaycanda II prezidentliyi dövrünə aiddir:

- A) Aqrar islahatın keçirilməsi
- B) İlk Bələdiyyə seçkilərinin keçirilməsi
- C) Yeni Konstitusiyanın qəbul edilməsi
- D) Bütün çadır şəhərciklərinin ləğv edilməsi
- E) Dünya azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi

46. Aşağıdakıların aid olduğu dövlətin ərazisini xəritədə müəyyən edin.

– XVI əsrin əvvəlində Osmanlılar tərəfindən məğlub edilmişdir.

– XVI əsrin sonlarında ingilislər tərəfindən məğlub edilmişdir.

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

47. Manna hökmdarı Uallinin hakimiyyət dövrü üçün xarakterikdir:

1. Hakimiyyətin irsən keçməsi
2. Assuriyanın hücumuna məruz qalması
3. E.ə. VII əsrin II yarısında hakimiyyətdə olması
4. Sirdakka sazişinin imzalanması

- A) 1, 2 B) 1, 4 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 2, 3

48. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Atropatena dövləti
 2. Albaniya dövləti
- a. III əsrin birinci yarısında Sasanilərdən asılı vəziyyətə düşmüşdü.

b. Kanidi tərəfindən Romadan asılı vəziyyətə düşmüşdü.

c. Bir müddət Mehranilər sülaləsi tərəfindən idarə edilmişdi.

d. Urartu dövlətinin hücumuna məruz qalmışdı.

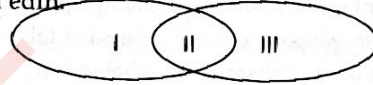
e. Qədim Roma imperiyasını Fraaspa döyüşündə məğlub etmişdi.

- A) 1 – a, b; 2 – e B) 1 – a; 2 – b, c
C) 1 – c; 2 – b, d D) 1 – d; 2 – a, b
E) 1 – a, e; 2 – c, d

49. XIX əsrin 90-cı illəri Şimali və Cənubi Azərbaycan üçün oxşar cəhət:

- A) İlk mütəşəkkil tətilin baş verməsi
- B) İngilis kapitalının nüfuz etməsi
- C) "Qapı pulu" vergisinin alınması
- D) Şəhər islahatının keçirilməsi
- E) Hərbi verginin alınması

50. Məzdəkilər hərəkatı (I) ilə Müsafir üsyanının (III) oxşar (II) və fərqli cəhətlərini müəyyən edin.

1. V əsrin ikinci yarısında başlanmışdır.
2. Beyləqanda baş vermişdir.
3. Məğlubiyyətlə nəticələnmişdir.
4. Erkən feodalizm dövründə baş vermişdir.
5. Əməvilər sülaləsinə qarşı çevrilmişdir.

- A) I – 1; II – 3, 4; III – 2, 5
B) I – 2, 3; II – 4; III – 5
C) I – 4; II – 3, 5; III – 1, 2
D) I – 5; II – 3; III – 2, 4
E) I – 4, 5; II – 2; III – 1, 3

51. XIX əsrin II rübündə xanlıq idarə üsulu ləğv edilmişdir:

- A) 1, 2 B) 2, 4
C) 3, 5 D) 2, 3
E) 1, 5

Blok III

52. Qızıl Ordu dövlətinə aid hadisələrin xronoloji ardıcılığını müəyyən edin.

1. Terek döyüşündə məğlub olması
 2. İslam dinini qəbul etməsi
 3. Ərazisində bir sıra xanlıqların yaranması
- A) 1, 2, 3 B) 3, 2, 1 C) 2, 1, 3 D) 3, 1, 2 E) 2, 3, 1

53. XIX əsrin 80-ci illərinə aiddir:

1. II Tiryək müharibəsinin başlanması
2. ABŞ-də respublikaçılar partiyasının yaranması
3. Şimali Azərbaycanda hərbi verginin alınmağa başlanması
4. Cənubi Azərbaycanda dövlət torpaqlarının satılması haqqında qərarın verilməsi

54. Çirmən döyüşünə aid doğru fikirləri seçin.

1. XIV əsrin 70-ci illərində baş verməsi
2. Serbiyanın müstəqilliyinə son qoyulması
3. Bolqarıstanın işğalının başa çatdırılması
4. I Muradın qalib gəlməsi

55. Uyğunluq pozulmuşdur:

1. Araz-Türk respublikası yaranmışdı – Naxçıvanı ermənilərdən qorumaq üçün
2. "Gələcən-gürəsən" qalası Nadir şahı tabe oldu – Qalada ərzaq çatışmazlığı səbəbindən
3. Osmanlı əsgərləri Cənubi Qafqazdan tamamilə çıxarıldılar – Bağdad müqaviləsi ilə
4. Qarabağ və Şəki xanlığının daxili müstəqilliyinə son qoyuldu – Kürəkçay müqaviləsi ilə
5. XVI əsrin II yarısında sənətkarlıq və ticarət inkişaf etdi – Rəhdar vergisinin ləğvi ilə

56. II Qarabağ müharibəsinə aid olanları müəyyən edin.

1. Zəngilanın Ağbənd qəsəbəsinin azad edilməsi ilə İranla dövlət sərhəddi tam nəzarətə götürüldü.
2. Azərbaycan dövləti hərbi meydanı ilə yanaşı, diplomatik və ideoloji cəbhədə də mübarizə aparırdı.
3. Hadrut qəsəbəsini düşməndən təmizləyən Azərbaycan ordusu Xankəndi rayonunun ərazisində əlverişli mövqeləri ələ keçirdi.
4. İslam Konfransı Təşkilatı BMT Təhlükəsizlik Şurasında ölkəmizin mənafeyinə uyğun olmayan qətnamə layihəsinin qəbul edilməsinin qarşısı alınmışdır.

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

Azərbaycan ordusunun:

1. 1992-ci il "Daşaltı" əməliyyatı
 2. 1994-cü il "Murovdağ" əməliyyatı
- a. Şuşanın mühasirəsini yarmaq üçün həyata keçirilmişdir.
- b. Kəlbəcər istiqamətində uğursuzluqla nəticələnmişdir.
- c. Goranboyun düşmən tərəfindən tutulmuş torpaqları geri alınmışdır.
- d. Cəbrayıl və Kəlbəcərin bir sıra yaşayış məntəqələri düşməndən azad edilmişdir.
- e. Beyləqan istiqamətində düşmən hücumunun qarşısı alınmışdır.

Sizə təqdim olunmuş mənbəni diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58-60-cı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin situasiya ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

1038-ci ildə Toğrul Qəznəviləri məğlub edib Nişapur şəhərini tutaraq yeni dövlətin, Səlcuq dövlətinin əsasını qoydu. Böyük Səlcuq imperiyasının yaranması Azərbaycanda tarixi hadisələrin gedişinə ciddi təsir etdi. Azərbaycan türkləri, o cümlədən burada yaşayan müxtəlif oğuz tayfaları səlcuqlarla eyni soykökdən idilər. Cənubi Qafqazın müsəlman əhalisi Bizans və erməni-gürcü təcavüzünə qarşı mübarizədə səlcuq türklərinə müttəfiq kimi baxırdılar.

58. Mətnə haqqında danışılan dövlətin süqut etdiyi ili qeyd edin.

59. Səlcuqlar hansı sülaləni asılılığa salmaqla Azərbaycanın işğalını başa çatdırdılar?

60. Tarixi biliklərinizə əsasən Səlcuqların Azərbaycana axınlarının ən azı iki nəticəsini qeyd edin.

ƏDƏBİYYAT

61. "Aldanmış kəvakib" (M.F.Axundzadə) əsəri ilə bağlı fikirlərdən biri **yanlışdır**:

- A) Yusif Serracın şahlığa namizədliyi Axund Səməd tərəfindən irəli sürülür.
- B) Hakimiyyətə gələn Yusif şah münəccimbaşı vəzifəsini ləğv edir.
- C) Yusif şah hakimiyyətə gələndən sonra tacirlər və ruhanilər vergi ödəməkdən azad edilirlər.
- D) Yusif şahın tapşırığı ilə şahlıq xəzinəsindən Qəzvindəki kasıblara buğda verilir.
- E) Sərdar Zaman xan Şah Abbasdan münəccimbaşını öldürməyib bağışlamasını xahiş edir.

62. Nümunədə sadalanan xüsusiyyətlərdən hansına rast **gəlinmir**?

Qızıl payız nəğmə deyir

Qızıl qəlbli insanlara. (N.Xəzri)

- A) Sözə qüvvətləndirici başqa sözün əlavə edilməsinə
- B) Əşya və ya hadisənin əlamətinin başqa əşya və ya hadisənin üzərinə köçürülməsinə
- C) Sözlərin qrammatik ardıcılığının pozulmasına
- D) Əşya və ya hadisənin müəyyən əlamətə görə özündən daha qüvvətli əşya və ya hadisəyə oxşadılmasına
- E) Ahəngi artırmaq üçün eyni başlanğıcdan istifadə olunmasına

63. Hekayə janrı üçün zəruri şərtidir:

- A) hadisələrin yığcamlığı
- B) yalnız bir surətin iştirakı
- C) nəslrlə yazılması
- D) təərrünnüm əsasında yazılması
- E) hadisələrin rəvayət yolu ilə çatdırılması

64. Azad obrazı (M.İbrahimov "Azad") haqqındakı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Həyatın mənasını vətənin səadəti üçün çalışmaqda görür.

B) Fərdanın dərzi dükanındakı sualını heç vaxt cavablandırmır.

C) Həyatının son anlarında Fərda haqqında düşünür.

D) Zəncandakı fədai dəstələrindən birinə başçılıq edir.

E) Maddi çətinlik üzündən təhsilini davam etdirə bilmir.

65. "Ana" (C.Cabbarlı) şeiri ilə bağlı **yanlış** fikri müəyyən edin.

- A) Anaya sevgi, rəğbət hissi ifadə edilir.
- B) Şair ana adlı zərif vücut qarşısında ən qüvvətli insanın belə gücsüz olduğu qənaətinə gəlir.
- C) Lirik qəhrəmanla təbiət arasında təzad yaradılır.
- D) Şeir anaya müraciətlə başlanır.
- E) Əsərdə ananın böyüklüyü, müqəddəsliyi göstərilmişdir.

66. Əsərlərdən birinin şeir vahidi fərqlidir:

- A) "Görmədim" (M.P.Vaqif)
- B) "Qaytar mənim qüdrətimi, Azərbaycan" (X.R.Ulutürk)
- C) "Azərbaycana gəlsin" (S.Rüstəm)
- D) "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi..." (Q.Zakir)
- E) "Neylərdin, ilahi?!" (M.Ə.Sabir)

67. E.Heminqueyin "Qoca və dəniz" əsəri haqqında doğru **olmayan** fikri müəyyən edin.

- A) Qoca balıqçının həli oğlanı kədərləndirir.
- B) Santyaqo anlayır ki, oğlan onun yanından öz xoşu ilə getməyib.
- C) Oğlan balıq tutmağın bütün sirlərini Santyaqodan öyrənmişdi.
- D) Dəniz kimi mavi gözləri qocanın nə qədər məğlubedilməz olduğunu göstərirdi.
- E) Qoca son köpəkbalığı sürüsünə qarşı sonadək mübarizə aparır.

Blok III

68. "Qazan xanının evinin yağmalanması" ("Dədə Qorqud" dastanı) boyundan verilmiş nümunələrdən hansı daha əvvəl baş vermişdir?

A) Qara bulud dediyin sənin taleyindir. Qar ilə yağmur dediyin sənin qoşunundur.

B) Hanı dediyim bəy ərənlər?

Dünya mənim deyənlər?

C) Ağam Qazan, sən evini-ailəni xilas etməyə gedirsən, mən də qardaşımın qanını almağa gedirəm.

D) Ay kafir, amandır, tanrının birliyinə şübhə yoxdur! Qoyun məni, bu ağacla danışım.

E) Allah mənim evimi bələdan qurtararsa, səni bütün ilxılarına başçı qoyaram.

69. Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatına aid *deyil*:

A) Epik növdə əsərlərin yazılması

B) Məhəbbət mövzusunda əsərin qələmə alınması

C) Təənnüm əsasında əsərlərin yazılması

D) Divan ədəbiyyatında heca vəznindən istifadə olunması

E) Fars dilində yazılan əsərlərin geniş yayılması

70. Q.Zakir, S.Ə.Şirvani və M.Ə.Sabir yaradıcılığı üçün ortaq əlamət sayıla *bilməz*:

A) Şeirlərini həm əruz, həm də heca vəznində yazmışlar.

B) Satirik məzmunlu şeirlərin müəllifidirlər.

C) Həm lirik, həm də epik növdə əsərləri vardır.

D) Cəmiyyətdə gördükləri qüsurları tənqid etmişlər.

E) Əsərlərində satirik gülüşə rast gəlirik.

71. Ə.Məmmədخانlının "Qızıl qönçələr" əsəri ilə bağlı *yanlış* fikri müəyyən edin.

A) Firuz babanı hər gün axşam "daşdığı yüklərin ən ağırı" gözləyirdi.

B) Qoca nəqqaş Sürəyyanın aqibətindən kədərlənərək gələcəyə olan inamını büsbütün itirir.

C) Yoldaşları ələcsiz qalıb Sürəyyanı küçədə tək qoyaraq getməyə məcbur oldular.

D) Sürəyyanın simasında müəllif zamanının amansızlığından uşaqların nə qədər əziyyət çəkdiyini əks etdirir.

E) Əsərin qəhrəmanının aqibəti Baharın ("Bir gəncin manifesti") aqibəti ilə bənzərdir

72. Folklor nümunələrinin ədəbi növlərə görə düzgün ardıcılığını cədvələ uyğun olaraq müəyyən edin.

Lirik növ	→	?
Epik növ	→	?
Dramatik növ	→	?

A) "Qaragilə", "Dəyirman", "Astiaq"

B) "Gün çıx", "Ağıllı uşaq", "Lal-dinməz"

C) "İrəvanda xal qalmaq", "Qodu-qodu", "Tomris"

D) "Dəsmalı ver", "Xan sarayı", "Əl üstə kimin əli"

E) "Simurq quşu", "Apardı sellər Saranı", "Xan oyunu"

73. Q.Zakir yaradıcılığı ilə bağlı verilmiş fikirdə nöqtələrin yerində yazıla *bilməz*:

"Durnalar" və "Badi-səba, mənim dərdi-dilimi" şeirinin ... *eynidir*.

A) janrı

B) şeir vahidi

C) vəzn

D) mövzusu

E) qafiyə quruluşu

74. "Leyli və Məcnun" (M.Füzuli) poeması ilə bağlı *yanlış* fikirdir:

A) Rum zəriflərinin xahişi ilə qələmə alınmışdır.

B) Lirik poemadır.

C) Həzəc bəhrindədir.

D) Ana dilində qələmə alınmışdır.

E) Məsnəvi şəklində yazılmışdır.

Blok III

75. "Durna telli" qolu ilə bağlı *səhv* fikri müəyyən edin.

	Səbəb	Nəticə
A)	Dəmirçioğlu sağalmışdı.	Telli xanımın kefi saz idi.
B)	Bağdada yol uzaq idi.	Eyvaz Qıratı mindi.
C)	Piyadalıq dəliləri əldən saldı.	Düşmənləri onları təkləyib ələ keçirdi.
D)	Koroğlu əlini bığlarına çəkdi.	Dəlilər meydana daxil olurlar.
E)	Aslan paşanın üzünə ağ oldu.	Giziroğlu Mustafa bəyin atası edam edildi.

76. Müqayisələrdən hansılar doğru *deyil*?

1. Rüstəm bəy də Keçəl Həməzə kimi ziddiyyətli obrazdır.
 2. Fəxrəddin bəy də, Şahbaz da maarifçi surətlərdir.
 3. Hatəm xan ağa və Rüstəm bəy qız övladına təhsil vermiş insanlardır.
 4. Müsyö Jordan dramaturgiyamızda ilk qərblə, Səadət isə ilk maarifçi qadın surətidir.
 5. Şahmar bəy də Heydər bəy ("Hacı Qara") kimi oğurluq, quldurluq arzusu ilə yaşayır.
- A) 3, 5 B) 1, 2, 4 C) 1, 3 D) 1, 4, 5 E) 2, 3

77. "Ananın kitabı" (C.Məmmədquluzadə) əsəri ilə bağlı *yanlış* fikirdir:

- A) Azərbaycanın milli birlik kitabıdır.
- B) Üç qardaşın komediyası, Ananın faciəsi, Gülbaharın dramıdır.
- C) Gülbaharın monoloqu milli birlik marşı kimi səslənir.
- D) Əsərin əvvəlində obrazlar haqqında verilən məlumat bədii müqəddimə sayıla bilər.
- E) İlk məclisdən fərqli məslək sahibi olduqları, birləşə bilməyəcəkləri qardaşların öz dilindən etiraf edilir.

78. Verilmiş xüsusiyyətlər hansı obraza səciyyələndirir?

- Mərd insandır.
 - Yerlərdə haqqı, ədaləti bərpa etməyə çalışır.
 - Əliyatın adama güllə atır.
 - Uşaqlıq dostu ilə düşmənçilik etsə də, onun ölümünə çox kədərlənir.
- A) Cahandar ağa B) Allahyar C) Niftalı koxa
D) Gəlmə Mürşüd E) Qaçaq Kərəm

79. S.Vurğunun "Vaqif" pyesi ilə bağlı fikirlərdən biri doğru *deyil*:

- A) Cavad xanın elçiləri Vidadini saraya dəvət etsə də, o bu dəvəti qəbul etmir.
- B) Vaqifin kəndlilərlə mehriban söhbətindən hiss olunur ki, ürəyi xalqın yanındadır.
- C) Vaqif İbrahim xanı məzəmmət edir, onu zalımlıqda, xalqla ədalətsiz rəftar etməkdə günahlandırır.
- D) Qarı və Şeyx Xuramanı Vaqifdən boşanaraq İbrahim xana ərə getməyə razı salırlar.
- E) İbrahim xandan sifariş alan Eldar Qacarın qoşununa hücum edir.

80. Obrazlarla bağlı ("Xurşidbanu Natəvan" İ.Əfəndiyev) *uyğunsuzluğu* müəyyən edin.

- A) Cənabın – Knyaz Xasay Natəvanla evlənməyə təhrik etməklə çar Rusiyasına sədaqətli tərəfdaş qazanmaq kimi siyasi məqsəd güdür.
- B) Knyaz Xasay – Dərin məhəbbətlə sevdiyi Natəvanla ailə həyatı uğurlu alınmış.
- C) Məliküldövlə – İran hökmdarlarının azərbaycanlıları farslaşdırma siyasətinə qarşı çıxır.
- D) İran şahzadəsi – Azərbaycan xalqına həqarətlə baxır, Xan qızının kəskin və məntiqli cavabları qarşısında aciz qalır.
- E) Hidayət xan – Mil düzünə arx çəkilməsinə mane olmağa çalışır.

81. "Bahar" ("Bir gəncin manifesti" romanı) ilə bağlı *səhv* fikri seçin.

- A) Baharın simasında yoxsulluğun və haqsızlığın acı təzahürləri əksini tapmışdır.
- B) Baharın şəhərdəki aqibəti çarəsiz insanların faciəsini əks etdirir.
- C) Məşədi Abbas qəddarlığı və zalımlığı ilə Baharı ölümə sürükləyir.
- D) Qarlı gecədə köməksiz uşağın vəziyyətinə biganə və laqeyd yanaşan insanlar da Baharın ölümündə müqəssirdir.
- E) Bahar obrazı kiçik adamın böyük ədəbiyyata birinci və əhatəli gəlişi hesab olunur.

Blok III

82. Cümləni hansı bəndlə tamamlasaq, fikir *yanlış* olar?

- A) "Görmədim" adlı ictimai motivli şeir yazmışdır
B) əsərlərini lirik növdə qələmə almışdır
C) səfər təəssüratlarını əks etdirən nəsr əsəri yazmışdır
D) qadın adını əsər adı kimi istifadə etmişdir
E) Azərbaycan gözəlinin mənəvi əxlaqi keyfiyyətlərini tərənnüm etmişdir

83. İ.Nəsimin "Sığmazam" qəzəlinin lirik qəhrəmanına aid olan doğru fikirləri seçin.

1. Özünün dörd ünsür, beş duyğu, altı tərəf olduğunu bildirir.
2. Musa peyğəmbərin Tur dağında eşitdiyi səs olduğunu bəyan edir.
3. Varlıq və yerin onun əlamətləri olduğunu qeyd edir.
4. Kafirlər üçün müsibət, möminlər üçün isə iman olduğu vurğulanır.
5. Özünün Quranın göydən yerə enmə gecəsi olduğunu əlavə edir.

84. Ə.Cavadın "Səli qız" əsəri bağlı *səhv* fikirləri seçin.

1. Keşiş, tacirbaşı və şeyxlər can-başla qalib hökmdarı qarşılaşmağa çıxırlar.
2. İnsanın qüvvətlidir deyə zalımın zülmünü bağışlaması müəllifə anlaşılmaz – qərribə gəlir.
3. Ölkədəki bəzi vəzifə sahibləri qalib hökmdara yaltaqlanırlar.
4. Məğlub hökmdar öz mərhəməti, ədalətliyi ilə xalqın rəğbətini qazanmışdır.
5. Məğlub hökmdar ölkəsini tərk etmək məcburiyyətində qalır.

85. "Hekayəti-müsyö Jordan və Dərviş Məstəli şah" (M.F.Axundzadə) pyesi ilə bağlı klasteri tamamlayın.

Bu işlər tamam ondan ötrüdür ki, Şahbaz bir gün gözümüzdən uzaqlaşmasın.

Şahbəbanunun dilindəndir:

1. Allaha şükür atan sağ, anan sağ, gözəl-göyçək nişanlın da gözünün qabağında.
2. Bir azdan sonra əgər istəyirsən, get başqa şəhərlərə ki, əl çatsın, ün yetsin. Parisə bizlərdən nə gedən var, nə gələn var!
3. Həkim-sahib, Parisi kim dağıdıbdır, kim yıxıbdır?
4. Mən özümü öldürürəm, qoymaram müsyö Jordanın boynu vurulsun!
5. ...Allah səbəbkara bəla versin! Qurunun oduna yaşlar da yanacaq, biçərə parisililər bizə bir zad etməmişdilər.

86. N.Gəncəvi əsərlərinin ideyası ilə bağlı düzgün ardıcılığı göstərin

- ◆ "Sultan Səncər və qarı"
- ◆ "Yaralı uşağın dastanı"
- ◆ "Kərpickəsən kişinin dastanı"

1. İnsanın ən müsbət cəhətləri onun ağılı, mərdliyi, uzaqgörənliyi ilə bağlıdır.
2. İnsan öz əməyinə güvənməli və zəhmətsevər olmalıdır.
3. Ölkədə ədalətin pozulması ölkə başçısının fəaliyyəti ilə bağlıdır.

Blok III

87. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Bir-birinə zidd olan yazıqların ideyaca, məsləhətə birləşməsi
2. Ustad sənətkarın yaradıcılığının digərləri üçün örnək götürülməsi
3. Həyat hadisələrinin təsviri üçün yazıçının əsas götürdüyü prinsip
 - a. yaradıcılıq metodu
 - b. ədəbi məktəb
 - c. ədəbi cərəyan
 - d. həyatı əksətdirmə üsulu

Sizə təqdim olunmuş mətni diqqətlə oxuyun və 88-90 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin.

Ülkər ulduzu

Ülkər ulduzu vaxtilə gözəl bir qız imiş. Bir gün qışın oğlan çağında onun atasının otu qurtarır. Fikirləşir ki, belə getsə, mal, qoyun tamam acından olacaq. Ələcsiz qalib ağanın yanına gedir. Vəziyyəti ona danışır.

Ağa yaşlı bir kişi idi. O, Ülkərin atası ilə belə bir şərt kəsir ki, ona ot versin, xəzində qızını alsın.

Ata çox yalvarır, onu fikrindən döndərə bilmir. Axırda razılaşıır. Vəziyyəti gəlib qızına danışır. Bulud kimi göz yaşı töküüb ağlayır Ülkər. Kədərli-kədərli yenidən çıxmış aya baxıb əhvalını danışır, kömək istəyir. Sonra da gəlib atasını oyadır.

Kişi tez həyata çıxır. Gözlərinə inanmır. Hər yanda diza qədər ot görür. Çox sevinir. Ancaq evə girib qızını görmür. Çünki onun gözəl qızı ulduz olub göyə qalxmışdı. O vaxtdan deyirlər ki, göylərdə ən parlaq ulduz Ülkər ulduzudur. Atası yuxudan durana qədər göylərdən çəkilməyib yazana qədər qaldığını atasına bildirir.

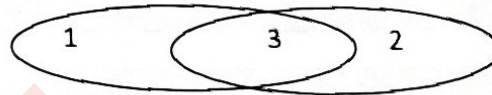
88. Mətnləri janr xüsusiyyətləri baxımından müqayisə edərək hər hissəyə aid bir xüsusiyyət yazmaqqla Eyler-Venn diaqramını doldurun.

Teymurləng

Deyilənə görə, uğursuz bir döyüşdən sonra Teymurləng qaçıb bir daşın dalında gizlənir. Ətrafına göz gəzdirir, görür ki, bir qarışqa buğda dənini başı yuxarı qaldırır yuxarı aparmağa çalışır. Dən 69 dəfə aşağı düşür, nəhayət, 70-ci dəfə qarışqa dənini apara bilər. Teymurləng utanır, bir dəfə məğlub olmaqla geri çəkilib ümitsizlənə qapılmağın mənasız olduğunu başa düşür. Gizləndiyi yerdən çıxır, qoşununu başına toplayıb yenidən döyüşə girir və qalib gəlir.

"Ülkər ulduzu"

"Teymurləng"

89. Altından xətt çəkilmiş cümlədə işlənmiş bədii təsvir və ifadə vasitəsini müəyyən edib onların mətndəki rolunu izah edərək yazın.

Bədii təsvir və ifadə vasitəsi	Həmin bədii təsvir və ifadə vasitəsi cümlədə rolu

90. Əsərin qəhrəmanının hansı mənəvi dəyərlərə malik olduğunu yazın.

SINAQ - 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	C	A	D	A	E	D	E	C
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
B	E	C	A	C	E	E	B	B	D
21	22	23	24	25	26	27			
B	E	1, 3, 5	2, 4	1, 2, 4	1, 4, 5	1b, 2c, 3e			
28									
Daun sindromu 21-ci xromosom cütlüyünün trisomiyası nəticəsində yaranan xəstəlikdir.			Elmi üslub		Konkretlikməntiqilik, modallıq bildirən sözlərdən istifadə, mürəkkəb cümlələrdən, müxtəlif qrafik və vasitələrdən, və s.-dən istifadə, və s				
29									
2. Mətdə səkkiz nəfər bir nəfərin yıxıldığına görə kədərləndiyini görür və ə...									
olmaq hissindən məhrum edirlər. Yuxarı adama görə...									
Onlar etdikləri...									

2. Mətnə səkkiz nəfər bir nəfərin yıxıldığına görə kədərləndiyini görür və özlərini yanlışda qalib olmaq hissindən məhrum edirlər. Yıxılan adama kömək etməklə onun kədərini sevinçə çevirirlər. Onlar etdikləri yaxşılıqla mənəvi qalibiyyət qazanırlar. Bu təkcə yanlışların deyil, azarkeşlərin də sevincinə səbəb olur.

30									
4 və 5									
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
C	A	D	B	E	E	C	B	B	B
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
C	E	C	E	C	E	E	E	B	B
51	52	53	54	55	56	57			
A	D	2,4	1,4	1,3,5	1,3	1a,d; 2e			
58									
e.ə. 714-cü il									

59 Sirdakka

60 1. Mannanın Urartu tərəfindən tutulmuş bütün vilayətləri azad edildi.
2. Urartu çox zəiflədi və bir daha Mannanın daxili işlərinə qarışa bilmədi.

... azad edildi.																	
... daxili işlərinə qarışa bilmədi.																	
71	D	72	D	73	A	74	C	75	66	67	A	68	E	69	D	70	E
D	E	A	D	C	D	E	C	D	E	C	D	E	C	D	E	C	D
81	B	82	B	83	2, 4	84	1, 3, 6	85	24	86	235	87	1bc; 2ad				
88																	
1 – təşbeh, 2 – metafor																	
Sözünü imperativ, Öz əli ilə bəşir																	

89 Öz əli ilə bağ salmışdı (zəhmətkeş idi, əmək sevər idi)
Sözünü imperatora deyə bilmişdi (böyüyün üzünə ağ ola bilmişdi, cəsarətli, qorxmaz idi)

90 I. epik növdədir, təhkiyə və təsvir aparıcıdır, hadisə nəql etmə yolu ilə verilir və s. II. Bədii əsərdir, obrazlı təfəkkür məhsuludur, məcazlardan istifadə edilmişdir, bədii təsvir və ifadələrdən çox istifadə edilmişdir. III. lirik növdədir, tərənnüm əsasında yazılmışdır, obyektə subyektiv münasibət əks olunmuşdur, ani və güvvətli hisslərin məhsuludur.

SINAQ - 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	E	C	C	B	C	D	C	D	C
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
D	A	B	C	D	B	B	E	B	C
21	22	23	24	25	26	27			
E	C	2,4	3,4	1,3	2,3,4	1a,2b,3c, d			

28

Məcəzidir, həqiqi mənada cümlə: O, böyük mənzildə yaşayır

29

"Quşcuğazın"

30

qətiyyətsizlik, qərarlılıq, cəsarətsizlik

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
D	A	B	D	C	E	A	E	B	E
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
C	A	D	B	B	E	E	C	B	A
51	52	53	54	55	56	57			
C	D	1	2,4	1,3	1,3	1d,2e,3a			

58

Çinlilərə

59

II Göytürk

60

682-744-cü illər

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
C	C	D	A	D	E	C	A	A	A
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
D	D	D	D	E	D	E	D	C	B
81	82	83	84	85	86	87			
E	E	1,3,4	1,3,4	2,3	2,3,4,1	1b; 2c			

88

1 - Rəvayətə görə (real zəmin əsas olduğu üçün)

2 - Əfsanəyə görə (reallıqdan kənar fakt və ya hadisə təsvir olunduğu üçün)

89

abab, 4+4

90

1 - ehtimal olunur

2 - yanlışdır

3 - doğrudur

SINAQ - 3

SINAG									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
				E	C	B	B	A	B
D	D	B	C	15	16	17	18	19	20
11	12	13	14	D	E	A	C	E	D
C	A	C	A	24	25	26	27		
21	22	23	3, 2, 4, 1		1, 2	1, 2, 4	4,5	1cd,2a,3b	
C	D	28							

Həkimlər belə halların baş verməməsi üçün körpələri havada gəzdirməyi tövsiyə edirlər, yaxud məsləhət görürlər

29

1. Səbəb – orqanizmdə D vitamini çatışmır. 2. Nəticə – Yerdə olan canlılar məhv olmaqla xilas olur və bu məzmununda olan digər fikirlər

30

1 – məcazi. Həqiqi mənada cümlə (bıçaq barmağını kəsdi və s. bu məzmununda cümlələr) 2 – həqiqi. Məcazi mənalı cümlə (İnsan heç vaxt haqsızlığın qarşısında əyilməməlidir və bu məzmununda digər cümlələr, boyun əymək məzmunlu cümlələr də ola bilər)

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
E	B	C	A	A	C	C	D	D	A
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
E	A	B	A	D	E	E	A	A	B
51	52	53	54	55	56	57			
C	B	1, 3	4	2, 3, 1	2, 4	1c, 2ab			

58

İrəvan

59

1827

60

1441

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
B	E	D	A	C	C	A	C	C	B
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
E	D	D	B	B	B	C	B	E	A
81	82	83	84	85	86	87			
D	A	2, 4	2, 4	2, 5	1, 2, 3	1-e, 2-a, 3-c			

88

Epik növ- Təhkiyəyə əsaslanır. Əhvalat və hadisə nəql olunur. Təsvir mühüm yer tutur. Süjet xətti olur, və s

89

1. Nikbinlik bir sərvətdir. İnsan istəsə, cənnəti özü üçün cəhənnəmə, cəhənnəmi cənnətə çevirər. Təhkiyəçi də Cəminin cavabından sonra dünyaya başını dəyişir və bir işə yaxşı nəzərlərlə baxmaq lazım gəldiyini öyrənir və s.

90

Müəllif

Cəminin ona həyat dərsi verəcək sözlərindən əvvəl

Həyata bədbin nəzərlərlə baxır. Həyatından narazıdır. Bədbindir, və s.

Cəminin ona həyat dərsi verəcək sözlərindən sonra

Həyatını dəyişən dərslər alır. Həyata nikbin nəzərlərlə baxır. Hər şər işdə bir xeyir axtarır, və s.

SINAQ - 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	D	A	D	E	B	C	A	C	C
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	A	B	C	B	B	C	C	B	D
21	22	23	24	25	26	27			
E	D	3, 5	1, 4	3, 4	1, 3, 5	1b, 2d			
28									

28

- Hər bir kəs öz dünyasını öz qəlbində daşıyır.
- Hər bir şəxs ətrafındakıları görmək istədiyi kimi və görə bildiyi kimi görür.

29

Egoist, özünü düşünən

30

2. Onlardan ayrılmaq mənim üçün çox çətin oldu.

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
A	E	A	A	D	B	E	B	B	E
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
B	A	C	C	E	C	E	D	C	C
51	52	53	54	55	56	57			
E	A	2,3	1,3,5	1,4	1,3	1b,2c,3a			
58									

58

Pənahəli xana

59

Fətəli xan Əfşara

60

XVIII əsr

XVIII əsr									
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
A	A	E	E	C	B	D	B	B	C
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
E	D	C	B	D	E	C	D	C	A
81		82	83		84	85		86	87
C		E	1, 2		1, 2, 3	1, 4		1, 4, 5	1be, 2ac, 3d
88									

88

1. abcb

2. yoxsul qafiyə

89

1 - çünki nəql etmə yolu ilə verilib; təhkiyə aparıcıdır

90

1. ehtimal 2. Yanlış 3. Düzgün

SİNAQ - 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	C	C	C	B	E	D	B	A	E
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
D	A	D	C	E	E	E	A	C	B
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
A	E	1, 2	3, 5	2, 3	3, 4	1a, 2b, c, d			

Çürüyən

29

1. yosundan hazırlanmış butulkadakı mayenin dadı ferqli olurdu. 2. Mayenin spesifik dadı olurdu. 3. Mayenin özünəməxsus dadı olurdu. 4. Butulkadakı mayenin dadı dəyişirdi və s. bu kimi cavablardan biri

30

1- spesifik- özünəməxsus, xüsusi. 2. İnnovativ- yenilikçi, qabaqcıl, yaradıcı, mütərəqqi kimi sözlərin hansı cavabda olsa, doğrudur.

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
E	D	D	D	D	C	C	D	D	D
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
C	D	D	C	B	C	E	D	C	D
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
B	C	1	2, 3, 4	2, 4	4, 2, 3, 1	1d, 2a, 3b			

E.ə.133-cü ildə

59

1.Varlıların istifadə etdiyi torpaqların ölçüsünə məhdudiyyət qoyulsun.Arıq torpaqlar kəndlilər arasında paylansın 2.Yoxsullara paylanan torpaqlar həmişəlik onların ixtiyarına verilsin,bu torpaqların satılıb-alınması qadağan edilsin.

60

1.Torpaqların paylanması dayandırıldı. 2.Torpağın satılıb-alınmasını qadağan edən qanun ləğv edildi. 3.Varlılar yenə kəndlilərin torpaqlarını satın almağa başladılar.

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
B	B	E	A	C	C	C	B	D	B
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
E	B	A	C	B	D	A	A	B	A
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
E	C	2, 6	1, 3, 4	1, 3	1, 3	1b, 2c, 3a			

2-a

89

	"Kimin nəyi varsa..." I	"Cedək biz olmayan yerə..." II
Nəzmlə yazıldığını səciyyələndirən xüsusiyyətlər		Ahəngdarlıq Ölçü, Vəzn, Bölgü Rədif, Qafiya və s.
Nəsrə yazıldığını səciyyələndirən xüsusiyyətlər	Adi danışiq formasında yazılıb. Cümlələr dilin qrammatik tələbinə uyğun sıralanıb.	

90

Onu təhqir edənlərə alqış edir və s. bu mənanı ifadə edən fikirlər.

SINAQ - 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	C	C	B	B	D	E	A	B	C
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
E	A	C	E	D	E	B	A	B	D
21	22	23	24	25	26	27			
B	D	1, 3, 5	2, 4, 5	4,5	1, 4	1a, 2bc			

28
Durna quşlarının adı nağıl və təmsillərdə, mahnı və atalar sözlərində tez-tez çəkilir

29
2- ci cümlədə icad etmək sözü əvəzinə – düzəltmək, hazırlamaq, 3-cü cümlədə həlak olmuşdur əvəzinə vəfat etmişdir, dünyadan köçmüşdür, dünyasını dəyişmişdir, ölmüşdür, rəhmətə getmişdir

30
1- Publisistik üslubdadır, fikrin aydınlılığı müşahidə olunur, anlaşıqlı və təsirlidir. 2- Bədii üslubdadır, Obrazlıdır. Emosionaldır, Məcəzi mənalı sözlərdən istifadə olunub. Bədii təsvir və ifadə vasitələrinə rast gəlinir. Bədii sual işlənmişdir. İnversiyaya yol verilmişdir. Nəzmlədir və s.
3. Funksional üsluba aiddir. Xalq dilinə yaxındır. Ədəbi dilin normaları gözlənilir və s.

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
E	D	C	C	E	A	B	D	C	C
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
A	C	C	C	E	A	C	E	E	D
51	52	53	54	55	56	57			
E	A	3,1,2	1,2,5	2,3,4	1,3	1b,2c,3d			

58
Marağa və Ərdəbil

59

912-ci il

60

Dərbənd hakimliyi

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
C	D	B	D	B	C	B	C	E	B
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
C	D	C	B	A	A	E	D	E	B
81	82	83	84	85	86	87			
A	D	125	1,3,4	2,5,6	1, 3, 5	1b;2ce;3ad			

88

1. Övladının qələbəsinə şübhə ilə yanaşır, 2. Övladının qələbə çalacağını ağlının ucundan belə keçirmir, 3. Övladının əzminə heyran olur, 4. Sonda övladından həyat dərəsi alır və s.

89

5, Saranın səhhətindəki qüsurların onun əzmini sındıra bilmir. Əksinə, Sara öz üzərində daha çox çalışmaqla digər qüsursuz şagirdlərin əldə edə biləcəkləri qələbəni özü əldə edir və s

90

Epitet və ya Gül üzlü – epitet

SINAQ - 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	C	B	A	B	D	D	B	C	B
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	D	C	E	E	D	A	C	A	B
21	22	23	24	25	26	27	28		
B	E	1, 3, 5	2, 3, 6	1, 3, 4	1, 2, 5	1-c, 2-a, 3-d			

1. qeyri-adi, gözlənilməz, böyük təsir oyadan hadisə: yaxud, bu hadisə və xəbərin təsiri ilə cəmiyyətdə yaranan güclü həyəcan. 2. Gələcək plan: nəzərdə tutulan, təxmin edilən, gözlənilən şey: gələcək imkanlar: gələcək

29

1. Səbəb- Amadey Bolle 1875-ci ildə həmin sistemlə işləyən avtomobillə Parislə La-Manş arasındakı məsafəni 18 saata qət etdi. 2. Nəticə. Bu işdə böyük perspektivlər görən alman milyoneri Eminel qızı Mercedesin şərəfinə yeni "özü yeriyən" sifariş verdi

30

Xəstə can verirdi

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
B	D	C	C	A	C	D	C	A	E
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
E	C	C	C	D	A	D	B	D	D
51	52	53	54	55	56	57	58		
C	C	1,3	1,3,4	3,4	4,3,2,1	1de, 2b			

1461-ci il

59

1. Osmanlıları ağqoyunlularla müharibə etmək fikrindən daşındırmaq
2. Osmanlının Trabzonu işğal etməsinin qarşısını almaq

60

Ağqoyunlu-Avropa ticarət əlaqələrinə ağır zərbə vurdu.
Ağqoyunlu tacirlərinin Qara dənizə birbaşa çıxışı itirildi.

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
B	E	D	D	C	A	B	E	E	D
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
C	C	A	D	D	E	D	C	B	E
81	82	83	84	85	86	87	88		
C	A	36	1, 4	1, 2, 4	2, 3, 6	1ad; 2bce			

Metafor: 1. Quşlar razı olur.

2. Bunu quşlar da gördü, pərt oldular ki, bundan bizə padşah çıxmaz, İnversiya: İnsan oğlu cırt-cırt quşuna deyir ki, düzdür, sən lap yuxarı uçdun, ancaq kələyinlə;

89

Qartalın tükləri arasında gizlənir. Padşah seçilmək istəyir. Bütün quşlardan yüksəyə qalxır. İnsan oğlundan ikinci tapşırıq alır. Həmişə kolluqda gəzir. İnsan oğlu dediyi çöpü axtarır;

90

Quşların padşahı- Epik növdədir. Təhkiyə əsasında yazılıb. Təsvirçilik əsas yer tutur. Nəsr şəklindədir. Hadisə nəql olunur, nağıletmə yolu ilə çatdırılır və s. Kaş ki...- Lirik növdədir. Təbənnüm əsasında yazılıb. Nəzm şəklindədir. Ani və qüvvətli hisslərin məhsuludur. Obyektə subyektiv münasibət ön plana çəkilir. Emosionaldır və s.

SINAQ - 8

SINAQ - 8									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	A	E	C	A	B	B	C	E
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	A	E	E	D	A	C	B	A	B
21	22	23	24	25	26	27			
D	C	3, 5	2, 3, 5	1, 2, 4	1, 3, 5	1a, 2c, 3de			
28									
Qarınqulu, ağgöz, cox...									

Qarınqulu, acgöz, çoxyeyən, yeyimcil

29
5, yaxud iybilmə və eşitmə qabiliyyətinin güclü inkişaf etməsinin

30
Məcəzi mənada. Çətin, sıxıntılı, əzab-əziyyətli gün

Məcazi mənada. Çətin, sıxıntılı, əzab-əziyyətli gün									
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
D	C	E	C	A	D	E	A	D	D
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
C	C	C	C	D	C	A	B	D	B
51	52	53	54	55	56	57			
C	C	1,3	2,4	1,3,5	1,2,4,3	1a, 2b, 3d,e			
58									

Təbriz şəhəri

59
Qızıl Ordu hökmdarı Toxtamışın Buxara və Səmərqəndə hücum etməsi.
Toxtamışın Mərkəzi Asiyaya hücum etməsi
Mərkəzi Asiyaya xarici hücumun baş verməsi

60
Cəlairilər dövləti

Cəlairlər dövləti									
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
C	E	B	D	D	D	A	D	C	B
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
E	E	C	B	E	C	B	E	E	E
81	82	83	84	85	86	87			
B	E	1,2,5	2,4,5	1,2,5	2,3,5	1b,2d			
88									

88
Lirik növdədir. Tərənnüm əsasında yazılıb. Ani və qüvvətli hislərin məhsuludur. Obyektə subyektiv münasibət ön plana çəkilir. Nəzm şəklindədir. Emosionaldır və s

89
Ağı-qaradan, pisi yaxşıdan seçə bilməyən nadan insanlar öz dilinə biganə yanaşırlar. Ata-babaları bu dil üçün canlarını verməsinə baxmayaraq, müəllif övladların başqa dildə danışmağa üstünlük verməklərini qınayır.

90
Təşbeh (bənzətmə) ; Ana dilinin insana nə qədər doğma və hala olması insan üçün ən halal nemət olan ana südü bənzədilmiş, bununla da fikir daha təsirli ifadə edilmişdir.

SINAQ - 9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	D	E	E	C	C	E	B	C	E
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
D	C	D	B	D	D	E	E	C	B
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
B	C	3, 4	3, 5	1, 3	1, 2, 4	1b, 2d, 3e			

Həyatımın sükanı öz əlimdə idi. Və s bu mənada olan digər cümlələr

29

Quyruq

30

Hətta özlərini 9 metr dərinlikdən boşluğa ataraq yerə yumşaq eniş də edə bilirlər. Cümlənin düzəlmiş forması: Hətta özlərini 9 metr yüksəklikdən boşluğa ataraq yerə yumşaq eniş də edə bilirlər

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
D	C	C	D	C/E	B	C	A	B	D
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
E	D	D	B	A	D	A	B	B	C
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
A	C	1,3	2,3	1,4,5	2,3,4,1	1b, 2a, 3c			

58

1773-cü ildə

59

"Boston çay qonaqlığı"

60

1. Boston limanını bağlatdırdı.

2. Şəhər əhalisinə ticarət ilə məşğul olmaq qadağan edildi.

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
B	C	C	A	B	D	E	B	D	E
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
C	B	E	C	C	C	D	D	B	D
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
A	A	1,3,4	1,4	2,4,5	1,4	1cd, 2a, 3b			

88

2

89

1- metafor, 2- təşbeh.

90

Əsil insanlara dünya bağışla,
Bir çürük qoz umma əvəzində sən.
Olma təmənnalı yaxşılıq acı

SINAQ - 10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	C	E	C	B	C	A	B	D
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
E	E	A	C	D	D	B	C	D	E
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
C	A	2, 5	3, 4	2, 3	2, 3, 5	1c, 2b, 3d			

1. Var-yoxdan çıxdılar, 2. baş tutmadı

29

1. Çünki mətnədə əvvəlcə problem kimi görünən, təcrübəni məhv etdiyi düşünülmən bir hadisə çox mühüm bir ixtiranın əsasını qoymuş oldu

30

1. Nəticə: Fleming universitet tələbəsi olur. 2. Səbəb: Külək sınaq şüşəsinə kif göbələyi tökür.

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
C	B	E	D	B	B	C	B	A	D
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
C	C	D	B	D	B	C	B	D	D
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
C	D	1,3	2,3,5	2,3,4	3,4,6	1c, 2e, 3d			

1724-cü ildə

59

Osmanlı

60

1. Əhalinin etnik tərkibi ciddi dəyişikliklərə məruz qaldı. 2. Naxçıvan, Qarabağ, İrəvan, Borçalıda ermənilərin sayı xeyli artdı. 3. Bugünkü gündə ermənilərin ərazi iddialarına şərait yarandı. 4. Azərbaycan türkləri öz torpaqlarının bir hissəsindən məhrum oldular. 5. İrəvan və Naxçıvan ərazisində "erməni vilayəti" yaradıldı (1828).

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
D	E	C	E	A	B	C	C	C	B
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
D	D	E	A	E	E	C	C	C	D
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
E	D	1, 2	4, 5	3, 4	1, 2, 4	1bc, 2e, 3a			

2. Göyərçin Sığırçının düşdüyü vəziyyətə acımaqdan, ona yardım etməkdənsə, heç vaxt aldanmayacağı, tələyə düşməməyi ilə lovğalanır.

89

1. Epik növün janrıdır.

2. Təmsildir.

3. Nəzmlə yazılıb.

4. Məsəvi şəklində (aa,bb,cc, ...) qafiyələnib.

90

Sığırçin - ələcsiz, yazıq, fağır və s. (Tələyə düşmüşdü, Çırpınırdı kimi ifadələr yanlışdır)
Göyərçin - dar düşüncəli, xudbin, lovğa, acımasız, eqoist və s. (Sığırçına gülürdü, Sığırçına kömək etməirdi kimi ifadələr yanlışdır)

SINAQ - 11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	D	C	E	D	B	A	D	A	B
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	E	B	D	A	B	E	D	B	E
21	22	23	24	25	26	27			
C	B	2,4	1,2	1,3	4,5				
28									

Əgər birdən bütün rəislər kabinetlərini tərk edib istirahət etmək qərarına gəlsələr, sənayenin təkəri yenə fırlanmaqda davam edəcək

29

1. Övladını düzgün istiqamətləndirir. 2. Müdrikdir. 3. İnsanlara vəzifəsinə görə qiymət vermir. 4. Övladına həyatı başa salır. 5. Valideyn - övlad münasibətini düzgün tənzimləyir

30

Böyük. Həqiqi mənə - Böyük binaların inşa edildiyi, Məcəzi mənə - Böyük vəzifə sahibləri

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
D	C	B	A	D	B	C	A	C	D
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
B	D	D	B	B	E	C	B	B	A
51	52	53	54	55	56	57			
A	C	3,4	1,4	3,4,5	1,2				
58									

1157-ci il

59

Kəsrənilər (Şirvanşahlar)

60

1. Bizans imeriyasının Cənubi Qafqazda möhkəmlənmək planları baş tutmadı. 2. Erməni və gürcü təcavüzkarlarının ölkəmizin qərb ərazilərinə yiyələnmək planlarının qarşısı alındı. 3. Azərbaycan türk xalqının formalaşması prosesi başa çatdı. 4. Türk və müsəlman amili Cənubi Qafqazda, o cümlədən Azərbaycanda qəti olaraq möhkəmləndi. 5. Cənubi Qafqazı bütünlüklə xristianlığın təsir dairəsinə salmaq planı baş tutmadı.

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
C	D	A	B	D	E	E	A	D	A
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
B	B	D	B	E	A	E	E	E	C
81	82	83	84	85	86	87			
E	C	1,3,5	4,5	1,5	3,1,2				
88									

1. Əfsanədir. 2. Rəvayətdir. 3. Epik növün janrıdır (Təhkiyəyə əsaslanır, folklor janrıdır)

89

1. Təşbeh - Əşya və hadisə müəyyən əlamətə görə özündən daha qüvvətli əşya və haisəyə oxşadılıb. (Ülkərin ağlaması özündən daha qüvvətli hadisə ilə - buluddan yağışın yağmasına bənzədilib), 2. İnversiya - Sözlərin grammatik ardıcılığının pozulması ilə bədiilik təmin olunub (obrazlılıq yaradılıb)

90

1. Ürəyiyumşaqdır. 2. Kövrək təbiətli. 3. Həssasdır. 4. Doğmalarına qarşı mərhəmət hissi var. (Mərhəmətlidir) və s. (Gözəldir, yaraşıqlıdır və s. bu kimi cavablar yanlışdır)

Bakı ş., Tbilisi pr. 72

+994 70 523 01 34

info@hedefnesleri.az

www.hedefnesleri.az

hedefnesleri

hedefnesleri

@hedefnesr

hedefnesleri

